

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

~~49 B 107~~

~~49 B 107~~

Indian Institute, Oxford.

Persian P 107

THE
TABAQÁTI NÁSIRI
OF
ABOO 'OMAR MINHÁJ AL-DÍN 'OTHMÁN,
IBN
SIRÁJ AL-DÍN AL-JAWZJANI.

EDITED BY
CAPTAIN W. NASSAU LEES, LL.D.
AND
MAWLAWIS KHADIM HOSAIN AND 'ABD AL-HAI.

Printed at the College Press.

CALCUTTA.

1864.

THE

REPUBLICAN PARTY

TO

THE PEOPLE OF THE UNITED STATES

AND

THE PEOPLE OF THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND

THE PEOPLE

OF THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE PEOPLE OF THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND

THE PEOPLE OF THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE PEOPLE

OF THE DISTRICT OF COLUMBIA

P R E F A C E.

I CANNOT better introduce this volume to the public, than by giving the following extract from a minute written by me for the Philological Committee of the Asiatic Society of Bengal about two years ago:—

“The present object of the Society in regard to the Persian Series of the *Bibliotheca Indica*, is to aid in working out an idea, which originated with the late distinguished Sir Henry Elliot, viz., to place in the hands of the future Historian, the best original materials for compiling a History of this country, and the plan proposed for accomplishing our task is, to publish texts of the most trustworthy authors, giving the preference, when possible, to writers contemporary with the events their histories chronicle.

“In this view, we have already published that portion of Abul-Fuzl Baihaki's *Tarikh-i ál-i-Soboktikín* which contains the biography of Mas'úd the son of Mahmúd* of Ghaznín; and it should be our endeavour, I think, to complete this period from other sources; because the kings of Ghaznín have exercised so material an influence on the progress of events in India, and the affairs of the two countries are so interwoven, that any History of India, without an account of the rise, progress, and decline, of the Ghaznín dynasty, would certainly be incomplete.

“I am not prepared to say that materials at present exist and are available for satisfactorily fulfilling this portion of our task; which embraces a period of about 200 years, commencing with Násir ol-dín Soboktikín, and ending with Khosraw Malik, who died A. H. 583.

“The succeeding, or second period of the History of India, treats of the Afghán dynasties, including the Ghori, the

* The poet Onsarf, a contemporary of Mahmúd and the great Firdawsi, wrote Mahmúd's life, and copies of the book were extant in India a century ago. Whether a copy exists anywhere now or not, I do not know. It would be most valuable, for the history of this period.

Slave, the Khilji, and Lodhi kings. It commenced with M'oziz ol-dín Mohammad Ibn i Sâm Ghorî, and concludes with Soltán Ibrahim Ibn i Sakandar Lodhi; or, including the interruption caused by the invasions of the Chaghatais, may be carried down to Mohammad Adil, in the year A. H. 963; in which year also Homayún died.

"In furtherance of our object in regard to this period, we have already published the history of Zia ol-dín Barni, which chronicles the reigns of eight kings of Delhi, from Ghaiâs ol-dín Balban, to the 6th year of the reign of Firoz Shah, a period of 92 years, Zia ol-dín took up his narrative of events from the point where the author of the *Tabaqât i Násiree* left off. This latter history we have for some time been desirous of publishing, and materials have now, fortunately, been placed at our disposal.

"The *Tabaqât i Násiree* is a general history, compiled by Minhâj ol-dín Jawzjáni. It commences with the birth of Adam, and concludes with the biography of Násir ol-dín Mahmúd b-Shams ol-dín Altimash, the eighth king of Delhi of the Ghorî dynasty.

"It must be evident that that portion of Minhâj ol-dín work which treats of ancient history, is of no value for illustrating the history of Mohammadan India. The account he himself gives of this part of his history is as follows:—

"He found, he says, a tabular chronicle compiled by the Imâm Mohammad Ali Abu l-Kâsim Imâdi, in the time of Násir ol-dín Soboktikín, containing, in a very concise form, some account of the prophets, the early and latter Khalífahs, and something of the life of Násir ol-dín Soboktikín. This he desired to enlarge; and by giving a more extended account of the kings of Arabia and Persia, including the Tobbas of Yaman, the kings of Himyar, the Khalífahs, the Búyahs, Tâhiryân, Saffâryân, Samâniyân, Saljúkyân, and Rúmyân, so make a complete history.

"But, for this portion of *general* history, we cannot expect to learn anything very new or instructive from Minhâj ol-dín; for, we have older, and better, and more numerous, authorities than those he used; and many of these works have been already printed and published.

"There is, however, a portion of his history which is of great value for our purpose, viz., that which contains the chronicle of his own times, commencing with the Ghorî dynasty, (of the Royal House of which he was himself a protégé,) and concluding with Násir ol-dín Mahmúd b-Soltán

Altimash. Of the contents of the work, the late Mr. Morley in his catalogue, has given a brief outline ; and from the examination I have made of the book, his remarks appear to me to convey an accurate impression of its value. Of the propriety then, of our publishing the portion mentioned, there cannot, I think, be a question.

"It might be thought that this author's account of the Kings of the house of Nâsir ol-dîn Soboktikîn, (in whose time, and by whose order, the chronicle on which Minhâj ol-dîn professes to have based his account of this period was compiled) would be valuable. But it appears to be very meagre. The reigns of three or four kings, are sometimes discussed in half the same number of pages, three only, being allotted to Mahmud the Great, and his twelve invasions of India.

"What is related, however, is, doubtless, taken from the authorities considered most trustworthy at that early period, —authorities some of which are no longer extant ; and it will be interesting and satisfactory to this Society to hear that the author supports their opinion of Baihaki as a historian, for he opens his account of this period in the following words :— 'The Imâm Abu l-Fazl Baihaki relates as follows' and quotes Baihaki often, in preference to Mohammad Ali Abu l-Kâsim Imâdi, the compiler of the Court Chronicle and historian of the time, thus establishing, that he had in his possession the last portion of this valuable history, and leaving fair grounds for us to conclude, that he consulted it, as the best authority then extant, for the history of the early portion of this period.

"As I have serious doubts about our obtaining full materials for illustrating, satisfactorily, the history of this period ; and as under any circumstances, Minhâj ol-dîn's brief sketch will be valuable as a correct index of the truth of other works, I am in favour of commencing our edition of the *Tabaqât-i-Nâsir ol-dîn* from the rise of the Ghaznavide dynasty."

The course recommended in the above extract, has been pursued, and I think with advantage.

In regard to the materials we have had for making a correct text, I regret to say that they are somewhat defective. When I commenced the work we had three copies, one belonging to the Royal Asiatic Society, one to the India House Library, and one to the High Priest of the Parsis at Bombay. A little time afterwards Col. Hamilton, in reply to

a Circular of the Society, forwarded a copy from Delhi. These MSS. are all apparently good old copies ; and are written in very different hands. It was supposed, then, that we had four distinct copies to collate ; but before long it became apparent, that the four had been copied from two MSS. so, in reality, we had only two. The question then was, 'should I stop until another MS. turned up ?' The Society had issued hundreds of circulars to all parts of India ; and had failed to draw out more than two copies ; and the fact that the four old copies I had, had been copied from two MSS. seemed to indicate so clearly the great scarcity of MSS. of this work, that I decided to go on.

The only serious difficulty I have had to contend with, has been the proper names ; and as this difficulty existed rather in my own ignorance, or perhaps I should say the general ignorance of the history of the people and the geography of the countries of which the book treats, it did not seem a valid ground for withholding this very valuable work from the public. Of one thing I am certain, that even in this respect, it will be found very much more correct than other general histories, such as Abu l-Fida, Ferishtah, Siyar al-Motaqaddimin and other published works, which have included a narrative of the events herein recorded. I have, moreover, given the *variantes* of the MSS. wherever I was in doubt, and this will greatly assist readers in correcting the text where I may have made mistakes.

W. NASSAU LEES.

COLLEGE OF FORT WILLIAM, }
1st July, 1864.

یخانی نبشته آمد * قطعه *
 شهریار جهان الغخان آنکه * خان البرزیست و شاه سمک
 هرکه از حضرتش قبولی یافت * پیش هرگز نگشت رو بفلک
 پیش ارکیست حاتم طائی * نزد او چیست بجایی برمک
 کرد از لوح خاطر منهاج * غصه دهر را باحسان حک
 بشنود این سخن زمن همه خالق * از طریق یقین نه از ره شک
 نود و نه مرا است قسم کرم * دیگرانرا همه ازان صد یک
 هر دعائی که گویمش ازجان * کند آمین آن بصدق ملک
 کذب المنهاج السراج فی الخامس من شهر ربیع الاول سنه
 ثمان و خمسمین و ستمائه *

تمت

۵۵ را خضر از جام ساقی باد * ایوان درش چو چرخ نه طاتی باد
 نام طبقات درجهان تا باقیست * محمود شهاب ناصر دین باقی باد
 آن قدر که در ومع و طاقت دائره سماع و نقل این داعی بود در قلم
 آمد و بتحریر پیوست اگر نظر بادشاه اهل ایمان خلد الله سلطانه
 یا خاقان معظم الغخان خلعت دولته با ملوک و اکابر و صدور و امثال
 و ارکان دولت و اعیان ملت را در حالت حیات و بعد از وفات
 مولف طبقات بر مهوی و یا غلطی و یا نقصانی و یا زیادتی اطلاع
 افتد بذیل لطف و عفو مستور گردانند که از غایت اکرام و نهایت
 انعام باشد الکافی لكل معافی سبحانک اللهم برحمتک یا ارحم
 الراحمین ارحمنا و صلی الله علی خیر خلقه محمد سید الانبیاء
 انضل اهل الارض و السماء و علی جمیع النبیین و المرسلین و آلهم
 اجمعین - ضعیف ترین بندگان ربانی منهاج سراج جوزجانی که
 مولف طبقات است عصمه الله تعالی چنین گوید که چون این
 تاریخ بخدمت سلطان ناصر الدنیا و الدین خلد الله سلطانه عرض
 افتاد خلعت بادشاهی فرمود و وثیقه^(۲) ممزوج با منجاب خاص که بر
 کتف مبارک او بود بداعی داد و مشروعی و هر سالی ده هزار
 چیتل و یکپاره دبه انعام فرمود و چون نسخه تاریخ بخدمت الغخان
 معظم رسانیده شد خان معظم الغخان خلعت دولته بیست هزار
 چیتل معدود و ماهی مباحی و یکدسته سنجاب و یکدسته
 روباه فرستاد و این قطعه در شکر آن انعام گفته شد و بر ظهر نسخه

از ادای فرض می زارید و می نالید و تضرع میکرد تا چهارم روز که سرناف ملعون بدان منزلگه رسید اورا اجل در رسید حقتعالی دره شکم را برومی موکل کرد و بدوزخ رفت - بعضی چنان روایت کردند که منکو خان چون سرناف را آثار فتنه در جبین او مرئی کرد معتمدان مخفی فرستاد تا سرناف ملعون را زهر دادند بدوزخ رفت بلکه خان زن با تو را در جداله خود آورد و پانزده پسر و پسر پسر بود از پشت ترشخان جمله بدوزخ رفتند و مملکت جمله در تصرف بلکه خان آمد و به برکت محلمانی مملک قبیچاق و سفین و بلغار و صقلاب و ورش تا شرقی شمال روم و جند و خوارزم در تصرف او آمد و در تاریخ منه ثمان و خمسین و ستمائه که اتمام این تاریخ طبقات است جماعت آیندگان از بلاد خراسان نقل کردند که منکو بدوزخ رفت در جمله شهرهای شرق و غرب و بلاد عجم و ما وراء النهر و خراسان خطبه بنام بلکه خان خواندند خطاب آن سلطان جمال الدین ابراهیم کردند واللہ اعلم بالحقیقة - و همدرین سال یکی از اکابر عرب که او را امام شمس الدین مغربی میگویند از نزدیک خود بوجه رسالت بخدمت جهان پناه سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین خلد الله سلطانه فرستاده است و خدماتی که لائق این درگاه باشد در تحریر آورده و خود را در ملک خدام این جناب همایون جهان پناه منخرط گردانید و این سعادت اورا از همه دولتها شگرف تر است حقتعالی دولت پادشاه روی مین را تا نهایت حد امکان متضاعف و مترادف دارد و این

جمع شدند ایشان را بیکجا فرو گرفتند و همه را بدرزخ فرستادند
آن کلیسا را خشت باز کردند و این انتقام ببرکت آن پادشاه بود در
دین محمد صلی الله علیه و آله و سلم و ملت حنفی تقبل الله منه *

حدیث دوم

همین سید اشرف الدین روایت کرد چون باتو خان در گذشت
از وی پسری ماند سرناف در غایت تعدی و تعصب با مسلمانان
سرناف از ولایت قباچاق و سفین عزیمت خدمت منکو خان کرد
تا بذریعه منکو خان بجای پدر باتو بنشیند چون بلاد طمناج
منکو خان بر رسید او را با اعزاز باز گردانیدند چون بنزدیک
عم بلکا خان رسید اعراض کرد و راه بگردانید و بنزدیک عم خود
نیامد بلکا خان کهسان بنزدیک سرناف فرستاد که من ترا بجای
پدر باشم چرا بیگانه وار میگذاری و نزدیک من نمی آئی چون
فرستادگان نزدیک سرناف پیغام بلکا خان تبلیغ کردند سرناف
ملعون جواب داد که تو مسلمانی و من دین ترعائی دارم (وی
مسلمانان دیدن شوم باشد لعنه الله کثیره چون این حدیث نا صواب
بدان پادشاه مسلمانان بلکا خان رسید تنها در خرگاه رفت و من
در گردن خود کرد و یک زنجیر در خرگاه محکم گردانید و پای ایستاده
و بتضرع هرچه کاملتر و ابتهال هرچه تمامتر می گریست و می
زارید و میگفت خداوند! اگر دین محمدی و شریعت اسلام بحق
است انصاف من از سرناف بهستان سه شب روز همبرین منوال بعد

گردد جمله اتباع ما از دین ترمائی برگردند تدبیر کار ما بقهر و قوت بجای آر آن مغل فرمان داد تا آن جوان را که مسلمان شده بود حاضر کردند و با او از طریق لطف و مدارا وصال و نعمت در آمدند که از دین اسلام برگردد چندانچه بآن صدیق نو مسلمان نگفتند که از دین اسلام برگردد برنگشت و آن لباس با طرارت دین محمدی را از دل و جان جدا نکرد آن مغل فرمان داد و ورق مزاج بگردانید و سخن سیاحت تیز گفتن گرفت بهر سیاست که در تصرف قهر و استیلا او آمد آن جوان را کرد بهیچ وجه از غایت حمیت دین اسلام ترک نگرفت و شریعت ایمان با ضرورت طغیان کائنات از دست نینداخت چون جوان بر دین حق ثبات نمود و بوعده و وعید آن جماعت گمراه التفات نکرد آن ملعون فرمان داد تا آن جوان را سیاحت کردند و با دولت ایمان از دنیا نقل کرد رضی الله عنه و ارضاه - جماعه مسلمانان سمرقند را بدین انکساری بحاصل شد - اشرف الدین چنین روایت کرد که محضری پرداخته شد و بشهادت ثقات و اکابر اسلام که ساکنان سمرقند بودند موکد کرده آمد و با آن محضر بلشکرگاه بلکه خان رفتیم و حال خبرت و عده ترسایان سمرقند عرضه داشتیم و محضر بموقف عرض رسانیدیم حمیت دین محمدی در مزاج آن باد شاه با نیکو اعتقاد ظاهر شد و عظمت حق هر طبعیعت او استیلا یافت بعد از چند روز این سید را اعزاز فرمود و جماعت ترکان و مفسدان بزرگ مسلمانان نامزد کرد و فرمان داد تا جماعت ترسایانی را که آن بی سعادت تعدی کرده بود بقتل رسانند و بدوزخ فرستند چون آن مثال حاصل شد نگاهداشته آمد تا آن طائفه بد بخت در کلیسا

حکایت دین مسلمانی بلکا خان

در شهر سنه سبع و خمصین و ستمائنه سیدی شریفی عزیزی
از شهر سمرقند بتجارت بحضرت جلال دهلوی آمد و از درگاه بادشاه
اسلام و سلطان هفت اقلیم خلد الله ملکه و هلطانه تربیت و نواخت
یافت و باعزاز و انعام خسروانده سلطانی مخصوص گشت و اکبر آن
حضرت جلال که هر یک بر شهر مملکت اسلام کوکبی رخشنده اند
و چرخ دین را ستاره نور پاشنده هر یک در باب آن سید
بزرگوار اصناف خدمت واجب داشتند و آن سید بزرگ اشرف الدین
پسر سید جلال الدین صوفی بود که در شهر سمرقند خانقاه نور الدین
اعظمی علیه الرحمة بخدمت او تعلق دارد عصبه الله ازین سید
بزرگوار دو حدیث جماع افتاد در صلابت دین مسلمانی بلکا خان
سلمه الله عز و جل و زاد نیه خیرا *

حدیث اول

چنین آوردند که آن سید بزرگوار گفت که یکی از ترسایان
سمرقند بدولت اسلام رسید و او را مسلمانان سمرقند که در دین اسلام
صلابتی دارند اعزاز کردند و نعمت بسیار دادند ناگاه یکی از
گردنگشان مغل و کفار چنین که دولت و مملکت داشت و میل
آن ملعون بدین ترسائی بود بسمرقند رسید ترسایان سمرقند نزدیک
آن مغل رفتند و مظلمت کردند که مسلمانان فرزندان مارا از دین
ترسائی و متابعت عیسی علیه السلام بدین اسلام می برند و متابعت
دین مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم میفرمایند و اگر آن باب مفتوح

و تحفهها آوردند چون آن بادشاه ابواب معرفت و محبت بهیچ وجه با خاندان مغل مفتوح نمیداشت و رسولان ایشان را نمیکشت و بطریق احسن دنع میکرد آن رسل بلکه را بمحروسه کالیوار فرستاد و آن جماعت مسلمانان بودند و هر جمعه در مسجد جامع کالیور حاضر شدند و در عقب نواب کاتب این طبقات منهاج سراج نماز گزارند تا در عهد سلطان رضیه علیها الرحمة چون این کاتب که منهاج سراج امت بعد از شش سال از محروسه کالیوار بحضرت جلال دهلی آمد بعنایت آن بادشاه مخصوص گشت آن رمل بلکه خان را هم فرمان شد تا از محروسه کالیوار بطرف قنوج بردند و شهر بند کردند و همانجا برحمت حق پیوستند چون بلکه خان بزرگی رسید از زمین قبیچاق بوجه زیارت اکابر و علمای اسلام که باقی مانده بودند و گذشته بشهر بخارا آمد و زیارتها کرد و بازگشت و معتمدان را بدار الخلافه فرستاد - و چنان تقریر کردند جماعت ثقات که دو کورت یا زیادت شریف دار الخلافه پوشید هم در حیات برادر خود باتوخان و جمله لشکر او بقدر سی هزار مسلمان بود و در لشکر او جماعت صلوة قائم بود - ثقات چنین گفتند که تمامت لشکر او را داب آنست که هر سوار را مصلی برابر خود باشد تا چون وقت نماز آید بادی آن مشغول شوند و در تمام لشکر او هیچکس خمزنخورد و مدام علمای بزرگ از مفسران و محدثان و فقها و مناظران در صحبت او باشند و او را کتب دین بسیار است و اکثر مجالست و محادثه او با علما باشد و پیوسته در بارگاه او بحث علم شریعت می باشد و در مسلمانی بغایت ملب و با جمعیت است *

این کتاب طبقات ناصری بر نرفته و بلای کفار نباشد و ازان جماعت
و خانان ایشان یک تن بدولت ایمان و سعادت اسلام رسیده است
ذکر اسلام در قلم آورده شود و بران ختم افتد انشاء الله تعالی •

العاشر بلکا خان بن توشی بن چنگیزخان

ثقات چنین روایت کردند که ولادت بلکا خان بن توشی خان بن
چنگیزخان در زمین چین و قبیاق و ترکستان بود بوقتی که پدرش
توشی خان خوارزم بگرفت و لشکر بزمین سفید و بلغار و مغلاب
بود چون بلکا خان از مادر بزاد پدرش گفت من این پسر خود را
مسلمان کردم او را دایه مسلمان حاصل کند تا ناف او بر مسلمانان
برد و شیر مسلمان خورد که این پسر من مسلمان خواهد بود بحکم این
اشارت ناف او دایه بر مسلمانان برید و شیر مسلمان خورد و چون بحد
تادیب و تهذیب رسید از ائمه مسلمانان قومی را جمع کردند و یکی
را از ایشان اختیار نمودند تا او را تعلیم قرآن داد - بعضی از ثقات
چنین گفتند که تعلیم قرآن او در خجند بود پیش یکی از علماء
متقی آن شهر و چون بحد تطهیر رسید تطهیر او بجای آوردند و چون
بحد بلوغ رسید آنچه در لشکرگاه توشی خان مسلمان بوده است
همه در خیل او فرمود و چون پدرش توشی خان بزهردادن چنگیزخان
از دنیا نقل کرد و برادرش باتو خان بجای پدر بنشست بلکا خان را
همچنان بزرگداشت میکرد و او را فرمان و اتباع و اقطاع مقرر میداشت
و در سال سنه احدی و ثلاثین و ستمائه جماعه رسولان بلکا خان از
زمین قبیاق بخندمت حضرت سلطان سعید شمس الدین و الدین آمدند

این اسرار را شنیده باشد و باتفاق علمای تفاسیر امیرالمؤمنین و
 امام المتقین علی رضی الله عنه مخصوص بوده است از حدیث
 مصطفی صلی الله علیه و آله و علم بدانستن آن اسرار از جمله
 صحابه و اگر افترا بودی هرگز راست نیامدی و بصدق نه پیوستی
 چون حل بر وجه صدق ظاهر شد چنانچه در بیان فرار و فوت پادشاه
 ایران گفته است که در کنار دریا باشد همه عقلای عجم و ایران را
 معلوم است که فرار محمد خوارزمشاه از پیش مغل همچنان بود
 که فرار کبوتر از پیش باز و عقاب و موت او رحمه الله برکنار دریا
 سازندران بود چون معلوم شد که و صف آن جماعت و وقت خروج
 ایشان و فرار پادشاه مسلمانان و غراب شدن شهرهای اسلام بصدق
 گفته است باید که آخر قصیده که مقصود است براندهای دولت
 کفار مغل هم صدق باشد چون در آخر قصیده که یقین کرده است
 هلاکت ایشان در کدام زمین باشد و آن زمین را خلق گفته اند و خلق
 زمین دمشق و شام و سرحد های آنست و آن جماعت درین زمان
 بدان زمین رسیده اند و قتال و هلاک ایشان هم بخوردن آب فرات
 هم بشهر بود قتال با لشکر حلب هم بنصف قران بود که آن سده
 تسع باشد یا سده اجدی یا کم و بیش بیک دو سال وقت آمده
 است که حق تعالی در وقت آن جماعت را منقضی گرداند و آتش
 فساد ایشانرا بآب انتها منطفی گرداند و باد بیداد آن طائفه که در
 فضاء دور محمد مد هزار گرد برانگیخته است بقدرت بی شبهت
 بفشاند انشاء الله تعالی •

چون ذکر انقراض دولت کفار مغل ثبت افتاد خواستیم که ختم

گفته اند که این قرآن عاشر آن قرآن بود که علویین زحل و مشتری را از مثلثه ارضی بعد از ده قرآن نقل اقتاده بمثلثه هوائی و معهود قرانات آن است که در مثلثه دوازده قرآن باشد در دویست و چهل سال هر قرآنی بیست سال و علویین در شهر سده ثلث و عشرين نقل کردند از مثلثه ارضی بمثلثه هوائی اگر برقرار معهود بودی بایستی که قرآن در جدی بودی و اول قرآن دهم سده اثنی و ستمائه بود همان حال خروج چنگیزخان بود در زمین طمغاج و چین و قزاق او در آخر سده مت عشر و ستمائه بزمین عجم و خراسان رسید و الله اعلم - باز بعضی علما نقل چنین روایت کرده اند که مراد ازین قرآن قرن است و تمامت قرنی را هفتاد سال میگویند بحکم حدیث مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم که اعمار امتی ما بین الستین الی سبعین و کلمه الی نهایت و غایت را است پس تمام قرن هفتاد سال باشد و این قول موافق اهل نجوم است که تمام ترتیب کواکب سبعة هر مولودی را بهفتاد سال منتهی گردد باز دور ترتیب بقرن باز گردد و این طبقات بیان آن را احتمال نکند پس بنا برین قول اتمام دولت آن طائفه می باید که در سده تسع و خمسين و ستمائه یا در احدى و ستمین و ستمائه باشد چنانچه از کفار اثر نماند و آنچه آن امام ربانی گفته است رضی الله عنه از اسرار نبوی است و از معانی حروف قرآن مجید و یقین که اینچنین اسرار خود القا نتوان کرد پس یقین شد که چگونه شاگرد امیر المؤمنین علی رضی الله عنه بود از حضرت شنیده باشد و امیر المؤمنین رضی الله عنه از پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم

و باشد هنگام تیر ماه و تازگی گیاه ها که خلق مبتلا شوند ببلایهای
پیدایی از کفار *

و لربما ظهرت عليهم نفة * من آل معصعة کرام عساکر
و باشد پیدا شوند از ایشان گروهی از فرزندان معصعه یعنی
گردان شام *

هنا و یسقون الغرأة خیوالم * من باب طایوی نوق ظهر الطامر
این گروهی باشد که آب دهند اسپان را بموضعی که آنرا باب
طایوی گویند بر پشت اسپان *

او یلفهم حلب بجیش لوسری * البحر کظم کالججاج الفائر
پیچند از حلب ایشان را لشکری اگر بروند بر دریا میاء کنند
از سم اسپان *

و اذا مضى نصف القران رأيتهم * فی ارض خلق فی عدد عساکر
چون بگذرد نیمی قران ایشان بینی در بلاد شام و دمشق در
شمار لشکر *

یفنئیم الملك المظفر مثل ما * فنیت ثمود فی الزمان الفاجر
نیت کند ایشانرا ملک مظفر مانند آنکه نیت شدند قوم صالح
پیغامبر دران روزگار گذشته *

علماء منقول و امضاء معقول اقبال گفته اند در معنی قران عاشر
که در اول قصیده امام یحیی اعقب رضی الله عنه ذکر
کرده است که * احذر بني من القرآن العاشر * ازان قران
حذر فرموده است و نصف قران که در آخر قصیده ذکر آن کرده
است و آنرا علامت آخر شدن دولت کفار مغل نهاده بعضی

و زشتا و هلاک چون بسر بردند دیار ربیع را میان دجله و میان خازر
 کفران *

و یطبقون بلاد لدیک کله * من شهر زور الی بلاد الامر
 فرا بگیرند شهرهای اردویل تمام از اینجا شهر زور است تا شهر شام *
 هذا وتغلق اریک من دونهم * یوما و تؤخذ عند قلعة ناصر
 بر بندند دروازه های شهر اردویل یکرز و گرفته شود از اندکی یاری
 کنندگان *

و یطون توتوه و ینهب ما لها * و یزورها من معشر و مشاجر
 و ببرند زمین توتورا و غارت شود جان آن قوم چنانچه زیارت کنند *
 و لربما ظهرت عساکر موصل * ترجو الامان من الخوون الکفر
 و باشد که یاری کند ایشان را لشکریهای موصل بامید امان از
 خیانت کفران *

و البویل ان حلوا بشاطی دجلة * و مضوا الی بلد بنیر تناکر
 زشتا و هلاک که بکنار دجله آیند کفران و بگذرند بشهری یعنی بغداد
 و کرخ *

و تری الی الثرثار نهبا واقعا * و دما یعیل و هتک ستر الصائر
 و بینلی تو برایشان گفتن بیهوده عادت باشد و خون روان شوند و در پس
 پرده های مسلمانان *

و کذلک الخابور ینهب بعضهم * بعضا و لیس لاهله من جابر
 و همچنین ولایت خابور غارت کنند و یکدیگر را بکشند و نباشد
 سرایشانرا کمی که شکسته بندد *

و یكون وقت خرب زهر نباتها * تلقی النفوس من البلاء المتواتر

بلد الدیلمیین جبالتها و قلاعها * تضحی خرابا مالها من عامر
بلاد دیلمیین یعنی مازندران و گیلان و کوهها و حصار الموت خراب
شود *

و الری فیها یقتلون عصابة * من آل احمد هم بسیف الکافر
در ری کشته شود گروهی بسیار از فرزندان مصطفی صلی الله علیه
و آله و سلم به تیغ کفار *

و یفر من سفک الدماء ملیکهم * فر الحمام من العقاب الکامر
و بگیرد از بیم ریختن خونها بادشاهان ایشان از کفر چنانکه کبوتر
گیرد از عقاب *

و یموت من حلق علی ما ناله * فی لجة من لیج بحر زاخر
و بمیرد آن بادشاه از خشم زخم آنچه در زرفی دریای بزرگ و آن
در مازندران *

و اخلاط ترجع بعد لجة ملظر * قفر الذبابت باختلاف الحانز
و اخلاط باز گردد پس از تازگی عمارتها بیابان پر گیاه از حذب
ایران *

و دیار بکر سون یقتل بعضهم * بالسیف بین اصاغر و اکابر
و زرد باشد دیار بکر چنانچه حلب و شام و اید و مار دین و
میا فاروقین کشته شود *

و الروم تغزع منهم و تخانهم * و لربما سلموا لذل الکافر
اهل بلاد روم بترسند از ایشان و در هم باشند و شاید که بسلامت
بمانند از خواری کفران *

و الویل ان رظنوا دیار ربیعة * ما بین دجلتها و بین الخازر

و ارام گیر بشهری از زمین عرب و آنجا بلش و شکیبائی کن بر زمین
سختی زمانه جور کننده *

لا تترکن الی العراق لانها * سیشیعها حد الحماص الباتر
میل مکن سوی عراق که زود باشد که فرارند آنرا تیزی تیغ برنده *
من فتنة الفطس الانوف کأنهم * میل طما او کالجراد الناصر
از فتنة گروهی هست بینی که لشکر ایشانست سیلی و یا ملخاند
پراکنده شده *

حرقت العیون ترونهم فی ذلّة * کم قد اذلوا من صلیک قاهر
تنگ چشمانی را که ایشان را در خواری بینی اما چندگاه خوار
کنند پادشاهان قاهر را *

ما قصدهم الا الدماء کأنها * تأرلهم من کل ناة آمر
نباشد پیش نهاد ایشان مگر خونهای خلق که از آدمیان کینه میکشد
از جمله کمتر و مهتر *

میریک خوارزما یعود منابنا * للعشب لیس لاهلها من قاهر
و زود باشد بنماید ترا خوارزم که گردد مرغزار پر گیاه و نباشد کسی که
خوارزمیان را در گور کند *

و کذا خراسان و بلخ بعدها * و هراة تؤخذ بعد اخذ نساور
و همچنین خراسان و بلخ پس ازان خراب شود و هرات گرفته شود
پس از گرفتن نساور *

(ن) در یک نسخه این اشعار بالکل نیست و در دیگر سه نسخه
چندان غلطیها است که از اصلاح آن عاجزیم *

پیغام فرستاد که من با محمد رسول الله صلی الله و آله وسلم جنگ
نتوانم کرد و حال من چنین بود و تمام خواب باز نموده و بطرف
دیگر بر رفتم و تا بدین تاریخ حال او و پدرش معلوم نشد و الله اعلم *

حدیث در تقریر بر افتادن کفار مغل الغنهم الله

چنین میگوید داعی دولت قاهره منهاج سراج طیب الله عیسه
که این قدر بحکم قصیده یحیی بن اعقب که شاگرد امیر المؤمنین
علی بن ابی طالب رضی الله عنه و کرم الله وجهه بوده است
و استاد حسن و حسین رضی عنهما بود و در خروج ترک و ظهور
فتنه چنگیز خان و ظهور ترک چین قصیده گفته اند - ازال حال
ایشان تا وقت فتنی آن جماعت جمله بیان کرده اند از اول قصیده
دلیل بر افتادن ایشان است تمام آورده شد تا بنظر بزرگان گذر یابد
و ترجمه ابیات در زیر هر بیت بیارسی بیان کرده آمد تا بفهم
همگان برسد انشاء الله تعالی - بادشاه مسلمانان سلطان السلاطین
ناصر الدنیا و الدین را بر سریر ملکداری باقی و پاینده داراد آمین
رب العالمین *

لامام یحیی اعقب رضی الله عنه

احذر بنی من القرآن العاشر * و انفر باهلك قبل نفر الناصر
پیرهنیزی پسر از قران دهم و بگریزو بیرون شوبا اتباع خود پیش
از گریختن دیگران *
واسکن بلاد بالحجاز و کن بها * و اصبر طی مضي الزمان الجائر

امت و یک کرت شکسته شده است تا عاقبت کار بجای آمد
انشاء الله تعالی فتح و نصرت مسلمانان را باشد - و یکی از بندگان
اطراف چنین روایت کردند که هارود روزی رفت و در شهر
ری پسر هارود بجای او نصب شده است و الله اعلم *

حدیث دیگر کرامت مسلمانان میا فارقین

ثقات چنین روایت کرده اند که پسر ملک بدر الدین لولو
موصلی در میان لشکر پسر هارود بود و آن جنگها و قهر مغل و نصرت
غازیان میا فارقین مشاهده میکرد و در تعجب آن حال می ماند
و از مدد اسمانی شگفتش می آمد تا شبی جمال مبارک خواجه
عالم صلی الله علیه و آله و سلم بخواب دید که پسر باره قلعه
میان فارقین ایستاده دمت و دامن مبارک خود گرد آن قلعه در کشیده
و میگوید هذه القلعة في امان الله تعالى و امانی معنی چنان باشد
که این قلعه در پناه خدایتعالی است و در حفظ نبوت من که
محمدم - پسر ملک بدر الدین لولو از هیبت این خواب بیدار شد
همه روز درین تفکر بود که این خواب عجب خوابیست حال تعبیر
این چه باشد شب دوم و شب سوم عین این خواب دید بغایت
رعب و مهم و هیبت بر ظاهر و باطنش غالب شد - روز سوم با
خواص خود بام شکار بنشست و از لشکر گاه کفار جدا شد و بطرف
بلاد خود رفت چون پدرش را معلوم شد فرمان فرستاد که مراد
بلاد مرا در هلاک و تلف انداختی این حرکت و مخالفت چرا کردی
بهیچ وجه ترا در پیش خود نگذارم پسر بدر الدین لولو بنزدیک پدر

یکشم سوگند خورد و گفت که من این قلعه را به سه روز بگیرم پس
 بتعجیل تمام بطرف میانرودین آمدم و بجنگ پیوست هر روز
 بقرار ما تقدم چند مرد سپید پوش دستار بند بیرون می آمدند
 و زیادت از دویست و سصد کافر بدوزخ میفرستادند سه روز جنگهای
 سخت کرد بعد از سه روز دیگر همانجا مقام کرد و جنگهای سخت
 فرمود چنانچه ده هزار کافر دیگر بدوزخ رفت هلاک گفت این قلعه
 از این تنگنری است اکنون شمارا آزاد کردم اما یک التماس دارم
 و آن آنست که سواران سپید پوش را بمن نمایند تا در نظر آرم
 که ایشان چگونه مردانند چون این پیغام باهل قلعه رسید باتفاق
 سوگند غلیظ ذکر کردند که چنانچه شما ایشانرا نمیدانید ما نیز ایشانرا
 نمیشناسیم و ما را معلوم نیست که ایشان کیانند هلاک گفت که
 اکنون من از بهر تنگنری یک هزار اسب و یک هزار ستور و یک هزار گوسفند
 شما را صدقه میدهم معتمدان بیرون فرستید تا در تصرف خود
 در آورند اهل قلعه گفتند ما را بصدقه تو احتیاجی نیست و ما هیچ
 کس بیرون نخواهیم فرستاد اگر ترا می باید اینجا فرست و الا
 جمله بدوزخ فرست چنانچه تقریر کردند که آن قدر مواشی و اسب
 و ستور اینجا گذاشت و برخاست و بطرف موضعی رفت که مرغزار
 را صحرا میگویند آب سیاه و گل تیره - بعضی چنان تقریر
 کرده اند که او را با لشکر شام مصاف شد منبرم گشت و با همه
 لشکر نیست گشت و بدوزخ رفت - و بعضی روایت میکنند که ملک
 ناصر حلب از جمله لشکر شام و حلب و فرنگ استمداد نمود و با او
 لشکر گران جمع شد و تا بدین تاریخ هلاک ملعون بدیشان مشغول

جنگ آغاز نهادند و مدت سه ماه زیادت بر در آن قلعه جنگ سخت کردند و بسیار کشته و خسته شدند و بدوزخ رفتند و الله اعلم بالصواب *

حدیث کرامت مسلمانان میا فاروقین

ثقات عرب و عجم چنین روایت کرده اند که مدت سه ماه پسر هلاو بر در قلعه میا فاروقین جنگ کرد و هر منجیق که از لشکر کفار بطرف حصار انداختند باز گشت و بر سر کفار فرود آمد تا از طرف موصل منجیق نامدار بیامردند و در روز اول از قلعه آتش و نبط در سنگ تعبیه کرده انداختند و آن منجیق بسوخت درین مدت اند ماه که بر در قلعه جنگ بود هر روز بقدرت آفریدگار تعالی و تقدس یدک روایت هفت سوار و بیگ روایت شش سوار و بروایت دیگر کمتر ازین جامهای سپید پوشیده دستار بند از قلعه بیرون می آمدند و بر لشکر کفار میزدند صد و دریمت کتروا بدوزخ میفرستادند و هیچ تیرو تیغ و نیزه کفار آن سواران سپید پوش را مضرتی نمیآوردند تا بقدر ده هزار مغل ازان جماعت بدوزخ فرستادند هلاو بر پسر ایلچیان فرستاد که من بغداد را بکمتر از یک هفته بگرفتم تو قلعه خرد را درین مدت دراز نمیتوانی گرفت پسرش جواب فرستاد که تو بغداد را بقدر گرفتی و اینجا مرا تیغ می باید زد هر روز چندین مرد هلاک میشود این موضع را بر بغداد قیاس نمی باید کرد چون این پیغام بر هلاو رسید فرمانداد که بصر را بگویند که از نظر من ترا دور می باید بود و الا هرائینه مرا

براند چنانچه هفت روز بولایت خود رسید و جمله شنگان مغل را فرمانداد تا پنج میخ بر دیوارها زدند یک میخ مهلک بر پیشانی و چهار میخ بر دست و پای چون از غیبت او سه روز بگذشت هلاو را از حال رفتن او معلوم شد سوار و لشکر در عقب او فرستاد او را در نیافتند و بازگشتند چون ملک الکامل پسر ملک شهاب الدین غازی بسر ولایت خود رسید نزدیک طبر^۱الملک الناصری کسان فرستاد و مدد طلبید تا بلشکر خود ضم کند و بدار الخلافه آید ملک الناصر موافقت بدو نمود پسر ملک شهاب الدین غازی با هشم خود تمامت موار و پیاده عزیمت بغداد کرد در اثناء راه از واقعه بغداد و شهادت امیر المؤمنین خبر یافت بتعجیل تمام بازگشت و حصار و شهرها را محکم کرد و صحرا نشینان ولایت خود را خبر داد تا جمله بمواقع حصین پناه جستند و خود بقلعه میا فارقین در آمد و مستعد غزو و جهاد بنشست و این قلعه میا فارقین شهرست محصور و بر شمال او کوهیست پس با رفعت و بر بالای آن کوه دیرست که آنرا مرقومه گویند و آن مرقومه موضع متبرک است و از بالای آن کوه آبی بزرگ بیرون می آید در شهر تگابی است که آب دران می رود و جنوبی آن شهر باغها است و شرقی آن مقابر است و این شهر تل ربض و فصیل دارد چون هلاو دل از کار بغداد نارغ کرد پسر خود را با جمیع لشکر مغل بولایت او فرستاد جماعه کفار بدر قلعه میا فارقین آمدند و حصار دادند و

غازی ملک الکامل عزیمت دریانت خدمت منکوخان کرد و از وی تشریف خاص یافت و محبب آن بود که در مجلس شراب خوردن پسر ملک شهاب الدین غازی را خمر فرمود و امتناع نمود و نخورد منکوخان سبب امتناع از پرسید جواب داد که در دین مسلمانی حرام است و من خلاف دین خود نکم منکوخان را این سخن خوش آمد قبائی که پوشیده بود هم در مجلس بوی داد و او را اعزاز کرد و ازین معلوم میشود که صلابت در دین مسلمانی بهمه مواضع مفید میباشد بنزدیک کافر و مسلمان القصه چون هلاو نامزد مملکت ایران شد منکوخان فرمان داد تا ملک الکامل با هلاو بطرف عجم باز آمد بدیار عراق رسیدند هلاو را بزرگوار دان بداد عزیمت مصمم شد ملک الکامل پسر ملک شهاب الدین غازی را فرمود که از ولایت خود هفت هزار سوار و بیست هزار پیاده باید که در بغداد بیاری و مدد نمائی پسر ملک شهاب الدین گفت حد لشکر من اینقدر نباشد که دوهزار یا سه هزار سوار و پنج شش هزار پیاده بیش حاضر نتوانم کرد هلاو در طلب سوار بیشتر غلو نمود ملک الکامل بر جواب اصرار کرد و با وزیر خود که مسلمان بود از معارف سمرقند در مرگفت مرا چنان می نماید که کامل عصبیه در سر دارد و با ما موافق نیست او را می باید کشت وزیر مسلمان سمرقندی را با ملک الکامل محبتی بود او را ازین قصد و اندیشه در سر خبر کرد ملک الکامل دیگر روز بنزدیک هلاو رفت و اجازت شکار خواست اجازت یافت ازان موضع بیرون رفت با هشتاد سوار خاص خود از لشکر کفار بتعجیل بیرون رفت و بطرف ولایت خود

ملاعین بدست آمد و ترسایان بغداد جمله را بگرفتند و بدوزخ فرستادند و آن قدر انتقام ازان ملاعین که دمت داد بجای آوردند و هر سبیل عجلت باز گشتند چون خبر بلشکرگاه مغل رسید سوار نامزد بغداد شد و بقیه اسلام که باز گشته بودند بتعجیل ازان معلمانان غازی کسی بدست نیامد - بعضی روایت می کنند که هلاو چون از کار بغداد و قتل معلمانان فارغ شد وزیر را فرمود که دولت تو از که بود وزیر گفت که از دار الخلافه هلاو گفت چون حق نعمت منعمان خود محافظت نکردی خدمت مرا هم نشائی فرمان داد تا او را بدوزخ رسانیدند و الله اعلم *

حدیث حادثه دار الخلافه

چون هلاو مغل دل از کار بغداد فلرغ کرد عزیمت طرف حلب و میا فاروقین و ایمد کرد و این ولایت را دیار بکر گویند و این ولایت پسر شهاب الدین ملک العادل شاه است او را ملک الکامل لقب است و مردی در غایت دینداری و تقوی تمام سبب رفتن دران دیار آن بود که پسر ملک شهاب الدین غازی ملک میا فاروقین و ماردین و ایمد بود و این سه باره شهر و قلعه ازان دیار تعلق یدو داشت و چون لشکر جرماعون و یاجو نوین که اران و اذربایجان و عراق را بگرفتند بسرحد های آن ولایت تاخندند ملوک آن حدود جمله شکنگان را طالب نمودند این پسر ملک شهاب الدین

کالمجان المطرقة قال بعض العلماء هم اتراک الاسلامیة و قال قوم هم کفرة الترك و قال قوم بل هم اهل الصين يستولون على هذه الاقالیم • معنی چنان باشد که عبد الله بن عباس رضی الله عنه موکند یاد کرد که خلافت فرزندان مرا باشد تا آنگاه که بر دولت و عزت ایشان غالب شوند ترکان سرخ روی که رویهای ایشان چون سپرهای آهن باشد علماء هرکس درین تاریخی گفته اند - بعضی گفته اند که ایشان ترکان مسلمانان باشند - و بعضی گفته اند که ایشان جماعت ترکان ممالک چین باشند که بر ایران و عراق و بغداد مستولی شوند و بر همه عقلاء عالم و علماء بنی آدم رضی الله عنهم سبزه گفت که تاریخی آخرین صدق بود و نکبت دار الخلافة بر دست کفار چین بود لعنهم الله بدان موجب که امیر المؤمنین المستعصم بالله بر دست آنجماعت شهادت یافت رضی الله عنه - دولت و ملک سلطان سلاطین اسلام را که الی یومنا هذا خطبه و سکه بر اسم آن امام و خلیفه بحق مزین میدارد در مسند سلطنت باقی و پاینده دارد بحرمة الشهداء من آل علی و عباس و ارواح المؤمنین برحمته و هو ارحم الراحمین - چون هلا بغداد را غارت کرد و خلق را شهید گردانید و باقی ماندگان را بوزیر سپرد و شکنجه مغل داد ادرا تا خلق را جمع کند چون وزیر ملعون بغداد باز آمد و بعضی را ازان خلق جمع کرد و در بغداد ساکن گردانید و بعضی از بندگان خلیفه که بودی رفته بودند و زنده مانده بقدر ده هزار سوار جمع شدند و ناگاه از دجله عبور کردند و بر بغداد زدند و وزیر ملعون و شکنجه کفار را بگرفتند و هر دو را قطعه قطعه کردند و هر که از اتباع آن

پسر خرد امیر المؤمنین را و جمله خزائن بغداد که حصرو عد آن اموال در حوصله تحریر قلم و در دائرة تقریر بنی آدم نگنجد برگرفت از نقود و جواهر و طرائف و مرصعیه جمله را بلشکرگاه خود برد و آنچه از نقود لائق منکو خان بود با بعضی از جواری و حرم خلیفه و یک دختر خلیفه بطرف ترکستان روان کرد و بعضی بوجه تحفه و قسمت بنزدیک برکا مسلمان فرستاد و بعضی نگاه داشت . ثقات چنین روایت کردند که آنچه ببرکا رسید قبول نکرد و فرستادگان هلا و را بکشت و خصومت میان برکا و هلا و بدین سبب قائم شد و آنچه بنزدیک منکو خان فرستاد چون آن اموال و درمها بشهر سمرقند رسید دختر خلیفه رضی الله عنهما از فرماندهی که بر سر ایشان موکل بود اجازت طلبید که یکی از اجداد مرا روضه در سمرقند است یعنی قثم بن عباس رضی الله عنهما تا ارا زیارت کرده آید این موکل فرمانده ارا اجازت داد تا آن معصومه رضی الله عنها بسر روضه قثم بن عباس آمد و شرائط زیارت بجا آورد و دو رکعت نماز بگذارد و روی بر زمین نهاد و دعا کرد که خداوند اگر این قدم بن عباس که جد من است در حضرت تو آبرویی دارد جان این بنده را بحضرت خود بری و از دست این نا محرمان مرا خلاص بخشی در اجابت کشاده شد و همدران سجده جان پاک را بحضرت باری تعالی فرستاد رضی الله عنها و عن اسلافها و عن جمیع المؤمنین و الشهداء - صاحب تاریخ مقدسی در فصل کوائن و خروج ترک از عبد الله عباس رضی الله عنهما روایت میکند انه قال و الله لتکونن الخلافة لوادی حتی یغلب علیهم الحمر الوجوه

لشکرهای روم و شام و مغرب با او جمع شوند و هرائینه انتقام خود
بکشد در عقب کسان خود فرستاد و او را باز آورده و شهید کرد رضی
الله عنهم اجمعین - بادشاه اسلام سلطان سلاطین دزدان پادشاهی
و عدل و داد گستری پیوسته باشد آمین رب العالمین *

حدیث شهادت امیرالمؤمنین المستعصم بالله رضی الله عنه

کفار چند روز امیرالمؤمنین المستعصم بالله رضی الله عنه را خواستند
تا نگاه دارند جماعت مسلمانان که در میان لشکر مغل بودند گفتند
که اگر هلاک خون این خلیفه بر زمین ریزد او و لشکر کفار مغل
بر زلزله بر زمین فرو شوند او را نباید کشت و غرض آن مسلمانان این
بود که امیرالمؤمنین زنده بماند جمله را در کشتن او توقف افتاد
مگر ملک موصل بدر الدین لولو لعنه الله و دیگر کفار با هلاک مغل
گفتند اگر خلیفه زنده ماند جمله مسلمانان که در میان لشکر اند
و این طائفه که بدیگر بلاد اند خروج کنند و او را خلاص دهند و ترا
که هلاک زنده نگذارند هلاک ازان ترسید که اگر خلیفه زنده بماند
خروج مسلمانان را باشد و اگر به تیغ کشته شود چون خون او بر
زمین برسد زلزله بر زمین افتد و خلق هلاک شوند قصد کشتن
امیرالمؤمنین بنوعی دیگر پیش گرفت و گفت تا او را در
محافظت جاسخانها پیچیدند و لکد برتن مبارک او میزدند تا هلاک
شک رضی الله عنه و ارضاء و امیر ابو بکر پسرش را و امیر اعظم
سلیمان شاه را شهید کردند با جمله ملوک حضرات خلافت مگر

سوار معروف از ملوک و صدور و علماء و اکابر و تجار و کار داران دولت بیرون رفت چون بلشکرگاه هلاکو مغل ملعور در رسید او را با آن موکب بموضعی پیداشتند و جمله را از هم متفرق گردانیدند و امیر المؤمنین را بگرفتند و فرمانداد تا بقلم خود ببقایای معارف که در بغداد بودند فرمان می نبشت تا بیرون می آمدند تا تمام را بدست آورد و همه را شهید گردانید - و اینجا در گذشته شدن امیر ابو بکر بصر خلیفه چند روایت است و الله اعلم باصحاها - یک روایت آنست که او را و سلیمان شاه را و فتح الدین گور را و مجاهد الدین آیدک دواتی را جمله را شهید کردند - و بعضی روایت می کنند که چون از نزدیک هلاکو بخدمت پدر باز رفت در وقتی که امیر المؤمنین بیرون میرفت امیر ابو بکر بیرون رفت و از بغداد بطرف بادیه و جانب شام رفت - و بعضی میگویند که شهادت یحیی بسبب آنچه در حضور هلاکو کلمات درشت گفت و این کلمات آن بود که ما را گمان افتاد که چون ترا اصل بزرگ است تو مرد تمام باشی و بادشاه بزرگ بر قول تو اعتماد کردیم اکنون معلوم شد که تو نه پادشاهی و نه مردی چون غدر کردی که پادشاهان و مردان غدر نکنند هلاکو فرمود تا او را شهید کردند - و بعضی روایت میکنند که امیر ابو بکر را با یکی از مادات بزرگ فرمان داد تا بطرف اذربایجان برود و چندگاه همانجا با سید باشد تا در خلاص و اعزاز او بعد از فراخ بغداد فرمانی داده شود چون امیر ابو بکر را با آن سید بزرگ بطرف اذربایجان بردند چند منزل برفت جماعت مرتدان با هلاکو گفتند که خطا کرده ای اگر امیر ابو بکر سلامت باذربایجان رسد جمله

تا مزاج هلاو مغل معلوم کند امیر المؤمنین را این زای صواب افتاده
 بهر خواه امیر ابو بکر را بیرون فرستاد و وزیر ملعون در هر معتمدی
 را بر هلاو فرستاد که امیر ابو بکر را خدمت بهیار کن و اعزاز و اکرام
 دار و استقبال کن که خلیفه اعتماد کند و غرض تو بحاصل شود چون
 امیر ابو بکر بیرون آمد و بشکرگاه هلاو رسید جمله لشکر از از کنرو
 مسلمان استقبال کردند و شرط خدمت بجا آوردند چون بهارگاه هلاو
 رسید هلاو بقدر چهل گام استقبال کرد و شرط خدمت باقامت رسانید
 و بهر و بر جای خواه بنهاند و بزبانوی حرمت و خدمت امیر ابو بکر
 خدمت و گفت که من خدمت نمودن آمده ام بقدرگی خواهم کرد
 چرا که من من است و بر دست شیخ سیف الدین باخرزی صاحبزوی
 مسلمان شده است من نیز مسلمان خواهم شد امرای خود را پرسیدم
 که یزیدترین مسلمانان کیست مرا بحضرت خلافت نشان دادند من
 آمده ام تا بر دست امیر المؤمنین مسلمان شوم چون این کلمات
 بشیرین در میان آوردن امیر ابو بکر بدین منذر غرات زهر آلود اعتماد کرد
 و از آنجا با عزاز تمام بخدمت امیر المؤمنین باز آمد و آنچه مشاهده
 کرده بود و شنیده تمام عرضه داشت وزیر ملعون گفت که صواب
 آنست که امیر المؤمنین با تعظیم هر چه تمامتر در مرکب خلافت
 بیرون رود تا هلاو مغل شرط استقبال و خدمت بجا آورد هر چند خلوک
 اسلام رضی الله عنهم امیر المؤمنین را گفتند اعتماد نمی شاید کرد
 تقدیر آسمانی و قضای سبحانی در رسیده بود بهیچ وجه منع آن
 مسلمانان، قازی رضی الله عنهم معقد نیامد بعاقبت قضا تازه
 قهر از عجب مرکب خلافت میزد تا امیر المؤمنین باینگهزار و دو بیست

هزیمت بر لشکر کفار افتاد و بسیار بدوزخ رفتند و ملک عزالدین
 بسیار جهد نمود که هزیمت کفار را تعاقب باید کرد تا هم بدین
 فتح بقایای کفار را زیر تیغ گردانیده شود مجاهد الدین دواتی
 در تعاقب تانی نمود آن شب همانجا لشکرگاه مسلمانان شد و در
 جوار آن موضع شهر بست که آنرا شهر شیرگویند از آب فرات شق شود
 و زمین آن شهر رفعتی دازد و موضع لشکرگاه مسلمانان در پستی
 بود در آن شب وزیر رافضی ملعون جماعتی را فرستاد تا آب
 نهر بر لشکرگاه مسلمانان بکشادند تمام لشکر در زیر آب شد و صلاح
 شان تباہ گشت و عاجز شدند بامدادان لشکر کفار معاودت کردند و
 مصائب شد مسلمانان از غایت اضطراب و زحمت سپاه منهزم شدند
 ملوک اسلام شکسته از دجله عبیره کردند و پیغداد لشکرگاه کردند
 بموضعی که جامع و قصر سنجریمت چون لشکر ملاعین بدانجا رسید
 سلیمان شاه و ملک عزالدین و مجاهد الدین دواتی بخدمت
 خلیفه آمدند که خصم بدر شهر رسید و ما را در بغداد سوار
 اندکست و عدد کفار در یست هزار یا زیادتست صواب آن باشد که
 امیر المؤمنین در کشتی نشیند و خزائن و حریمها را در کشتی نشاند
 و ما هم در خدمت امیر المؤمنین در کشتی باشیم و در دجله
 برانیم تا حد بصره در آن جزائر مقام گذیم تا نصرت حق تعالی در رسد
 و کفار را مقهور گرداند خلیفه با وزیر ایلمعنی باز گفت وزیر ملعون
 امیر المؤمنین را رضی الله عنه گفت که من با ایشان طریق صلح کرده ام
 بدین حاجت نیست و ایشان بخدمت امیر المؤمنین می آیند
 اگر بر قول من اعتماد نیفتند امیر ابو بکر را با ایشان باید فرستاد

فرمانگی بغداد رسید سلیمان‌شاه که امیر علم بود و ملک عزالدین
 پسر فتح الدین گرد که پهلوان دارالخلافت بود و میمنه لشکر خلافت
 ایشان داشتند با سلطان مجاهد الدین ایبک سردواتی مستنصری
 مشورت کردند که کار از دست بشد و خصم زیر دست نزدیک آمد و وزیر
 مخالف با اعدا بساخت امیر المؤمنین را باز باید نمود تا تدبیر
 دفع کفار بسازد مجاهد الدین ایبک گفت هر سخن که درین باب
 امکان داشت من گفتم در جمع امیر المؤمنین جایگیر نیامد باقی
 شما را هم اجازت خلوتی طلب کنم شما هر دو عرضه داشت کنید
 بران طریق ملک سلیمان‌شاه و ملک عزالدین پسر فتح الدین گرد هر دو
 از رسیدن خصم و طلب دفع و تدبیر آن بخدمت خلیفه عرضه داشتند
 فرمود که با وزیر گفته شده است جواب از وزیر طلب باید کرد
 هر دو از بارگاه خلافت نومید بیرون آمدند و باجونوبین با هشتاد هزار
 سوار از طرف ایران و اذربایجان زیر دست بغداد جبری از ملک
 موصل حاصل کرد و نزدیک تکریت جبری بر بست غازیان تکریت
 از شهر و قلعه بیرون آمدند و جسر بسته کفار را تمام بسوختند و کفر
 بسیار در دوزخ فرستادند و اندک مسلمانان شهادت یافتند دیگر روز
 کفار منحل باز جسر را عمارت کردند چنانچه بتحریر پیوست و یکدیگر
 بطرف کوفه و دجله و کرخ بدوانیدند و خلق را شهید کردند و
 ملک عزالدین پسر فتح الدین گرد و مجاهد الدین دواتی با
 بیست هزار سوار از بغداد بر دجله برگذشتند و جماعت ساکنان
 کرخ و قصبات دیگر را بمدد طلب نمودند با لشکر کفار مصاف
 کردند چون چشم اسلام را پیاده بسیار بود پیش حمله کفار جلاّت نمودند

جرماعون بعراق تا بدین عهد آن کارزار کرد که رستم دستان در ایام جاهلیت و علی مرتضی در عهد اعلام کردند رضي الله عنه چون يك كرت هلاک منهنم گشت دوم كرت از جمله خراسان و عراق سوار و پیاده از كفار و مرتد و اسیر جمع گرد و باستدعای وزیر رافضی علیه اللعنة رزی بغداد نهاد و در مدینة السلام بغداد لشکری که بود آن ملعون مدبر رافضی چون عصیان و ارتداد در مزاج و طبیعت داشت لشکر گرد بغداد اجازت کرده بود و گرمایان بغداد هم در سر با هلاک یار شده بودند و مکتوبات نبشته بودند و لشکرهای كفار را استدعا نموده و از حال احتیال وزیر ملوک و بغداد خلیفه را که حلاطین بودند معلوم شده بود و يك كرت مکتوب وزیر که بنزدیک هلاک ملعون نبشته بود بر خلیفه عرضه کردند بر نوع قصد ایشان حمل کرد و سبب آن بود که میان وزیر و سلطان مجاهد الدین ایبک مردوداتدار منازعتی و مخالفتی بود مردوداتدار مخالفت وزیر را با پسر خلیفه امیر ابو بکر بسبب کشتن روافض معلوم داشت و اینمعلی را بسمع مبارک امیر المؤمنین میرسانید وزیر را چون سعی مردوداتدار معلوم شد بخداست خلیفه چنان نمود که مردوداتدار میخواهد تا ترا از خلافت دور کند و امیر ابو بکر را بخلافت بنشاند امیر المؤمنین را چون سعی مردود طرف معلوم شده بود بسخن هیچکدامی در سعی یکدیگر التفات نمیکرد چون ملوک مکتوب وزیر که بنزدیک هلاک نبشته بود بخداست خلیفه باز نمودند جوابداد که این سعی ایبک مردوداتدار باشد و الا وزیر ازین بابت نکند ملوک از این جواب امیرده شدند تا چون هلاک

مهتر امیر المؤمنین که امیر ابو بکر نام بود بسبب غارت روافض
 که ساکنان کرخ و مشهد موسی جعفر رضی الله عنهما بودند
 خصوصتی افتاده بود و امیر ابو بکر پسر امیر المؤمنین ایشان را
 غارت کرده بود و بعضی را کشته بود بدان انتقام وزیر دار الخلافه که
 راضی و بد مذہب بود با امیر المؤمنین خلاف کرد در مرو
 خفیه نزدیک هلو مکتوبات نوشت و با ایشان بساخت و کفار
 را امتدعا کرد و لشکرهای گرد بر گرد عراق را بطریق اجازت از
 بغداد باطراف فرستاد و بر رای امیر المؤمنین چنان نمود
 که با کفار صلح افتاده است مارا بلشکر حاجت نیست بعد
 از آنکه بغداد از لشکر خالی گشت ناگاه لشکر کفار مغل بحوالی
 بغداد رسیدند و از ملک موصل خبر ستده بودند و بر زیر دست
 بغداد جسر بستند و از دجله بگذشتند و تکریت قلعه بود در غایت
 استحکام غازیان تکریت بیرون آمدند و آن جسر را بسوختند روز دیگر
 مغلان باز جسر راست کردند و مسلمانان را شهید کردند امیر المؤمنین
 ابو بکر پسر امیر المؤمنین و امیر علم دار الخلافه سلیمان شاه
 ایوانی ترکمانی که مدت سی سال با کفار مغل تیغ زده بودند و
 غزوها بسنت کرده هر دو بموافقت یکدیگر چند کت بر کفار زدند
 و لشکرهای کفار را منهزم گردانیدند و کت نخستین کفار مغل را
 از حدود بغداد تا باصفهان تعاقب نمودند و بسپیلر از لشکر کفار بدو رخ
 فرستاد و این امیر علم دار الخلافه سلیمان شاه ایوانی ملکی بود از
 قبائل انبوه و آنجماعت ترکمانان باشند در غایت جلالت و مبارزت
 و میسر امیر المؤمنین ایشان را بود در مدت سی سال از عهد رفتن

قتل میکردند و اهل صفهان درین مدت دروازه‌های شهر باز کرده بودند چنانچه شب و روز دروازه بسته نبودنی و از غایت جلالت غازیان صفهان مغل را مجال درون رفتن شهر نبودنی تا مردی را جماعت مرتدانی از راه بردند که قاضی را بپایند کشت که فتنه محافظت شهر در پی اوست چون قاضی را شهید کردند شهر بگرفتند تا در شهر سنه خمس و خمسین و ستمائه امیر علم خلیفه بحق الله معصم بالله امیر المؤمنین رضی الله عنه که اسم او سلیمان شاه ایوانی ترکمان بود رحمة الله علیه با لشکر دار الخلافه به عراق آمد و لشکر مغل را که در دیار اذربایجان و عراق بودند بشکستند و مغل بسیار را در دوزخ فرستاد چنانچه آنجماعت لشکر مغل را مجال مقاومت سلیمان شاه و لشکر دار الخلافه نبود مصرعان را نزدیک هلاک فرستادند بخرامان و از وی مدد طلبید و هلاک و لشکر خرامان را از مغل و غیر ایشان مرتب کرد و عزیمت عراق مصمم گردانید و روان شد و الله اعلم بالصواب *

حدیث حادثه دار الخلافه

چون هلاک بطرف عراق رفت و ملک موصل که او را بدرالدین لولو گفتندی لعنه الله تعالی شهنشاه کفار مغل قبول کرده بود اقبالک ابو بکر فارسی هم شهنشاه داشت و مال قبول کرده بود از هر دو لشکر بمدد کفار بیامدند و لشکرهای کفار با هلاک در عراق جمع شدند و روی ببغداد نهادند و امیر المؤمنین المعصم بالله را وزیر می بود بد مذهب و رافضی اسم او احمد العلقمی بود و میان او و پسر

انقرض حیات آدمیان باقی دارد آمین رب العالمین •

التاسع هلاو بن تولى بن چنگيز خان

هلاو برادر منكو خان است و پسر تولى بن چنگيز خان و اين تولى پسر كهتر چنگيز خان بود و چون چنگيز خان از آب جيحون عبور كرد بطرف خراسان آمد تولى را بنشاپور و هرات و مرو فرستاد و آن شهرها همه تولى بگرفت و خراب كرد - ثقات چينى روايت كردند كه تولى جوان خوبصورت بود چون از بلاد خراسان بطرف تركستان باز رفت در گذشت و از دى چهار پسر ماند چنانچه بتقرير پيوسته است چون منكو خان پسر تولى بتخت بنشست هلاو را ببلاد ايران و عجم فرستاد و آن ممالك او را داه و لشكرها كه بطرف عراق بود و آن طائفه كه بتركستان و ختلان و طالقان و قندز بودند و لشكرهاى كه بطرف غور و خراسان و هرات و گرمسير بودند گفتند جمله را تا فرمان بردار هلاو باشند چون هلاو بخراسان آمد جاى مقام خود باده عيس اختيار كرد و ملوك اطراف عجم بخدمت او پيوستند و لشكر جرماعون مغل كه بطرف عراق بود مدام آن جماعت را با لشكر امير المؤمنين مقاتله و پرخاش مى بود و بپيچ وجه بر لشكر دار الخلفه دست نمى يافتند و پيوسته بر كفار شكست مى انداد خصوصا در گرفتن شهر صفاهان مدت پانزده سال ببايست تا شهر صفاهان را مسلم توانستند كرد اگر قاضى صفاهان شهادت نيابتنى كفار را گرفتن صفاهان مسلم نشدى كه لشكر جرماعون و خيانوين مدت پانزده سال بر دو شهر صفاهان و حوالى آن جنگ و

جميع مسلمانان واجب نشود و دران ساعت غوغا يك امام
 بزرگوار عالم كه اورا نجم الدين سربارى رومى گفتندى بسبب
 آنچه اورا با ملحدى عداوت بود شهادت يافت باقى هيچ
 مسلمانى را المى نرسيده بعد ازان فرمان شد تا آن ملحد را كه امام
 را كشته بود برادر كردند فائده اينمى آن بود كه بادشاهانرا مدام
 با حزم بايد بود و ملاح از حوالى خود دور نبايد داشت و با كس
 اعتماد و اعتقاد نبايد كرد - بسر تاريخ باز آيم ملكو خان را چون
 بتخت بنشاندند يك برادر خرد هلاورا مملكت ايران و عجم داد
 و يك برادر ديگر قيلان را بعد ازانكه از گرفتن عراق بازگشته بود
 بر سر قبائل تركستان نصب كرد و يك برادر ديگر ارق بوقه را
 بتيابت خود در ممالك طمناج بنشانند و او لشكر بسيار جمع كرد و
 بر زمين چين رفت و بموضعى رسيد كه اسب لشكرش از مخالفت
 آب و هوا و عدم علف تلف ميشد مسرعان بتركستان و ماوراء النهر
 فرستاد و بجهت حشم اسب طلب نمود - ثقات چنين روايت كردند
 كه نواب و گماشتگان كه در زمين تركستان و ماوراء النهر بودند در مدت
 يك هفته هشتاد هزار اسب از سمرقند و بخارا بخريدند و با آنچه
 در تركستان بالا خریده بودند ضم كردند و بفرستادند و بعد از مدتى
 چنان تقرير كردند كه بادشاه چين چندان لشكر آورد كه در عدد و
 حد و حصر و شمار نيابد بعاقبت ملكو خان شكسته شد
 و در كوهى افتاد كه در تمام دوران كوه دريا و بورى بود ملكو خان
 با تمام لشكر مغل دران كوه از گرسنگى هلاك شد - و مدت
 ملكو خان نه سال بود - ملك تعالى سلطان احملا راتا

در اثنای عرضه داشت مصالح با هم نا مجرمی در آید و عرضه داشت من مخذل مانند اگر محترم فرماندهد تا در بارگاه را از درون یحیی کدم دل من از خوف ایمن باشد محترم گفت روا باشد در بارگاه از درون زنجیر باید کرد زاهد صادق برخاست و در بارگاه از درون بیست و پیش محترم آمد و بنشست و سنت و عادت آن محترم چنان بود که خنجر پلارک آبدار مدام در دست ایشان بودی گاهی بر کنار خود نهادی و گاهی پیش خود و گاهی بدست میگردانی زاهد روی به محترم کرد که بر من ظلم میبرد در شهر و مملکت تو این خنجر بدست تو برای چه داده اند بجهت آنچه تا ظلم و تعدی ظالمان از ضعیفان دفع کنی خنجر بدست من بده تا به بینم که تیر هست یا نی محترم بغفلت آنچه زاهد مردی ضعیف است و از وی خلائی نیاید خنجر بدست زاهد داد زاهد بدست کرد و در محترم گردانید و چند زخم محکمش بز چنانچه اندام محترم چند جای مجروح کرد فصل زمستان بود محترم دو جامه سوی بر زیر بر هم پوشیده بود و زاهد پیرو ضعیف زخم چندان کاری نیامد اگر زاهد جوان بودی و فصل تابستان هر آینه محترم بدوزخ رفتی محترم زخم خورد و برخاست و با آن زخم خورده زاهد را گرفت و فریاد کرد جماعت ملاحظه که در دهلیز بارگاه بودند در بارگاه بشکستند و در آمدند و زاهد را شهید کردند رضی الله عنه فریاد در شهر افتاد و ملاحظه قصد مسلمانان کردند تا مسلمانان غریب را بکشند محترم بتعجیل فرمود تا ندا کردند که هیچکس مسلمانی را نباید که هیچ رحمت ندهند که از حرکت یک تن کشتن

حدیث حادثه که شمس الدین محتشم را افتاد

از زاهدی از زهاد اسلام آورده شد تا در نظر سلطان ملاطین آید که اعتبار را شاید داعی دولت قاهره منهاج سراج را که مولف این طبقات است کرت اول بقهستان مقرر بود محتشم شهاب حکیم مسلمان در سبب را دیده شد بنزدیک او زاهدی دیدم نساپوری از جمله مقربان محمد خوارزمشاهی و مادر او ملکه جهان بود رحمها الله تعالی، و در عهد دولت خوارزمشاه این زاهد چون بحضرت سلطان و مادر او قریب و قبولی داشت مصالح محتشم شهاب الدین پیش تخت سلطان لحفظ الغیبه تیمار داشتی میکردی و فرستادگان او را اعزاز کردی و مهمات ایشانرا که بحضرت بودی باتمام رسانیدی چون حادثه چنگیز خان ظاهر شد و اهل حضرت خوارزم و خراسان متفرق شدند و این زاهد بدان واسطه خود را بقهستان انداخت بنزدیک محتشم شهاب بهسبب حقوق ما تقدم قریب تام یافت و اعزاز و اکرام وافر دید چون محتشم شهاب از فرماندهی قهستان معزول شد و بالموت رفت و محتشم شمس پیامد و این زاهد ازین محتشم اعزاز نیافت چون با او سابقه نداشت غیبت محتشم شهاب در دل زاهد کار کرد خواست تا بقضای حق محتشم شهاب ازین محتشم شمس که نامش او بود انتقامی کشد و خود را بدولت شهادت رساند و غزائی بجا آورد روزی در بارگاه محتشم شمس درآمد و عرضه داشت کرد که مرا خلوتی می باید و مصالح کلی دارم در خلوت باز نمایم محتشم بارگاه خود را خالی کرد زاهد گفت من ایمن نیستم از آنچه نباید که من

میمرغ نیستم من و این گونه کوه قاف
 بطوطی و حبس خوش بود تا بسرمدی
 منهاج راه راست تو در ره کشاد به
 بر قلعه راه راست نیاید ز مسلدی

قصیده متوسطه و نسخه آن تمام موجود نه بدین قدر اختصار
 افتاد - ملک تعالی ذات بادشاه عالم را تا غایت حد امکان بانی
 داران • بسر تاریخ باز آیم در بلاد ملحدستان مد و پنج باره قلعه است
 هفتاد قلعه در بلاد تهستان و سی و پنج باره قلعه در کوهسار عراق
 که آنرا الموت گویند چون مدت مقام لشکر مغل و قتل اسپران
 جماعت بسیار شد پادشاه ملاحده علاء الدین محمود پسر جلال الدین
 حسن نو مسلمان این علاء الدین محمود را غلامی بود از غلامان
 در قلعه بسر بکشت و پسر علاء الدین از این قلعه بیرون آمد و بلشکر
 گاه مغل پیوست او را با اتباع نزدیک منکوحان فرستادند و نرومان
 شد تا او را در میان راه بکشتند جمله قلاع ملحدستان خراب
 کردند و شهرهای ایشان را بگرفت و خراب کرد مگر قلعه گریه
 کوه را که در میان خراسان و عراق است و تا بدین غایت که
 شهر منه ثمان و خمسی و ستمائه بآخر شد مدت ده سال شد تا
 این قلعه محصور است و بقدر سه و یا هریست مرد دران قلعه پناه
 گرفته اند تا بدین غایت هنوز بدست نیامده است دمر هم الله و
 تعالی و الله اعلم بالصواب •

قهبستان برفت و پسر ملک رکن الدین خنسار هم درین مهم با تو موافقت خواهد کرد ترا اسم و حال و او را اسم توسط باشد بنا برین التماس بطرف قهبستان رفته شد و لشکر ملاحده دزبای شهر نبسه بود چون بمحدود قهبستان وصول افتاد بضرورت عطف کرده آمد و بطرف شهر نبسه رفته شد و آن صلح میان تاج الدین نیالتکین و محدثم ملحدان شمس الدین پیوست چون مراجعت بود ازان سفر نزدیک ملک تاج الدین نیالتکین باز آمده شد گفت که کرت دیگر ببايد رفت و از ملاحده جنگ طلب کرد داعي دولت سفر دوم را اجابت نکرد که عزیمت سفر هندوستان مصمم بود و بدین سفر التفات تمام داشت تاج الدین نیالتکین را امتناع این داعي موافق نیفتاد فرمانداد تا داعي را مدت چهل و سه روز در قلعه صف هندوستان شهر بند کردند تا ملک رکن الدین خنسار طاب ثراه از غور مکتوبات ارسال کرد و داعي نیز تصیده حسب حال حبس خویش انشا کرد و بفضل الله تعالی ازان قلعه خلاص یافت و ازان تصیده پنج بیت آورده شد تا در نظر مبارک سلطان ملاطین اسلام افتد که سلطنتش پاینده باد آمین رب العالمین * لمنهاج الحراج طاب ثراه *

تا کی بلور اشک مرا چرخ زمردی

بر کهر بای روی دهد لون بشدی

آهم چو دود عود تماری است بی عجب

ای آب دیده گرتو گلاب مضعدی

نی سر برت سیه و نی بدی چرا (۹)

محبوسم و اسیر بکوه صفه ندی

از خانسار بطرف فراه رفته شد و از انجا بقلعه سیستان و از انجا
بحصار کوه و از انجا بطبیس و از انجا بقلعه مؤمن اباد و از انجا بقاین
محتشم شمس الدین را آنجا دیده شد و او مردی لشکری پیشه
بود و از انجا بطرف خانسار مراجعت افتاد چون شهر منده نلش
و عشرین و ستمائه در آمد این کاتب را که منهاج سراج است
عزیمت سفر هندوستان مصمم گشت بجهت مایحتاج سفر هندوستان
باجازت ملک رکن الدین محمد خنسار طاب ثراه بطرف فراه
رفته شد تا قدری ابریشم خریده شود چون بحوالی فراه رسیده
آمد ملک تاج الدین نیالتکین خوارزمی که در طبقه ملوک
نیمروز ذکر او بتقریر پیوسته است بمملکت سیستان نشسته بود و
اورا با ملاحظه بجهت قلعه شاهنشاهی که در حوالی شهر بنسه^(۲) است
خصوصت افتاد و از پیش لشکر ملاحظه مذهب شد و بطرف فراه آمد
و خوف بروی مسئولی گشت و آنجماعت معارف که با او بودند از
هر که توقع میکرد که بطرف قهستان رود و میان او و فرمانده قهستان
محتشم شمس الدین مصالحه و معاهده کنده هیچ یک از معارف درگاه او
نمی یازمت که آن مفر اختیار کند تا اورا از رسیدن این داعی که
منهاج سراج است بحوالی فراه خبر دادند جنیبت و مستدعیان
و معارف باستقبال فرستاد و داعی را طلب فرمود چون بخدمت
او رسیده شد التماس نمود که جهت صلح لطف باید کرد و بطرف

مریخت و جوار شیر^(۴) و فرمانده بلاد قهستان دران وقت محتشم شهاب منصور ابي الفتح بود او را یافتیم در غایت دانائی بعلم و حکمت و فلامغه چنانکه در بلاد خراسان مؤل و فلسفی و حکمی در نظر نیامده بود غربا را بهیار تربیت میکرد و مسلمانان خراسان را که بنزدیک او رسیده بودند چون امام عصر افضل الدین بامیانی و امام شمس الدین خسرو شاهی و دیگر علمای خراسان که بنزدیک او رسیده بودند جمله را اعزاز فرموده بود و نیکو داشت کرده چنان تقریر کردند که دران دو سه سال مدت نخست خراسان یک هزار هفصد تشریف و هفصد مر امپ تنگ بسته از خزانه فاخره او بعلم و غربا رسیده بود چون شفقت و انعام و مجالست و مکالمت آن محتشم شهاب با مسلمانان بسیار شد جماعت ملاحظه آن قصبا بالموت فرستادند که نزدیک است تا محتشم شهاب تمامت مال دعوت خانه را بمسلمانان دهد از الموت فرمان باز رسانیدند تا او بطرف الموت رود و محتشم شمس الدین حسن اختیار را بفرمان دهی قهستان فرستادند داعی دولت قاهره چون از نزدیک آن محتشم شهاب مراجعت کرد بجهت خریدن ما یحتاج جامها بشهرتون رفت و از انجا بقاین و اسفرار و تولک باز آمد و بعد از چندگاه از تواک اتفاق خدمت ملک رکن الدین محمد عثمان مرعشی طاب ثراه در سال سنه اثنی و عشرین و ستمائه افتاد بخانهار غور - و باشارت این ملک سعید کرت دوم بطرف قهستان بوجه رسالت اتفاق افتاد تا راه کاروانها بکشایند و

و ضعف یاد کرد منکو خان گفت قاضی در مملکت ما چه عجز مشاهده کرده است که ازین جنس کلمات موحش بر زبان مبراند قاضی شمس الدین گفت عجز داری ازین چه باشد که جماعتی ملاحظه قلعه چند را پناه ساخته اند و دین آن جماعت برخلاف دین تراثی و خلاف دین مسلمانی و مغلی است بمال شما را غرور میدهند و منتظر آنکه اگر دولت شما اندکی فتور پذیرد آن جماعت از میان کوهها و آن قلاع خروج کنند و باقی ماندگان اهل اسلام را براندازد و از مسلمانی نشان نگذارند این معنی خاطر منکو خان را باعث و محرض آمد بر جمع قلاع ملحدستان و قهستان الموت فرمان فرمود تا لشکریهای ترکستان که در دیار ایران و عجم بودند از خراسان و عراق روی بدیار قهستان و قلاع الموت نهادند و در مدت ده سال یا زیادت جمله شهرها و قلاع بکشادند و تمامیت ملاحظه را بنزیر تیغ آوردند مگر عورت و اطفال نا رسیده و باقی تمام را بدوزخ فرستادند و آیت و کَذَالِکَ نُؤَلِّیْ بَعْضَ الظَّالِمِیْنَ بَعْضاً سر قدر ظاهر گردانید و این داعی را که منهاج مراج است و کاتب این طبقات و مولف این تاریخ سه کت بدان دیار بوجه رسالت سفر افتاده است - کت اول از حصار تولک در شهر هند اهدی و عشرین و مئمانه بعد ازان که خراسان از لشکر مغل خالی شده بود و بسبب نا یافت جامه و ما یحتاج اندک که از وقائع کفار خلاص یامته بودند و در ضیق معیشت مانده از قلعه تولک باشارت ملک تاج الدین حسن سالار خز هومت باسفرار رفته شد تا راه کاروانها بکشادند و از اسفرار بطرف قاین و از انجا بقلعه

خریده بود و کدیزکی حامله را ازان خود آنجا آورده و خلق را چنان
نموده که آن حمل از مستنصر مصری دارد و ادرا از پیش خصمان
گریزان بدین موضع آورده ام که امام الزمان و مهدی اوان از
نسب این حمل خواهد بود با کلمات لاطائلی که عاقل مثل
آن دروهم و خاطر خود گذر ندهد لعنه الله چون آن قلاع را بخیرین
و حصار بهر را عمارت کرد و مال بیکساب در عمارت و ذخیره آن
قلعه خرچ کرد و آن حصار بر کوهی است که در حوالی شهر
قزوین است و ساکنان شهر قزوین همه بقاء ده سنت و جماعت و پاک
مذهب و صافی اعتقادند و بسبب ضلال باطنان و ملاحده مدام
ایشانرا باهم مقاتله و مکارهت در میان می بود - ثقات چنین روایت
کرده اند که جمله خلق و ساکنان شهر قزوین را سلاح تمام مرتب
و آلات حرب مهیا باشد تا بعدی که اهل بازار هر یک را سلاح
دستی تمام در دوکان حاضر بودی و هر روز میان قزوینیان و میان
صاحبه الموت جنگی می بودی تا درین عهد که خرد چنگیز خان بود
و استیلای لشکر مغل بر عراق و جبال و قاضی شمس الدین قزوینی
که امام صدیق و عالم با تحقیق بود چند کثرت از قزوین بجانب خطا
مغیر گزیده بود و رنج مفارقت اوطان تحمل کرده تا در وقت
پادشاهی منکوخان کثرت دیگر نزدیک او رفت و بطریقیکه دست
داد استمداد نمود و حال شرملاحده و فساد ایشان در بلاد اسلام
باز گفت و چنان تقریر کردند که در حضور منکوخان را از راه صلابت
مسلمانان و دین کلمات دوشست گفت چنانچه غضب و تکبر ملکداری
بر منکوخان مسئولی شد و ضبط و تصرف پادشاهی او را بلفظ عجز

منکو خان رسید بعد از احتیاط تمام لشکرها مستعد گردانید و لشکر پسران چغتای را بجنگ و دفع استقبال نمود و پیش از آنکه ایشان بلشکر منکوخان رسیدند منکو خان و لشکر باتوبران جماعت زدند و بقدر ده هزار مغل بزرگ نامدار لشکرکش را بدوزخ فرستادند و تیغ در نهادند و هر که از اتباع و لشکر چغتای بود جمله را از پیش برگرفتند و دل فارغ کردند و بادشاهی بر منکو خان قرار گرفت و بتخت چین و ترکستان بالا بنشست و چنان کرد که از خیل چغتای بر روی زمین آثار نماند مگر یک در پسر چغتای که بطرف چین به نزدیک التون^۲ خان طمغاچ رفتند بعد از آن منکوخان لشکرها بطرف قهستان ملاحده فرستاد و در چند سال که در آن بلاد بدوانید و لشکرگاه کرد و مقام ساخت اهل قهستان مضطر و عاجز شدند و قلاع و شهرهای ایشانرا در ضبط آوردند و قلعهها را خراب کردند و ملاحده بر افتادند و ذکر ایشان چنین بود که تحریر پیوسته است *

حدیث بر افتادن ملاحده لعنهم الله

سبب فرستادن لشکرها ببلاد و قلاع ملحدستان آن بود که از اول حال و عهد حسن صباغ لعنه الله که قواعد مذهب ملاحده نهاده است و قانون آن ضلالت وضع کرده و فضای قلاع الموت را معمور کرده و حصار بسررا^۳ که دار الملک ملحدی بزرگ بود و اورا آن جماعت مولانا گفتندی لعنه الله علیهم تتری بمیالغی مالهای خطیر از دیلمان

شده است و هر پادشاه کافر که بر تخت می نشیند مملکت او دوام نمی باید اگر میخواهید که دولت منکو را دوام باشد و امتداد پذیرد کلمه شهادت بگوید تا نام او در دفتر اسلامیان ثبت شود آنگاه بپادشاهی نشیند همچنان متفق شدند و منکو کلمه شهادت بگفت آنگاه بر کا بازوی او گرفت و او را بر تخت به نشاند و تمامت فرماندهان مغل او را خدمت کردند مگر خیل و اتباع پسران چغتای که تمر آغاز کردند و عصیان ظاهر گردانیدند و خواستند تا مخفی غدزی کنند و ناگاه مغانه بر لشکرگاه منکو خان زنند و او را بدست آرند و هلاک کنند معتمدان فرستادند به نزدیک منکو خان که چون بتخت نشستی ما را عزیمت آنست که برهم مبارکباد بخدست آئیم و شرط تهنیت بتقدیم رسانیم بدین بهانه سوار بهیاز با استعداد و صلاح بی اندازه از مقام خود کوچ کردند و عزیمت ایشان بران مصمم شد که شنبون بر منکو خان زنند و او را و باتورا هلاک کنند و مقهور گردانند و پادشاهی در ضبط آرند العبد یدبر و الله یقدر حکم و تقدیر آسمانی آن بود که شتربانی از لشکرگاه باتور منکو شترری گم کرده بود بطلب شتر خود روی در بیابان نهاد و بهر طرف میگشت ناگاه در میان لشکرگاه پسران چغتای افتاد چون حال آن لشکر او را معلوم شد هر که او را پرسید که از خیل و خدم کیستی صورت و لغت شتریانان و لشکر پسران چغتای چون یکی بود یکی از امرای ایشان خود را نصبت کرد تا شب درآمد شتریان فرست طلبید و خود را از میان لشکر پسران چغتای بیرون انگذد و بلشکرگاه باتور و منکو خان باز آمد و ازین حال ایشان را اعلام داد چون آن خبر بسمع

النامن منگوخان بن تولی خان بن چنگیز خان

ثقات چنین روایت کرده اند که تولی پسر کهنتر چنگیزخان بود و شهرهای خراسان را خراب کرد چنانچه ذکر او دو حادثه شهر هرات بتکریر پیوسته است و او را چهار پسر بودند مهتر منگوخان ددم هار سوم ارق^(۲) بوقه و چهارم قیلان چون کیک بدوزخ رفت پسران چغتای ملک طلب کردند و ایشانرا اتباع و سوار بسیار بود و بهادشاهی منگوخان رضا ندادند و ابتدای آن حال چنان بود که چون کیک از دنیا نقل کرد جمله مهتران لشکر مغل روی به باتو نهادند که پادشاه ما باید که تو باشی چون از پشت چنگیزخان هیچکس از تو بزرگتر نیست تخت و کلاه فرماندهی بتو اولیتر بتو جواب داد که مرا و برادر مرا که برکا است درین طرف چندین پادشاهی و مملکت هست که ضبط آن با تصرف و ضبط ممالک چین و ترکستان و عجم دست ندهد صواب آنباشد که عم ما تولی پسر کهنتر چنگیزخان از دنیا در روز جوانی نقل کرده است و از مملکت تمتع نگرفته مملکت به پسر او دهیم و پسر مهتر او منگوخان را پادشاهی به نشانیم چون او را من که با توام بر تخت بفشانم بحقیقت فرمانده من باشم جمله برین رای منقرر کردند چون منگوخان را پادشاهی می نهادند برکا مسلمان بود گفت دولت اهل کفر منقضی

(۲ ن) ارق بوقه و چهارم النج * در دیگر تواریخ نوشته که تولی را هشت پسر بود بدین تفصیل - منگو - تودای - ارتق بوا - هلاکو - توبوقتو - موکا - بوچک - * و کدای *

این حادثه متعجب بماند و دل بر مرگ نهاد چون دید که هیچ مفری و دست آویزی ندارد جز حضرت غیاث المستغیثین دست تضرع در حبل آمن یجذب المضطر إذا دعاه زد و غسل پاک بیاورد و جامه پاک بپوشید و پای دران مطموره نهاد چون آن موضع را بپوشیدند آن مسکین در گوشه آن موضع روی بقبله آورد و دو رکعت نماز بگذارد و بذکر کلمه شهادت مشغول شد ناگاه گوشه از آن موضع بشکافت و در شخص با مهابت که صد هزار شیر را از منظر ایشان زهره آب گردد در آمدند هر یکی با حربه آتشین چنانچه شعله آتش از حربهای ایشان گرد بر گرد تخت مغل درآمد و یک شر ازان شراره آتش بقدر سر سوزنی بر رخسار آن جوان افتاد و بسوخت و جراحت کرد یکی ازان در شخص گفت که درین موضع مسلمانی مینماید و آن دیگری روی بدان جوان کرد که تو کیستی جوان میگوید من گفتم عاجزی و سیری و ضعیفی بدست این مغل گرفتار گفتند تو از کجائی من گفتم از ترمذ سر حربه خود در گوشه آن خانه بزدند گوشه آن خانه بشکافت بمقدار دری مرا گفتند بیرون رو من پای بیرون نهادم و خود را در زمین ترمذ یافتیم از آنجا که قراقم مغل است تا ترمذ ششماه راه زیادت باشد تا بدینوقت آن جوان در حدود ترمذ بر سر املاک و اسباب خود ساکن است و هر مرهم که بر سر جراحت آن شر آتش میکند بهیچوجه مندمل نمیکرد و همچنان بر قرار بقدر سر سوزنی می تراود و ترشح میکند سبحان المقدر ما یشاء - ملک تعالی سلطان سلاطین زمان ناصر الدنیا و الدین را بر تخت شهر یاری باقی و پاینده دارد *

و متعانه که از خراسان بپندروستان بتجارت آمده بود و با کاتب
 این طبقات منهاج سراج در سفر ملتان همراه بود بدین موضع
 آورده شد تا منظور نظر سلطان سلاطین اسلام گردد این خواجه
 رشید الدین حکیم چذین تقریر کرد که یکی از مہتران مغل که
 خیل و خدم و مال و حشم بسیار داشت در زمین قراقرم مغل بدو رخ
 رفت بجهت دفن آن ملعون موضعی بغایت با تکلف مرتب
 گردانیدند و سلاح و مال وافر و فرش و ادانی بسیار که با او بود
 نهادند و تخت آراسته مہیا گردانیدند و خواستند که دوست ترین
 کسان او را با او دفن کنند رای زدند که از خدم او کدام کس را
 دفن کنند تا مونس او باشد جوانی بود از حدود ترمنه خراسان
 در طفولیت اسیر آن گبر مغل شده بود در اوائل واقعہ خراسان و
 چون ببلوغ رسید و برنا و مرد شد و بمرتبہ رجولیت برآمد
 بغایت جلد و زبرک و کاروان و با کفایت گشت چنانچہ
 تمامت کلی و جزوی آن ملعون در تصرف او آمد و او را چون پسر
 خوانندہ بود بدین سبب همه اموال و مواشی و آنچه در ملک او
 بود در ضبط کرده بود و جمله خدم و تبع آن مغل در تحت فرمان
 او بودند کہ هیچ یکی را بی اجازت آن جوان بر هیچ چیز آن ملعون
 دست تصرف نبودنی در نفوقت همه باتفاق گفتند و ہلاک آن
 جوان را میان بر بستند کہ آن مغل هیچکس را دوست تر ازین
 جوان نداشتی آن جوان را با آن مغل دفن باید کرد غرض
 ایشان آن بود تا او را ہلاک کنند و انتقام فرمان دہی او از باز
 خواهند برین معنی جمله اتفاق کردند و آن جوان محصلین در میان

چفتائی و این التماس بر باتو عرض کردند که تخت مغل قبول کند و او پادشاهی به نشیند تا جمله ممتاز فرمان او باشند باتو قبول نکرد منگوخان بن تولی بن چنگیزخان را بنشانند چنانچه بعد ازین بتقریر پیوندد - و بعضی از ثقات چنین روایت کرده اند که باتو در سر و خفیه مسلمان شده بود اما ظاهر نمیکرد و با اهل اسلام اعتقاد تمام داشت مدت بیست و هشت سال کم و بیش آن مقدار ملک راند و در گذشت - رحمه الله ان کان مؤمناً و خفف الله عنه العذاب ان کان کافراً - و او را بر رسم مغل دفن کردند و آن طائفه را معهود است که چون از ایشان یکی در می گذرد در زیر زمین موضعی بقدر خانه یا صفا بنسبت رفعت آن ملعون که بدرزخ رفته باشد مهیا کنند و آن موضع را آراسته گردانند بتخت و فرش و اوانی و مال بسیار همانجا با سلاح او و هرچه خاص او بوده باشد دفن می کنند و بعضی از زنان و پرستاران و کسی را که او دوست تر از همه دارد با او در آن موضع دفن می کنند آنگاه پشت آن موضع را می پوشند و بر زبر آن موضع استخوان می گردانند چنانچه هیچ اثر آن موضع نمی ماند و این معهود ایشان بنزدیک جمله اهل اسلام روشن است * و بدینجا حکایتی عجیب شنیده شده است بتقریر پیوست تا خوانندگان را اعتباری در کار آخرت بیفزاید و الله اعلم *

حکایت عجیب

روایت از حواجه مقبول القول که او را رشید الدین حکیم بلخی گفتندی سماع انتاده است در سال سده ثمان و اربعین

هیبت و قهر مشاهده کردند دیگر روز ازان امام عذرها خواستند
و رضا طلبی کردند رضي الله عنه و عن المؤمنين *

السابع باتو بن توشی بن چنگیزخان

پیش ازین بتقریر پیوسته است که توشی پسر مهتر چنگیزخان
بود چون او بقصد پدر از دنیا نقل کرد از وی پسران بسیار ماندند
مهتر همه ایشان باتو بود او را بجای پدر اوچنگیزخان بنشاند و ممالک
قبائل ترکستان از خوارزم و بلغار و برطاس و مقلاب تا حدود روم تمام
در ضبط او آمد و در آن دیار جمله قبائل قباچاق و قتلکی و یک
و انبری و ارس و چرکس و آس تا بحر ظلمات بر رفت و جمله او را
منقاد گشتند و او مرد بس عادل و مسلمان دوست بود و مسلمانان
بر پناه او مرفه الحال روزگار میگذاشتند و در لشکرگاه و قبائل او
مساجد با جماعت قائم و امام و مؤذن همه مهیا بودند و در مدت
ملک او و عهد حیات او هیچ ضرر از فرمان او و اتباع و لشکر او بداد
اسلام نرسید و مسلمانان ترکستان را در ظل حمایت او فراخ بهیار
و رامن بیشمار بود و هر ولایت که در ایران در ضبط مغل آمده بود
او را ازان نصیب مدین بود و گماشتگان او در آن مقدار که قسم او
بود نصب بودند و جمله بزرگان و لشکر کشان مغل او را منقاد بودند
و بنظر پدرش توشی می دیدند چون یک از دنیا نقل کرد و
بدوزخ رفت جمله در پادشاهی باتو متفق شدند جز فرزندان

برای دست از معارضه برداشتند و نقش تعدی و ایذا بر مخالفین
 معاملات نگاشتند از یک التماس نمودند که امام را بگوی تا بر وجه
 سنت و طریق شریعت محمدی دو رکعت نماز بگذارد تا مارا و ترا
 حرکات نامناسب از در آدنی آن عبادت ظاهر گردد کیک فرمان
 داد که بر خیز و دو رکعت نماز بگذار بجماعت چنانچه سنت دین
 شما است آن امام ربانی رضی الله عنه یکی از مسلمانان را که در
 حوالی او بود یغزدیک خود خواند و برخاست و سنت ائمه و
 اقامت بنماز جماعت وقتی باقامت رسانید و آیت ائمه و جهت
 از میان دل و جان خلیل وار بر خواند و تحریم نماز و لذت الله
 اکبر در پیوست و در نماز شروع کرد و ارکان قیام و قرائت و رکوع و
 سجود با تمام فرائض و من و آداب بجای آورد و چون هر سجده
 نهاد کیک چند تن را از کفار حاضر کرد تا در وقت سجده آن امام
 ربانی و آن مسلمانان دیگر را که بوی اقتدا کرده بودند زحمت بسیار
 دادند و سر او بر زمین زدند بقوت و با ایشان حرکات فامد کردند
 تا بگر نماز ایشان قطع گرداند آن امام ربانی و عالم مجانی آن
 جمله تعدی و ایذا را تحمل میکرد و ارکان و شرائط نماز تمام بجای
 آورد و نماز را بیدیه وجه قطع نکرد چون سلام داد روی بآسمان
 آورد و شرائط ادعوا ربکم تضرعاً و حقیقه نگاهداشت و بجا از
 برخاست و بمنزل خود باز رفت حقیقاً و تقدس بقدرت
 کسله و قهر اعدا گداز خود دران مرشبه دردی را بویک موکل فرمود
 که و گدانش بکارد اجل قطع کرد چنانچه هم در شب بدرخز و نه
 و مسلمانان از ظلم و تعدی او خلاص یافتند چون پسران کیک آن

علیه السلام قطب مدار عالیله شده و لقب او امام نور الدین خوارزمی
 بوده علیه الرحمة جماعت ترسایان و قسینان و طائفه نوپا
 بت پرست از کینک التماس نمودند که آن امام مسلمانان را حاضر
 کند تا با او مناظره کنند و ترجیح دین محمدی و نبوت او ثابت
 گرداند و الا او را بقتل باید رسانید بحکم این التماس آن امام ربانی را
 حاضر آورد و حضرت و الله بمصمک من الناس در حوالی دین او
 بحراست و ان یجعل الله للكافرين على المؤمنين سبيًا طوف
 میکرد چون دران مجلس بنفشست از وی پرسیدند که محمد
 چه کم بوده است بدان کن آن امام ربانی گفت محمد خاتم
 النبیین و سید المرسلین و رسول رب العالمین سرش پنج
 لبرکت آراسته و برش بدواج الم نشرح پیراسته موسی علق
 منقبه او اللهم اجعلني من امة محمد عیسی چارش کوبه او
 مبشرا برسول یاتني من بعدي اسمه احمد آنجماعت کفار گفتند
 پیغمبر آن باشد که روحانی محض بود و بشهوت نسوان تعلق نکند
 و بدان التفات نماید چنانچه عیسی بود محمد را نه حجره و
 چندین فرزند بوده است این چگونه باشد آن امام ربانی گفت
 داود پیغمبر را علیه السلام نود و نه زن بوده است ان هذا اخي له تسع
 و تسعون نكحة و سلیمان صاحب امكان را سیصد و شصت زن در
 نكاح بوده است و یکمزار کذیزک خدمت فراش او کردند آن
 جماعت کفار از راه تعمد و انکار و مکابره و اصرار نبوت داود و سلیمان
 را علیهما السلام انکار کردند و گفتند ایشان پادشاهان بوده اند آخر
 الامر چون شبته آن ملاعین فقور تمام داشتند و از حلیه صدق

بود. چنانچه گرگ در گوسفند و آتش در سپند افتد آن نوین بد کیش
 را فرو گرفت و بر زمین زده و آنگاه آن خاکسار را خایها بدندان از بیخ
 بر کند و بقوت آسمانی و بتائید ربانی در حال هلاکش کرد
 و حدیث دعای مصطفی علیه السلام که در حق پسر ابولهب کرده
 بود * اللهم سلط علیه کلبا من کلابک * در حق این خسیس بد فعل
 ملعون ظاهر شد و چنین کرامتی در دین اسلام و سعادت ملت
 حنفی و دولت امت محمدی و اعجاز متابعان سنت احمدی
 را ببخشید تا از شر آن ملعین در کنف عصمت باری تعالی بسلامت
 ماندند چون کیک و نویزان مغل و حاضران کفار چنین هیبتی
 و سیامتی مشاهده کردند از آن اندیشه فاسد رجوع نمودند و دست
 از تعدی مسلمانان برداشتند و آن طمغاج را پاره کردند الحمد لله طی
 نصره الاسلام و قمع الاصنام چون از مدت پادشاهی کیک یکسال و
 نیم گذشت قضای اجل در رسید و کیک بر خوان اجل لقمه مرگ
 در دهان حیات نهاده و سبب آن هم آورده شود *

حدیث فوت شدن کیک ملعون

عقبات چنین روایت کرده اند که کیک را مدام جماعت نویزان
 بر ایذای مسلمانان اغرا میکردند و بران میداشتند تا اهل ایمان را
 زحمت میداد امامی بود دران بلاد از علمای اهل اسلام بانواع علم
 طریقت موصوف و صوف عمل شریعت و فنون دقائق حقیقت
 آراسته ظاهرش بزیور علم و فضل محلی و باطنش بانوار مغوت
 و عمل مضفی در دین اسلام مشار الیه گشته و در سنت مصطفی

یکی از آن نوینان که در بلاد چین و ترکستان میتی و اعمی داشت بنزدیک کیک آمد و گفت اگر میخواهی تا تخت پادشاهی و لشکر مغل بر تو باقی ماند از دو کاری بکن یا آنکه تمام مسلمانان را بقتل رسان و یا آنکه توالد و تناسل ایشان را قطع کن مدتی برین هیچ کیک را باز می نمود و بدین فساد اغرا می کرد و لطائف حیل می انگیخت و کشتن مسلمانان بسبب کثرت در بلاد چین و ترکستان و تنگت دامت نمیداد و برین قرار دادند که جواب آن باشد که فرمان کیک نافذ گردد تا جمله مسلمانان را خیمی کنند و مجبوب گردانند چنانچه نسل ایشان منقطع گردد و مملکت مغل از خروج و فساد ایشان سلامت ماند چون آن تعمی و ظلم برین وجه در مزاج کیک قرار گرفت و برین وجه پیدارامید فرمادند تا مثالی بجمله اطراف ممالک مغل از اقصی چین و ما چین تا نهایت عجم و عراق و روم و شام اصدار کنند بر همه فرمان دهان مغلان که باطراف ممالک نصب اند تا برین جمله فرمان را انقیاد نمایند و امتثال واجب دارند چون آن مقال در قلم آمد بنزدیک کیک آوردند و نشان کرد بشنگرف که آنرا الطمغاج می گویند بلغت ترکی پس آن مقال بدان نوین مغل داد که هم تو این مقال را بکل ممالک تبلیغ کن و درین باب جد تبلیغ نمایی چون آن ملعون خاکساز از بارگاه کیک بیرون می آمد سگی بود که مدام بر درگاه و حوالی تخت و اطراف موكب خاص و مركب اختصاص کیک می بود و داغ خامگی بطریق زیرین مرصع او ثبت بود سگی که بر هزار شیر غریب و ببر گزین بجمله و جرات تفضیل و ترجیح داشت این سگ در بارگاه کیک

گردیدند و سلطان علاء الدین علیه الرحمة و المغفرة بتصرف
وجه و جهد الفخاخ اعظم لشکرهاى هندوستان جمع کرد و بر عزمیت
دفع لشکر مغل بطرف بلال نهضت فرمود و کاتب این حروف
منهاج هراج دران سفر و غزر در خدمت رکب اهل بود چون رایات
اهل علائی بطرف آب پیاده رسید و بر شط آب پیاده متوجه
طرف اچه گشت چنانچه پیش ازین در تحریر آمده است و
بتقریر پیوسته حشم مغل را چون از آمدن لشکرهاى اسلام معلوم
شد و یزک غزاة بنزدیک آن بلاد رسید طاقت مقاومت نداشتند
از پلای حصار اچه ناصراد باز گشتند و بر رفتند و آن قلعه بدولت لشکر
اسلام و عنایت ربانی از شر آن سلاطین بسلامت ماند و الحمد لله
وب الله العالین علی ذلک •

حدیث کرامت مسلمانی

ثقات چنین روایت کرده اند که چون کیک در پادشاهی
قوت گرفت و بغوا امام خود را که پسران چغتای بودند هلاک
کرد و نوینان و بهادران مغل جمله او را مقتول شدند و چند کرب
لشکرهاى بی انداز بطرف چین فرستاد و او را دران بلاد نفوذ
پیر آمده جماعت زهاد کفار چین و بت پرستان تنگت و ظمناج که
ایشانرا نوینان میگویند بر کیک استیلا یافتند مدام آنجماعت در
ایفای مسلمانان میکوشیدند و اسباب رنج داشت اهل اسلام می
انگیختند تا مگر بنیاد اهل اسلام را بکلی قلع کنند و مستأصل
گردانند و نام و نشان مؤمنان را از صحائف آن بلاد محو کنند

پای حصار اچه در آمد و حصار داد و جنگ قائم شد و اطراف
و حوالی اچه خراب گرد و اهل حصار جد و جهد بلیغ نمودند و هر
محافظت حصار جهد بسیار کردند و مغل بسیار بدوزخ فرستادند و
هر چند لشکر مغل و نویدان و کفار کوشش میکردند غازیان حصار سر
رخنه نگاه میداشتند تا یکی از بهادران نامدار مغل که بطرفی رفته بود
چون بنزدیکه منکوته آمد منکوته را طعنه زدن گرفت که این چه
قلعه است و حصار که تو در گرفتن آن چندین توقف و تانی
میلورزی من بیک حمله آن قلعه را بگیرم شب آن مسند شد و
مغل بسیار در سلاح کرد و ناگاه در پاس سوم که وقت آسایش
پاسبان و مرد حصار بود بسر آن رخنه بر آمد فضل حقه تعالی
آن بود که اهل قلعه در پس آن رخنه آب و گل بسیار با هم آمیخته
بودند و لوری و گلزار ژرف کرده زیادت یک نیزه بالا چون بهادر
مغل پای در اندرون رخنه نهاد بزعم آنکه زمین است دران گلزار
افزاد و غرق شد اهل قلعه نعره زدند و مشعله بر آوردند و در سلاح
شدند مغلان دیگر باز گشتند و دیگر روز کسان در میان کردند این
بهادر که دوش گرفتار شده است باز دهید تا لشکر از پای قلعه
بر خیزد چون آن لعین بدوزخ رفته بود و آب سیاه و گل تیره فرو شده
باز دادن ممکن نبود اهل قلعه از گرفتاری او منکر شدند فی الجمله
بفضل آنریدگار تعالی امبابی مهیا گشت که مسلمانان اچه از
دست تعدی کفار در ضمان امان بماندند و یکی از ان اسباب آن
بود که چون لشکر مغل پای حصار اچه آمد مسلمانان حصار
قلعه بحضرت دار الملک دهلی حرسها الله بوجه استعانت رفع

بر پشت آن ملعون آمد و دوزخ رفت و خلق خدا بایستعالی خصوصاً
اعل اسلام از شر آن ملعون خلاص و مخلص یابند *

السادس کیک بن اکتای علیه اللعنة

ثقات چنین روایت کرده اند که اکتای را دو پسر بود - یکی
کتن دوم کیک اما کتن که بزرگ بود بعلمت افلاج مبتلا گشته بود
و صلاحیت پادشاهی و ضبط ممالک و فرماندهی نداشت تخت
را بپدر خود کیک سپرد چون کیک پادشاهی بنشست جمله
گردنکشان مغل او را خدمت کردند و لشکرها باطراف چین و ایران و
هندوستان و خراسان و عراق نامزد کردند منکوته نوین را بر سر لشکرها
طخارستان و ختلان و غزنین بار دیگر لشکر کش گردانید و او پیری
بود کشیده بالا و یک چشم از جمله خواص چنگیز خان چون منکوته
بزمین ایران آمد بطالقان و قندز و لوایح مقام خرد ساخت و در
شهر سنده ثلث و اردبیین و ستمائه عزیمت ممالک سنده کرد و لشکر
آن دیار را بطرف اچه و ملتان آورد و درینوقت تخت هندوستان
بغزو بهاء سلطان علاء الدین مسعود شاه آراسته بود و شهر لوهور
خراب بود و ملک سیف الدین حسن قرغ بملتان بود و در شهر
و حصار اچه هندو خان مهتر مبارک خان فرمان ده بود و والی
از دست خود معتمدان در قلعه اچه نصب کرده بود چون خواجه
صالح کوتوال منکوته با لشکر مغل بکناره آب سنده رسید ملک
سیف الدین حسن قرغ حصار و شهر ملتان خالی بگذاشت و در
کشتی نشست و بطرف دیول و سنده و سیستان برفت و منکوته

حکایت درویشی

و آنچنان بود که درویشی عارفی صافی باطنی بود از حدود خراسان اورا شیخ محمود آتش خوار گفتندی شیخی بمس بزرگوار و درویشی نامدار از سر جان برخاسته و در غم حق بگاسته تن در مشقت داده و سر در جهان نهاده گرد بلاد طوف میکرد بموضعی رسید میان دو کوه که از زمین ترکستان ببلاد چین ازان راه می شوند و میان دو کوه در بندها محکم نهاده و نگاهبانان داشته و اصحاب رمد نصب کرده تا هر که بطرف چین رود یا ازان بلاد بترکستان آید آنجماعت تفحص حال بکنند و از حال ایشان باخبر باشند چون شیخ محمود آتش خوار بدانموضع رسید جماعت نگاهبانان شخصی دیدند از عادت خلق بیگانه و بصورت ظاهر چون دیوانه اورا بگرفتند که تو فدائی این شیخ محمود گفت آری من فدائی ام هر چند با او الحاح کردند که تو کیستی بگو گفت من همان که شما گفته اید فدائی ام چون بدان سخن قرار نمود اورا بزد یک چغتمای آوردند مسعود بیگ جمله الماک چغتمای بود شیخ محمود را بشناخت اما از خوف چغتمای ملعون هیچ نتوانست که حال شیخ محمود و بزرگی او باز گوید چغتمای ملعون شیخ محمود را گفت که تو کیستی گفت من فدائی ام چغتمای گفت که با توجه می باید کرد شیخ محمود گفت بفرمای تا مرا تیر باران کنند تا باز هم چغتمای فرمان داد تا اورا تیر باران کردند چون شیخ محمود بر خمت حقتعالی پیوست بعد از چند روز دیگر چغتمای در شکار گاه بر شکاری تیر باز گشته می انداخت هم

الخامس چغتای بن چنگیز خان لعنهما الله

چغتای ملعون پسر دوم چنگیز خان مغل بود و او مرد ظالم و سانس و قتال و بد کردار بود و هیچکس از فرماندهان مغل ازو مسلمانان را دشمن تر نبود بخواستی که هیچ آنریده نام مسلمان پیش او بر زبان نراندی مگر ببدی و در همه قبائل او اسکان نبود که هیچ کس گویند را بر منت مسلمانی ذبح کردی همه مردار کردند و گذاردن نماز مجال نبود هیچ مسلمانی را و پیوسته چغتای بران بودی که مسلمانان را بقتل باید رسانید و از ایشان باید که هیچ باقی نماند و هیچ یک از مسلمانان در نظر او نتوانستی آمد و او مهتر او اکتلی بود چون چنگیز خان را مزاج از که بصر قتال و ظالم است معلوم بود او را وصیت بادشاهی نکرد و برادر کهنتر او اکتلی را پادشاهی وصیت کرد و جای باش چغتای هم دران موضع اصل مغل بودی و از ولایات چنگیز خان که در تصرف او آمد او را نصیب معین گردانید و لشکر او باطراف ماوراء النهر و فرغانه و ترکستان بهر موضع بود چنانچه ازان برادرانش توشی برادر مهتر را پیش پدر غمز کرده بود که توشی در مزاج آن دارد که چنگیز خانرا در شکار گاه بکشد چون بسمع پدر رسانید چنگیز خان پسر خود توشی را زهر داد و هلاک کرد و چند سال این چغتای ملعون بر سر قبائل و لشکر هلی خود بود و چون قضای اجلش دور رسید حق تعالی ولی بزرگ از اولیای خود را بر دست او نوبت گردانید تا بسبب آن بدو رخ رفت *

پرسرگرمی در اکتای تذکیر در عهد دولت اکتای بسیار گفتی
 که خدایا لشکر مغل را بلوهوز زود تر برسان تا برسیدند و اینمعنی
 ظاهر شد چون لوهوز را فتح کردند در ماه جمادی الاولی سنه تسع
 و ثلثین و ستمائه دوم روز از فتح لوهوز جماعت وواة از تجار خراسان
 و ملوزاء الفهر گفتند که اکتای فوت شد و اودنیا نقل کرد بعد از
 فوت او چند کورت قبائل مغل تیغ در هم گرفتند و اکبر ملاءین ایشان
 اعم و اغلب بدوزخ رفتند و تفرقه بقبائل ایشان راه یافت و
 برادر زادگان چنگیزخان که ایشانرا پسران اوتکین میگویند
 بخدمت التونخان چین رفتند و چغقای و پسران او تهر آغاز کردند
 و بسیار بدست یکدیگر کشته شدند لعنهم الله و مدت پادشاهی
 اکتای بن چنگیزخان نه سال بود چون او فوت شد یکسال و نیم
 هیچکس از تکر آن ملاءین بتخت نشست و معهود مغل چغزین
 بود که چون پادشاهی فوت شود یک سال و نیم سوار نشوند و این
 مدت را سه سال شمرند یک سال نیم روز و یک سال و نیم شب
 چون مدت تمام شد زن اکتای ترکیفه خاتون مدت چهار سال بر
 ممالک مغل فرماندهی کرد و درین مدت حرکت عورت چغناچه
 از نقصان عقل و غلبان شهوات آید از وی ظاهر شد اکبر ممالک
 مغل آن حرکت را نگاه کردند و طلب پادشاه ضابط نمودند ترکیفه
 خاتون را در موافقت اکتای روان کردند و پسر او را یتخت نشانند
 لعنهم الله *

صفت به بهشت خرامید فریق فی الجنة وَ فریق فی السعیر چون لشکر مغل شهر لوهور را بگرفتند و خراب کردند و باز گشتند ملک قراقش از حدود آب بیداه بطرف لوهور باز گشت که در شب گریز از لوهور مبالغ مال از زر عین و غیر آن جامداران ملکی در آب انداخته بودند و آن موضع را نشان کرده بطلب آن اموال باز گشت چون بشهر لوهور رسید آن اموال باز یافت که بدست مغل نیفتاده بود و بعد از رفتن کفار هندوان کوکهران و گبران نیز بلوهور آمده بودند و خرابی میکردند ملک قراقش ایشانرا دریانت و جمله را بدوزخ فرستاد و بسلامت بحضرت دهلی آمد - ملک تعالی اولیای دولت سلطان سلاطین اسلام را منصور و اعدای مملکتش را مقهور دازاد امین *

حدیث فوت شدن اکنامی و خرامیدن اوبدورخ

روایت از سلف چذین رسیده بود رضی الله عنهم که چون خروج ترک باشد و جهان را تذک چشمان بگیرند و بلاد عجم و ممالک ایران خراب کنند و لشکر ایشان چون بلوهور رسد دوات آنجماعت روی به نقصان نهد و قوت کفار بعد از آن کم گردد در آن ایام کاتب این حروف منہاج سراج اصلاح الله حاله بقدر هفت ساله بود بجهت حفظ کلام الله بخدمت معلم امام عالی غزنوی رحمۃ الله علیه میرفت که این روایت ازو سماع افتاده بود - و جماعت ثقات از امام جمال الدین بستاجی^۲ رحمۃ الله روایت کرده اند که در شهر بخارا

خواص و حرم وی ازان حمله از وی جدا ماندند بعضی کشته شدند و شهادت یافتند و بعضی در تاریکی شب و غوغا خود را از پشت اسب درانگدند و در خرابها و گورستانها مخفی شدند و حرم ملک همدان غوغا بموضع پنهان شد و دیگر روز چون اهل شهر و لشکر مغل را از فرار ملک قراقش و بیرون شدن او معلوم شد دل اهل شهر و قلعه بکلی بشکست و مغل چیره شد و شهر را بگرفتند و در هر محلت قتال افتاد و مسلمانان جهاد بسیار کردند اما دو نوج از مسلمانان دران حادثه جان را کمروار بر میان بستند و دست بشمشیر بردند و تا آن لحظه که یک رگ بر اعضای مبارک ایشان بود و حرکت داشت تیغ بیدریغ می زدند و مغل را بدوزخ میفرستادند تا آنگاه که هر دو طائفه بعد از جهاد بسیار بدولت شهادت رسیدند یکی مبارز اقسنقر کوتوال لوهو بود که در مبارزت و کار زار بر هزار رستم دستان ترجیح داشت با اتباع خود و درم مبارز دیندار محمد امیر آخور که جهاد بسنت و غزا بوجهی دران روز نمودند که روح مطهر علی مرتضی رضی الله عنه از فرادیس جلمان در موافقت همه انبیا و رسل نثار رحمتش میفرستاد با اتباع و فرزندان خود رضی الله عنهم چون لشکر مغل شهر را بگرفت خلق را شهید کردند و اسیر گرفتند اما چندان مغل بدوزخ رفت که در حد و حصر نباید بقدر سی و چهل هزار مغل با هشتاد هزار اسب بلکه زیادت و هیچکس نبود از لشکر کفار که زخم تیر و تیغ و نارک نداشت و بیشتر از نوینان و بهادران مغل بدوزخ رفتند و طایر بهادر با اقسنقر کوتوال همینزه شد هر دو یکدیگر را زخم نیزه کردند طائر بهادر بدوزخ رفت و اقسنقر شیر

اختیار الهی قرائش مقطع لوهور بود و تحت سلطنت سلطان
 معز الدین رسیده بود درین وقت چون خبر وصول لشکرها می مغل
 بملتان رسید گیخان برای ناموس چتر بر گرفت و لشکرها جمع
 کرد و مستعد جهاد شد چون خبر جمعیت او بلشکرگاه مغل رسید
 عزیمت کفار بر سمت لوهور مصمم گشت و بدر شهر لوهور آمدند و در
 حصار لوهور استعداد فخیره و سلاح نمود و خلق لوهور با هم یکدل و متفق
 شدند و اکثر ساکنان آن شهر تیار بودند و بجانب بالای خراسان
 و ترکستان در عهد مغل مغرها کرده بودند و بر وجه عاقبت اندیشی
 هر یک از مغل فائده ستده و مثال امان حاصل کرده و بدین استظهار
 در محافظت و خسک حصار با ملک قرائش موافقت نمی نمودند
 و مدد و مدافعت و مقاتلت نمی کردند و لشکر اسلام بواسطه آنکه
 ملوک ترک و غوری از سلطان معز الدین بهرامشاه خائف می
 بودند با هم جمع نمیشدند بدین موجب از طرف دهلی لشکری بدفع
 مغل بزودی متوجه نشد و مدتی بر در شهر لوهور جنگ قائم
 گشت و لشکر مغل بر اطراف حصار لوهور منجذیق بسیار نهادند
 و بارها خراب کردند و بدان مقدار که ملک قرائش را دمت داد
 مقام نمود و جهاد کرد چون او را حال اختلاف و تفرقه خواطر اهل
 لوهور معلوم شد قاضی و معارف بر سر باره شهر در پایش داشتن
 تقصیر بسیار میکردند ملک قرائش دانست که عاقبت کار او وخیم
 است و محافظت آن شهر از وسع و طاقت او بیرون است با فوج و
 حشم خود برسم شبخون بیرون آمد و بر لشکر کفار زد و بیک حمله
 صف لشکر مغل را بر هم درید و بطرف دهلی روان شد بعضی از

و در ورطه یکی بود از نوینان بزرگ و آن مغل در جنگ میستان
 بدوزخ رفت بفرمان انقای طایر بهادر مهتر و فرمان ده آن طائفه
 مغل شد بجای آن مغل بزرگ که بدوزخ رفت چون از میستان
 بخرامان آمدند اینان نوین و نکودر نوین و لشکرها که بطرف غور
 و خراسان بودند بطرف غزنین آمدند و پیش ازین ملک حسن
 قرلغ را از بدیان مستاصل کرده بودند و با او مالی قرار یافت
 و چندانکه میخواستند که ملک سیف الدین قرلغ را بدست آرند
 میسر نمیشد تا در شهر سده ست و ثلثین و ستمائه ناکاه بر ملک
 سیف الدین حسن قرلغ زدند و او منهزم از کرمان و غزنین و بدیان
 بجانب بلاد ملتان و زمین بلاد سده آمد و در آنوقت تخت
 هندوستان به سلطان رضیه طاب ثراها دختر سلطان شمس الدین
 نور الله مرقد آراسته بود پسر مهتر ملک حسن قرلغ بحضرت دهلی
 پیوست و از راه عاطفت ولایت برن بدو مفوض شد مدتی بود
 ناکاه عطف کرد و بی اجازت حضرت بجانب خدمت پدر خود
 باز رفت و چون ملک سیف الدین بدلان سده آمد بلاد غزنین
 و کرمان بدست گماشتگان مغل بماند تا در شهر سده تسع و ثلثین
 و ستمائه لشکریهای مغل و حشماهای غور نامزد لومور گشت و طایر
 بهادر که متصرف هرات و بادغیس بود و دیگر نوینان که متصرفان
 بلاد غور و غزنین و کرمان و طخارستان بودند همه با لشکریهای خود چون
 بلب آب سده رسیدند کبخان ایاز که مقطع ملتان بود و ملک

ملفتی عورت گفت که من هیچ دارایی ندارم و نکردم خداوند تعالی
 صفت بخشید گفتند عالم عالم اقبال است آخر از تو چه حرکت
 وصل در وجود آمد آن عورت جنا بستن دختر باز گفت و حدیث
 تر کردن انگشت و رسیدن اثر جنا بدنان خود همگان اتفاق کردند
 که دافع آید علت جنا است و همچنان بود که آنحال در میان اهل قلعه
 افتاد و این حدیث منتشر گشت و کار بجائی رسید که هر کرا این
 علت ظاهر میشد جنا در دهان می افکند و صحت می یافت چنانکه
 یک من جنا به مبلغ دو ریست و پنجاه دینار زر سرخ رسید و هر که
 جنا داشت مال خطیر از بهای آن حاصل کرد حق تعالی را لطائف
 بسیار است با بندگان اما اهل را هیچ تدبیر نیست عاقبت ملک
 تاج الدین نیالتکین را بر چشم تیری آمد و یک چشم او برفت
 و بعد ازان ناگاه بر سر برجی جذک میفرمود پایش از جای بشد
 و از بالای قلعه بزیر افتاد و گرفتار گشت و شهید شد و قلعه ارک
 میستان بدست کفار افتاد و خلق را شهید کردند بعد آنکه کفار
 بسیار بدوزخ رفته بود چنانچه پیش ازین بتجربیر پیوسته است
 ملک تعالی سلطان اسلام را در مسند جهان داری بانی و پاینده
 دارک آمین رب العالمین *

حدیث نامزد کردن لشکرهاي

میل بطرف غزنین و لهار

اکنای چون بنخت نشست هشتاد و شش بطرف غور و غزنین
 نامزد کرد و طایر بهادر بر در شهر سیاهان جلالت بسیار نموده بود

فرمانده بچون بدان موضع آمد تمام هفتصد مرد را دید که بجای
 بحق تسلیم کرده بودند و در ایام هیچ اثر خیانت باقی نمانده بود
 نعمت بالله منها . حقه تعالی دولت سلطان مسلمانان را تا انقضای
 دور عالم پاینده دارد این حادثه بجهت آن تحریر آمد تا ناظران را
 معلوم و میرهن گردد که چون خشم خدا تعالی در آید چنین آثار
 هیامت ظاهر گردد نعمت بالله من غصبه - ثقات چنین تقریر کرده
 اذن که اعم و اغلب واقعه ویای اهل ارک سیستان آن بود که دهان
 شان درد آغاز می کرد و دندانها جلجان میشد و سوم روز بر حسی
 حقه تعالی می پیوستند حال ویای اهل قلعه برین منوال بود تا
 نگاه عورتی را از اهل قلعه درد دهان آغاز نهاد چون دم روز دندان
 جلجان شد دختری داشت خرد دختر را پیش خواند و بنشاند و گفت
 ماما امشب دست و پای ترا بدست خود حنا بدمم که فردا روز
 سوم است و هنگام رجعت مادر تو بدین نیت دست و پای دخترک
 را حنا بست و عورات را معهود است که چون حنا بر دست و پای
 کسی نهند انگشت خود را بزبان زنند تا به آب دهان انگشت
 ایشان ترمی شود و حنا را از آن موضع جلی دیگری برند چون
 دست و پای دخترک حنا بست دل بر اجل بلفاد و بخت
 بامداد دندانهای آن عورت بیخ محکم گرده بود و درد
 دهان تمام زایل شده چون روز سوم شد آشنایان و همسایگان او را
 بصحت یافتند و چهارم روز تمام تندرست گشت مردم بتعجب
 همانند و از وی تفحص و بجا داشتند که سبب حیات و زوال
 علت دهان و استعظام دندان تو چه بود و چه دارو کردی و کلام عوامان

میستان احبت در بلدان دادند و مدت نوزده ماه در پهلای آن قلعه
 مقام کردند هر چند که کفار مغل جد و جهد می نمودند بهیچ وجه
 بران قلعه و شهر دست نیافتند تا رنجیزی و فایا بر جماعت مسلمانان
 قلعه غالب شد و کار خلق بجائی رسید که صد مرد و دویست مرد
 بیک موضع که جمع می بودند بیکبار حاشا عن النظرین برحمت
 حق تعالی می پیوستند - ثقات روایت کرده اند که شبی اهل قلعه
 تدبیر کردند تا در شب بجهت دفع لشکر مغل کمین سازند و در
 بعضی از تنورهایی دروازه شمالی پنهان شوند و چون بامداد شود
 از دروازه شرقی حصار مرد جنگ بیرون رود و بجهاد مشغول گردد
 چون لشکر مغل روی بدان طائفه غازیان نهند از دروازه شرقی
 بیرون آیند و بر بالای قلعه طبل بزنند چون آواز آن طبل بدان طائفه
 برسد که در کمین اند از دروازه شمالی کمین بکشایند و از پس پشت
 لشکر کفاری آیند و غزا دست بکنند بیرون قرار بقدر هفصد مرد لشکری
 تولکی تمام سلاح از قلعه نیم شب بدان طرف که قرار بود بکمین جایی
 برفتند و قرار گرفتند چون بامداد فرض گذارند و اهل قلعه سلاح
 پوشیدند و از دروازه شرقی بیرون رفتند و جهاد آغاز نهادند و کفار
 مغل از لشکرگاه خود روی بدان مسلمانان غازی آوردند و جنگ
 سخت آغاز شد چون هر دو لشکر بزخم شمشیر و نیزه و تیر درهم
 آمیختند بران قرار شبانه بجهت کشاده کردن کمین طبل حصار فرو
 بکوبیدند يك كرت دو كرت هیچ یکی از مردان کمین بیرون نیامد
 و از آن طائفه اثری پدید نشد ملک تاج الدین نیالتکین معتمدان
 فرستاد که بروید و نگاه کنید که توقف اهل کمین بسبب چیست آن

امیرالمومنین المستنصر بالله طاب ثراه بدفع طائفة مغل و لشکری
 کفار ملوک اسلام با حشمهای عجم و ترک و کرد و عرب نامزد شد و با
 کفار قتال و جهاد بسیار کردند و در همه اوقات فتح و نصرت مر لشکر
 اسلام را بود و بهیچ وجه دران عهد لشکر کفار بر اطراف و حوالی
 دار الخلافه دست نیافتند و جرماعون ماعون که لشکر کش کفار مغل
 بود در حدود قیم و کاشان مقام ساخت و بعضی را بطرف فارس و کرمان
 بدوانید از بابک ابوبکر فارس که بادشاه آن بلاد است و برادر براق
 حاجب خطائی که فرمان ده کواشیر و کرمان شده بود بطریق
 صلح با لشکر مغل بساختند و مال معین مقرر کردند که هر سال
 بپردازند و آن دو مملکت فارس و کرمان بسبب آن قرار و صلح آرام
 گرفتند و از لشکر کفار مغل سلامت ماندند و باقی جمله شهرهای
 عراق و آذربایجان و طبرستان خراب شد و همدین عهد لشکری
 مغل از طرف ترکستان نامزد بلاد کابل و غزنوی و زاولستان شد و
 ملک میف الدین حسن قرغ رحمة الله علیه چند کثرت چون دید
 که استیلائی کفار را جز بطریق خدمت دفع نمیتوان کرد با ایشان
 بوجه خدمت پیش باز آمد و شنگان قبول کرد و ملوک غورو
 خراسان همه شنگان آوردند و از جانب ترکستان طایر بهادر نامزد
 بلاد هرات شد و لشکری مغل بطرف بلاد نیمروز رفت و درین
 حادثه سیستان و نیمروز کثرت دوم در عهد ملک تاج الدین فیالنگین
 خوارزمی که در سیستان مکنذت و قوت گرفته بود و ذخائر و انبار
 نهاده در شهر سده خمس و عشرین و ستمانه لشکر مغل بدلا در نیمروز
 رفت و قلعه ارک سیستان را که بر رکن شرقی و شمالی سیستان

و اقبال او دست از اینها و تعدی مسلمانان بدانند که ایشان برادران و یاران ما اند و قوت سلطنت ما از ایشان ظاهر شد و جهانیان بعد از ایشان مسخر ما گشتند خفف الله عنه العذاب - بعضی از ثقات چندی گفتند که اینچنین الطاف و اکرام دلیل آن بود که اکتای بر سر مسلمان شده بود و الله اعلم *

حدیث نامزد کردن لشکرها بطرف عراق و ترکستان

چون اکتای لشکرها بجانب خراسان و عراق فرستاد جرماعون نوین را بر سر آن لشکر فرمان ده کرد چون بطرف عراق آن لشکر برفت بقدر پنجاه هزار مغل و دیگر اجناس بزرگان ترکستان و اسیران خراسان که روی بدان دیار نهادند بقدر صد هزار سوار بود در شهر منة ثلث و عشرین و متمائه چون بدان دیار رسیدند خلق آن بلاد و اطراف را چندان قتل کردند که قلم را مجال تحریر آن نباشد جمله شهرهای عراق و جبال (۱) و آذربایجان و گیلان (۲) و ولایت و متمدار که در اطراف بحر خزر است تا در بند روم و آذر بایجان همه نهیب شد و خراب گردانید مگر یک شهر اصفهان را که از اول ظهور چنگیز خان مغل و لشکر او بدیار عراق تا بوقتی که اصفهان کشاده شد مدت پانزده سال بایست چنانچه بعد ازین بتحریر پیوندن بموضع خود و آن لشکر مغل بر عقبه حلوان بگذشت تا حوالی مدینه السلام بغداد را نهیب کردند و چند کثرت از حضرت

جمله عقلای عالم و اهل تمییز و خرد برین مزید نتوانند بود که چنین
 پادشاهانه و حدیث بزرگانه است که از کمال عقل و فرماندهی همین
 تقاضا کند و هیچ آفریده دست اعتراف بر ناهیه این فرمان نتواند
 نهاد اما می باید که اکتای فرمان دهد و اشارت کند که صدق
 و کذب و صحت و فساد این دعوی بسجده و رجه معلوم و مبرهن گردید
 اکتای روی بدان نوین بت پرست کرد و گفت که تو زبان مغلی
 دانی یا ترکی یا هر دو زبان بدانی آن نوین بت پرست گفت
 من زبان ترکی دانم و زبان مغلی ندانم اکتای روی بمنان بزرگ
 کرد که اهل و نسب ایشان مغل خاص بود گفت شما را یقین
 و روشن هست که چنگیز خان بجز زبان مغلی هیچ زبان دیگر
 ندانستی همه روی بر زمین نهادند و باتفاق گفتند که سخن همچنین
 است که چنگیزخان هیچ زبانی دیگر ندانستی مگر زبان مغلی اکتای
 روی بدان نوین کرد که چنگیزخان این فرمان بکدام زبان بتورسانید
 بمغلی یا ترکی اگر بمغلی گفت چون تو مغلی ندانی بسجده و رجه
 ترا معلوم شد که او چه میگوید و اگر او ترکی گفت چون
 او ترکی ندانستی چگونه فرمان رسانید جوابی که او
 راجحه صدق آید باز گوی تا بران رفته شود آن نوین بت کیخی
 زشت سرشت ملعون خاموش و خجل بماند چنانچه دم از زبان
 دروختی بر نیامد فصاحت شد جمله بزرگان مغل و ملوک ترکستان
 باتفاق روی بر زمین نهادند که آن فرمان دروغ است و از صدق
 عاری اکتای آن نوین را گفت ترا بجهت حرمت برادر خود
 چنگلی میاست نمیکنم بجای خود باز گرد و بگوی تا چنگلی

یقیناً از دقائق نیکو داشت فرو نگذاشت که آن کبر لعین در
 زمین ترکستان و طمغاج و چین اسمی وصیتی داشت چون مدتی
 معین برگذشت و اکبر مملکت مغل جمع شدند اکنای فرمان
 داد تا مجلسی بس با تکلف پادشاهانه چنانچه معهود آنجماعت
 بود با رسم نیکو ترتیب کردند و شرائط آن کار و بار بتقدیم رسانیدند
 پس اکنای بر تخت بقیشت و جمله بزرگان ممالک که حاضر
 آمده بودند پیش تخت کمر بستند و جماعتی که محل نشستن
 داشتند بزانوی خدمت در آمدند پس فرمان داد تا آن نوین را
 باعزاز تمام در بارگاه او حاضر کردند چون بیاورد و پیش تخت
 بقیشت اکنای فرمود وقت آنست که فرمان چنگیز خان تبلیغ
 کنی و آنچه فرمان است برسانی تا همه امتثال نمایند آن نوین
 بپای برخاست و فرمان چنگیز خان بروجهی که دعوی کرده بود
 تبلیغ نمود و یادا رسانید همگنان روی بر زمین نهادند و باتفاق
 گفتند که فرمان شنیدیم و گردن نهادیم فرمان پادشاه وقت اکنای
 چیست که این فرمان را برچه وجه انقیاد باید نمود و چگونه می
 باید کرد تا بر انجمله برویم اکنای فرمود که هر دعوی را حجتی و
 براهانی بید تا صدق از کذب و صحت از سقم پیدا گردد این سخن
 را گواهی از شواهد احوال لازم است اگر راست گردد که فرمان خان
 است لازم باشد که همگنان منقاد فرمان باشند و اگر کذب و دروغ
 و یا انقرا کرده است بگفته صاحب غرض خون خلق و رعایا و
 بندگان بدروغی ریخته نگردد چون اکنای این سخن بگفت
 حاضران روی بر زمین نهادند که آنچه بر لفظ خان میروند نزد

و ترکستان تا بزمین ایران و عجم تمام مسلمانانرا بقتل رمانی و از ایشان نام و نشان نگذاری اکنون من فرمان چنگیزخان رسانیدم و از گردن خود آن عهده بیرون کردم می باید که تو امتثال نمائی و فرمان برداری کنی و طوائف مسلمانان را مهلت حیات ندهی تا ملك ما زوال نیابد چون این فرمان برسانید اکتای پادشاه عادل و عاقل و دانا و هوشیار بود و مسلمان دوست بفرست پادشاهانه دریانت که این سخن کذب و دروغ است و روائع دروغ از ادای آن بمشام فرست میرسد و فرا کرده برادرم چغتای ظالم است لعنه الله تعالی حالی آن نوین بت پرست را فرمان داد تا منزلی بزرگانه با مراتب نزل و ما یحتاج آنچه از لوازم او باشد مهیا گردانند و فرمود که این فرمان بس بزرگمت و با هیبت و خون پیمبار خلق می باید ریخت و هیچکس نیست از ملوک و نوینان و بهادران و جزئیان^(۲) که نه مبالغ مسلمانان امیر دارد و در اطراف ممالک چین و طمغاج و ترکستان و ایران و عجم متفرق اند هرینه این فرمان بجمعه می بیاید رسانید تا همگان بر حکم این فرمان بروند اکنون ترا خبر باید کرد تا بجمعه ممالک مغل فرستاده شود و نوینان و جزئیان و بهادران و دیگر ملوک جمع شوند و آن فرمان با هیبت بدیشان رسانیده آید و بر همگان لازم گردد که فرمان با هیبت ترا انقیاد نمایند پس فرمان داد تا آن نوین بت پرست را بمنزلی که معین کرده بودند فرود آوردند چنانچه در اعزاز و اکرام او هیچ

منه مذکور طخارستان و قندز و طالقان هواله او کرد و ملوک خراسان و غور و کرمان و پارس که در قلعهها و حصارها باقی بودند جمله بقراقرم بخدمت اکنای رفتند و شخصگان التماس نمودند و اطراف خراسان روی بعمارت نهاد - از مسلمان پروری اکنای حکایت دیگر نقل است آورده شد *

حکایت

ثقات چندی روایت کرده اند که چغتای ملعون مدام در ایدای مسلمانان جد می نمود و اسباب می انگلیخت تا بلائی و زحمتی باهل اسلام لاحق گردد و بقیه مسلمانان را قلع کند و مستاصل گرداند چنانچه از مسلمانان بهیچ موضعی علامتی و بقیه نماند در انتشار آن فتنه قصد و کوشش میکرد جماعت مغلق و دیگر نوپندان و بهادران را بران می داشت تا از مسلمانان کلماتی و حرکتی باکنای میروانیدند که موجب زحمت و ضرر اهل اسلام می بود و سبب قمع و هلاک ایشان میشد تا وقتی یکی را از رهبانان بت پرست که بزبان ترکان آن جماعت را نوپندان میگویند بران داشت تا بنزدیک اکنای آمد و گفت که من چنگیزخان را در خواب دیدم مرا فرمان داده است تا بتو رسانم و تو که اکنای پسر اولی و نصب کرده چنگیزخان بهیچ وجه آن فرمان را مهمل نگذاری و از آن پس عدول و امتناع نه نمائی نباید که رضای چنگیزخان در نیابی و آن فرمان آنست که چنگیزخان فرموده است که مسلمان بسیار شده اند و بعاقبت بر اندادن ملک مغلق از مسلمانان خواهد بود اکنون می باید که تمامت مسلمانان را که در کل ممالک ما اند از آنجا که بلاد چین و طمفاج و تنگت

بالشت زر با نقره دارد یکی از خواص او خدمت کرد و گفت که با من یک بالشت نقره موجود است فرمود آن مسلمانرا بده و او را بکوبی تا در حوض اندازد و چون برادرم چغتای اینجا رسد و او را ببیند و مطالبه کند آن مسلمان گوید که بالشت نقره من درین حوض افتاده است بطلب آن بالشت نقره در حوض افتاده ام تا از کشتن خلاص یابد آن بالشت نقره بدان مسلمان داد تا در آب انداخت و خود براند چون چغتای آنجا رسید آن مسلمان را در آب دید فرمود تا او را بگیرند و از وی مطالبه کرد و گفت چون فرمان آتست که هیچ آنریده در آب نرود چرا فرمان را خلاف کردی بر تو کشتن واجب آمد آن مسلمان گفت یک بالشت نقره من در آب افتاده است بطلب آن بالشت درین حوض افتاده ام چغتای فرمان داد تا جماعت مغل در آب رفتند و آن بالشت را طلب کردند چون یافتند براند و آن مسلمان بدبیر و لطف آن بادشاه عادل کریم اکتای خلاص یافت خفف الله عنه العذاب و بسعی او مسلمانان بسیار از دست آن ظالم ملعون که چغتای بود خلاص یافتند - جماعتی از ثقات چنین روایت کرده اند که در تواریخ ما تقدم و ایام سالفه و قرون ماضیه در بلاد ترکستان و ممالک چین و تنگت و طمناج هرگز بادشاهی کریم تر و نیکو اخلاق ترا از اکتای پایی در رکاب نکرده است چون مملکت پدر بروی قرار گرفت و برادران و خانان ترکستان کمر بستند و لشکرها ساخته کرد باطراف ممالک فرستاده و جرماعون نوین را بطرف عراق فرستاد در شهر سنه خمس و عشرين و ستمائه و منکوته نوین را بطرف غزنین فرستاد و در شهر

فرمانداد تا دختران را بمسلمانان دهند اگر کسی بخطبت اولاد ایشان رغبت نماید منع نکند و در جمله بلاد مشرق نمازهای جمعه قائم شد و مسلمانان در آن بلاد ساکن شدند و تصبات و شهرهای خود را ماخفتند و هر کس بر سر شهر خود موضعی عمارت کرد و از مسلمانان درستی اکتای شنیده شده است آورده شد *

حکایت

ثقات چنین روایت کرده اند که چغتای مسلمانان را دشمن داشتی و پیوسته در مزاج او آن بود که خون مسلمانان بریزد و هیچ یک را زنده نگذارد و احکامی وضع کرده بود چنگیز خان که جزای بعضی ازان افعال کشتن بودی چنانچه زنا و دزدی و دروغ گفتن و خیانت کردن و هر کرا لقمه در گلو بگیرد او را بکشند و هر که در آب بزرگ و یا خرد در رود او را بکشند و هر که بر کنار آب روی شوید چنانچه آب روی شستند او در آن آب رود او را بکشند و هر گناه کمتر ازین جمله باشد عقوبت او سه چوب یا پنج چوب و یا ده چوب بزنند اما بشرطیکه او را تمام برهنه کنند و چوب زنند بغایت سخت و محکم این احکام را یسه نام نهاده بزبان مغلی یعنی حکم و فرمان - رزی اکتای و چغتای هر دو برادر براهی می رفتند در صحرائی اکتای پیشتر بود و چغتای در عقب او برقع فرسنگ ناگاه اکتای بحر حوض آبی رسید مسلمانان دران حوض سر و اندام می شست چون اکتای را نظر بران مسلمانان افتاد روی بخواص خود کرد و گفت که دروغ آن مسلمان بیچاره همین لحظه بر دست بردارم چغتای کشته خواهد شد تدبیر چیست بعد ازان فرمود از شما هیچ کس با خود

الله عذبه العذاب الجرم ببرکت این نیت بزرگ چون بزرگ عدد دزد
مسلمانی صلب آمد و تا بدین غایت که تاریخ این طبقات است
سده ثمان و خمسمین و ستمانه از فرزندان توشی همان یک پادشاه
مصلحان باقیست - حق تعالی سلطان اسلام را در ارتفاع مدارج شاهی
سالهای بسیار نامتناهی بقی دارد *

الرابع اکنای بن چنگیز خان

چون چنگیز خان درگذشت اکنای را بپادشاهی وصیت کرد
اگرچه چغتای از اکنای مهتر بود اما چغتای ظالم و قتال بود چون
اکنای بنخت بنشست وصیت چنگیز خان بجای آورد و تمامت
خلق تنگت را از زن و مرد بقتل رسانید و از آنجا بطرف ترکستان
باز گشت و ممالک ترکستان را ضبط کرد و باطراف خراسان و عراق
و طرف غور و غزنین انواع حشم نامزد گردانید و کارهای مملکت
بر جاده معدلت و حشم داری و رعیت پروری آغاز نهاد و اکنای
در ذات خود بغایت کریم و نیکو خلق بود و مسلمان دوست عظیم
بود بعد از مسلمانانی که در ممالک او بودند مرفه الحال و با حرمت
بودند و در تعظیم و فراغت اهل اسلام جد تمام می نمود و در در
پادشاهی او در جمله شهرهای تنگت و طمغاچ و تبمت و بلاد چین
مساجد بنا شد و جمله قلاع و حصنهای زمین مشرق را بجماعت
امرای اسلام داد و امرائی را که از ایران و توران برده بودند
در شهرهای ترکستان بالا و زمین چین و طمغاچ و تنگت ساکن کرد
و فرمانداد تا مسلمانان را بلغظ یار و برادر یاد کنند و مغلان را

عورات جنگ مشت کفند آن عورات مسلمانان با چنان فضیحتی
 مشقت درهم گردانیدند و یکپاس روز همه مشت می زدند و میخوردند
 تا بعاقبت شمشیر در ایشان گرفتند و جمله را شهید کردند رضی الله
 عنهن - و چون توشی و چغتای از کار خوارزم فارغ شدند روی
 قبیچاق و ترکستان آوردند و لشکرها و قبائل قبیچاق را جدا جدا
 مقهور و اسیر میگردانیدند و جمله قبائل را در تصرف آوردند چون
 توشی که پسر مهتر چنگیز خان بود هوا و آب زمین قبیچاق را بدید
 دانست که در همه جهان زمینی ازین نزه تر و هوایی ازین خوشتر
 و آبی ازین لطیفتر و مرغزارها و چرا گاهها ازین وسیع تر نتواند
 بود و در خاطرش خلاف پدر خود آمدن گرفت با معرمان خواه
 گفت که چنگیز خان دیوانه شده است که چندین خلق را هلاک
 میکند و چندین مملکتها را خراب میگرداند مرا صواب چنان می
 نماید که پدر را در شکار گاه هلاک کنم و با سلطان محمد قرابتی
 کنم و این مملکت را آبادان گردانم و مسلمانان را مدد کنم ازین
 اندیشه برادرش چغتای را خبر شد پدر را ازین غدر و اندیشه برادر
 و عزیمت او خبر داد چنگیز خان را چون معلوم شد معتمدان خود
 را فرستاد تا توشی را زهر دادند و بکشتند و او را چهار پسر بود - مهتر
 را نام باتو بود - و دوم را چغتای - و سوم را سبکین - و چهارم را برکا - ثقات
 چنین روایت کرده اند که ولادت این بوکا در وقت فتوح بلاد اسلام بود
 چون از مادر یزاد توشی پدرش فرمود که این پسر را بدایه مسلمانان
 دهید تا ناف او مسلمان برد و شیر مسلمان خورد تا مسلمان بر آید
 که من پسر خود را مسلمان کردم اگر این روایت صدق است خفیف

الثالث توشی بن چنگیز خان

توشی پسر بزرگتر چنگیز خان بود و بغایت جلد و دلیر مردانه و مبارز بود و عظمت او تا بحدی بود که پدر او ازو خائف بودی - و در مال سده خمس عشر و ستمانه که محمد خوارزمشاه بنهب قبائل و درخان ترکستان که پسر ثقفان یمک بود رفته بود توشی از طرف طمغاج هم بدان طرف آمده بود و بالشکر خوارزمشاه یگشایان روز او را مصاف شده چنانچه پدش ازین در ذکر خوارزمشاه بتقریر پیوسته است درینوقت چون سلطان محمد از کنار جیحون و حوالی بلخ بهزیست شد چنگیز خان توشی و چغتای را بالشکر گران بطرف خوارزم فرستاد تا لشکر بدر خوارزم رفت و جنگ پیوست مدت چهار ماه اهل خوارزم با ایشان جنگ کردند و جهاد نمودند و بعاقبت شهر را بگرفتند و جمله خلق را شهید کردند و همه عمارتها خراب کردند مگر دو موضع یکی کوشک و اخچک^(۲) دوم مقبره سلطان محمد تکش - و بعضی چنان تقریر کرده اند که چون شهر خوارزم را بگرفتند و خلق را از شهر بصحرا آوردند فرمانداد تا زنانرا از مردان جدا کنند و آنچه از عورات ایشانرا در نظر آمد نگاهداشتند و باقی را گفتند تا دو فوج شدند و همه را برهنه کردند و گرد برگرد ایشان ترکان مغل شمشیرها برکشیدند و فرمود هر دو فریق را که در شهر شما جنگ مشیت نیکو کنند فرمان چنان است که از هر دو فریق

تنگریخان میان ما است او را بکشیم و دل از کار او فارغ کنیم تا ما را در عقب خصمی نماند بدل فارغ روی ببلاد خطا نهدیم دل چنگیز خان برین رای قرار گرفت تنگریخان را بگرفت و فرمانداد تا او را بکشند چون تنگریخان را یقین شد که او را بقتل خواهند رسانید گفت یک سخن من بچنگیز خان بفرمایید و آن سخن این است که من با تو غدر نکردم و بعد نزدیک تو آمدم تو با من غدر کردی و عهد مرا خلاف کردی اکنون گوشدار چون مرا بکشی اگر از من خون سپید رنگ چنانکه بشیر ماند بیرون آید بدانکه تو بعد از من بسه روز بمیری چون این سخن بچنگیز خان رسید بخندید و گفت این مرد دیوانه شده است از زخم کشته هرگز خون چون شیر بیرون نیاید یا خود کسی خون سپید ندیده است زود تر او را بقتل باید رسانید چون جلا د تنگریخان را شمشیر زد خون سپید چون شیر از زخم او بیرون آمد و او هلاک شد چون خبر آن حال عجب بچنگیزخان رسید زود برخاست و آنجا آمد چون راقعه بران جمله دید دلش بزد و قوت از او ساقط شد و موم روز دلش بطریقید و بدوزخ رفت و وصیت کرده بود که می بابد که تا جمله خلق تنگریخان را از زن و مرد و خرد و بزرگ بکشند و هیچکس را زنده نگذارند چون چنگیزخان بدوزخ رفت اکنای را وصیت کرد ببادشاهی اکنای باز گشت و جمله خلق شهر و ولایت تنگریخان را بقتل رسانید - حق تعالی سلطان سلاطین اسلام را در مسند شاهی بر تخت شاهنشاهی تا غایت امکان پاینده دارد آمین رب العالمین *

و خبر دادند که تمام بلاد چین و طمغاچ و تنگت عاصی شدند و آن مملکت نزدیک است که بمسبب بعد مسامت از دست گماشتگان مغل بیرون رود بواسطه آن خبر دلنگران شد و هم از راه کوه و بلاد بست بازگشت چون بدان بلاد رسید خانی بود در بلاد تنگت مرد بغایت جلد دلیر اورا لشکر بسیار و آلت و عدت بی شمار بود و از غایت گذرت حشم و قوت خدم و رومعت ولایات و دفور نعمت و اموال و خزائن خود را تنگریخان نام کرده بود و چند کورت لشکر مغل بولایت او دوانیده و بروی و بر ولایت وی دست نیافته و چند بار مصاف چنگیزخان شکسته بود درینوقت چون چنگیزخان از بلاد عجم و دیار اسلام بازگشت آن تنگریخان با ملوک و امرای خود مشورت کرد که چنگیزخان آمد بارها پیشین با او جنگ کردیم و اورا بشکستیم درینوقت باز آمده است و لشکر او بسیار شده و روی بالتون خان طمغاچ دارد صواب آنست که ما با او صلح کنیم و موافقت نماییم و با او یکجا بولایت خطا رویم و التون خان را براندازیم رای او و ملوک او برون جمله قرار گرفت و با چنگیزخان صلح پیوست و عهد و وثیقت درمیان آورد چون دلش برون ایتلاف آزام گرفت نزدیک چنگیزخان آمد و لشکر او با لشکر چنگیزخان در آمیخت و روی ببلاد چین و خطا نهادند آبی بود قرا^۱ قرا^۲ نام ازان آب بگذشتند بر عزیمت نهب ولایت خطا جماعت نویزان و مغلان با چنگیزخان گفتند که لشکر ما بجانب خطا می رود اگر بر ما شکستی باشد لشکر تنگریخان همه خصم ما اند و ولایت او پس پشت ما باشد از مایکی بسلامت در ولایت خود نرسد صواب آنست که چون

که ایشانرا آورده بود آواز داد که من آورده ام گفت گناه ایشان چه
 بود باز گوی گفت ایشان هر دو بر پشت اسب بودند من میگویم
 و تفحص یافتن میکردم بدیشان رسیدم ایشانرا در خواب دیدم تازیانه
 بر مرا اسب ایشان زد که شما گناهکار شدید که در خوابیدید و بگذشتم
 امروز ایشان را حاضر کردم اقلان روی بدان دو مغل کرد که شما در
 خواب بودید هر دو اقرار کردند که بودیم فرمانداد که یکی را بکشند
 و مراد او در جمع دیگری بودند و گرد تمام لشکر بگردانند آنگاه
 دیگری را بکشند ایشان همه خدمت کردند و در حال آن فرمان بجا
 آوردند من در تعجب بماندم اقلان جزئی را گفتم که گواه و حجت
 آن مغل را نبود چون میدانستند که جزای ایشان کشتن خواهد بود
 چرا اقرار کردند و اگر منکر میشدندی از کشتن خلاص یافتندی
 اقلان جزئی گفت چرا عجب می آید ترا شما تازیکانید چنان کنید
 و دروغ گوئید مغل اگر هزار جاب هر سر آن شود کشتن اختیار کنند
 و دروغ نگویند که دروغ گفتن کارتان باشد یعنی تازیگان از این
 چیزها است که خدایتعالی بلاما ما بر شما فرستاده است - باز آمدم
 بذکر تاریخ - چون چنگیز خان بکبری در عقب عراقیان بعد از شکسته
 شدن سلطان جلال الدین منگهنوی برفت مدت سه ماه دران کوهها
 مقام کرد و بشکار میرفت و بجهت آمدن بطرف هندوستان شانه
 می سوخت اجازت نمی یافت و علامات نصرت بر زمین هندوستان
 نمی دید و عزیمت آن داشت که مگر از راه لکنوتی و کسرود
 بر زمین چین باز رود و چون از علامت شانه اجازت نمی یافت
 توقف میکرد که ناگاه از طرف طمناج و تنکف مصرعان برسیدند

راست آمدی - و دیگر آنکه علم شانه گوسهند نیکو دانستی پیوسته
 شانه بر آتش نهادی و میسوختی و علامات شانه بر منطریق درمی
 یافتی بخلاف شانه شناسان بلاد عجم که در شانه نظر کنند - دیگر آنکه
 چنگیز خان در عدل چنان بود که در تمام لشکرگاه هیچکس را اسکن
 نبودنی که تازیانه افتاده را از راه برگرفتی جز مالک آنرا و دروغ
 دزدی در میان لشکر از خود گهن نشان ندادی و هر صورت را که
 در تمام خراسان و زمین عجم برگرفتندی اگر او را شوهر بودی هیچ
 آفریده بدو تعلق نکردی و اگر کدیری را بر عروقی نظر بودی که شوهر
 داشتی شوهر آن عورت را بکشتی آنگاه بدو تعلق کردی و دروغ اسکن
 نبودنی که هیچکس بگوید و این معنی روشن است *

حکایت

در شهر سمنان مشایخ کاتب این طبقات منهای
 مراجع را که از تملک بطرف غور باز آمده شد در قلعه سمنان که
 آنرا خول مانی گویند ملک حسام الدین حسن عبد الملک را
 دیده آمد ناگاه برادرش ملک تاج الدین حبشی عبد الملک که او را
 خسرو غور لقب داده بودند و فکر او پیش ازین تحریر یافته
 است از طرف طالقان بایازت چنگیز خان بغور باز آمد این
 حکایت از وی سماع افتاد او گفت وقتی ما از نزدیک چنگیز خان
 بیرون آمدیم و هر خرگاهی نشستیم اقلان جزیری که من با او آمده
 بودم با چند نوین دیگر حاضر بودیم و بزرگتر آن همه اقلان جزیری بود و
 مغل را بیاد دارند که درین بوقت یتاق گرد بر گرد لشکر هر دو در خواب
 شده بود اقلان جزیری گفت ایشانرا کدام مغل آورده است آن مغل

حدیث مراجعت چنگیز خان بجانب ترکستان و رقتن او بدوزخ

ثقات چنین روایت کرده اند که چنگیز خان بوقتی که در خراسان آمده بود پنجاه و پنج ساله بود مردی بلند بالا قوی بغیت شگرف جثه موی روی کشیده سپید شده گربه چشم در غایت جلالت وزیرکی و عقل و دانائی و هیبت و قتال و عادل و ضابط و خصم شکن و دلیر و خونریز و خونخوار و ایلمعنی بر همه عالمیان ظاهر است که او را چندین معنی عجیب بوده است - اول آنکه مکر و استدراجی داشت گویند بعضی از شیاطین با او یار بودند و هر چند روز او را غشی افتادی و دران بیهوشی هر خبری بر زبان راندی و آن حال چنان بودی که در اول ظهور این حادثه او را افتاده بود و آن شیاطین مسئولی او را از فتوح خبر دادندی آن جامه و قبا که در روز اول داشته بود و پوشیده همان جامه و قبا را در جامه دانی نهاده و مهر کرده با خود می گردانید و هرگاه که او را آن حال پیدا میشد و هر حادثه و فتوح و عزیمت و ظهور خصمان و شکست و گرفتن ولایت که خواسته بودی همه بر زبان اورفتی یک کس جمله در قلم گرفتی و در خریطه کردی و مهر بران نهادی چون چنگیز خان بهوش باز آمدی یکیک را بروی میخواندندی و بران جمله کار میکردی و اعم و اغلب بلکه تمام آن بودی که

پای آن قلعه آمدند و بجنگ پیوستند و مدتها جنگ کردند چون دیدند که گرفتن آن حصار از غایت استحکام و مردان دلیر ممکن نیست مدت پانزده ماه بنشستند والله اعلم و کار بر اهل حصار بواسطه قلت علوفه تنگ آمد تا علوفه و گوشت بود خرج میکردند چون ازین بابت علوفه نماند کار بجای رسید که هر که کشته میشد و یا می مرد گوشت او میخوردند تا بحدیکه هر کس مرده و کشته خود بجهت قدید کردن و خوردن نگاه میداشتند - و بعضی چنان تقریر کردند العهده علی الراي که در قلعه اشیار زن مطربی بود مادری داشت و کنیزی مادرش بمرد مادر را قدید کرد و کنیزکش بمرد او را هم قدید کرد و گوشت هر دو بفروخت چنانچه او را ازین دو مردار دریخت و بهجاء دینار زر عین حاصل شد عاقبت او هم بمرد چون مدت پانزده ماه برآمد دران قلعه بقدر سی مرد ماندند محمد مرغزی را بگرفتند و شهید کردند و سر او را بنزدیک لشکرگاه مغل انداختند بر امید خلاص خود چون لشکر مغل آن حادثه را بدیدند بیکبار جنگ پیش بردند و قلعه را بگرفتند و جمله را شهید کردند و در بمدت قلاع غرجستان را همه بکشادند و دل از قتال فارغ کردند چنانچه در شهر سده تسع عشر و ستمائه جمله قلاع غرجستان کشاده گشت - ملک تعالی ابواب نصرت و ظفر بر بندگان دولت سلطان ناصرالدین و الدین ابو المظفر محمود بن السلطان مفتوح داران بمحمد و آله اجمعین *

آنها باز گشت و طرف غور و خراسان آمد *

حدیث اشیار غرجستان و دیگر قلاع

نقات چنین روایت کرده اند که چون چنگیزخان از پشته نعمان طالقان عزیمت غزنین کرد و بقعه و ائقال و خزانه همالجا بگذاشت و بر ژرنها و درهائی غرجستان رفتن گردونها ممکن نبود بحسب جبلت و اسدات و مضائق راههای دشوار چون لشکر مغل بطرف غزنین آمد و با آن بلد و گردونها اندک سواری بود بجهت محافظت و قلاع غرجستان بخراسان نزدیک بود چنانکه قلعه رنگ و بغداد و قلعه بلروان و قلعه لغری و قلعه سناخانه و قلعه حنکه و قلعه اشیار و این قلاع بیشتر آنست که طاقها است در روی کوهها چنانچه بازاران بر اهل قلاع بیبارد و چشمهای آب از پیشگاه طاق قلعه بیرون می آید و در قلعه اشیار امیر غرجه بود بس عیار و جلد نام او امیر محمد مرغزی چون در لشکرگاه مال بسیار بود و اسیر بیحد و اسب بدشمار محمد مرغزی با مرد بسیار از قلعه اشیار برفت و چندانکه امکان داشت گردونهای زر و نعمت از لشکرگاه مغل بگرفت و اسیر بسیار را خلاص داد و اسب بسیار بدست آورد یکدو کرت ازین جنس دلیری می کرد و عیاری می نمود چون چنگیزخان از ولایت کبری بجانب ترکستان شد و پسر خود اگتای را بطرف غور فرستاد و اگتای میان فیروزه کوه و غزنین آن زمستان مقام کرد و لشکر بهر طرف فرستاد چنانچه بتقریر انجامیده است ایله نوین را که امیر ده هزار مرد منجیق بود نامزد حصار اشیار کرد و آن جماعت

بنود در سنه عשרین و مئمانه - روز یکشنبه از دوازده راه بر قلعه تولک
 کمین کشادند و جنگهای قوی کردند و درهای تولک در آنروز مرد
 بسیار از گفارگشته شدند و بازگشتند و چون کافر مغل از خراسان بازگشته
 بودند و جبال غور و خراسان از آنجماعت خالی شده ملک قطب الدین
 بر عزیزمیت هندوستان با دیگر ملوک غور چنانچه ملک سراج الدین
 عمر خروش از ولایت حار و ملک میف الدین همه با او موافقت
 کردند و با اتباع روان شدند از قضای آسمانی فوجی از حشم کفار
 مغل دویین حال نامزد تاختن خراسان شد و هر سر آن لشکر مغلی
 بود بزرگ نام او قزل منجق بخراسان در آمدند و از طرف هرات
 و احقرار پهای قلعه تولک آمدند و هر مسلمانانی را که در قلعه
 یافتند شهید کردند و اسیر گرفتند و خبر رفتن ملک قطب الدین با دیگر
 ملوک غور و اتباع و لشکر ایشانرا معلوم شد و در عقب لشکر غور برآمدند
 و بر لب آب ارغند لشکر غور را در یافتند که بر لب آب ارغند پل می
 بستند تا لشکر و اتباع و بنها بگذرانند ناگاه لشکر مغل بهیشان رسید
 ملک میف الدین با لشکر خود بدامن کوه پناه گرفت و سلامت پماند
 و بطرف کوه غور بازگشت و ملک سراج الدین عمر خروش بجنگ
 پایستاد شهید شد و ملک قطب الدین حسن بحیل بسیار با یک
 اسب خود را بر آب زد و با اندک مرد پیروین آمد و بقی جمله
 امرای غور و سرخیان و مبارزان و عورت همه شهادت یافتند و همشیرگان
 و خواهر زادگان ملک قطب الدین همه شهادت یافتند و لشکر مغل

سنگ و گارد میکشند تا جمله را شهید کردند رضی الله عنهم و دوم (روز)
 امتداد جنگ کردند و ملک قطب الدین در شب آن جنگ فرموده تا
 جمله سنگهای گران در حوالی خاکریز قلعه بر روی کوه چنان کرده بودند
 که با سیب بچه از موضع خود زائل شود و بغلطد زیادت صد سنگ
 آسیا و دست آس در سرچوبهای گران بر سر هر چوب یک
 دست آس کشیده بودند و بر همان آن چوبها بکنگرهای حصار باز
 بسته و جمله مرد حصار بدو قسم فرموده نصفی بر سر باره در پس
 کنگرها مخفی شده و نصفی بیرون قلعه در پای باره در پس
 سنگها پنهان گشته و فرموده بود تا آواز دمامه حصار بر نیاید می
 باید که هیچکس خود را ظاهر نکند همبرین قرار جمله مهیا شده
 بودند چون بامداد لشکر کفار بیکبار از خرد و بزرگ کافر مغل و
 مرقد با سلاح تمام از لشکرگاه روی بقلعه نهادند چنانچه زیادت
 از ده هزار سرکار بود که بالا آوردند و مسلمانان ایشانرا فرصت داده
 بودند تا زیادت دو تیر پرتاب بر روی قلعه برآمدند و هیچکس از
 مسلمانان ظاهر نشدند چون میدان کفار و مسلمانان بقدر صد گز زمین
 و کوه ماند از بالای قلعه دمامه بزدند غازیان و مبارزان و مفردان
 و سرهنگان نعره زدند و سنگها و دست آسها با چوب و رسن بیریدند و
 بغلطانیدند حق تعالی چنان خواست که از جمله لشکر کفار یک تن بسلامت
 نماند یا کشته شد یا خسته گشت از بالای قاعه تا پای قلعه از مغل و مرقد
 تمام بهم باز خفتند و مبلغی از اکابر نوینان و بهادران مغل بدو رخ
 رفتند و باقی برخاستند و از زیر پای حصار نقل کردند این نصرت
 بفضل حق تعالی و وعده کانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ روز پنجشنبه

مسلمانان بیع و شری میگرد همانجا آن مسلمانان را بگرفت و بکشت
مگر آنچه خدا بید تعالی کسی را حیات بخشیده بود و هر کسی که
با خود سلاح و کار ظاهر داشت اول سلاح او را میگرفتند آننگاه او را
میگرفتند - بدینجا حدیفی و پندی ناظران و عوانندگان راست و آن
امین است که - بهسالاری بود نشاپوری مردی تمام مبارز و جلد او را
فخرالدین محمد ارزش میگرفتند از جمله خدم حبشی نیز بر بود در وقت
بحصار سیفروند بخدمت ملک قطب الدین بود او نیز در میان لشکر
مغل زنده بود و خرید و فروخت میکرد و در ساق موزه خود کردی
داشت بر سر دهنه مغلی که با او سودا میکرد و آن فخرالدین را خواست
تا بگیرد فخرالدین دست در کار زد و از ساق موزه بر کشید
آن مغل دست از وی برداشت و پای بکوه باز نهاد و بعد دست بحصار
باز آمد و عظمت آنست که مرد را در همه حال باید که از کار محافظت
خود غافل نباشد خاصه در موضعی که با خصم همکلمه یا با دشمن
هم نشین باشد حزم خود نگاهدارد از جهت بکار آمدن خود بی سلاح
نباشد بانی معتبر عصمت حق تعالی است تا کرا نگاهدارد - ثقلت
چنین روایت کرده اند که دو یست و هشتاد مرد معروف هر خیل
مبارز بدست کفار مغل گرفتار شدند و چون چنین چشم زخمی باهل
اسلام رسید از غفلت در هیچ خانه نبود که غزائی نبود چون چنین
حادثه شد نویغان مغل رسل در میان کردند که مردان خود را باز
خرید ملک قطب الدین اجابت نکرد چون مغلانرا معلوم شد که
این غدار باهل قلعه در نخواهد گرفت دیگر روز جمله مسلمانان که
معبور شده بودند ده گان و پانزده گانرا برهم بستند و یزغم شمعیرو

و پیلده و امیر بی شمار پهای قلعه سیفروند آمدند و لشکرگاه کردند و جنگ پیوستند و چون ملک قطب الدین فرصتی یانته بود و حوضها عمارت کرده و غله ذخیره بسیار جمع آورده با لشکر مغل قتال بسیار کردند و کوشش وافر نمودند هر چند کفار جد و جهد بیشتر نمودند کار قلعه محکمتر و غازیان دلیر تر میگشتند درین کورت دو ماه دیگر قتال کردند و در بندان بداشت و بیپسوجه بر قلعه دست نیافت بعد ازان کفار روی بطرف مکر و خداع آوردند و از در صلح در آمدند و حدیف موافقت در میان انداختند و چون خلق مدتی زحمت حصار دیده بودند بطمع زر و جامه و مواشی ارزان بر صلح راضی شدند و ملک قطب الدین خلق را از صلح با کفار بسیار منع میکرد فاما خلق عاجز گشته بودند و بعضی را اجل رسیده بود ازان منع هیچ نائده نکرد بعاقبت صلح شد بران قرار که اهل قلعه سه روز در میان لشکرگاه آیند و بضاعتی که دارند بپارند و بفروشند و زر و نقره از بهای آن ببرند و آنچه باید از مواشی و جامه موپینه بخرند و به فروشند و بعد از سه روز لشکر کفار از پای قلعه کوچ کنند چون صلح مقرر شد و خلق قلعه بضاعتی که داشتند جمله بلشکرگاه ملاعین بردند و دو روز هر بیع و شری که بایست بکردند و هیچ یک از مغل کافر و غیر آن کس را زحمت ندادند چون شب سوم کفار مرد با سلاح در زیر سنگها و جامها و پالان های چاروا و در لورهای کهنه لشکر خود پنهان کردند چون بامداد شد سوم روز خلق از بالا فرود آمدند و در میان لشکرگاه با ایشان مختلط شدند بیکبار طبل و نعره زدند و هر مغل کافر و مرتد که با

قطب الدین چون آنحال معلوم کرد مردان اهل قلعه را نماز دیگر جمع کرد و قرار داد که فردا بامداد جمله عورات و اطفال را بدست خود بکشند و در قلعه بکشایند و هر مرد با یک شمشیر برهنه از اطراف درون قلعه پنهان شوند و چون کفار بقلعه در آیند جمله مسلمانان یکدل تیغ در نهند و میزنند و میخورند تا جمله بدولت شهادت برسند همبرین جمله عهد بستند و دل بر شهادت نهادند و این معنی در همه باطنها قرار گرفت و خلق یکدیگر را وداع میکردند تا نماز شام حق تعالی و تقدس در رحمت بکشد و بکمال کرم خود ابری فرمزد تا بر بالا و اطراف و حوالی جبال تا نیم شب باران رحمت و برف بارید چنانچه از لشکر کفار و غازیان حصار صد هزار فزاید و گریه از تعجب عنایت باری تعالی بر آمد خلق حصار که دل از جان برداشته بودند و دست امید از حیات شسته و تشنگی پلجاء روز کشیده و در بنمدت شربت آب سیر نچشیده از پشت خیمها و سایه بانها بطبخ ضروری چندان برف بخوردند که تا مدت هفت روز دود با آب دهان از حلق ایشان بر می آمد چون لشکر مغل آن مدد آسمانی بدیدند و عنایت آمریدگار مشاهده کردند دانستند که اهل قلعه ذخیره آب یکماه بلکه دو ماهه جمع کرده اند و فصل تیر ماه بآخر آمده است هرآنکه در فصل زمستان آمدن برفها متواتر خواهد بود دیگر روز از پای قلعه برخاستند و بدوزخ رفتند تا سال دیگر سده ثمان و عشرين و مئانه چون نوشد باز لشکر مغل از خراسان و غزنین و میستان باطراف جبال غور آمدند بعد از حادثه جلال الدین خوازمشاه فوجی از حشم مغل بامتداد تمام سوار

و جمله مواشی غور از همه اجناس بدست کفار افتاد و اهل غور از درمی چهار دانگ شهادت یافت ملک قطب الدین با لشکر خود دران قلعه پناه جست منکوته نوین و قراچه نوین و الیر نوین^(۲) با لشکر انبوه بیای آن قلعه آمدند و چون ایشان را معلوم شد که اهل قلعه را آب اندک است در پای-یغفروند لشکرگاه نصب گردانیدند و جنگ در آغاز بدند و مدت پنجاه روز بران قلعه جنگهای سخت کردند و از جانبین مسلمانان بسیار شهید شدند و کانون بيشمار بخورخ رفتند و در حصار مواشی بسیار بود آنچه اسکن قدید داشت بگشتند و قدید کردند و باقی بقدر بیست و چهار هزار و چهار میدواند از بی آبی بمردند همه را از باره قلعه بیرون انداختند بر خاکریز قلعه در روی کوه تمام روی بقدر چهل گز آن مردار چاروا بگرفتند که یک گز کوه پیدا نبود و اهل قلعه را فرمان شد تا از آب علوفه هر روزه وظیفه معین کردند میردی را نیم من آب و یک من غله و وظیفه ملک یک من آب بود نیم من بجهت خوردن و نیم من بجهت وضو ساختن و در قلعه هیچ اسپى نماند مگر یک اسپ خاصه ملک که آب وضوی ملک در وجه آن اسپ بود در طشت جمع شدی تا آن اسپ بخوردی چون مدت پنجاه روز تمام شد جماعتی که بر محافظت حوض آب نصب بودند خبر دادند که در حوض یکروزه آب بیش نمانده است شخصی از قلعه بیرون رفت و لشکر مغل را ازین حال خبر داد ملک

هندوستان کرد در سال سنه عشرين و ستمائه و حصار تولك بمصلحت ماند و بعد ازان اين كتيب را دو كرت اتغاق سفر قهستان افتاده بوجه رسالت كرت اول در سنه احدى و عشرين و ستمائه و كرت دوم در سنه انتى و عشرين و ستمائه هس در شهر قلث و عشرين و ستمائه از جهت ملك ركن الدين بخديار نژديك ملك تاج الدين نيالتكين رفته شد و از جهت تاج الدين درين سال هم برسالت رفته شد نژديك بادشاه قهستان بطرف بنفسه سيمستان و بعد ازاى باطراف هندوستان آمده شد تاج الدين نيالتكين بتولكه آمده اهل قلعه تولك اورا خدمت كردند ايشانرا بسيمستان برد و در واقعه سيمستان همه شهادت يافتند و آن قوم آنجا بماندند امير تولك هنيرالدين محمد بن مبارك بود او نژديك كيلاخان رفت و تا اميرز آن قلعه فرزندان او دارند و الله اعلم *

ذکر و نافع قلعه سيفرود

حصار سيفرود كه محكمترين قلاع جبال است و بنياد آن قلعه سلطان بهاء الدين محمد سام بن حسين نهاده است پدر سلطان غياث الدين و ميرالدين طاب ثراهم - چون سلطان محمد خوارزمشاه از طرف بلخ بطرف مازندران رفت فرمانداد تا ملك قطب الدين آن قلعه را عمارت كند و فرصت اذيك بود بر بالاي قلعه يك حوض پيش عمارت نفوانست كرد بعد ازان فرمان بدو ماه لشكر مغل در آمده و پيش مجال عمارت نمايد دران حوض بقتدر چهل روزه آب بجهت اهل قلعه جمع كرد لشكر مغل باطراف غور در قلاخست

امام جمال الدین خاڑچی گوید رحمة الله علیه *

گفتم حبشی نیزه در این خسران چیست

با تولکیان شکنجه و زندان چیست

گفتا که منم کفشگر و نیکو سگ

سگ داند و کفشگر که در انبان چیست

رحم الله الماضین و ادام دولته السلطانية چون تولکیان از حشم و رعایا استزادات پذیرفتند و بروی خروج کردند و اورا بگرفتند و قلعه تولک و حبشی نیزه و را بدست ملک قطب الدین باز دادند و ملک قطب الدین بدان قلعه آمد و پسر خود ملک تاج الدین محمد را بران قلعه نصب کرد و خال این کاتب که منهاج سراج است و ام او قاضی جلال الدین مسجد الملک احمد عثمان حاکم نشاپوری بود خواجه و متصرف بود چون حبشی نیزه و بدست ملک قطب الدین آمد مدتی اورا مقید داشت بعاقبتش اجازت داد تا بقلعه فیوار رفت و آنجا ملک اصیل الدین نشاپوری بود اورا بگرفت و شهید کرد و چون قلعه کالیون بدست کفار آمد اهل قلعه تولک که قرابتیان خواجه بودند در شهر سنه سبع عشر و ستمانه پانزده سرخیل هم از قرابتیان با هم بیعت کردند و خواجه را شهید گردانیدند و پسر ملک قطب الدین را بخدست پدر باز فرستادند و در مدت چهار سال با کفار جهاد بعیار کردند و این کاتب که منهاج سراج است درین چهار سال درغزوات با اهل تولک موافقت می نمود که همه اقربا و اخوان بودند و بعاقبت از دست کفار سلامت ماند چون اهل تولک بر ملک قطب الدین عاصی شدند ملک قطب الدین عزیمت

قلعه را داشتند و بر بالای قلعه در سنگ خاره خانها است که آنرا ارشی گویند و امیر نصر تولکي بر پای قلعه چاهي بآب رسانیده است دور چاه بقدر بیست گز در بیست گز باشد در سنگ خاره هرگز آب آن چاه کم نشود بکشتش و پایاب هم ندارد و قلعه بس محکم است میان غور و خراسان چون سلطان بدر بلخ آمد حبشی نیزه و با لشکر تولک ببلخ باز آمد و خدمت درگاه اعلی دریافت او را فرمان شد تا بتولک باز رود و کار قلعه و استعداد جنگ مغل مرتب کند چون باز آمد اول سال سنه سبع عشر و ستمانه چند کورت سوار مغل پدای قلعه آمد و در حوالی بدوانید و در شهر سنه ثمان عشر و ستمانه فیقو نویں که داماد چنگیزخان بود و چهل هزار سوار مغل و دیگر اصناف داشت با لشکر پدای قلعه تولک آمد حبشی نیزه و از وی مالی قبول کرد و از قلعه فرود آمد و او را خدمت کرد و بقلعه باز گشت و حبشی نیزه و آن مال که قبول کرده بود براهل تولک قسمت کرد و بعنف بستد و آن حبشی نیزه و در جوانی اول عهد سلطان خوارزمشاه مردی مفرد بود نشاپوری مسیحی دوز در خراسان و خوارزم مدل او نیزه و رمی نبود و بکرات از لفظ او شنیده شده است که اگر بر روی زمین بر پشت باز خم و چوبی بدست گیرم چهار مرد نیزه و او را از خود دفع کنم فی الجمله عظیم نیکو مرد بود و او را خیرات بسیار است و صدقات بدشمار در یلوقت بجهت قسمت مال کل خلق تولک از وی مسترید شدند و در مطالبه آن زحمت دیدند یکی از افاضل دران وقت بیتی گفته است چون لطیف بود آورده شد تا در نظر پادشاه اسلام آید و اهل بلاد تولک را بدعا یان دارند خواجه

عشرو ستمانه که اقلان جزایی با حشم های مغل بدر شهر آمد و بیعت
و اند روز جنگ های قوی کردند و بی مراد باز گشتند خلق فیروزه کوه
با ملک مبارز الدین شیرازی خلاب و خروج کردند مبارز الدین
بضرورت بقلعه بالا رفت و آن قلعه بود بر شمالی مشرق شهر بر سر
کوه بلند و شامخ و بران موضع در عهد سلاطین غور یک قصر بزرگ
پیش نبود و رفتن ستور بران ممکن نبود اما درین عهد که ملک
مبارز الدین شیرازی آن قلعه را معمور گردانیده بود و در دور سر
آن کوه باره بر کشید و راه قلعه چنان کرد که شتر با بار بران قلعه بر
رفتی و مرد هزار را امکان مقام بودی چون میان اهل شهر فیروزه
کوه و ملک مبارز الدین مخالفت افتاد و مبارز الدین در قلعه بالا رفت
اهل شهر بخدمت ملک قطب الدین حسن طاب ثراه مکتوبات
نویشتند و آمدن او را استدعا نمودند ملک قطب الدین با لشکر خود
در فیروزه کوه رخت و پسر عم خود ملک عماد الدین زندگی فعلی را
در فیروزه کوه نصب کرد و این حال در شهر سنه ثمان عشر و ستمانه
بود چون لشکرهای کفار از غزنین با اکتای بطرف غور آمدند
بکفوج منافعه بر فیروزه کوه براند ملک عماد الدین زندگی را در
شهر سنه تسع عشر و ستمانه شهید کردند و خلق شهر را بشهادت
رسانیدند و مبارز الدین از قلعه بیرون شد و بطرف هرات آمد آنجا
شهید شد و شهر فیروزه کوه تمام خراب گشت اما قلعه تولک ملک
مبارز الدین حبشی نیزه و راز جهت سلطان محمد خوارزمشاه طاب
ثراه ملک تولک بود و قلعه تولک حصار است معلق با هیچ کوه
پیوند ندارد و بنیاد آن قلعه از منوچهر است و ارشن تیر اندازان

قیوار قلعه آمدند و این قیوار قلعه است در حصانت و متانیت
و استحکام از قلعه کالیون قوی تر و حال محکمی آن قلعه باندازه
است که ده مرد آن را محافظت تواند کرد و میان قلعه قیوار و
کالیون بعد صحت ده فرسنگ باشد چنانچه هر دو قلعه در نظر
یکدیگر بودند و اگر بپای کالیون سوار بیگانه آمدی بروز بود و
بشب آتش کردند اهل قلعه قیوار را معلوم شدی و اگر بپای
قلعه قیوار آمدی همین حکم داشتی طولن جزئی و ارسلانخان
فیالق مدت ده ماه در پای قلعه قیوار مقام داشتند و بجهت قلت
علوه نهایت تنگ آمدند آنجماعت را از ذخائر قلعه کالیون
ما بحتاج معاش آوردند تا چند روز در حوالی آن قلعه مجال
مقام یافتند و شخصی از قلعه قیوار در میان لشکر طولن جزئی
فرود آمد و از حال اهل آن قلعه خبر داد که تمام هلاک شدند
و در تمامی قلعه هفت مرد بیش زنده نیست و ازین هفت
چهار یا پنج رنجور اند آنگاه کفار سلاح پوشیدند و قلعه را بگرفتند
و آن هفت کس را شهید کردند رضی الله عنهم و رضوا عنه و این
حوادث در اواخر شهر سنه تسع عشر و ستمائه بود حال آن دو قلعه
که در خراسان و غور ازان محکم تر نبود این بود که بتقریر پیوسته -
ملك تعالى سلطان سلاطین اسلام را در مسند شهر یاری عالم باقی و
پاینده داراد آمین رب العالمین •

حدیث واقعات غور و غرجستان و فیروزه کوه

اما شهر فیروز کوه که دار الملک جلاطین غور بود در شهر سنه سبع

ثقات روایت کرده اند که در پاهای در پاهای سنگ حصار کالیون در اندرون
 باره مغل مانده بود مدت هفتماه آن رویه را راه نبود که بیرون
 رفتی محافظت لشکر مغل بدین مقام رسیده بود چون مدت یکسال
 از در بندان حصار بگذشت معدی جزیری بلشکر مغل از در سیستان
 بخراسان آمد و پدای قلعه کالیون بار دیگر لشکر مغل ضم گشت و رنجوری
 و با بر اهل قلعه استیلا یافت و بیشتر از خلق هلاک شدند بصیب آنکه
 نخیله قلعه گوشت قدید و پسته بصیار بود که پسته خراسان همه از
 حوالی کالیون باشد بواسطه خوردن گوشت قدید و پسته و روغن
 آن خلق قلعه رنجور می شدند و پای و سر آماس میکرد و در
 میگذشت چون مدت در بندان حصار آن طائفه شانزده ماه بگذشت
 آدمی پنجاه بیش نماند ازینجمله بیست کس رنجور بیای
 آماسیده و می کس تند رست یکی ازان طائفه از قلعه بیرون رفت
 و بلشکر مغل پیوست و حال خلق قلعه باز گفت چون طائفه کفار
 را از حال اهل قلعه بتحقیق انجامید جمله لشکر مغل در سلاح
 شدند و روی بقلعه نهادند و اهل قلعه دل بر شهادت خوش کردند
 و تمامست نعمت قلعه از زر و سیم و جامهای ثقال و آنچه قیمت
 داشت همه را در چاههای قلعه انداختند و بصنگهای گران قلعه
 مر آنرا بینپاشتند و باقی آنچه بود پاتش بصوختند و در قلعه
 باز کردند و شمشیر بر کشیدند و خود را بگفار زدند و بدولت
 شهادت رسیدند و چون قلعه کالیون فتح شد جماعتی لشکریان که
 پدای قلعه و لخم طخارستان بودند چنانچه طولان جزیری و ارسلانخان
 فیالق بانواج لشکر مغل بحکم فرمان چنگیزخان پدای قلعه

ژسد که یارۂ حصار بر سر آن سنگ است و بلندی آن سنگ بقدر
 یکمزار ذرع یا زیادت باشد و روی آن سنگ بمثل دیوار است که
 بر رفتن هیچ جانور بران ممکن نکردد مگر حشرات ارضی را و بران
 سنگ صحن بقدر چهار تیر پرتاب یا زیادت باشد و هفت چاه آب
 دران قلعه در سنگ خارۂ حفر کرده اند و در هر یک چندان آب
 زاینده باشد که هرگز بخرچ نقصان نگردد و در میان قلعه میدانی بص
 بزرگ بود و پسران ابوبکر که پهلوانان سلطان محمد بودند و دو پهلوان
 نامدار با دو ژنده بیلان کارزار کوتوالان آن قلعه بودند - ثقات چنین
 روایت کرده اند که هر دو برادر در رجولیت و عیاری نامدار و امیران
 حصار بودند و هر دو برادر در بلندی قامت چنان بودند که وقتی که
 دست در رکب سلطان محمد زده بطوف میرفتند سر ایشان از سر
 سلطان محمد برابر بودی و درین حوادث اخذیار الملک
 دولتیار طغرانی که یکی از فرماندهان مملکت خوارزمشاهی بود
 هم در آن قلعه آمده بود چون سوار کافر بیای کالیون آمد در قلعه
 مرد و سلاح بسیار بود محمد خوارزمشاه ده یازده سال آن قلعه
 و قلعه فیوارکه در مقابل اوست در بندان و زحمت داده بود تا آنرا
 بدست آورده و از مرد و سلاح و ذخیره مشحون گردانیده چون با
 کفار جنگ آغاز کردند و مبالغ مغل بدوزخ رفت و شب و روز
 بقتال و دافع کفار مشغول شدند و کار دلیری اهل قلعه بجائی
 انجامید که لشکر مغل را بشب خواب از خوف ایشان ممکن نبود
 کفار گرد برگرد تمام حصار دو باره ساختند و دو دروازه نهادند و
 روی در قلعه و باره مقابل نهادند و مرد پاس بشب معین گردانیدند -

مراتب گفتندی خواجۀ در غایت ثروت و احترام درین کُرت از شهر هرات را چند روز نگاهداشت و ملک مبارز الدین شیرازی از حصار فیروزه کوه منهنز بهرات باز آمد اورا سر لشکر هرات ساخته بودند - چنین روایت کنند که چون هرات درین کُرت بکشادند این ملک مبارز الدین مرد خوب و پیر و خوش منظر بود در میان شهر موار شد و سلاح پوشیده با برگستوان و نیزه گرفته جهاد میکرد تا شهادت یافت و الله اعلم بحقائق الحوال *

حدیث فتم قلعه کالیون و فیوار از لشکر مغل

چون از کار هرات فارغ شدند و هرات را خراب کردند لشکر مغل تفرق شدند یک فوج بطرف سیستان برفت سعدی خجزی و دیگر نویمان بزرگ بر سر آن لشکر و یک فوج دیگر بیای حصار کالیون آمد و در دور قلعه لشکرگاه کرد و آن قلعه حصنی است که در دنیا با استحکام آن حصار موضعی نیست چه در بلندی و رفعت و چه در حصانت - و لفظ کتب استادان که در علم مسالک و ممالک جمع کرده اند بدین وجه ذکر آن قلعه آورده اند که احصن حصون الدنیا و احسنها کالیون حصار است که از پای شهر هرات تا پهای آن قلعه هر که روان شود بیست فرسنگ روی در بالا و رفعت می باید رفت تا پهای آن حصار رسد و چون پهای آن حصار رسیده شود یک فرسنگ در بالا بیاید رفت تا پهای سنگ آن قلعه

فرمود تا برف . میررفتند و نیز پشته بلاد غزنین و کابل بطرف
 ترکستان و کاشغر باز رفت و از کیری پسر عین زمستان اکتای را
 با لشکرهای مغل بطرف غور و خراسان فرستاد و اکتای بموضع
 آمد میان غور و غزنین که آنرا پل آهنگران گویند نزدیک فیروزه کوه
 آنجا لشکرگاه کرد و سعدی جزبی و منکده جزبی و جند نوین
 دیگر را با لشکرگران نامزد سیستان کرد و ایکه نوین را که منجذیقی
 خاص چنگیز خان بود و ده هزار مغل منجذیقی در خیل او بوده
 اند نامزد حصار اشپار غرجستان کرد و الجی نوین را نامزد جبال
 غور و هرات کرد فی الجمله بهر طرف از اطراف غور و هرات
 و خراسان و سیستان شکنگان و حشما نامزد شد و تمامی زمستان
 این انواع حشم مغل که باطراف رفته بودند قتال کردند چون خبر
 کشتن شکنگان بچنگیز خان رسیده بود فرمان داد که آن خلق را
 من گشته ام از گجا زنده شدند درین کرت فرمان چنانست که هر
 خلق از تن جدا کنند تا زنده نشوند برین جمله همه شهرهای خراسان را
 بارند یگر خراب کردند و لشکری که بدر سیستان رفته بود سیستان را
 بجنگ بگرفتند و در هر کوئی و خانه جنگ بایست کرد تا بر خلق
 دست یابند که مسلمانان سیستان از زن و مرد و خرد و بزرگ جمله
 جنگ کردند از کار و تیغ تا همه کشته شدند و عورات همه شهادت
 یابند و لشکری که بدر هرات رفته بود در هرات خواجه بود چنانچه
 بتحریر پیوسته است اورا خواجه فخرالدین عبد الرحمن عیترانی^(۲)

حدیث وقائع بلاد خراسان کورت دوم

چون سلطان جلال الدین غوارزمشاه لشکر مغل را در حدود بامیان و غزنین چند کورت منہزم گردانید و چنگیزخان روی بجلال الدین آورد و بطرف سنده آمد و خبر آن فتح بجملة شهرهای خراسان برسد شنگن مغل بہر شهر و قصبہ کہ بودند ہمہ را بدوزخ فرستادند و در ہر موضعی متغلبی پیدا شد چون چنگیزخان سلطان جلال الدین را بلب آب سنده منہزم گردانید و ماور بہادر را با اکتای بغزنین فرستاد تا شہر غزنین را خراب کرد و خلق را از شہر بیرون آورد و شہید گردانید و بعضی را اسیر گرفت و چنگیزخان از کنار آب سنده در عقب عراقیان مسلمان کہ لشکر بسیار و مرد بیشمار بود بطرف کبری رفت و قلاع کبری و کوه پایہا را بکشد و مسلمانانرا شہید کرد و مدت سہ ماہ بولایت کبری مقام کرد و از انجا رحولان بخدمت سلطان سعید شمس الدنیا و الدین طاب ثراہ فرستاد و بدان عزیمت می بود کہ لشکر بطرف ہندوستان آورد و از راہ فراجل و کمرود بزمین چین بتز رود ناما چند انچہ شانہ میسوخت و میدید اجازت نمی یافت کہ بزمین ہند آید اما اورا از طرف طمغاچ مسرعان خبر آوردند کہ خانان تنکت و طمغاچ عصیان آوردند و آن مملکت نزدیک است کہ از دست او برود بضرورت از کوهپایہ کبری مراجعت کرد و آن کوهہا ہمہ برف گرفتہ بود

بر لفظ مغلي دزد باشد و این معنی بر لفظ او بسیار میرفت که
 خوارزمشاه پادشاه نبود دزد بود اگر او پادشاه بودی رسولان و بازرگانان
 مرا نکشتی که بانزار آمده بودند که پادشاهان رسولان و بازرگانان را
 نکشد فی الجمله چون از من پرسید که قوی نامی از من بخواهد
 ماند من روی بزمین نهادم و گفتم که اگر خان مرا بجان امان دهد
 يك كلمه عرضه دارم فرمود که ترا امان دادم گفتم نام جانی باقی
 ماند که خلق باشد چون بددگان خان جمله خلائق را بکشند نام چگونه
 باقی ماند و این حکایت که گوید چون من این کلمه تمام کردم تیر
 و کمان که در دست داشت بینداخت و بغایت در غضب شد و روی
 از طرف من بگردانید و پشت بطرف من کرد چون من آثار غضب در
 ناصیه نامبارک او مشاهده کردم دست از جان بشستم و امید از حیات
 منقطع گردانیدم و با خود یقین کردم که هنگام رحلت آمد از دنیا
 بزخم تیغ این ملعون خواهم رفت چون ساعتی بر آمد روی من
 آورد و گفت که من ترا مرد عاقل و هوشیار میدانستم بدین سخن
 مرا معلوم شد که ترا عقلی کامل نیست و اندیشه ضمیر تو اندکی
 پیش نه پادشاهان در جهان بسیار اند هر کجا که پای اسپ لشکر
 محمد اغزی آمده است من آنجا کشش میکنم و خراب میکنم دانه
 بانی خلائق در اطراف دنیا و ممالک دیگر پادشاهانند حکایت
 من ایشان خواهند کرد و مرا پیش او قربت نماید و از پیش او
 دور اندام و از میان لشکر بگریختم و خدایتعالی را حمد و ثنا
 گفتم و از آنجا خلاص یافتم الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن ربنا
 لغفور شکور •

خسته و شکسته نشد چون بزمین رسیدم جمعی را بتعجیل بدوایت
 که آن شخص را زنده بیاورد و بهیچ وجه زحمت مدهید بحکم آن
 فرمان چون مرا نزدیک تولی بردند در من نظر کرد و فرمود که بنگرید
 تا هیچ زخمی دارد و چون هیچ زخمی نبود فرمود که توجه کسی از
 جنس آدمی یا پری یا دیو یا فرشته یا تعویذی از اسمای الغ تنگری
 داری بصدق بازگویی تا حال چیست من روی بر زمین نهادم و گفتم
 که من آدمی بیچاره ام از جنس دانشمندان و دعا گوین اما یک
 چیز با من بود گفت با توجه بود روی بر زمین نهادم و گفتم که
 نظر چون تو پادشاهی بر من افتاد بدان معادت در عصمت بمانم
 تولی را این عرض داشت من موافق افتاد و بنظر رضادر من نگریخت و
 فرمود که این شخص مرد عاقل است و دانا لائق خدمت چنگیز خان
 باشد او را تیمار می باید داشت تا بدان خدمت برده شود فرمان
 داد تا مرا بیکی ازان مغلان محترم سپردند چون از فتوح بلاد
 خراسان فارغ شد مرا با خود بخدمت چنگیز خان برد و قصه
 یازگفت و بخدمت چنگیز خان قربت تمام یانتم و مدام ملازم درگاه
 او بودم پیوسته از من اخبار انبیا و سلاطین عجم و ملوک ماضی می
 پرسید و میگفت محمد علیه السلام از ظهور من و جهانگیری
 من هیچ اعلام داده بود من عرض داشتم احادیثی که در خروج ترک
 روایت کرده اند بر لفظ او رفت که دل من گواهی میدهد که
 تو راست میگوئی تا روزی در انسانی کلمات مرا فرمود که از من تویی
 نامی باقی بخواهد ماند در گیتی از کین خواستن محمد اغزی
 یعنی سلطان محمد خوارزمشاه برین لفظ می گفت و اغزی

تا آن شهر را آبادان کند - حقتعالی سلطان اسلام را باقی دارد •

حکایت

حکایتی برین موضع لائق است آورده شد از وقائع آنوقت در شهر سنده
 الفی عشرین و ستمائنه کتب این طبقات منهاج سراج را اتفاق سفری
 افتاد که داعی دولت سلطان معظم است باسم رسالت از غور باشارت
 ملك سعيد ركن الدين محمد عثمان مراعي طاب مرقدہ بطرف تہستان
 برای اصلاح راه کاروانها و امن بلاد چون بشهر قاین وصول بود
 آنجا امامی دیده شد از اکبر خراسان که او را قاضی وحید الدین
 پوشنجی گفتندی رحمه الله آن امام تقریر کرد که من در حادثہ شهر
 هرات بودم هر روز بر موافقت غازیان سلاح می پوشیدمی
 و بر سر بارہ رفتی و کثرت سواری نگاهداشتی روزی در میان
 جنگ و غوغا بر سر بارہ شهر هرات بودم با سلاح تمام از خود و
 جوغن و غیر آن ناگاه پای من از سر بارہ خطا کرد بجانب خندق
 در افتادم چنانچه سنگی یا کوهی بر روی خاکریز می غلطیدم و
 بقدر پنجاه هزار مغل مرتد دست بد تیر و سنگ بر من میداشتند تا
 غلطان میان لشکر کفار افتادم بدست جمعی که بجنگ در پای نصیل
 و روی خاکریز و میان خندق آمده بودند گرفتار شدم و این حادثہ
 بر موضعی بود که توی پسر چنگیز خان در مقابل آن خیمه نصب
 کرده بود بر کنار خندق و لشکر مغل در نظر او جنگ میکردند چون
 من از بارہ بقدر بیست گز بر روی خاکریز تا قعر خندق که چهل
 گز دیگر بود غلطان فرود آمدم حقتعالی بعصمت خود مرا
 نگاهداشت که هیچ زخم بمن نرسید و هیچ عضو از اعضای من

را با لشکر گران بطرف خوارزم و قبیلق و ترکستان فرستاد و
تولی را با لشکر بسیار بطرف شهرهای خراسان نامزد کرد و
اقتای را با خود نگاهداشت در شهر سده سبع و ستمانه تولی
از پشته کوه نعمان روی بطرف مرو نهاد و آن شهر را بگرفت و خلق را
شهید کرد و از آنجا بطرف نساپور رفت و شهر نساپور را بعد از جنگ
بسیار بگرفت و بانهقام آنکه داماد چنگیز خان بدان موضع کشته
شده بود خلق آن شهر را تمام شهید کردند و شهر را خراب کرد و
دیوارهای شهر را پست کرد و جفت گل بر بست و بر شهر براند
چنانچه آثار عمارت آن شهر باقی نماند چون ازان شهر و اطراف
و نواحی فارغ شد از آنجا بطرف هرات آمد و بر در شهر هرات
لشکرگاه کرد و جنگ پیوست و بر هر طرف منجذیق نهاد و ملکه
شمس الدین محمد جرجانی و ملک تاج الدین قزوینی و دیگر امرا
که در شهر بودند مستعد جنگ شدند - اما ثقات چندین روایت
کرده اند که هر سزگ منجذیق که از شهر بر لشکرگاه مغل راست
میکردند در هوا رفتی و بر همان شهر فرود آمدی شهری که سلطان
محمد خوارزمشاه در مدت یازده ماه بردران شهر مقاتله کرد تا فتح آن
او را مسلم شد در مدت هشت ماه لشکر مغل آنجا مقام گزید و آن
شهر را که سد سکندر بود بگرفت و خلق را شهید کرد - ثقات چندین
روایت کرده اند که شصده هزار شهید در ربع شهر در شمار آمد بدین
حساب بیست و چهار لکه در چهار طرف شهر از مسلمانان شهید شدند
رضی الله عنهم و رضوا عنه و چون تولی عزیمت بازگشتن کرد بعضی
را از اسیران آزاد کرد و ایشان را شصده داد و بگذاشت و فرمانداد

و شاخ می بریدند و در پای قلعه می انداختند و یا خلق چنان می نمودند که آن دود را انباشته خواهیم کرد و بعد مال آن دود انباشته نشود از ژرفی چون بلای آسمانی و قضای ربانی نازل شده بود پسر رئیس و پنج درمیان بشر منفل افتاد و ایشانرا دلالت و رهنمونی کرد بر راهی که یک پیاده سبک و توانستی رفت در میان کمرهایی آن کوه طاقهای سنگ است همان صفا در مدت سه شب روز مردم منفل را می برد و دوان طاقها پنهان میکرد تا چون مردم انبوه بر بالای قلعه برفت روز چهارم آن بوقت صبح نمره زدند و تیغ در جماعتی گرفتند که دروازه حصار را محافظت میکردند تا دروازه را از مردم خالی کردند و لشکر منفل بالای قلعه رفت و تمام مسلمانان را شهید کرد و دل ازان مهم نارغ گردانید و بالای قلعه و پنج ایشان را فرمان شد تا پهای قلعه دیوار قانس آمدند و در بندان داد نصر الله المؤمنین و دمر الکافریین •

حدیث کشاده شدن شهرهای

خراسان و شهادت اهل آن

لغات چغین روایت کرده اند که چنگیزخان را چهار پسر بود مهتر را توشی^(۲) نام برد و کهتر از او را چغتای نام بود و سوم را اگتای و چهارم را که کهتر از همه بود تولی نام بود چون چنگیزخان از ماوراء النهر عزیمت خراسان کرد توشی و چغتای

(۲ ن) توشی - تومی - در دیگر تواریخ جوچی نوشته

الدین پیش آن لشکر باز رفت و مصاف داد و ایشانرا بشکست و منهزم گردانید و کافر بسیار بدوزخ فرستاد و چند بار دیگر لشکر مغل می آمد و منهزم میشد و در لشکر سلطان جلال الدین اعراف بسیار بود همه مردان کار و سواران کارزار خونخوار. آن طائفه اعراف^(۹) را بجهت غنائم با عجمیان خوارزمی خصومت شد لشکر اعراف از سلطان جدا شدند و بطرف دیگر رفتند سلطان با لشکر ترک بماند چون نیکونویس مغل شکسته نزدیک چنگیز خان باز رفت چنگیز خان از هشته نعمان بافوج و حشم که با او باز بودند روی بغزنین نهاد و با سلطان جلال الدین منکبرنی و ملکخان هرات و دیگر ملوک خوارزمی که با او بودند بر لب آب سنده مصاف کرد سلطان جلال الدین و لشکر اسلام شکسته شد و بر لب آب سنده زدند مسلمانان بعضی فرق شدند و بعضی شهادت یافتند و بعضی اسیر گشتند و اندکی از آب سنده بسلامت بیرون آمدند *

حدیث کشاده شدن ولنج و طخارستان و قلعه های بامیان

چون بفرمان چنگیز خان ارسلانخان فیالق مسلمان بالشر خود و طولان جزئی^(۱۰) مغل بدای قلعه ولنج رفتند مدت هشت ماه آنجا بنشستند و چون آن قلعه از هیچ طرف راهی نداشت لشکر مغل را فرمان داد تا از اطراف و حوالی آن کوه پایها درخت

(۴) اعراف - اعراب (۵ ن) حربی - خربی

رفته بود چون هوا گرم شد روی بطرف غزنین نهاد و خبر سلطان
جلال الدین منکبرنی از خراسان رسید که بطرف غزنین می آید
شهاب الدین الب وزیر با صلاح الدین کوتوال در خفیه غدیری اندیشه
کرد و بزمی مهیا گردانید و ملک محمد خن پوشت را بضیافت و
بزم طلب کرد و آن ملک غازی را صلاح الدین کوتوال بزم کرد
شهید کرد و آن لشکر که جمع کرده بود همه متفرق گشتند و در سال
سده سبع عشر و ستمائه ملک خان هرات از پیش لشکر مغل بغزنین
آمد و از آنجا بطرف گرمسیر باز آمد بر عزیمت سیستان و از میان
راه رضی الملک را ولایت پرشور داد چون رضی الملک بغزنین
آمد بر عزیمت پرشور اهل غزنین او را نگاه داشتند و بعد ازان رضی
الملک بطرف پرشور رفت و لشکر عراق که آنجا بود رضی الملک
را منہزم کردند چون از آنجا باز گشت سپهسالار اعظم پسر عماد الدین
بلخ که امیر لشکرها بود رضی الملک را بگرفت و نگاهداشت ناگاه سلطان
جلال الدین منکبرنی و ملک خان هرات بغزنین رسیدند و لشکر بسیار
از ترک و امرای غوری و تازی و خلج و غیره بخدمت ایشان جمع
شدند و از غزنین بطرف طخارستان راندند و لشکر مغل که در پای
حصار زارلستان بود آنرا منہزم گردانیدند باز چون خبر آمدن
سلطان جلال الدین منکبرنی و ملک خان و جمعیت لشکر اسلام
بچنکیز خان رسید فیقونوین را که داماد او بود از هرات و خراسان
بطرف غزنین نامزد کرد و چون بحدود بدوان رسیدند سلطان جلال

رضي الله عنهم و رضوا عنه - حق تعالی پادشاه ما را در مسند پادشاهی مخلصه داراد آمین •

حدیث آمدن سلطان جلال الدین خوارزمشاه

بغزنین و وقائعی که او را آنجا روی داد

چون سلطان محمد خوارزمشاه نزدیک ملک اختیارالدین محمد بن علی خز پوست غوری فرمان فرستاد تا از هرشور که اقطاع او بود بغزنین آید و او مرد گردان و دلاور و مبارز و ضابط بود و مدت ده سال نصرکوه طالقان را از لشکر خوارزم نگاهداشته بود و در خراسان و غیر مشهور و مذکور گذشته اهل او از ملوک کبار غوریان بود چون بغزنین آمد از اطراف لشکر اسلام روی بدو نهادند و در حضرت غزنین لشکر بسیار جمع کرد چنانچه بقدر صد و سی هزار سوار جرار تمام سلاح در عرض آمد و عزیمت بران مصمم گردانید که لشکر مرتب گرداند و منافعه بر چنگیزخان براند که در پشتة نعمان لشکرگاه داشت و او را مقهور گرداند مدام در تربیت لشکر و استعداد حشم می بود و اکابر و معارف خوارزم که از خدمت سلطان محمد جدا افتاده بودند نزدیک او آمدند و شهاب الدین (الب) که وزیر ممالک غزنین و غور بود و از جهت خوارزمشاه بغزنین آمد و در غزنین کوتوالی بود که او را صلاح الدین گفتندی از قصبه گردگان بفرمان سلطان محمد چون محمد علی خز پوست لشکر جمع کرده بود و ملک خان هرات در وقت فرار بطرف سیستان

که پدای آن قلعه آمده بودند و بر آن قلعه دست نمی یافتند و امکان
 نفع نبود چنگیز خان بجهت گرفتن آن قلعه از آب جیحون عبیره کرد
 و در بشته نعمان و بیابان کعب که میان بلخ و طالقان است مقام
 نمود چون کار بر اهل نصر کوه تنگ شد دل بر شهادت نهادند و
 دست امید از حیات شسته پیش از حادثه نفع آن قلعه رسیدن
 بدرجه شهادت بسه ماه جمله باتفاق یکدیگر جامها کبود کردند و
 هر روز بمسجد جامع قلعه حاضر می شدند و ختم قرآن میکردند و
 تعزیت خود میداشتند و بعد از تعزیت و ختم یکدیگر را وداع
 میکردند و سلاح می پوشیدند و بجهاد مشغول میگشتند و مغل بسیار را
 بدوزخ میفرستادند و بعضی ازان طائفه بشهادت میرسیدند چون
 شدت مقاتلات آن غزاة چنگیز خان رسید از بشته نعمان پدای
 قلعه آمد و بجنگ پیوست و بر یکطرف قلعه که دروازه بالا بود خندقی
 در سنگ حفر کرده بودند بزخم سنگ منجذیق باره آن موضع را
 بگردانیدند و خندق را انباشته کردند و بقدر مد گز کشاده گردانیدند
 و لشکر مغل را محال گرفتن قلعه ظاهر شد اما چنگیز خان از غایت
 غضب سوگند بمعبود خود یاد کرده بود که آن قلعه را سواره بگیرم مدت
 پانزده روز دیگر جنگ کرد و راه راست کرد تا آن قلعه را بگرفت
 چون سوار مغل در قلعه راند از اهل قلعه بقدر پانصد مرد عیاره جنگی
 گره پیخته از طرف دروازه کوه طالقان بیرون آمدند و بر لشکر
 مغل زدند و صف ایشان برهم دریدند و بیرون رفتند چون دره و لورها
 نزدیک بود بعضی شهادت یافتند و بیشتر بسلامت بیرون رفتند
 چنگیز خان آن قلعه را خراب کرد و جمله خلائق را شهید گردانید

تاج الدین حبشی عبد الملک از کفار روی تافت و با ایشان
 بقتال مشغول شد و بغواب شهادت رسید همدین مال لشکر مغل
 با اقلان جزئی بدر شهر فیروزه کوه آمدند و مدت بیست و یکروز
 جنگهای سخت کردند و بران شهر دست نیافتند نامراد مراجعت
 کردند و چون فصل زمستان بود برف بر قبائل غور باریدن گرفت و
 لشکر مغل از خراسان روی بهاراء النهر نهادند و آن لشکر که در غور
 بود بقدر بیست هزار سوار بود در مدت هشت ماه و چند روز پدای
 قلعه نوجی از ایشان بتاختی غازیان قلعه تولک و این داعی که
 ملهاج سراج است در میان غازیان با کفار جهاد میکردند چنانچه کفار
 را امکان نزدیک شدن قلعه و حصار نبودی رحم الله الماضین مدت
 هشت روز آن بود که تمامت روز لشکر مغل زیر پای حصار می
 گذشت - ثقات چنین تقریر کرده اند که اسیران مسلمانان بدست
 کفار چندان بودند که برای خاصه چنگیز خان دوازده هزار دختر بکر
 برگزیده بودند و با خود میبردند خلصهم الله من ایدیهم و دستر
 الکفار بقهره و قدرته •

حدیث عبور کردن چنگیز خان

ملعون از آب جیحون

چون ربیع الاول سنه ثمان عشر و ستمائه در آمد لشکرهای مغل
 کرت دیگر نامزد اطراف خراسان و غور و غرجستان شد و چون لشکرهای
 مغل را گذر بر قلعه نصر کوه طالقان می بود و غازیان آن قلعه رجولیت
 و جان پاری می نمودند و این حدیث بسمع چنگیز خان میرسید و لشکری

کرد و از آنجا لشکرهایی مغل بطرف خراسان و غور و غزنین فرستاد و هر لشکر که بطرف خراسان و غور می فرستادند ممبر ایشان بر نصر کوه طالقان می بود عیاران از نصر کوه فرود می آمدند و بر انواع حشم مغل میزدند و اشتر و مواشی باز می ستدند و بسیار مغلانرا بدوزخ میفرستادند چون از جهاد طالقانیان فارغ شد مبالغ نوج از لشکر مغل نامزد حصار نصر کوه شدند و حصار را گرد پیچ کردند و جنگ قائم شد و اقلان جزیری و معدی جزیری با داماد چنگیز خان که فیقونویس نام آن ملعون بود و چهل و پنجهزار موار داشت نامزد شدند و باطراف غور و خراسان در تاخت و هرچه در اطراف شهر و قصبات و رستاق خراسان و غور و گرمسیر مواشی بود جمله بدست حشم مغل افتاد و تا در غزنین و بلاد طخارستان و گرمسیر فہب شد و اغلب مسلمانرا شهید کردند و بعضی را احیر گردانیدند و درین سال منہ مبع عشر و مئائہ مدت هشت ماه لشکر مغل اطراف میزدند و درین تاریخ کاتب این طبقات منہاج سراج در حصار تولک بولد و برادر کاتب در شهر و حصار فیروزه کوه بود درین سال لشکر مغل پدای حصار آستید غور آمد و مدت یازده روز جنگ های سخت کردند و دران قلعه امیر و مقطع مہدہ سالر تاج الدین حبشی عبد الملک سرزاد بود ملک بزرگ با استعداد تمام فاما چون قضای آسمانی در آمده بود با ایشان صلح کرد و در میان ایشان رنت اورا بفزدیک چنگیز خان بردند چنگیز خان اورا خسرو غور لقب کرد و اعزاز نمود و باز فرستاد تا دیگر حصارها دست دهد چون باز آمد بعد از آنکہ چنگیز خان جلال الدین منکیرنی خوارزمشاه را بر لب آب منده بشکست

و در محاصرت آن بلاد جد بلیغ نماید و ملک العتاب (اختیار الملک) و دولتیار طغرائی را بقلمعه کالیوز فرستاد و دو پهلوان بزرگ خراسان که ایشان را پسران یوزیک گفتندی در آن قلمعه بودند و ملک شمس الدین محمد جرهانی را در شهر هرات نصب فرمود و حصار فیوار را به پهلوان امید الدین تشاپوری داماد مبارک پهلوان مهر و قلمه نصر کوه طالقان را بمعتمدان ملک شمس الدین اتعز حسین حاجب داد و حصار رنگ کزروان را بخدم الغلانی ابنی محمد داد و قلاع غرجستان بمعید ابنی مهان شیران مهر و قلاع مجور بملک غور مهر و شهر فیروزه کوه بملک مبارز الدین بردلی داد و قلمه تولک بامیر حبشی نیزه ور مغوض فرمود و در هر قلمه و شهری یکی را از معارف ملوک ترک و غوری و تاجیک نصب کرد چون سلطان محمد خوارزمشاه بطرف مازندران بهزیمت رفت و لشکری اسلام پریشان شد چنگیزخان از ضبط ممالک بلاد سمرقند نارغ شد و موار در عقب سلطان محمد روان کرد و لشکرهای دیگر باطراف خراسان نامزد کرد و ارسلانخان خدایق را که مسلمان بود بقدر شش هزار مسلمانان داشت همه بمجمعی طوق و جزئی و لشکر مغل به پای حصار ولج تخارستان فرستاد و خود با لشکر قلب از سمرقند پناهی قلمه ترمذ آمد و بجنگ پیوست و بعد از چند روز که مسلمانان ترمذ جنگهای بسیار کردند و مغل بسیار را بدروغ فرستادند و مسلمانان بسیار شهید شدند اهل حصار ترمذ را یسنگ منجنیق عاجز گردانید و آن قلمه را بگرفت و جمله را شهید

شاید بخراسان نرسید بعضی گفتند چون سلطان خوارزمشاه را در
مازندران و عراق نیامند بر لشکر پسر سلطان که او را وکن الدین
غوری ^(۱) میگویند زدند او را و لشکر عراق را شهید کردند و از راه
آذربایجان بطرف قسحاق بیرون رفت والله اعلم بالصواب *

حدیث گذشتن لشکر جنگیز

خان برجیون بطرف خراسان

چون یمنه نوین و سوده بهادر با شصت هزار سوار بر خراسان
بگذشت و بطرف عراق رفت آشوب در خراسان افتاد و فتنه ظاهر
شد و هر کس از ملوک را بفرمان سلطان محمد بطرفی اتفاق افتاد
و حصارها عمارت کردند و شهرها را خندق ساختند و استعداد جنگ
و محافظت قلاع بقدر امکان مهیا گردانیدند که هر طرفی را بمملکی
مهریه بود و نامزد کرده و قلعه ترمذ را بلاشکر سیستان داد و مهتر
ایشان امیر زنگی ابی حفص بود و امیر مرهنگ نام از ستم پهلوان را
بحصار بلخ و طخارستان فرستاد که طول و عرض آن قلعه بقدر چهار
فرسنگ است و حصار بامیان بامیر عمر کردی ^(۲) حواله کرده بود و ملک
اختیار الدین محمد علی خرمومت علیه الرحمة را فرمان شد تا از پرشور
بضبط شهر غزنین آید و آن بلاد را محافظت کند و ملک حسام
الدین حسن عبد الملک سرزاد که بقلعه و شهر سنکه غور بود و ملک
قطب الدین حسن بن علی را فرمان داد تا قلعههای غور معمور گردانند

آمد و چون خبر رفتن خوارزمشاه از حوالی بلخ و تفرقه غلبه لشکرها بمحض چنگیز خان رسید از لشکرگاه مغل شصت هزار حوار در تبع دو مغل بزرگ یکی سوده بهادر و دوم یمه^(۵) نویں در عقب سلطان محمد خوارزمشاه از جیحون عبور فرمود و بطرف خراسان نرفتند آن طائفه هر ماه ربیع الاول سنه سبع عشر و مئمانه از آب جیحون عبور کردند و بحکم فرمان چنگیز خان بیچ شهری از شهرهای خراسان ضروری نرسانیدند و تعلق نکردند مگر در ولایت هرات بموضعی که آنرا پوشنچ گویند یکی از اکبران لشکر در تاخت در آن موضع بدرزخ رفت و آن حصارک مختصر بود بجنگ بگرفتند و جمله مسلمانان را آنجا شهید کردند و از آنجا بطرف نساپور برآمدند و بدر شهر نساپور رسیدند و آنجا جنگ شد داماد چنگیز خان کشته شد بانتقام آن مشغول شدند و بطرف طبرستان و مازندران رفتند در طلب سلطان محمد خوارزمشاه و سلطان که برادر تمشه که راه مازندران است لشکرگاه داشت که ناگاه لشکر مغل بوی رسید سلطان اتهمز^(۶) حاجب را در زیر چتر در قلب لشکر بگذاشت و او را فرمانداد که لشکر را بطرف دامغان و عراق برد و خود بکوههای مازندران در رفت و بدریا نشست چنانچه پیش ازین بتقریر پیوسته است لشکر مغل دو فوج شد یک فوج که بیشتر بود در عقب لشکر خوارزمشاه بطرف عراق برانند و فوج دیگر اندکتر بدر تمشه مازندران فرو رفت و از هر دو فوج بیشتر خبری که آن تحقیق را

(۵) ایمه در جیب السیرجه نویان نوشته (۶) التسر - التز

لشکر چنگیز خان که از بیابان بیرون آمد و انزار بگرفت و بدر
بخارا آمد و بگرفت ترکی بود نام او تموجی جزئی مردی
بغایت جلد و بلفظ مغلی جزئی حاجب را گویند چون بدر سمرقند آمد
بازل آمدن لشکر مغل کمین ساختند و اهل سمرقند بجنگ بیرون
رفتند چون کمین بکشادند هزینهت بر لشکر اسلام و اهل سمرقند افتاد
و بقدر پنجاه هزار مسلمان شهید شدند و بعد ازان قریب ده روز
چیزی زیاده بر اطراف مقام کردند و در سمرقند از جهت ملطان
محمد خوارزمشاه شصت هزار سوار بود از ترک و غوری و تاجیک
و خلج و قرغ و جمله ملوک غور چنانچه خرزور ملکی و زنگی و
حریم^(۲) و دیگر ملوک غور هم آنجا بودند - روز عاشورا دهم ماه محرم
سنه مبع عشر و ستمائه سمرقند بگرفت و شهر را خراب گردانید
و بسوخت و بعضی را اسیر کرد و اطراف ما وراء النهر و فرغانه
تا در بلا ماغون لشکرها نامزد کرد و شهرها جمله خراب کرد و خلق
را شهید گردانید و در ضبط اطراف ممالک افواج مغل فرستاد و
گشلو خان تنار که پادشاهزاده قبائل تنار بود و کورخان خطا را بگرفت
آورده لشکر در عقب او از بالای ترکستان نامزد کرد تا او را در
حدود جاب^(۳) و قصبه کیکرب که غرجستان و کوهپایه سمرقند است
بگرفت و بگشت و چون خبر گرفتن سمرقند و شهادت و اسیر شدن
خلق و لشکر اسلام که آنجا بود بسطان خوارزمشاه رسید بدر
بلخ چنانچه بنقیریر پیوسته است از آنجا ملهزم شد و بطرف نساپور

آوردی و بر بستر چنان بودی که خرمی بزرگ چون از خواب بیدار شد با هر کس از مقریان و ارباب دانش که با او بودند باز میگفت هیچ یک آنرا تعبیر نمیکرد که دل او بران قرار گرفتگی تا یکی از مقریان گفت که این لباس بازوگان است که از اطراف مغرب آیند بدین زمین ایشانرا طلب باید کرد تا این تعبیر از انجماعت معلوم گردد بحکم آن تدبیر جهت تعبیر طلب کردند در میان بازوگانان چند تن معدود یافتند از تجار عرب و دستاریند ایشانرا طلب کردند و شخصی که بهتر و عاقل تر آن طائفه بود خواب خود را با او باز گفت آن بازوگان تازی گفت عمامه تاج و اسر عرب است که العمام تیجان العرب و پیغامبر مسلمانان محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم دستاریند بوده است و خلفای اسلام دستاریند آن تعبیر خواب تو آنست که ممالک اسلام در تصرف تو آید و دیار اسلام را ضبط کنی این سخن موافق رأی چنگیز خان آمد و بدین سبب عزیمت او بر ضبط دیار اسلام مصمم گشت - پس تاریخ باز آمدیم چون انزار را بگرفت و خلق را شهید کرد از اینجا بطرف بخارا آمد غرقه ذی الحجه سنه ست و عشر و ستمائه بدر شهر بخارا لشکرگاه شد و از جهت سلطان محمد خوارزمشاه کشلو خان امیر آخر با دوازده هزار سوار در بخارا بود شهر را محصر کردند روز عید قربان سنه ست و عشر و ستمائه شهر بخارا و قلعه را بگرفت و جمله خلق از خواص و عوام و علما و اشراف از زن و مرد همه را از شهر بیرون کرد و شهید گردانید و جمله شهر و کتابها را تمام بسوخت و خراب کرد و اندک خلق را امیر کرد و از بخارا روی بطرف سمرقند نهاد و مقدم

واقعۀ بازرگانان و فرستادگان او باز گفت فرماندار تا لشکر ترکستان
و چین و طمناج جمع شدند هشتصد علم بیرون آورد و وزیر هر علم
یکهزار سوار و سیصد هزار اسب نامزد بهادران کرد و بهادر مبارز
را گویند هر ده سواری را سه گوسفند تغلی فرمود تا قدید کنند و
یکدیگ آهنبین را بردارند و یک مشک آب و قمیز و روی براه
نهادند و از اینجا که سرحد ولایت او بود تا بانزار سه ماه راه بیابان
ویران بود فرمان داد تا آن سه ماه راه بیابان بدین قدر توشه قطع
می باید کرد باقی بقمیز و شراب می باید ساخت گلهای اسب چندانکه
در حد و عد و احصا نیاید پیش کردند و روی بدیار اسلام آوردند و
در اواخر شهر سه صد و شصت و ستائمه بسرحد انزار که فتنه آنجا تولا
شده بود بیرون آمدند اگرچه کوفته راه و بی برگ بودند ناما از جلالت
و رجولیت و دلیری که حق تعالی در خلقت چنگیز خان و لشکر مغل
تعبدیه گردانیده بود بمدت نزدیک انزار را گرفتند و خرد و بزرگ
را بزیر تیغ آوردند و هیچ آمروء را زنده نگذاشتند و جمله را شهید
گردانیدند و بدینجا حکایتی عجب سماع افتاده است از یکی
بازرگانی که او را خواجه احمد وحشی گفتندی صادق القول بود
سلمه الله چنین تقریر کرد که از ثقات شنیدم که چنگیز خان در
بلاد طمناج بعد از آنکه ضبط کرده بود مدت چهارده سال دران بلاد فتنه
کرده و خون ریخته شبی بخواب دید که دستاری در غایت درازی
در سر می بندد چنانچه از درازی آن دستار و عقد کردن آن او را سامت

در ابریشم و ظریف چین و طمناج با بازرگانان خود روان کرد و
 بیشتر آن شتران زر و نقره بار بود چون بانزار وصول شد قدر خان
 انزار غدر کرد و از محمد خوارزم شاه اجازت طلبید و جمله تجار
 و ایندگان و رسل را بطمع آن زر و نقره بقتل رسانید چنانکه هیچ
 یک از آن خلاص نیافتند الا یک شتریان که در حمام بود و در آن
 واقعه از راه گلشن خود را بیرون انداخت و در محافظت خود
 بپل انگیزخت و از راه بیابان ببلاد چین و طمناج باز رفت و چنگیز خان
 را از کیفیت آن غدر اعلام داد چون حق تعالی خواسته بود که آن
 غدر را عیب خرابی دیار اسلام گرداند سر دکن أَمْرَ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا
 ظاهر شد و اسباب الْمَقْدُورِ کائن پیدا گشت نعوذ بالله من سخطه - داعی
 دولت قاهره منهای سراج از پسر ملک رکن الدین خُدساوشنید و از شاه
 میستان که از جمله شاهزادگان نیمروز و خواص خوارزمشاهی بود که
 آن بادشاه سوگند یاد کرد که در هر خزانه که یک دانگ زر و یا نقره
 از آن بازرگانان چنگیز خان و لشکر منحل در آمد تمامت آن خزانه
 و مملکت بدست چنگیز خان و لشکر منحل افتاد - حق تعالی مملکت
 سلطان السلاطین ناصر الدینا و الدین را از مقل آن حوادث و از
 عصمت خود محفوظ داراد بمحمد و آله الاسجاد *

حدیث و فائع اسلام

ثقات چنین روایت کرده اند که چون آن گریخته با چنگیز خان

ما را که فرستادگی خوارزم شاهي يوديم چنان ظن امتداد که مگر آن
 بلندي ميديد کوه برف است و از راهبران و خلق آن زمين پرسيديم
 گفتند آن جمله استخوانهاي آدميان کشته شده است چون یک
 منزل ديگر رفتيم چنان زمين از روشن آدمي چرب و سياه گشته
 بود که سه منزل ديگر دران راه بديامت رفته تا به زمين
 خشک رسيديم چنين تره از عفونت آن زمين بعضی رنجور و
 بعضی هلاک شدند چون بدر طمناج رسيديم يريک موضع در پهلوی
 برج حصار استخوان آدمي بسيار جمع بود که استفسار کرده آمد
 چنان تقرير کردند که در روز پنج اين شهر بست هزار دختر بکر
 را از اين برج بيرون انداختند و همانجا هلاک شدند تا بدست لشکر
 مغل نرفتند اين جمله استخوانهاي ايشانست چون چنگيز خلق را
 يديدیم پسر القو خان و وزير او را عقيد پيش ما آوردند در وقت
 مراجعت تحفه و هدايا بسيار با ما بخداست خوارزمشاه فرستاد
 و گفت محمد خوارزم شاه را بگويد که من بادشاه آفتاب
 پر آمديم و تو بادشاه آفتاب فرو شدنيده ميدان ما عهد و مودت
 و محبت و صلح مستحکم شد و از طرفين تيار و کزوانها بيايند
 و برونند و ظرايف و بضاعت که در ولايت من باشد بر تو اونه
 و از بلاد تو همين حکم دارد و در ميان تحف و هدايا که نزديک
 سلطان محمد خوارزم شاه فرستاد یک قطعه زر صاست چنانچه
 گردن شترى از کوه طمناج و چنين يفره يک او آورده و ده
 چنانچه آن قطعه زور را بر گردن نقل بياست کرده و با ما صد
 شتر بار از زر و نقره و حویر قرمز خطائی و قلندر و مور

چند زر و نقره طلب کردند و بدست آوردند چنانچه هیچ از آن
 مذهب نماند سید اجل بهاء الدین رازی علیه الرحمة میدی
 شریف ذات ظاهر نصب بود داعی دولت منهاج سراج که جمع
 کنند این طبقات است از وی سماع دارد که چون سلطان محمد
 خوارزم شاه علیه الرحمة و الغفران مرا فرستاد و مسبب آن رسالت
 آنکه چون حدیف ظهور چنگیز خان شاه علیه الرحمة آن مید
 بهاء الدین برحالة چنگیز خان و استیلاء لشکر مغل بر ممالک
 طمناج و تغر و تبت و اقالیم چین از اقصی مشرق بجمع خوارزم
 شاه رسانیدند میخواست تا تحقیق آن اخبار از معتمدان خود
 استطلاع کند و کیفیت و کمیت لشکر مغل و الة و عدة و عدد ایشان
 تحقیق گرداند و این کتاب که منهاج سراج است مال سنه سبع
 عشر و مئمایه که اول مال عبور لشکر مغل بود بر جیحون و خراسان
 در قلعه تولک شنید از لفظ عماد الملک تاج الدین دبیر جاتی که
 یکی از ارکان خوارزم شاهي بود که موداء ضبط ممالک چین در
 دماغ سلطان محمد خوارزم شاهي علیه الرحمة متمکن شده بود
 و مدام متفحص آن مملکت می بود و از آیندگان ممالک چین و
 اقصای ترکستان میپرسید و ما بندگان بوجه عرضه داشت میخواستیم تا
 ادرا از سر آن عزیمت ببریم بهیچ وجه آن اندیشه از خاطر او دفع
 نمیشد تا سید اجل بهاء الدین را بجهت آن مهم فرستاد و مید
 بهاء الدین چنان تقریر کرد که چون بحدود طمناج و نزدیک
 دار الملک التوتخان رسیدیم از مسافت دور پشته بلندی میدید در
 نظر آمد چنانچه تا بدان موضع بلند در سه روز منزل یا زیادت بود

تنگری نصرت بخشید اکنون ساخته شویم تا کینه خود را از التونخان باز خواهیم سه روز دیگر بدان موضع جشن کردند بعد از سه روز از آنجا لشکر کشید بر راهی که آن جعفر نام مسلمان گریخته آمده بود از میان کوهها بیرون آمدند بر ولایت طمناج زدند و دست کشاده کردند و بدو اندیند و خلقی را بزیر تیغ آوردند و چون خبر جنگیزخان منتشر گشت و التونخان رسید گمان برد که مکران بمیصد هزار سوار که محافظت آن دره سر راه میکردند منهنز شدند و بقتل آمدند دل التونخان و جمله اهل بلاد طمناج بشکست و چون خبر عزیمت و نهیب و قتل و تاراج بدان لشکر رسید که محافظت آن سر راه میکردند از هیبت آن حال متفرق شدند و کشته و اسیر گشتند و جنگیزخان بر ولایت تفر و تب و طمناج استیلا یافت و بدو شهر طمناج و دارالملک التونخان آمد و مدت چهار سال برادر شهر بود منجنیق نهادند و بپنداختند چون منگ و خشت و غیره آن کم شده پس هر چه آهن و روی و مس و سرب و ارزیز بود همه در منجنیق بپنداختند پس بالشت زر و نقره بعموش منگ در منجنیق میگرداشتند و بیرون می انداختند ثقات چنین روایت کرده اند که در آن مدت جنگیزخان فرمان داده بود تا هیچکس از لشکر مغل بدان زر و نقره الثقات نه نماید و از آن موضع که افتاده است برنگیرد و بعد مدت چهار سال که آن شهر فتح شد و التونخان بگریخت و پسرش و وزیرش بدست جنگیزخان اسیر گشتند فرمانداد تا از دواتر خازن و مشرفان خزاین التونخان تقریر نسخه زرها حاصل کردند که چند بالشت زر و نقره بیرون انداختند بحکم آن نسخه ها

بطران را بقتل پسران فرماندهم جمله انقیاد نمایند برین جمله عهد
 محکم بستند و اول فرمان که داد آن بود تا پسران امیر بزرگ بیوزا^(۱)
 که شریک پدر چنگیزخان بود بکشتند و جمله قبایل را در فرمان
 خود آورده در امتداد جنگ و پرداخت است و عدت و سلاح مشغول
 گشت و چون عدد ایشان بسیار شده بود و کثرت گرفته حدیث
 آن عزیمت بسمع التون خان رسیده میصد هزار سوار نامزد کرد
 تا سر راه آن طایفه محل را محافظت کنند و آن دوه را نگاه دارند
 و چنگیزخان مسلمانی را که در میان ایشان بود جعفر نام بوجه
 رسالت نزد یک التون خان فرستاد بالتماس صلح یا جنگ التونخان
 فرمانداد تا آن فرستاده را مقید کردند و مدت ها نگاه داشتند آن
 شخص محبوس بطریقیکه میسر شد ازان قید بگریخت و بر راه
 مخفی خود را بغریک چنگیزخان انداخت و حال با او باز گفت
 و از راهی که آمده بود او را اخبار کرد چنگیزخان عزیمت خروج
 بهم کردانید و لشکرها ساخته کرد و نخست بغرمود تا جمله قبایل
 مغلی در پای کوهی جمع شدند و فرمان داد تا جمله مردمان را از زنان
 جدا کردند و فرزندان از مادران جدا کردند و تعامت سه روز و سه
 شب سرها برهته کردند و سه روز هیچکسی طعام نخورد و نگذاشتند
 که جانور بچه را شیر دهد و خود در خرگهی زنت و طناب در گردن
 خود کرد و درین سه شبا روز جمله نریا میکردند که تنگری تنگری
 بعد از سه روز بامداد روز چهارم از خرگاه بیرون آمد و گفت مرا

از آن بلاد بطرف شمال ترکستان بموضع حصین پناه جستند
چنانچه از هیچ طرف راهی نداشت الا یکا دیو و جمله آن موضع بجایان
راستات مسکون بود و آن موضع د چراغور را کُوران گویند و در میان
این مرغزار چشمه است پس بزرگ نام آن بللیق جاق دیو میان
آن مرغزار جایهای باش ساخته و آنجا مدتها مقام کردند و بمرور
ایام توالد و تناسل بسیار شد در میان ایشان مرد بسیار رسید و
جمله با هم مشورت کردند که سبب بر انداختن ما و نهب و تاراج و
اسیر گشتن و کشته شدن چه بود همه اتفاق کردند که آن حواله
و وقایع بسبب فساد بسیار افتاده بود از آن دست باز می باید داشت
تا خدا ایتمان ما را نصرت بخشد و کین خود را از لشکر التون خان باز
خواهم و هراینه این عزیمت را فرمان دهی ضابط باید و امیری
مایمی لازم تا دفع متعدیان و ظلم متعلدان و مکاران خصمان و انتقام
التون خان تیسر پذیرد و چون چنگیز خان در میان انجمن است بر جویست
و جلالت و دلیری و مبارزت مذکور و مشهور شده بود و اسم گرفته
بر امارت او متفق شدند که چیز از هیچ کس را محل تکفل این
امور نتواند بود و از هیچ یک این کار راست نیاید و جز او را دست
ندهد چنگیز خان از جمله آن قبایل خود را بر انقید او امر و امتثال
فرمان و ثایق و عهد بستید و بآن طائفه بوجهی که معبود آن قوم
بود قاعده ان مهمانت را مستحکم گردانید و گفت اگر فرمان مرا
منقاد خواهید بود چنان می باید که اگر پسران را بقتل پدران و

(۴) کلا (۵) ابلق خاق - ابلیق جاق - بلیق خاق

چنین و طمناج نهاد آغاز نهاد و در جمله کذب مسطور است که
 اول علامت قیامت خروج ترک است و جماعت ثقات صادق
 القول چنین روایت کرده اند که پدر چنگیز خان را تمرچی تدار نام
 و مهتر قبایل مغل بود و در میان قوم خود فرمان ده بود و وقتی
 در شکار مرغی که طغرل نام آنست بدست او افتاد و او را طغرل
 بکین لقب شد و در همه اوقات هیچکس آن مرغ را نشان نداده
 است که بدست پادشاهی افتاده است او را بزرگ داشتند و در میان
 قبایل مغل يك ترک دیگر بود هم بزرگ و فرمانده و سرور و محترم
 و همه قبائل ترک در فرمان دو گس بودند و آن جماعت جمله
 مطیع و فرمان بردار خاندان التوئخان طمناج بودند و خراج گذاران
 در فرمان او اما در میان ایشان فساد و دزدی و زنا بسیار بود و
 بر قول و فعل ایشان جز کذب و فساد نرفتگی و همه اطراف قبائل
 ترک بدست فتنه و فساد ایشان فرمانده بودند بدین احباب و
 حرکت بر درگاه التوئخان برایشان مذلت بسیار کردند و زر و اسب
 فراوان التماس نمودند و چون پدر چنگیز خان بدو رخ رفت و مهتری
 بچنگیز خان رسید متمرعی و گردن کشی آغاز نهاد و عصیان ظاهر
 کرد و فوجی از حشم التوئخان بفرست و قمع قبایل مغل نامزد
 گشت و بیشتر را از ایشان بقتل رسانید چنانکه اندک عدد
 بماندند جماعتی که از زیر تیغ باقی مانده بودند باهم جمع شدند

(۲ ن) همچنین در هر چار نسخه بوده است اما در دیگر تواریخ
 نوشته که تیمور چی نام چنگیز خان بود

بر بنگاه خطا زد رجمله را بگرفت و کشلو خان منقرتار با کور خان مصاف
کرد و کور خان را بگرفت و دولت خطائیان در گذشت و آخر شده

الثانی جنگیز خان لعنه الله

جماعتی از ثقاپ چنین روایت کرده اند رضي الله عنهم
اجمعين که از مصطفى عليه افضل التحيلات جمعی از صحابه رضي الله
عنهم سوال کردند که متى الساعة يا رسول الله ما را اعلام فرمای
که قیامت بعد ازین بچندگاه باشد فرمود ششصد و اند سال باشد
و اند را که در زبان پارسیان است بعربیت در لفظ است یکی
نیف دوم بضع اما لفظ بضع در قران بدو جای است یکی در قصه
يوسف عليه السلام فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ و این هفت سال
بود و دوم در سوره روم وَ هُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ فِي بِضْعِ
سِنِينَ و آن هم هفت سال بود و این لفظ نیف در عربیت و اند
که معنی آنست در زبان پارسی کلمه است که میان دو عقد عشرات
ده افتد چنانچه ده و اند و بیست و اند و سی و اند چون بر لفظ مبارک
مصطفى رفت ستمائه و نیف پسر باید که ظهور علامت قیامت میان
ششصد و ده باشد صدق رسول الله و شهادت سلطان غازي محمد سام
طاب ثراه در شهر سده اثنی و ستمائه بود و او پادشاهی بود که
آخر ملاطین عادل و ختم پادشاهان گشت و دولت او مدی بود
فتنهای آخر الزمان را و ظهور علامت قیامت را دلیل بدین حدیث
آنچه در آن حال که پادشاه غازي شهادت یافت درین فتنه و وقایع
مفتوح گشت و جنگیز خان مغل درین سال خروج کرد و در ممالک

خانجانات گفتند: بعضی چنین روایت کرده اند که ابوذر مرو
مسلمان شده بود والله اعلم بالحقیقة اما باتفاق اول ایشان فرمان
دهان عادل بودند و بانصاف و جلالت و مصلحت را تعظیم بحیار
کردند و علما را حرمت داشتند و بهر هیچ آمریده ظلم و تعدی
جائز نمیدانست و چنانکه گشت لشکر ایشان از آب جیحون و حدود
بلخ و ترمذ و آمو و طالقان و کزروان و غرجستان تا مرخند غور نهیب
کرده بودند و جمله ماوراء النهر و نرغانه و خوارزم بعضی از خراسان
همه اموال بدیشان میدفروختند و ازین مواضع چند گشت
مسلمانان را اسیر برده بودند جز سلاطین غور و بلخیان که ایشان را
منقاد نبوده اند باقی جمله ملوک مرخندها منقاد آن جماعت
گشته بودند و یکنفر گشت لشکر پادشاهان غور که پهلوانان آن لشکر
سپهسالاران^(۲) حرجم و محمد خرنک علیهما الرحمة بودند لشکر خطا را
منهزم گردانیده بودند چه سالار حرجم در آن مصائب شهادت یافت
و آخرین لشکر ایشان که از آب جیحون عبور کرد بطرف خراسان
بگذشت آن بود که با سلطان غازی معزالدین محمد سام طایب
مرتده مصائب کردند و چون عهد سلطان غازی محمد سام مقتضی
شد سلطان محمد خوارزمشاه بر ممالک ترکستان استیلا یافت
تا نیکو طراز^(۳) با او مصاف داد و گرفتار شد و بر دست سلطان محمد
خوارزمشاه اسلام آورد ثقات چنین روایت کرده اند که تانیکو طراز
چهل و پنج مصاف داد که هیچکس او را نشکست بود و سلطان گشت سوم

(۲) حرجم - حرجم - خرنک - شف - صفحه ۳۴ - ۳۵ (۳) تانیکو طراز

از آل افراسیاب منقاد ملجوتیان از پشت ایلک ماضی زهمهم الله
 تعالی آن ضحاری و چرا خور را بدادن واجبات مراعی قبول کردند
 و مدتها چون اندک بودند بی فساد و فتنه آرام میگرفتند و چون
 عهد امن و فراغت ایشان امتداد پذیرفت و توالد و تناسل ایشان
 کثرت یافت ترمذ آغاز نهادند مدت ملک منجر با آخر نزدیک
 شده بود عصیان ظاهر کردند سلطان منجر روی بدفع ایشان آورده و تا
 نیکو طراز از طرف خطا با لشکر بسیار پیش سلطان باز آمد و میان
 آن جماعت کفار و سلطان منجر مصاف شد و انهمزام بر لشکر اسلام
 افتاد و ترکان خاتون که حرم سلطان بود اسیر شد چون سلطان
 مراجعت کرد ایشان صلح طلب نمودند و ترکان خاتون را باز
 فرستادند و امان گرفتند چون فتنه غزان ظهور پذیرفت و ملک
 منجر بزدل آمد چنانچه بتحریر پیوسته است قره خطا قوت تمام
 گرفتند و ملوک ترکستان باستمداد ایشان یکدیگر را مقهور میکردند
 و اموال و تحف و هدایا بر امید مدد بر ایشان میفرستادند و در جمع
 و ازعاج همدگر میکوشیدند تا چنان شد که قره خطا جمله فرمانده
 گشتند و قریب هشتاد و اند سال مدت استیلای ایشان داشت
 و اول که ایشان فرمانده گشتند بزرگ تر ایشان متعائب یکدیگر
 چند کس بودند و آنچه بعهد ما نزدیک بود و از رادیان استماع کرده
 شده است ایما و سنگم و ارب و توما و تانیکو بودند و بادشاه ایشان
 زنی بود و درین آخر کار بعد ازان زن مردی بود گورخان و او را

فرمود که قیامت بیای نشود تا شمارا که اوسته منید مقاتله انتم یا
 قومی که از مشرق بیدری آیند بروز موئبله پوشند و در شب زیر موئبله
 باشند سرخرویان و تنگ چشمان پست بینی و رویهای ایشان چو
 سهرهائی پهن و گوشهای امپان ایشان شکفته اما ابو الحسن فابی
 صاحب قصص و تواریخ در مجلد چهارم قصص چنین روایت میکند
 در فصل اخبار که این علامت قیامت که در عهد سلطان محمود
 مبتکین علیه الرحمة جماعت ترکمانان در حدود بادر و خراسان
 تهر آماز نهادند و رقبه انقیاد از رقبه طاعت سلطان بیرون بردند
 عمال و گماشتگان جماعت سلطانی که جلاده بیارگاه ملطنت رفع
 کردند بر لفظ آن پادشاه غازی رفت که گمان برم که آن جنس تهر
 و نصاد آن جماعت ترکمانان از مقدمات خروج ترک است در بلاد
 اسلام چنانچه مصطفی علیه السلام فرموده است از علامات قیامت -
 چون این مقدمات که مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم فرموده
 بود معلوم شد بعد ازین بیان در امت کفار کرده شود انشاء الله تعالی .

الاول منهم قرة خطا

نقات چنین روایت کرده اند که اول خروج ترک ان بود که
 قبایل قرة خطا از بلاد چین و دیار مشرق بحدود فنانق و بلاغون^(۴)
 بیرون آمدند و از بادشاه طمنج برگشتند و سرحداتی اسلام را منزل
 و چراخور کردند و ملوک امرا سیایی که پادشاهان مسلمان بودند و

وكتاب بدو تاريخ مقدسي و تاريخ ابن هيثم^(٢) فابى رحمهم الله وكتاب
احداث الزمان دريفجمله كتب خروج آن طائفة مسطور و مرويست
اما آنچه در سنن ابى داود مجسّداني است روى عن القبي صلعم
انه قال لا تقوم الساعة حتى تقاتل المسلمون الترك قوما وجوههم
كالمجان المطرقة يلبسون الشعر و في رواية لا تقوم الساعة حتى تقاتلوا
قوما نعالهم الشعر و لا تقوم الساعة حتى تقاتلوا قوما صغار الاعين ذلف
الانوف كان وجوههم كالمجان المطرقة اما روايت صاحب مقدسي عن
ابى هريرة رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال انه
لا تقوم الساعة حتى يقاتل المسلمين الترك قوم وجوههم كالمجان
المطرقة صغار الاعين خلس الانف يلبسون الشعر اما روايت
ابو الحسن الهيثم بن محمد الفابي رحمهم الله يقول عن النبي
صلى الله عليه وسلم انه قال ان مقدم خروج ياجوج و ماجوج
الترك و فسادهم اما روايت احداث الزمان من تصنيف ابى
عبد الله بن عبد الرحمن بن عبد الله ابى الليث الشيباني عن ابى
هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه واله وسلم و الذي
نفسى بيده لا تقوم الساعة حتى تقاتل الترك صغار الاعين
حمر الوجوة ذلف الانوف كان وجوههم كالمجان المطرقة و عن ابى مسعود
رضي الله عنه كفى بالترك قد اتاكم على براذين مخرقة الاذان يعنى
كوشاي اسچان ايشان شكافته باشد روايات كتب معتبرة اين بود كه در
قلم آمد و معني جمله اين احاديث آن باشد كه مصطفى عليه السلام

دایر کفر گرفت مگر ممالک هندوستان که بغیض فضل ربانی و
 عنایت کرم آسمانی در ظل حمایت آل شمش و کنف رعایت
 دودمان التمشی حوزه اهل اسلام و دایره اصحاب ایمان گشت ذَلِكَ
 خَصَلَ اللَّهُ بِتَوَكُّفِهِ مِنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ و از ملوک اسلام
 در دیار مشرق از اقصای ممالک چین و ساوراء النهر و طخارستان
 و زاول و کبل و غور و غزنین و طبرستان و پارس و خوزستان و دیار
 یکر و موصل تا سرحد شام و روم بدست کفار مثل افتاد و از ملوک
 دین محمدی و سلاطین اسلام رحم الله الماضین و ادام بقاء دولة
 الناصریة مملكة الشمسية در جمله آن ممالک آثار نماند خواستیم تا
 از ظهور کفایت آن طایفه و امتیالی ایشان و حوادث و وقایع که از
 اول خروج ایشان تا تاریخ منه ثمان و خمسمین و همتانه که تحریر
 این طبقات اتمام پذیرفت و آنچه بمشاهده و آنچه باعلام مخبران
 صادق معلوم بود در قلم آرم تا متاملان را بدولت سلطان سلاطین
 اسلام خلد الله ملکه احوال دیار اسلام و انتقال دولت مثل که از
 یکی به دیگری روشن شود و از کاتب این طبقات منهاج سراج یادگار
 مانند رجائی واثق است که در حال حیات بدعای ایمان و بعد از
 وفات بدعای غفران و بررای جهان آرای بادشاه اهل اسلام و دیگر
 خوانندگان مخفی نماند و الله ولی الموفق بالا تمام * پیش از بیان
 اصل و وقت خروج ایشان فصلی در بیان احادیث که در خروج
 آن طایفه موعود بوده است تقریر می افند بتائید الله تعالی
 وحده - بدانکه ثقات در کتب معتبر حدیث اشتراط ساعت و علامت
 قیامت روایت کرده اند چنانچه صحیح سنن ابی داود سجستانی

بودورها و سرکوه را از وجود ایشان بزخم شمشیر انصار بحق پاک کرد
و غنائیم بسیار بدست آورد و الحمد لله علی نصره الاسلام و اعزاز اهل
آن قدر که ازان دولت مشاهده افتاده بود در قلم اخلاص آمد از خوانندگان
و ناظران امید دعا و ارباب دولت رجای اعزاز و عطا المأمول
من الله الکریم و المسؤول من رب الرحیم - التاريخ في شوال سنة ثمان
و خمسين و ستماية و الحمد لله و الصلوة علی نبیه و السلام
علی اله و اصحابه اجمعین برحمتک یا ارحم الراحمین *

الطبقة الثالثة والعشرون في وقایع الاسلام

و خروج الکفار دمرهم الله تعالى

و الحمد لله الذی قهر العتاة - و عفا عن الجفاة - و قدر الشمل و الشدة -
و الصلوة علی محمد صاحب المعجزات - و الآيات البينات - و علی آله
الطیبین و اصحابه الطاهرین و سلم تسلیما کثیرا * اما بعد فهذه طبقة
اسباب الواقعات - و ظهور الفتن و خروج الکفار و استیلاء المغل علی
المسلمین و المسمات - دمرهم الله تعالى و رزق اهل الاسلام منهم النجاة *
چندین گوید دعاگوی همه مسلمانان و مسلمانی - منهاج سراج جوز
جانی - صلحه الله بالفضل الربانی - که چون اشارت انساب و احوال انبیا
و خلفا و ملوک و سلاطین اعلام و جبابره کفار که در هر عصر بر ممالک
دنیا و اطراف و اکناف ربع مسکون متصرف بوده اند در قلم آمد
و شمه از امور هر یک بموضع خود بتحریر پیوست و از تقدیرات
آسمانی و احکام سبحانی نوبت جهانانی بعد از ملوک ایران و توران
بچنگیز خان مغل و فرزندان او رسید و جمله زمین توران و مشرق
بمحکم استیلاء کفار مغل حکم دار الاسلام ازان دیار برخاست و حکم

بمکانات و مجازات آن اعزاز که خدا و مغل خاجب حضرت را فرموده
 بپوشه در حق رمل ایشان بحکم هل جزاء الاغصان منبتول
 گشت آن بود سبب وصول رمل خرامان و لشکر ترکستان حق تعالی
 سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین را بر تخت جهان داری
 سخله داران و دولت الغ خان معظم خاتان اعظم را برتزاید
 و تقاضای دایره بحق محمد و اله - بصر تاریخ باز آمدیم و این
 آخر احوال آنست که چون الغ خان معظم خلعت دولته غزو و جهاد
 کوه هایه ببران وجهه با هزار نیناشست بجای آورد جماعت بقا یا
 و اقربای آن محققان که پیش از رفتن لشکر اسلام و انصار
 نفرهم الله از حدود کوه هایه باطراف گریخته بودند و بحیل
 بمبار جان میوشوم را در پناه فرار از تبع و تجر بلدگان دولت الغ خانی
 محافظت کرده گردت دوم فساد آغاز نهادند و قطع راه و
 ریختن خون مسلمانان بردست گرفته اند و راهها بخیب فساد آن
 جماعت مخوف شد این حال بسمع مبارک الغ خانی رسید
 مهربان و صاحب خبران و جاسوسان بفرستاد تا مواضع بقایای
 مفسدان در نظر آورند و از حال باش ان اوباش بکلی تفحص
 واجب داشتند روز دو شنبه بیست چهارم ماه رجب حده ثمان
 و خمصین و ستمایه از حضرت دهلی باخشم خاص خود و لشکر قلب
 و دیگر امواج ملوک و مبارزان برنشست و بفراند بطرف کوهپایه
 چنانچه یکم منزل بقدر پنجاه گزوه زیادت برفت و بسر ان جماعت
 متقاضی در رسید و جمله را بدست آورد بقدر دوازده هزار آدمی
 از مرده زن و نوزنهان ایشان را بریر تیغ آوردند و جمله دره ها و

با او از آن کرد چون بحوالی عراق رسید و راه را بشهر تهریز اذریجان در یافت و راه او را بسیار اعزاز کرد و بزرگ داشت در وقتی که مکتوب را بر هلا و عرضه داشت بفروردت از زبان فارسی بزبان مغلی ترجمه بایست کرد اسم الخ خان معظم را در مکتوبات ملک نداشتند که قاعده ترک آن اسم است که یک فرمانده بیش نباشد دیگران همه را اسم ملکی باشد چون مکتوب بر هلا خواندند گفت نام الخ خان را چرا تغییر کرده آید باید که اسم او همچنان خان باشد چنین اعزاز و اکرام در حق الخ خان معظم واجب داشت هر کس از خانان زمین هند و سند که یزدیک خانان و فرماندهان مغل رفت اسم او را تبدیل کردند و او را ملک گفتند الخ خان معظم را که اصل مقهور داشتند و این نیز یکی است از آثار فحل ربانی که دوست و دشمن و مومن و کافر اسم مبارک او را بزرگی بزبان می برانند ذَلِك نَفَّلَ اللَّهُ يَوْمَئِذٍ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ چون حاجب علی را باز گردانید شخم خطه بنیان را که پسر امیر نعوش بود مرد معروف مسلمان مکرّم یا او نامزد کرد و لشکر مغل را که در خطه ساری نوین^(۲) می باشند فرمان دادند که اگر هم اسم شما در زمین ممالک سلطان السلاطین ناصر الدینا و الدین آمده باشند فرمان بر انجمله است که دست و پای آن اسم قطع کنند حق تعالی بدولت اصابه رای الخ خان چنین امنی هر ممالک هندوستان را کرامه کرد چون رسل برسیدند از حضرت پادشاه اسلام

اجل جمال الدین علی خلجی گویند چون این خلجی برین شهر
نامزد شد بجهت ما محتاج لابد و خرج راه و قطع منازل خود را
از دیوان اعلی برده چند را پراخته حاصل کرد و چون پانی دلاراه
تهاد در منازل و مرادم راهبانان بجهت مرمومات معهود و
رجبات معین ازین حاجب التماس و توقعی میکردند و اردین
وجه دفع میکرد که من رسولم چون منازل و مراحل مملکت را
قطع کرد و بیلاک مندر رسید ملک عزالدین کشلو خان بلین عصبه الله
نرمانداد تا او را طلب کردند و مواخذة نمودند و ازین حاجب علی
مکتوبات که منی برد در خواستند تا در کیفیت و معانی مضمون امثله
وقوف باشد حاجب علی رساله را منکر شد چون کار بتشدید رسید
در طلب اقرار کرد در حضور شهنشاه مغل که من رسولم و بالا میروم
چون در حضور جماعت بگفت ملک عزالدین بلین کشلو خان [بضرورت
دست از مطالعه او برداشت و فرمود که روان باید شد تا ترا بمقصد
رسانم حاجب علی گفت مرا فرمان چنان است که بنزدیک سلطان
ناصر الدین [بضرورت او را بدان جانب گسیل گردد چون بخطه
بنیان رسید و حدیث رساله او از طرف دهلی در میان شهنشاه مغل
و عوام و خواص آن بلاد شایع و منتشر گشته بود بضرورت ملک
ناصر الدین قرغ او را بطرف عراق و اذربایجان بنزدیک هلاکو (بلا)
مغل فرستاد و از خود بی اجازت حضرت مکتوبات از زبان مبارک
الغ خان معظم در قلم آورد و اندک تحفه با او همراه کرد و معتمدان خود را

چو منهاج سراج از جان دعا گوی کمین گشته
راحت گفتنی آن جشن چون آسمانی بود پر ستاره یا فلکی بود
پر ستاره شاهجهان از تخت چنان می نمود که خورشید از فلک
رابع و الفغان در خدمتش بزانوی حرمت نشسته چون ماه لامع و
ملوک در سلاطین چون انجم سیاره و ترکان مرصع مناطق چون
کواکب بيشمار في الجملة این همه بترتیب و تهذیب و کز و بار
باستصواب و حسن رای صایب و ضمیر ثاقب الفغان معظم بود که اگرچه
سلطان سلاطین را بحکم حدیث نبوی منصب پذیری میداد اما از
هزار بنده نو خریده متمثل و منقاد ترست پس رسل را بعد از
بار بموضع معین مرتب کرده بانواع اصطناع و اصناف و الطاف
فرود آوردند و لازمست برین موضع که سبب وصول آن رسل از بلاد
خراسان و هلاکو خان مغل چه بود و از کجا افتاد و صورت حال این
بود که ملک ناصر الدین محمد حسن قزلغ رحمة الله را مگر سودای
آن افتاد تا دزی از صدف خانواد خود در سلک ازدواج شاه (۹) پسر
الفغان معظم منتظم گردانند تا بدان اتصال بر ملوک زمان و خسروان
کیهان افتخار نماید و آن پیوند سبب قوه و استظهار او گردد درین معنی
یکی از خدم بارگاه الفغان معظم در برده ستر و خفا خدمتی بنشست
و امکان اتصال را استعلامی گردد و خود را درین لباس بر رای
اعلی خانی بوجه اخلاص و خدمت عرضه دارد چون ملک ناصر الدین
محمد یکی از ملوک نامدار عصر خود بود جواب آن حال و اجابت
آن اتصال را بر جناب عالی خانی لازم آمد که یکی را از ارمات
خدم نامزد بودن جراب آن التماس فرمود و آن مرسل را حاجب

ملوک کز ام و امراء عظام و صدوز و اکابر نامدار و اثباتان ترک زرین
 کمر و پهلوانان با کرد و فرو مجلس خانها و مرصع طبقها ملمع چون
 خلد برین و نزدوس هشتمین گشته چنانچه آن نظر لائق امکان
 آمد و در فصلی پیش تخت اعلی یکی از دعا گو زاده گان از گفتار
 این داعی ادا کرده بود اینجا نبهسته آمد *

شعر لمنهاج السراج

قد صانف الرضوان ایام الوری * من روح هذا البزم للسلطان
 لزال یبقی فی جلالة ملکه * و مزید امکان و رفعة شان
 زهی جنشی کز او اطراف چون خلد برین گشته
 خهی بزمی کز او اکناف عدل راستین گشته
 ز ترتیب نهاده و رسم و آئین و نشاط او
 تو گفتی عرصة دهلی بهشت هشتمین گشته
 ز فرمانر الدین شاه محمود بن التمش
 ملک نزدش دعا خوانده فلک پیشش زمین گشته
 شهشاهی که در عالم بغیض فضل ربانی
 مرای چتر شاهی لایق تخت و نگین گشته
 چو خاقانان کین آور چو سلطانان دین پرور
 بدل ماحی کفر است و بجان حامی دین گشته
 مبارک یاد بر اعلام این بزم شه عالم
 کزین ترتیت هندوستان بسی خوشتر چین گشته
 مهرون از جمله شاهان یاد هر بنده ز درگاهش

شهر که قصر سلطنت بود بیست صف مرد پشت بر پشت چون
 باغ درهم پانته کتف بر کتف نهاده صف در صف ایستاده راست
 گونی روز قیامت و محشر است و هنگام غوغا و حساب خیر و شر
 بکار دانی و شهادت و ملکداری و نیابت الخ خانی خلعت سلطنته
 و رامت کردن صفها و تعیین کردن مواضع هر یک از امراء و ملوک
 و اکابر و صدور یا خیل و اتباع خود و استعبداد اعلام و بیرقها و پوشیدن
 سلاح و محافظت و مراتب هریک را بموضعی که تعیین کرده بود نصب
 فرمود آن جمعیت و هیبت ظاهر شد که گوش فلک از آواز طبل و
 دمامه و نعره پیلان دهنده و امپان دهنده و غوغای خلق کر شد و چشم
 حسود بدخواه کور گشت چون رمل ترکمنان از شهر نو بر نشنند
 و نظر ایشان بران جمع افتاد خوف آن بود که از هیبت جمعیت
 درهول آن عدت و اهبت مرغ روح شان از قالب طیران گزیند و
 در غالب ظن بلکه یقین آنست که هنگام حمله پیلان دهنده بعضی
 ازان رسل از اسب خطا کردند و بیفتادند حق تعالی چشم بد ازین
 مملکت و سلطنت و لشکر حضرت و ملوک و دولته بدور داراد بمحمد
 و اله چون رسل بدر شهر رسیدند ملوک بحکم فرمان اعلی و احتضواب
 الخ خان معظم جمله رسم استقبال بجا آوردند و در توقیر طایفه رسل
 شرائط اعزاز بتقدیم رسانیدند و باگرام هرچه تمامتر ایشان را در قصر
 سبز پیش تخت آوردند آن روز قصر سلطنت را بانواع فرش و بساطها
 و اجناسی تجمل پادشاهی از زرینه و سیمینه اراسته بودند و بر
 اطراف تخت اعلی دو چیز سپاه و لعل مکرل بجواهر گران مایه
 بکشاده و تخت زرین را بمسند خلیفی تزیین داده و مساطین بارگاه

ابتدا بر کشیدند پس فرمان اعلی صادر شد تا دست سیاست
 بردند و بعضی اژان مغمضان در زیر پای پیل انداختند و سرهای
 هندوانرا در کلوکاه خراس اجل دانه سبک دست پای آن کوه پیکر
 ساختند و تیغ ترکان خونریز و جلادان جان زبای هر دو هندوان
 چهار می شدند و بکار کفاسان که دیو از زخم ایشان هراسان بود
 مد و اند مفسد را از مر تا پای پوست کشیدند و از دست ملخان
 در کله سر خود شربت مرگ چشیدند فرمان شد تا جمله پوستها
 پرتاب کردند و بر هر دروازه شهر در آویختند فی الجمله سیاستی رفت
 که هرگز صحرای حوض زانی و محن میدان دروازه دهلی مثل آن
 سیاست یاد نداشت و گوش هیچ مستمع حکایتی مانند آن هیبت
 نشنیده بود از غزو و جهاد و غنیمت و اجتهاد بعز دولت الغ خانی
 برآمد الغ خان معظم پیش مسند رای اعلی عرضداشت که رسل
 خراسان را ضواب آن باشد که بحضرت آورده شود و دست بوس
 اعلی دریابند چون فرمان شد روز چهارشنبه هشتم ماه ربیع الآخر
 سنه ثمان و خمسین موکب همایون بکوشك سبز حرکت فرمود و الغ خان
 معظم فرمانداد تا از اطراف و حوالی حضرت اعلی صاحب دیوان
 عرض ممالک قسمت مرد باصلاح کردند بقدر دو لك پیاده تمام
 بحضرت آمد و بقدر پنجاه هزار سوار ماده با برگستوان و بیرق و تعبیه
 ساختند و خلق عوام شهر از معارف و اوصاف و اراذل چندان مرد
 باصلاح از سوار و پیاده بیرون رفت که از شهر نوکیلو گهری که درون

رسانید در مدت بیست روز چند کار بزرگ بقوت شهامت فرماندهی
 الغخانی دام عاليا بر آمد بیست و چهارم ماه ربیع الاول سنه
 ثمان و خمسين و ستمایه الغخان معظم خلعت دولته بحضرت باز
 آمد چتر همایون سلطنت و شاه جهان چون آفتاب خسروان در سایه
 چتر و جمله ملوک حضرت و صدور اکبر و معارف اهل شهر بصحرای
 حوض رانی آمد و از باغ تا حوض رانی صفها کشیدند و بر
 وجه استقبال و اعزاز رایات الغخانی همه بقدم اخلاص بشتافتند و
 سلطان سلاطین خلد الله سلطنته بر سر حوض رانی بر مسند اعلی
 تخت سلطنت بار داد الغ خان معظم با ملوک لشکر و امرا همه
 تشریف الغخانی پوشیده زمین بوس بارگاه اعلی دریافتند چنانچه
 گوئی از الوان اطلس و اکسون و البرون و شتری و علمهای زر کشیده
 و یادانی و چرخ و بفتاق این صحرا چون هزار گلستان شگفته شده
 بود و آنجمله اکابر و ملوک و امراء و افراد پهلوانان و مبارزان لشکر
 پیش از آن بیکروز در منزل خود از خزانه عالی الغخانی ازال مملوا
 من الاموال و الغنایم این تشریفات پوشیده بودند که همگنان مظفر
 و منصور و سالم و غانم بدرگاه شتابند و خرد و بزرگ دست بوس
 سلطانی با هزاران نواخت و تربیت و مواعید دریافتند خدایتعالی
 و تقدس را بران نصرت شکرها گفتند و بعد از دو روز موکب همایون
 بر عزیمت غزو از شهر بصحرای حوض رانی بیرون خرامید و فرمان شد
 تا پیلان کوه هیکل گردون کفل دیو دیدار باد رفتار که گوئی موکل اجل
 و خیل تا شان ملک الموت بودند بجهت سیامت کفار حاضر کردند
 و ترکان خونخوار مزین کردند از شمشیرهای آبدار آتش شرار از نیام

اهلک گفتنی گرفت و نهیب شد و خلق آن موضع که زنود و هراق و قطاع طریقات بودند جمله بزیر تیغ آمدند و حکم فرمان افغانی دام تلفات در میدان لشکر غزات آن بود که هر که هری بیارد یک تنگه تنگه نقره و هر که مرد زنده بیارد دو تنگه از خزانه دار خاص بختانه انصار حق بحکم آن فرمان بیستم بلندی و مضایق بورهای عمیق در رفتند و سر و برده بدست آوردند خصوصا جماعت افغانان که هریک از ایشان کوئی زنده پیلای است با دو غنچه برگشت نهاده یا برچی است از بازه برای هیبت بر فراز او بیرق کشاده مبلغ ایشان که در خدمت ركب افغانی مرتب بود بقدر سه هزار سوار و پیاده مردانه و دلیر و جانباز که هریک از ایشان صد هندو را در کوه و جنگل بچنگال بگرفتگی و دیورا در شب تاریک بگ عاجز آوردی فی الجملة جماعت ملوک و امرا و ترک و تازیگان جلادتی نمودند که بر صحایف ایام ذکر آن مخلد ماند و لایندت که رایت اسلام در دیار هند افراشته شده است بهیچ وقت لشکر اسلام بدانموضع نرسیده بود و نهیب نکرده حق تعالی افغان معظم را بدولت سلطان سلاطین ناصر الدنیا و الدین مسلم و میسر گردانید آن هندو متمدن که از نفرها اشتزیرده بود با پسر و اتباع بدست آمد و تقدیر آسمانی ایشان را در قید و اسیری بندگان افغانی دو آورد و جمله مہتران مفسد بقدر دوست و پنجاه مرد از معارف آن طائفه در زنجیر اسیر افتادند و صد و چهل و دوسر اسب باخر اعلی رسید و شش پدرة تنگه که عدد آن سی هزار تنگه بود از رانگان مواضع جبال و رایان سنده بخزانة اعلی

تفرقهها کردند و آن نفرهای شکر بردند هنگام لشکری بود و
 اهل لشکر و مبارزان حشم الغنجان معظم بفعل اقبال لشکری محتاج
 بودند چون آن متمردان حرکت بکردند بر دل مبارک الغنجان معظم
 و سایر ملوک و امرا و مبارزان حشم اسلام نصیرهم الله حمل تمام
 آمد فاما تدایک آن فساد بواسطه دینگرانی دفع لشکر مغل که
 بهر حدتهای بلاد اسلام چنانچه رایت میده و لهور و طرف اب بیده
 می تلخند ممکن نبود تا در وقت رسل خراسان از طرف عراق
 نزدیک هلاکو مغل که پسر توای بن چنگیزخان بود نزدیک حضرت
 رسیدند بودند فرمان شد تا آن جماعت رسل را در منازل ماروته^(۲) و
 حوالی آن توقف فرمودند و الغنجان معظم با ملوک دیگر و حشموهای
 حضرت و لشکرهای ملوک ناگاه عزیمت کوه پایه کرد روز دو شنبه
 چهارم ماه صفر سنه ثمان و خمصین و ستمائیه رایت منصور خود
 را بطرف کوهپایه کشید و بلول کشش قریب پلجاء کروه منزل کرد
 و ناگاه بر متمردان کوهپایه زد هرچه بر شخموهای کوه و مضایق بهر قاعی
 عمیق و دره های شگرف بودند جمله را بدست آوردند و بزیارتیغ
 اهل اسلام گذرانیدند و مدت بیست روز در اطراف کوهپایه بهر طرف
 حرکت می فرمود و مواضع سکونت و دیوهای آن کوهیان بر سرکوههای
 بلند بود و عمارت های ایشان همه بر شخموهای سنگ چنانچه گوئی
 از رفعت با ستارگان همسر و آسمان همعنان اند بفرمان الغنجان
 معظم تمامت آن موضع را که در حصانت از سد سکندر حکایت

داشت و پیش مصلحت اعلیٰ عرضداشت کرد تا تمامت ولایت بدیانه و کول و جلیسر و مخروسه کالیور حواله او شد ان تفویض یکشنبه بیست و یکم ماه صفر سنه سبع و خمسين و ستمائه بود و باقی آن مال بواسطه آنکه دلنگرانی بحمد الله که نبود رایات اطلاق را زیادت نهضت شد روز چهار شنبه چهارم جمادی الآخر سنه سبع و خمسين و ستمائه از بلاد لکهنوتی خزانه و مال و ظرائف بسیار با دو زنجیر پیل بدرگه جلال رسید و الغخان معظم در آن باب حسن اهتمام و تربیت فرمود و مقطع لکهنوتی عز الدین بلبن اوزبکی را که فرستاده این مال و فیل بود از حضرت اعلیٰ مقال اقطاع دادند و آن بلاد بروی مقرر داشتند و بجهت اوتشریفات ارمال کردند چون سال سنه ثمان و خمسين و ستمائه نوشد و ماه صفر در آمد الغخان معظم را عزیمت نهب کوه پائه اطراف حضرت مصمم گشت که درین کوه پایه جماعت فسخه بودند که مدام قطع طریق و نهب اموال مسلمانان و تفرقه رعایا و تاراج دیههای حوالی هریانه و سواک و بهیانه از لوازم فساد ایشان بود و پیش ازین تاریخ بسه سال گله های شتر از جمله بخدمت و مخلصان در گله الغخانی عز نصرهم از حوالی ولایات هانسی برده بودند و من مفسدان شخصی ملکا نام هندوی منمردی بود گبری چون دیو ستیمنده و عفریت ملود ان گلهای شتر و نفرها برده بودند و درین میان جمله کوه پایه تا حوالی رتلپور در میان هندوان تفرقه کرده و در چنان وقتی که آن

بدان دیار حمید ارسلانخان و قتلخان^(۱) تفرقه شدند بضرورت خیل و اتباعی را در میان مواسات فرستادند و معتمدان بخدمت النخان معظم ارسال کردند تا در پیش تخت اعلیٰ عرضداشت ضرورت تفرقه ایشان باز نماید و التماس کند تا رایات اعلیٰ بحضرت مراجعت فرماید بران قرار که چون بحضرت جلال رایات سلطنت را وصول باشد ارسلانخان و قتلخان^(۲) هر دو بخدمت درگاه جهان پناه پیونده و النخان معظم چون این عرضداشت بکرد رایات اعلیٰ بحضرت بازگشت دوشنبه دوم ماه رمضان سنه ست بدارالملک جلال وصل بود بیست و هفتم شوال سنه ست و خمسین و ستمائه ارسلانخان و قتلخان^(۳) بخدمت درگاه پیوستند با چندان مخالفت و تفرقه ولایات که از ایشان در وجود آمده بود النخان معظم تربیت و نواخت و اهتمام و حسن و عهد و تیمار داشت در باب ایشان چندان مبذول داشت از غایت کرم و نهایت حلم و تربیت ملکنه و عنایت خسروانه که بنان و بیان از تحریر و تقریران عاجز آید حق تعالی او را در عصمت خود باقی دارد بحمد صلی الله علیه و آله و سلم اجمعین از مدته دو ماه ممالک لکنوتی به قتلخان^(۴) و بلاد کره بارسلانخان بحسن تربیت النخان حواله شد چون سال سنه سبع و خمسین و ستمائه نو شد رایات اعلیٰ میزدوم ماه محرم سنه سبع از حضرت نهضت فرمود و سرا پرده جلال در ظاهر دهلی نصب شد النخان معظم خلعت دولته در حق شیرخان که پسر عم او بود تربیت واجب

معظم با لشکر آراسته و حشم بسیار در موافقت رکاب همایون
 سلطنت بیرون آمد و جمله ملوک موافقت نمودند و حشم ها جمع
 شد چون خبر آن جمعیت بلشکرگاه ملاعین مغل رسید بسرحد ها که
 تاخته بودند پیشتر نیامدند و جرات ننمودند و ثواب آن نمود که مدت
 چهار ماه یا زیادت در ظاهر شهر جمع بودند و بهر طرف از اطراف
 عزو مواسات سوار میرفت تا چون خبر مراجعت ملاعین رسید و
 دل از فتنه آنجماعت فارغ گشت جماعتی ملهیان بسمع اشرف
 الغخانی رسانیدند که مگر ارسلان خان سنجار از اوده و قتلغخان
 مسعود خانی بسبب آنچه در آمدن بلشکرگاه اعلی توقیعی
 کرده اند هراس می خوردند و اندیشه تمردی در مزاج ایشان
 میگرد و الغخان معظم بخدمت بارگاه اعلی عرض داشت که پیش
 از آن چه آن جماعت پروا بالی گیرند و در هوای تمرد بواسطه
 خوف خود پرواز کنند صواب آن باشد که فرصت داده نشود
 و این نایره را بزودی اطفاء فرموده آید بحکم رای مایب الغخانی
 اگرچه هنگام گرما بود و لشکر اسلام بواسطه آمدن ملاعین و
 محافظت سرحد ها زحمت دیده بود اما چون مصلحت در
 حرکت بود ریایات اعلی بطرف هندوستان روز سه شنبه ششم ماه
 جمادی الآخر سنه ست و خمسین و ستمائه نهضت فرمود و کوچ
 بر کوچ تا حدود کره و مانکپور رفت و الغخان معظم در مالش فساد
 هندوان و تعریک را نگان چندان جد فرمود که در وهم نیاید چون

مکتوبات شهر بریده و ملک بلبن با ملک قتلغخان روی بحضرت
 فهادند و بی مراد مراجعت نمودند بعد از دو روز عزیمت ایشان الغخان
 معظم را معلوم شد منقسم خاطر گشت تا حال بحضرت و تخت سلطنت
 چگونه باشد تا از شهر بعد از ظهور این حال عجب مکتوبات بخدومت
 الغخان رسید سالم و غانم در عصمت آفریدگار و حفظ و حیاطت
 ربانی روز دو شنبه دهم ماه جمادی الاخر سنه خمس و خمسين
 و ستمائه بحضرت رسید مدته هفتماه موکب اعلی در شهر بود تا در
 اوایل ذی الحجه سنه خمس و خمسين لشکر کفار مغل بزمین
 سنده رسید و سران ملائین ساری نوئین بود و ملک بلبن چون شجوه
 آنجماعت آورده بود بضرورت نزدیک ایشان رفت و کفرهای حصار
 ملتان فرو رفتند چون آنخبر بحضرت اعلی رسید خاقان معظم الغخان
 اعظم بر رای اعلی عرضداشت کرد که صواب آن باشد که رایات
 همایون حقت پالنصر و الظفر از حضرت حرکت کند سال سنه ست
 و خمسين و ستمائه نوشته بود رایات اعلی دوم محرم سنه ست
 بطالع سعد بیرون رفت و در ظاهر حضرت دهلی سرا پرده جلال نصب
 شد در حال با مستصواب الغخان اعظم باطراف ممالک و اکابر ملوک و
 و خاندان ولایت و سر حدها فرمانها اصدار یافت تا جمله باستعداد
 روی بخدومت درگاه نهند و روز عاشورا در سرا پرده سلطنت که
 همواره بنصرت و نیروزی نصب باد و اطباب دولتش بمسامیر ثبات
 منوط این داعی را بحکم فرمان عقد تذکیری بود مقصود بر تکریم
 جهاد و ثواب غزوات و جد نمودن در محافظت مراتب اسلام و خدومت
 درگاه اعلی بامثال اوامر اولوالعزمی زاده الله تعالی نفاذا الغخان

گزارند و از نفاق شان توبه دهاد و در اثناء اینحالت که هر دو لشکر
 بهم نزدیک شده امت شخص فلان نام که او را پسر فلان گفتندی
 از طرف ملک بلبن کشلو خان بجاموسی بیامد و خود را چنان نمود
 که بخدمت آمده است و از طرف ملوک و امرائی که در خدمت
 ملک بلبن بودند تقریر کرد که همگان خدمت الفخانی را خواهند
 و اگر خط امانی و دست راستی و عهدی بود و مرا که بخدمت
 آمده ام نانی و اطعایی معین شود جمله ملوک و امراء بلبن
 را به خدمت ارم و در سلک دیگر بندگان مرتب گردانم از
 حضرت الفخانی چون مزاج آن شخص در سر معلوم شده بود
 فرمان داد تا جمله لشکرها را بروی عرضه دارند چنانچه تمام
 حشما را با آلت و عدت و استعداد و پیلان با برگشتن در نظر آورد
 پس مکتوبی بر وجه سر در قلم فرمان آمد بنزدیک امرا و ملوک
 بلبن که مکتوبات شما در نظر آمده و آنچه مقصود بود بوقوف
 پیوست شک نیست اگرچه مطاوعت بخدمت پیوسته شود جمله
 را اقطاع و نان فراخور هریک بلکه زیاده ازان فرموده آید و اگر
 برخلاف آن باشد همدین روز جهانیان را معلوم و مبرهن گردد
 که کار هریک بنزخم تیغ آبدار و سنان آتشبار یکجا رسد و سر
 گردان به بند و کمند تقدیر بسته پیلای علم و رایات اعلی چگونه
 آرند چون مکتوبات برین وجه شهد با سم و نیش با نوش و لطف
 با عنف مختلط در قلم آمد و آن شخص باز گشت و بخدمت ملک
 بلبن عصمه الله باز گفت و مکتوبات باز نمود عاقلانرا مزاج معلوم
 شد که حال مخالفت میان امرا و ملوک مامور یکجا رسد درین میان

هیطان ملمون میان ایشان چنین تفرقه ظاهر کرد جماعت دیو مردم برای غرض نفسانی و نزغات شیطانی در میان می انداختند و علم فتنه می افراختند و از برای رونق کار خود میان ن برادران کار دیگر می ساختند افغان معظم بحکم تدبیر صواب حشم خاص را با ملک شیرخان که برادر و پسر عم او بود از حشم قلب سلطانی جدا میفرمود و ملک کشلیخان امیر حاجب را که برادر صلبی او بود با ملوک درگاه و حشم قلب و پیلان جدا میفرمود چنانچه دو صف لشکر و دو سباطین شگرف می نمود و هر دو لشکر در حوالی سامانه و کیتل بنزدیک هم رسیده و همگنان منتظر مصاف شدند که بو الفضول دستار بند از حضرت دهلی بخدست ملک بلبن و ملک قتلخان مکتوبات در قلم آوردند و استدعا نمودند که دروازه بدست ماست شما را بطرف شهر بابد آمد که شهر خالی است از حشم و شما بندگان درگاه اعلی و بیگانگی در میان نی چون بدینجانب آمده شود و بخدست تخت سلطنت اعلی پیوسته آمد افغان با آن حشم بیرون نماند و کارها بمواد گردد آنچه عرضداشت جمله تیمر پذیرد و بحصول پیوندد و جماعتی از مخلصان حضرت سلطانی و هوا خواهان خدمت افغانی را این اندیشه و مخالفت چون معلوم شد بر سبیل تعجیل بخدست افغان عرضداشت در قلم آوردند و از حضرت افغان عرضداشت بخدست تخت رسید تا مخالفان را از شهر اخراج کند و تمامت این تصیه در میان دولت سلطانی نامری اعلاء الله شأنه بتقریر پیوسته امت موکیفیت آنکه آن نامها چه کسان در قلم آوردند حق تعالی از ایشان در

و خمهین و ستمائیه بر عزیمت ستور نهضت فرمود و افغان معظم با چشمهای خاص و ملوک حضرت دران جبال جد و جهد وافر نمود و غزوها بسنت واجب داشت و در مضایق جبال و شعاب راسیات بر شخهای کوه دستبرد نمود که چشم عقل حیران ماند و تا بحصار و خطه سلمور برفت که بتصرف آن رای بزرگست و جمله رانگان اطراف او را بزرگ داشت خدمت کند و او از پیش لشکر افغانی فرار کرد و بازار گاه و شهر سلمور تمام بدست اسلام نهب شد بر مواضعی استیلا یافتند بندگان افغانی که هرگز لشکر اسلام در هیچ عهدی بران موضع نرسیده بود و بغیض فضل انریدگار جل و علا و تائید و نصرت ربانی غنائیم بسیار بحضرت اعلی و دار الملک جلال در ظل همایون سلطنت بدست و پنجم ماه ربیع الآخر سنه خمس و خمسین و ستمایه وصول بود چون رایات بحضرت باز آمد قتلخان از کوه سلمور بیرون آمد و ملک کشلو خان بلبن بهم پیوستند و روی بطرف سامانه و کهرام نهاد و بولایه تعلق کردن گرفت و چون خبر ان جمعیت و جرات بسمع اطمی رسید ملک افغان معظم خلعت سلطنته را و ملک کشلیخان را با ملوک حضرت و چشمها نامزد دنع ان فتنه فرمودند روز پنجشنبه پانزهم ماه جمادی الاول سنه خمس و خمسین و ستمایه افغان معظم از دهلی حرکت فرمود و بر سبیل تعجیل تا حدود کیتهل براند و ملک قتلخان در ان اطراف بودند چون بهم نزدیک شدند همه برادران و جمله یاران یکدیگر و دو حشم از یکدولت در نوج از یک حضرت و در لشکر از یک خانه دو جوف از یک بطانه هرگز حالی ازین بوالعجبتر نتواند بود همه با هم از یک کیسه و هم نمک بر یک کسه

بود از آوده بر اب سرو عبزه کردند و از پیشش رایات اعلی عظم
 نمودند بخکم فرمان اعلی در محرم سنه اربع و خمهین الخان معظم
 با لشکر بسیار ایشان را تغائب نمود چون تفرقه بدیشان راه یافت
 و جنگلهای هندوستان گشتن و مضایق پورها و التفات اشجار
 بسیار الخان معظم ایشانرا در نیافت و تا نزدیک بهن پور
 مرخدهای ترویت بکشید و جمله آن مواصات و رانگان نهب فرمود
 و با غنایم بسیار بخدمت درگاه اعلی باز آمد سالما و غانما و چون
 از آوده الخان معظم با لشکرها از اب سرو عبزه کرد رایات اعلی
 بجانب حضرت مراجعت فرمود چون از تعاقب آن امرا روی بدرگاه
 اعلی نهاد خدمت سرا پرده سلطنت را بحد کسمندی دریافت
 روز سه شنبه شانزدهم ربیع الاول سنه اربع و خمهین و ستمائه بدار
 الملک جلال و صل بود چون قتلخان در هندوستان مجال مقام نیافت
 در میان مصاف بطرف سنتور آمد و در آن جبال تحصین ساخت
 و همکنان او را خدمت میکردند که ملک بهن بزرگ بود و از اکبر
 پندگان حضرت و ملوک ترک بود بر همگنان حقوق ثابت داشت
 هر جا که میرسید بجهت حقوق ما تقدم او و نظر بمواقب امور
 او عزیز داشت می نمودند چون بجبال سنتور تحصین کرد رانه
 دیبال هندی که در میان هندوان مهتری داشت و عادت آن
 جماعت محافظت ملتجیان بودی او را خدمت کرد و چون آن خبر
 بسمع اعلی رسید رایات همایون در اوائل ربیع الآخر سنه خمس

حادثه او در بهرامی در ماه رجب سنه ثلث و خمسین و هشتاد و نه بود چون
 آن فتنه ها در هندوستان قایم شد و بعضی از امراء مر از ریقه درگاه
 اعلی کشیدند بضرورت دنع آن فتنه و تسکین بندگان دولت قاهره
 ناصری را رایات اعلی روز پنجشنبه سلح ماه شوال سنه ثلث و
 خمسین بر عزیمت هندوستان از حضرت حرکت فرمود چون
 به تلپت^(۲) سرادق اعلی نصب شد لشکر سواک که اقطاعات افغان
 معظم بود بسبب مصالح استعداد لشکری توقفی انداده بود ملک
 افغان معظم خاتان اعظم خلعت سلطنته از مقام تلپت بطرف
 هانسی نهضت فرمود روز یکشنبه هفدهم ذی القعدة سنه ثلث و
 خمسین چون بخطه هانسی رسید بر سبیل تعجیل هرچه تمامتر
 فرمان داد تا جمله لشکرهای سواک و هانسی و سرستی و جیلند
 و بر راله و اطراف آن بلاد در مدته چهارده روز جمع شدند با استعداد
 تمام و الت و عدت و اهبت که گوئی کوه آهن در وقت سکون و
 دروایی پر جوش بهنگام حرکت بودند بحضرت دهلی و مولش بود
 سیوم ذی الحجه و هزده روز در حضرت بجهت زیادت استعداد و جمع
 فرمودن لشکر میوات کوه پایه مقام فرمود - نوزدهم ماه ذی الحجه
 با لشکر بسلاح آراسته و صفها بمبارزان پیراسته متوجه لشکرگاه اعلی
 شد و در ماه محرم باطراف اوده رسیدند قتل افغان و امرای که
 متابع او بودند اگرچه همه بندگان درگاه اعلی بودند اما چون
 بسبب و موانع ضروری ایام غباری بر چهره دولت ایشان نشسته

سند ثلث و خمستین و ستمائنه کرت سوم قضای ممالک و مسند
 حکومت برین داعی مخلص دنیا و ناشر ثنا مغرض گشت و عنایت
 اِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَّاٰ ذَكَ اِلٰی مَعَادٍ در حق این
 ضعیف ظاهر شد ملک تعالی سلطنت ناصری و مکنت الغفانی را
 تا غایت دوران آسمانی در جهانبنایی باقی و پاینده داراد بمحمد
 و اله - چون قتلغخان بارده متوجه گشت مدتی برآمد حوادث
 ایام باعث ان شد که مخالفتی ظاهر کرد و از حضرت چند کرت
 فرمانها ناند گشت دران باب اهمالی رفت و عماد الدین ریحان
 در اشتغال نوایر رفتن جد می نمود تا مگر بمکر و حیل انتاب
 دولت الغفانی را بگاه گل تدبیر ناسد خود اندیش کند و
 مهتاب عزت خانانی را بزراع تلبیس خود در طی آورد
 فاما عنایة الازلیه کفایة الابدیه دافع ان شرمی بود تا ملک
 تاج الدین سنجر ماه پیشانی دام اقباله که در قید و حبس
 ملک قتلغخان مازده بود و از حضرت ایالت بهرایج بدر مغرض
 گشته و بدین سبب در بند افتاده بود بحیل مردانه خود را از اوده
 و دست متعدیان خلاص داد و در کشتی از اب سرو عبیره کرد و بادک
 سواری بطرف بهرایج رفت تقدیر انبریدگار چنان بود که دولت ترکان
 قاهر طالع شد و منصب هندوان بنحت الثری مقهوری فرورفت
 و عماد الدین ریحان از پیش منہزم گشت و اسیر شد و انتاب حیات او
 بغروب ممات فرو شد و سبب فوت او کار ملک قتلغخان فتور پذیرفت

روز چهار شنبه افغان معظم با دیگر ملوک بخدمت درگاه اعلیٰ پیوستند و دستبوس حاصل کردند و الحمد لله علی ذالک و ریایات اعلیٰ مراجعت کرد و افغان معظم در موافقت رکب همایون روز چهار شنبه نهم ذی الحجه بحضرت دهلی باز آمدند و از فلون الطاق ربانی آن بود که درانمدت از اسمان باران رحمت نیامده بود بر قدم مبارک افغان در رحمت ربانی بکشد و بارانی که شنب حیات نبات و نامیات و خلق و حیوانات بود بزمین آمده و خلق جمله مقدم مبارک او را بر جهانیان بغال گرفتند و بوصول موکب همایون او همگان شادمان و مستبشر گشتند و حق تعالی را ببدان مواهببت جسیم شکر گفتند - چون سنه ثلث و خمسین در آمد بواسطه حادثه که در حرم سلطنت ظاهر شد و هیچ یک را بران سر اطلاع نبود روز چهار شنبه هفتم ماه محرم سنه ثلث و خمسین قتلخان را ایالت اوده فرمودند و بر آن طرف روان شد و درانوقت ایالت بهرایچ مفوض بعماد الدین ریحان شده بود و چون دولت افغانی شعله انوار باظهار رسانید و باغ جهان نصارت گرفت و بمفتاح فضل ربانی درهای مدینه گوشه ماندگان را بکشد یکی ازان جمله داعی دولت سلطانی و دولتخواه جلالت افغانی منهاج سراج جوزجانی بود که بدست طعن خصمان و تعدی ظلم دشمنان در زرایع^(۲) عزل و محس و گوشه شدت و شماتت مانده بود تردیت و عاطفت افغانی که بر رای اعلیٰ اعلاء الله عرضداشت تا روز یکشنبه هفتم ربیع الاول

الحمد لله علی ذلك و سائر نعمایه ایالت بدادون حواله او شه و
 عزالدین بلبن نائب امیر حاجب بطرف لشکرگاه افغان رنت
 روز سه شنبه سوم ماه ذیقعدة ملك بنخان ایبك خطائی علیه الرحمة
 بلشکرگاه رسید بجهت اتمام صلح و اینجا حدیث عجیب است که این
 داعی بران حال مطلع بود و ان انست که عماد الدین ربحان
 با جماعت اتراک که اندک مایه مخالفت افغان معظم در مزاج
 ایشان مرکب بود تدبیر کردند که بنخان ایبك خطائی را چون بدر
 سرای اعلی آید بدهلیز سرا پرده بزیر تیغ آرند تا چون آن خبر
 بلشکرگاه افغانی رسد ایشان عزالدین بلبن را بزیر تیغ آرند و
 آن صلح پیوسته نگردد تا عماد الدین ربحان بسلامت بماند و
 افغان را بحضرت آمدن میسر نشود چون این مزاج ملک
 قطب الدین حسن را معلوم شد الغ^۲ خاص حاجب شرف الملك
 رشید الدین حنفی را نزدیک بنخان فرستاد که صواب آن است که
 بامداد بموضع خود ساکن باشد و بدر سرا پرده اعلی نرود چون بغیرین
 اعلام بنخان از در سرای بر نشستن توقف کره تدبیر عماد الدین
 ربحان با ان ترکان مخالف راست نیامد و اکابر را ازان حال علم
 حاصل شد عماد الدین ربحان را بحکم فرمان اعلی از لشکرگاه
 بطرف بدادون روان کردند و روز سه شنبه هفدهم ماه ذی القعدة
 سلطان السلاطین و ملوک درگاه اعلی برای اصلاح جانبین داعی
 دولت منهاج سراج را فرمان داد تا جمله را عهد داده آمد و دیگر

در شهر برفرگاه اعلی مقام می بود روز دوشنبه بست و ششم ماه رمضان سنه اثنان و خمسین بلشکرگاه اعلی رسید و شب قدر در بارگاه اعلی دعای گفت دوم روز چهار شنبه بست هشتم ماه رمضان در انقای کوچ هر دو لشکر بهم نزدیک شدند و بزرگ بهم پیوست و تشویش عظیم در لشکر ظاهر گشت عید فطر بسلام گذارده آمد روز شنبه هشتم شوال رایات اعلی بطرف هانسی مراجعت فرمود و ملک جلال الدین و الفغان معظم با ملوک مکرم بطرف کیتل حرکت کردند جماعت ملوک و امرا از جانبین در اصلاح حال طرفین سخن گفتند سپهسالار قره جماق که از بندگان خاص الفغانی بود و بر جوانیت معروف از طرف لشکرگاه الفغان برسد امیر علم پناه عساکر الدین قتلغ آن امیر فرشته صفت بسیار صداقت نیکو سیرت که از دیگر امراء بکبر سن موصوف بود نام زد شد با سپهسالار قره جماق و ملک اسلام قطب الدین حسن علی طاب ثراه هر جد و ججد که امکان داشت بجای آورد و التماس جمله ملوک از حضرت اعلی آن بود که ما همه سر بر خط فرمان درگاه جهان پناه داریم الا آنچه از کید و هرکات فاسد عماد الدین و یحسان ایمن نیستیم اگر او از پیش تخت اعلی بطرفی نام زد شود ما جمله به بندگی درگاه پیوندیم و سر خدمت بر خط امتثال او امر اعلی بذهیم چون رایات اعلی از ظاهر هانسی بطرف جیزند حرکت فرمود روز شنبه بست و دوم شوال سنه اثنی و خمسین و ستمانه عماد الدین و یحسان از وکالت معزول شد

حق تعالی دعای خستگان و اقتراح شکستگان را بشرف اجابت مشرف گردانید و رایات منصور الغنای را از ناگور برسمت و عزیمت حضرت حرکت داد و سبب آن بود که ملوک و بندگان درگاه سلطنت همه ترکن پاک اصل و تازیکن گزیده وصل بودند و عماد الدین محبوب و ناقص بود و از قبائل هندوستان برسر مهتران گزیده نسب فرماندگی میکرد همکنان را ازان حال انفت می آمد و طاقت تحمل آن مذلت نمیداشتند حال این ضعیف برین جمله بود که از دست جور ان جماعت متعدیان که مخصوص بعماد الدین ریحان بودند مدت ششماه یا زیادت آن بود که از وثاق بیرون آمدن و بنماز جمعه رفتن مجال نداشت تا حال دیگران که هریک از قرکن و ملکان جهانگیر و فرمان دهان و خصم شکن بودند در تحت آن مذلت چگونه بوده باشد فی الجمله ملوک هندوستان از آنجا که بلاد کره و مانکپور و شهر اوده و بالا تر است تا بداون و از طرف تبرهنده و سنام و سامانه و سوا لک از خدمت الغنای معظم التماس سرارجمه نمودند بحضرت ارسلانخان از تبرهنده لشکر بیرون آوردند و بدغان از سنام و منصور پور بیرون آمد و الغنای معظم از طرف ناگور و سوا لک حشما جمع کرد و ملک جلال الدین مسعود شاه بن سلطان از طرف لوهور بدیشان پیوست و روی باطراف حضرت نهادند عماد الدین ریحان بخدمت درگاه عرضداشت تا رایات اعلی عزیمت رفع بندگان خود کند لشکر از طرف دهلی بطرف سنام بردند و الغنای معظم در دهالی تبرهنده بود با ملوک دیگر این دای از حضرت عزیمت لشکرگاه اعلی که

بهرابی مغبوض گشت و هفدهم شوال همین سال بحضرت باز آمدند و ملک سیف الدین کشلیخان ایبک طاب ثراء را که برادر الغخان معظم بود بطرب اقطاع کرده نامزد کردند و نیا بست امیر حاجبی بحواله عز الدین بلبن داماد قتلغخان را شد و هر شغلدارى که بتربیت الغخان اختصاص داشت جمله را تبدیل و تحویل فرمود و کار قرار ملک آرمیده را برای نا صواب عماد الدین ریحان مشوش گردانید و درینمدت که الغخان معظم خاقان اعظم خلدت سلطنته بطرف ناگور رفته بجانب ولایت رتندپور و هندی و چترور لشکر اسلام را ببره و رای رتندپور باهر دیو که اعظم رایان و اصیل و بزرگ ترین ملوک هند است لشکر کشید تا الغخان معظم را نکبتی تواند رسانید حق تعالی و تقدس چون خواسته بود که نام نیک بندگان دولت الغخانی بر صحائف ایام بفصرت و ظفر و فیروزی مخلصه ماند تمامت آن لشکر رای باهر دیو را اگرچه بس انبوه و عا صلاح و اسپ بودند منهنم گردانید و مردان مبارز بمیار ایشان را بدوزخ فرستاد و غذائهم بسیار کرد و اسپ و برده بی حساب بدست آورد و سالم و غانم در عصمت افریدگار بخطه ناگور که بوجود بندگان دولت الغخانی حضرت بزرگ شده بود باز آمد چون سنه اننى و خمسين نوشد حال جماعت مظلوم که بدست تعدی و عزل بواسطه غیبت الغخانی درگوشه مانده بودند چنانچه ماهی بی اب و بیمار بخواب شبان تا روز و روزها تا شب از حضرت مقدس افریدگار میخواستند تا صبح درامت الغخانی سر از مطلع جلال برآورد و ظلمت ریحانی بنور انذاب دولت الغخانی متبدل گردد

را از دولت الغخان حسد تمام زحمت دادن گرفت و رونق حسد
 را ازان رونق جلال او تفارت ظاهر می شد قصد آن کردند تا مگر
 بشکار گاهی یا در مضیق توره یا در گذر آبی ذات مبارک و عنصر
 میمون الغخانی را زحمتی دهند یا المی رسانند یُریدون آن
 يَطْفِقُوا نُوْرَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَاْبِيْ اللّٰهُ اِلَّا اَنْ يُتِمَّ نُوْرَهُ كُلُوْا دَوْلَتِ
 الغخان را بعصمت محافظت می نمود و خصمان را بر عرض
 شریف و طینت لطیف او دست نداد چون آنچه در ضمیر
 آنجماعت بود تیسیر نپذیرفت باهم اتفاق کردند و برادر سرا پرده
 اعلی جمع شدند و بررای اعلی عرض داشتند که الغخان را فرمان
 باید رسانید تا بطرف اقطاع خود رود برین جمله رسانید از منزل
 میسره - روز شنبه سلج محرم سنه احدى و خمسين و ستمائه بطرف
 هانسی با حشم و اتباع نهضت فرمود چون رایات اعلی بحضرت
 باز آمد خار خار حسد الغخانی باطن پر ظلمت ربحان را زحمت
 می داد تا بررای اعلی عرضداشت کرد که صواب آن باشد که الغخان
 معظم را بطرف ناگور فرمان باشد تا برو و ولایت هانسی بیکی از
 شاهزادگان جهان طال عمره حواله فرمایند بحکم آن رای اعلی
 بطرف هانسی حرکت فرمود و الغخان معظم را بطرف ناگور رفته
 شد و آن نهضت در ماه جمادی الآخر سنه احدى و خمسين بود
 چون بطرف هانسی وصول بود عماد الدین ربحان وکیلدر شد
 و فرماندهی سراق جلال در ضبط آورد و بحکم آن حسد و خفت
 شغل قضای ممالک از داعی دولت منهاج سراج در ماه رجب
 سنه احدى و خمسين و ستمائه صرف شد و بتقاضی شمس الدین

سلطانی درین مدت نزدیک بیست دو لکه حاصل شده بود در وقت مراجعت از کائنجر ممر لشکر اسلام بدین رانده اجاری بود فی الجمله این رانه مر راه لشکر اسلام در مضائق از آب سندی بگرفت - این داعی از لفظ نصرت الدین تابهی شنید که هرگز در هندوستان هیچ خصمی پشت من ندیده آن همدوک اجاری چنان بر من حمله کرد که گوئی گرگی است که در رمه گوسفندان می اندازد پیش او مرا عطف بایست کرد تا از طرف دیگر در آمدم و او را بزدم و منهزم گردانیدم - این حکایت بجهت آن آورده شد تا خوانندگان را روشن گردانند که شہامت و جہادگیری الفغان معظم تا چه اندازه بود که این چذین خصمی را مقهور و منهزم گردانید و قلعه بزور را که حصن نامدار است از دست تصرف او بیرون کرد و در آن سفر و لشکر از شہامت و جہاد آن نمود که بر روی روزگار یادگار ماند - روز دوشنبه بیست و سوم ماه ربیع الاول سنه خمسین و ستمایه ریات اعلی بحضرت باز آمد مدت شش ماه بدار الماک جلال مقام افتاد تا روز دوشنبه دوازدهم ماه شوال سنه خمسین و ستمائیه ریات اعلی بجانب بالا جانب آب بیاه نہضت فرمود و درینوقت ملک باین مقطع بداون بود و ملک قتلخان مقطع بہیانہ ہر دو ملک را استدعا بود از حضرت اعلی و ایشان ہر دو ملک با کل ملوک درین لشکری بدرگاہ سراق جلال حاضر بودند چون ریات ہمایون باطراف اب بیاه رسید عماد الدین ریحان در سر با ملوک بساخت و ہمگنان

و میده شد در تن عهد قاضی القضاة جلال الدین کلشانی علیه الرحمة قاضی ممالک هندوستان بود چون مدت آیام آن یگانه عصر انقراض پذیرفت تربیت و عاطفت افغان در باب این مخلص دعا گو گردانید و برای اعلیٰ اعلا اله عرضداشت - و روز یکشنبه دهم جمادی الاولیٰ سنه تسع و اربعین و ستمائه کونت دهم قضای ممالک حواله این داعی شد حق تعالی سلطان سلاطین ناصر الدین و الدین را در تخت سلطنت و افغان معظم و خاقان اعظم را در بارگاه مملکت و مکتب باقی و پاینده دارد - روز سه شنبه بیست و پنجم ماه شعبان سنه تسع و اربعین زیات اعلیٰ بطرف ولایات مالوه و کالجی نهضت فرمود افغان معظم با چشم اسلام چون بدان نواهی رسید جاهر اجاری را که رانۀ یس شگرف و با خیل و حشم و اتباع بسیار بود و استعداد تمام داشت از اسمی و سلاح منہزم گردانید و او را و ولایت او را مستاصل کرد و این رانۀ اجاری که جاهر نام بود مردی یس جلد و کردار بود و در عهد سلطان سعید شمس الدین طاب ثراه در سال سنه اثنین و ثلاثین و ستمائه که لشکرهای اسلام از پیدانه و سلطان کون و قنوج و مہر و مہار و کالیوار نامزد نهب ولایت کالجی و جمو شد و سر آن لشکر ملک نصرت الدین تابسی بود که بمردی و کفایت و شہامت و جلالت و کردانی و لشکر کشی از ابتدای جنس که ملوک آن عصر بودند ممتاز بود مدت پنجاه روز بدان لشکر از کالیوار برفتند و غنائم بسیار بدست آمد چنانچه خمس

تحریر نیاید داعی مخلص خود را که منهاج سراج است تشریفات
فرمود و یک سر اسب کمیت و یکتا جامه زر و یکپاره دینه انعام بقدر
سی هزار چیتل و تا این تاریخ آن انعام هر سال بدین مخلص
دعا گوی میرسد حق تعالی سبب مزید جاه و مملکت او گرداناد
و او را بر اعدای دین مظفر و منصور داراد و حال داعی و دلنگرانی
بحضرت اعلیٰ عرضداشت - روز یکشنبه دوم ماه ذی القعدة سنه
سبع و اربعین از بارگاه اعلیٰ چهل زنجیر (۴) برده و صد خروار بار
بجهت فرستادن خراسان بنزدیک همشیره این داعی فرمان شد
ملک سبحانه و تعالی دولت سلطنت ناصری را تا انقراض عالم باقی
داراد با چندین انعامات - روز دوشنبه بیست و نهم ماه ذی الحجه
سنه سبع از حضرت بروان کردن این انعامات بطرف خراسان
عزیمت ملتان افتاد در اثنای راه بهر قصبه و شهر و قلعه که از
متعلقان و خدم انسخان معظم وصول بود خدم آن درگاه چندان اکرام و
تعظیم نمودند که چشم عقل در تحیر آن بماند حق تعالی از
همگنان قبول کفاد - روز چهارشنبه ششم ماه ربیع الاول سنه ثمان
و اربعین بملتان وصول بود و تالب آب جیل رفته شد و چون آن برده
و بار بخراسان فرستاده شد مدت دو ماه در پای حصار ملتان در میان لشکر
ملك بلین مقام افتاد که هوا بغایت گرم بود چون موسم برشکل درآمد
و باران رحمت ببارید بیست و ششم ماه جمادی الاولی از ملتان
مراجعت بود بیست و دوم ماه جمادی الاخری بحضرت پادشاه

(۲) دهم (۳) چهل زنجیر پیل برده و چند خروار بار (۴)

منزلت افغان از منصب ملکی و امیر حاجبی بجاء و علو منصب
 خانی رسید - روز سه شنبه سیوم رجب سنه سبع و اربعین و ستمائه
 از حضرت اعلی نیابت ملک داری و لشکر کشی و بختیاری با
 خطاب و اسم افغانی در حق آن ذات بی بدیل و عنصر مبین
 صادر گشت و الحق این لقب گوئی که نتیجه القاب تنزل من
 السماء بود که از آئروز باز دولت نامری بعد خدمتی تهمتن افغانی
 طراوت زیادت گزنت چون خطاب آن افغان شد برادرش امیر آخر بود
 امیر حاجب گشت آن ملک کریم رحیم صافی میرت گزیده هریرت صیف
 الحق والدین کشلیخان ایبک طاب ثراه و ملک تاج الدین منجر تبرخان
 در آن وقت نائب امیر حاجب شده و امیر الحجاب علاء الدین ایاز
 تبرخان زنجانی نائب وکیلدر شد که فرزند و نور دیده من است و بهمه
 اوصاف حمیده آرامته و هیچ وصفی قوی تر از اخلاص خدمت افغان
 نیست اورا که زیادت باد و تفویض این مناصب روز جمعه ششم
 رجب سنه سبع و اربعین و ستمائه بود و نائب امیر حاجب آخر
 اختیار الدین ایتگین موی دراز امیر آخر شد - پس روز دو شنبه
 نهم ماه شعبان سنه سبع بر عزیمت جهاد از حضرت نهضت فرمود
 و گذاراه جون لشکرگاه شد بغزو و جهاد اطراف مواسات مشغول
 گشتند تا این داعی را خبر رسید از خراسان از همشیره و تلھائی
 او در دل کار کرد بخدمت افغان معظم بلشکرگاه رفته شد و این
 معنی باز نموده آمد چندان تربیت و عاطفت فرمود که در حیز

آمد - و در پايي حصار رتنپور روز یکشنبه ماه ذي الحجه سنه ۱۲۸۵
واربعين ملك بهاء الدين ايکک شهادت يافت و الغخان معظم
بطرف ديگر از حصار بجهاد مشغول بود و بندگان او در مبارزت و
نمزر بودند و مرد بسيار از کفار بدوزخ فرستادند و غنائم زانمر گرد کرد
و لشکر اسلام را از غنائم پرمست گردانيد و بحضرت اعلى باز آمد -
روز دوشنبه سيوم ماه صفر سنه سبع واربعين و ستمائه بدرگاه اعلى
پيوسمت و درين سال راي اعلى اعلاء الله را باتصال خانواده
الغخان ميلي انتاد که هر سال در لشکرکشي و خدمت درگاه اعلى آثار
پستديده نمود تا حدي که هيچ بادشاهي را بند که بخاني و ملکی
رسيد از ذات مبارک و عنصر الغخاني شگرفترو با حرمت ترو باليکو
راي تر و در لشکرکشي دلير ترو در خصم شگني مظفر تر نبوده
است تا بتشريف اتصال حضرت اعلى سلطان اعظم ناصرالدنيا
والدين خلد الله ملکه و سلطانه مشرف باشد و باستظهار آن پيوند
در کوشش رونق ممالک و کشش خصمان اطراف بيفزايد الغخان
معظم بر سبيل تعظيم اوامر و امتثال فرمان برداری انقياد نمود و
حديث العبد و ما في يده ملك لمولاه بر خواند و آن اتفاق روز شنبه
بيستم ربيع الاخر سنه سبع واربعين و ستمائه بعقد مبارک پيوسمت
و آيت مَرَجَ الْبَجَرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ بآثار انوار شاهزادگان بحکم يَخْرُجُ
مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ظاهر گردانيد حق تعالی آن بادشاهزادگان
را در حيات سلطان اعظم و دولت الغخان معظم بدولت و سلطنت
شمسی وارث اعمار جمله بادشاهان دارد بمحمد و آله اجمعين •
چون چنين اتفاقی که نتيجه سعادت اتصالات فلکي بود ظاهر شد

چندان دار مدار کرد در محافظت خود و اتباع که از وقت صبح تا نماز شام بماند چون شب در آمد آیت قرار بر خواند و ازان موضع بجایهای حصین نقل کرد چون روز شد لشکر اسلام در آن مسکن و موضع در رفتند و او را تعاقب نمودند آن لعین بگوهرهایی شامیچ بر رفته بود و بموضعی نقل کرده که جز بحیل بهیاز و حبائل و نردبانها بدان مضائق درون نتوان رفت الفغان معظم حشم اسلام را بر جهاد تحریص فرمود باسنتهار اوامرو قوت اشارات او آنموضع را بگرفتند و جمله اتباع و متعلقان و نرزدان او را با مواشی و اسب و برده بسیار بدست آوردند و چندان غنائم بدست حشم اسلام افتاد که وهم محاسب از تقریر آن عاجز آید - سلخ شوال سنه خمس و اربعین و ستمائه با غنائم بسیار بخدمت درگاه اعلیٰ پیوست و رایات اعلیٰ بعد از عید اصفیٰ بجانب حضرت مراجعت نمود و جمله آن سفر و غزوات را جداگانه کتابی در نظم افتاده است و نام آن کتاب ناصری نامه نهاده شده - بدست و چهارم محرم سنه ست و اربعین و ستمائه بحضرت وصول بود - پس در شعبان سنه ست و اربعین رایات اعلیٰ بطرف بالا نهضت فرمود تا بسرحد کنار آب بید و از آنجا بطرف حضرت مراجعت افتاد الفغان با دیگر ملوک در موافقت خدمت او با لشکریهای بسیار بطرف رتاپور و نهب کوهپایه میوات و بلاد باهر دیو^(۱) که بزرگترین رایان هندوستان بود نامزد شد و تمامت ولایات و اطراف آن ممالک نهب کرد و غنائم بسیار بدست

و ملوک که در موافقت او بودند - روز پنجشنبه بیست و پنجم ماه ذی القعدة رایات اعلی بطرف دار الملک جلال مراجعت کرد - روز پنجشنبه دوم محرم سنه خمس و اربعین و ستمائه بحضرت وصول بود چون بمناات رای و اصابت عزیمت الغخان معظم لشکر ترکستان و مغل آن جرأت و لشکر کشی معاينه کرده بودند درین سال سنه خمس هچکس از بالا بجانب ممالک منده نیامد تا شعبان سنه خمس و اربعین و ستمائه الغخان اعظم بر رای اعظم عرضه داشت کرد که صواب آن باشد که درین سال بنهب و غزو اطراف ممالک هندوستان رایات اعلی را نهضت باشد تا مواسات و رانگان که درین چند سال تعریک نیافته اند مالش یابند و غنائم بدست حشم اسلام آند و استعداد دنع مغل را اموال بحاصل آید بنا بران رای صائب رایات همایون بطرف هندوستان نهضت فرمود و میان دو آب گنگ و جون فرو رفت و قلعه نذند (نذند) بعد از غزو و جهاد بهیار بدست آمد و الغخان معظم با دیگر ملوک اسلام و حشما نامزد بدنع دلکی و ملکی شد و اورانه بود در حوالی آب جون میان کالنجر و کره که رایان اطراف کالنجر و مالوه را دست در وی نمی شد بسبب کثرت اتباع و وفور اموال و رزانت رای و حصانت جایی و استحکام مضائق شعاب و التفاف جنگلهای بسیار و کوههای محکم و مواضعی که هیچ وقت لشکر اسلام بدان طرف نرسیده بود الغخان معظم چون بموضع و مقام و جای سکونت او رسید ان رانه

بیست و سوم ماه محرم سنه اربع و اربعین و متمائه بحضرت رسید
 و بر تخت سلطنت بنهشت افغان اعظم عرضداشت که چون
 خطبه و سکه ممالک باسم همایون ناصری تزیین یافت و سال
 گذشته که ملاعین گریخته از پیش لشکر اسلام بطرف بالا رفته اند
 صواب آن باشد که رایات اعلی بطرف بالا نهضت فرماید بر حکم
 آن رای صواب عزیمت بالا مصمم شد - روز دو شبیه غره رجب
 سنه اربع و اربعین و متمائه از حضرت رایات اعلی بیرون رفت
 تا چون لب آب سوده وصول بود افغان معظم با ملوک و امرای
 اسلام بر عزیمت نهب کوه جود از لشکر جدا شد تا رانگ کوه
 جود را که در سال گذشته راهبر لشکر کفار مغل بود انتقام کشد
 بران عزیمت بکشید و کوه جود و اطراف آب جیلیم را بزد و تالاب
 آب سنده لشکر اسلام بتاخت چنانچه همه زنان و اتباع کفار که در آن
 حدود بودند آیت فرار بر خواندند و جماعتی که از لشکر کفار مغل
 گذار آب جیلیم آمدند و صف لشکر اسلام را که در خدمت افغان
 معظم بودند در نظر آوردند هیبتی در دل ایشان از کثرت صفهای
 لشکر و بسیاری سوار و برگستوان و سلاح رافر تعجبها کردند و رعب
 تمام بران جماعت مستولی شد و آن شهامت و لشکر کشی و خشم
 شکنی از تاخدن بر شخهای کوه و مضائق درها و گرفتن مواضع
 حصین و قطع جنگلها که افغان معظم کرد در حیز تقریر نگنجد و
 اسم آن غزا و جهاد تا زمین ترکستان برسید چون دران زمین زراعت
 و عمارت نبود علونه یانت نمی شد بضرورت مراجعت بایست کرد
 چون بخدمت درگاه پیوست مظفر و منصور و سلامت جمله لشکریان

جیاعنی پر مید که موجب عطف لشکر اسلام بر سمت کوهپایه
 چه باشد که راه درازی دارد و بطرف سمرتی و سروت نزدیک است
 جمعی اودا خبر کردند که لشکر اسلام را از کثرت جریر کنار آب
 راه نباشد بر لفظ منکوتی رفت که لشکری است که مارا طانت
 مقاومت نباشد مراجعت باید کرد خوف بر دی و بر لشکر دی
 استیلا یافت که پیش مقام را روی نماید لشکر بسه فوج کردند
 و گریزان بر رفت و بسیار اسیران مسلمانان و هندو خلاص یافتند و
 سبب آن فتح جلالت و مبارزت و لشکر کشی و شهادت خاقان معظم
 الغخان بود اگر جلالت و شیر دلی و مبارزت او نبود ی هرگز چنان
 فتحی بر نیامدی حق تعالی اودا در عصمت خود محفوظ دارد
 بنده و جوده چون چنین فتحی بر آمد الغخان عرض داشت که صواب
 آن بود که بطرف آب سودره رایات اعلی را حرکت باشد تا خصم را
 از قوت و عدت و دلیری اسلام در مزاج و خاطر متمکن گردد بران رای
 تا لب آب سودره رفته شد رایات اعلی را تا روز بیست و هفتم ماه
 شوال سنه ثلث و اربعین و ستمائه از آب سودره بجانب حضرت
 مراجعت فرمود - دوشنبه دوازدهم ماه ذی الحجه سنه ثلث و اربعین
 بحضرت وصول نمود و درین چندگاه مزاج سلطان علاء الدین با ملوک
 تغیر پذیرفت و از لشکر بیشتر آن بود که غائب می بود و بی آن
 نبود که نسادی در مزاج او متمکن شده بود جمله ملوک باتفاق
 یکدیگر از حضرت دهلی بخدمت درگاه سلطان ناصر الدین و الدین
 طاب ثراه در سر و خفیه خدمتی نوشتند و حرکت رایات همایون
 او بر عزیمت جلوس بتخت سلطنت التماس نمودند - روز یکشنبه

کردن خاقان معظم خلد الله ملكه راهبران را بر راه نبرد تا منازل
 بتعجیل قطع میکردند و با خلق چنان می نمودند که منزل هشت کرده
 خواهد بود و بقدر فوازه کرده و زیادت آن قطع میکردند تا لشکر
 بلب آب بیاه رسید و بر آب عبور کرد و بر لب آب راری لوهور بود
 بران منزیعت همچنان مصمم می بود و شیردلی میکرد و سلطان
 و ملوک را در دنج کفار مغل تحریک میکرد نمود. تا روز دوشنبه
 بیست و پنجم ماه شعبان سنه ثلث و اربعین خبر لشکرگاه اعلی رسید
 که لشکر کفار مغل از پای حصار آنچه برخاست و سبب آن بود
 که خاقان معظم چون بحوالی آب بیاه رسید قاصدان نامزد فرمود
 و فرمان داد تا مکتوبات از حضرت اعلی نزدیک اهل قلعه
 آنچه در قلم آوردند و از آمدن رایات اعلی و کثرت حشم و پیان
 و انبوهی سواد لشکر و دلیری مردان جانباز که در خدمت و کلب
 اعلی اند اعلام دادند و بجانب آنچه روان کردند و غوجی از حشم
 بر سبیل طلایه و مقدمه پیش روان گردانید چون آن قاصدان بحوالی
 آنچه رسیدند چیزی از مکتوبات بدست ملاعین حشم افتاد و بعض
 باهل محصار رسید چون در محصار طبل هادی زدند و حال مکتوبات
 و رضیت حشم اسلام منگوتی لعین را روشن گشت و سوار مقدمه
 در حوالی ولایات سنده بر لب آب بیاه لوهور نزدیک شد خوف و
 هراس در دل ملاعین ظاهر گشت و فضل آمردگار مددگار آمد.
 ثقات چنین روایت کرده اند که منگوتی را چون از آمدن حشم اعلام
 و رایات اعلی معلوم شد که بر طرف آب بیاه رخت و نزدیک
 دامن کوه و از انجا همچنان بر کف آب می آید آن ملعون از

در ذمه این داعی و فرزندان و اتباع باتی باشد ملک تعالی حضرت
اعلی سلطان سلاطین جهان ناصر الدنیا و الدین را بفر و شکوه
مطوعت بحلی و حلل انقیاد و خدمت این خاقان معظم تا نهایت
حد امکان دوران ملکی آراسته و مزین داراد بمحمد و آله - آمدم
بسر ذکر تاریخ این ضعیف را در شهر سنه اربعین و ستمائه اتفاق سفر
لکهنوتی افتاد و درین سفر دو سال بماند با اتباع و اشیاع - ثقات چنین
روایت کرده اند که در شهر سنه اثنین و اربعین خاقان معظم الفغان
اعظم در حضرت اعلی علای امیر حاجب شد چون رایات اعلی حفت
بالنصر و الظفر از دهلی حرکت کرد میان دو آب جون و گنگ
مفسدان جلالی و دیولی و آن مواسات را مالش تمام داد و غزوها
بسنّت کرد و راهها و حوالی ولایات از فساد متمدان خالی شد
و این کاتب را از طرف لکهنوتی با اتباع خود بحکم فرمان اعلی
علائی در موافقت طغانخان طغرل در شهر سنه ثلث و اربعین
بحضرت جلال آمده شد درین سال منکوتی لعین که از لشکر کشان
منل و ملوک ترکستان بود از حدود طالقان و قندز بیلاک سنده
لشکر آورد و حصن آنچه را که در قلاع نامدار بلاد سنده است و ارض
منصوره در بند ان داد در آن حصار خواجه مرانی بود از جمله خدم
تاج الدین ابوبکر کبیر خان اقسنقر نام امیر داد بود و مخلص الدین
کوتوال چون بحضرت رسید ملک الفغان بروای اعلی علای
عرضداشت و لشکر بر عزیمت دفع ایشان مهیا کرد و هر کس از
امرا و ملوک در آن عزیمت استنکاری می آورد ملک الفغان آن
عزیمت را تصمیم می داد چون رایات اعلی بران سمت نهضت

آمدند و جمله امرا و ملوک با هم متفق شدند سلطان خلد الله ملکه که مقطع ریواری بود جلالت فراوان نمود و آثار شهنشاهی در تحصیل عرض ممالک چندان ظاهر گردانید که هیچ یک از امرا و ملوک ترک و تازی یک بصد یک او نرسیدند و همگان بر قوت و مبارزت و تازندگی او اتفاق کردند که از همه زیادت است چون شهر فتح شد انطاخ هانسی حواله خدم او شد چون آنولایت در ضبط او آمد روی بعمارت نهاد و خلایق از آثار عدل و انوار بذل او مرفه الحال شدند و کار دولت سلطان بجائی رسید که دیگر ملوک را از طراوت وقبال او رشک آمدن گرفت و خار خار حسد در باطن هر یک زحمت دادن گرفت اما چون خدا تعالی خواسته بود که او از همه بزرگتر باشد هر چند آتش حسد ایشان زیادت می شد رائج عود دولت او در مجمر ایام مزید می پذیرفت پُرندونَ اَن يَطْفِئُوا نَوْرَ اللّٰهِ بِاَنْوَاهِم وَ يَأْتِیَ اللّٰهُ اِلَّا اَن يَتِمَّ نَوْرُهُ ملک تعالی او را در منصب دولت مخلصه داراد و داعی دولت منهاج سراج را که موافق این طبقات است حق شناس انعام و انوار اکرام شامل این خاقان معظم کفایت که اگر هزار جزو کاغذ مقرمط در اوصاف پسندیده و اخلاق گزیده او در تحریر آید هنوز از دریای گران محیط قطره و از روانج گلستان فردوس شمع بمشام مستمعان و خوانندگان نرسیده باشد و اگر صد هزار چندین بتقریر رسانیده آید حقوق تربیت پادشاهان این شهریار کرام که در پیش تخت اعلی خدایگان روی زمین خلد الله ملکه در باب این داعی از تفویض مناصب و تقلید اشغال و ونور انعامات و شمول کرامات فرموده است و میفرماید هنوز حقوق آن ایادی

آنچه فرماید از زخم و سیاحت و دوانیدن و ایستادن باندازد
طاعت فرماید اما صاحب فرار و غیبت آن بود که چون رنجی
بنداشت شریف و بن لطیف شاهزاده رسید و بدید که شفقت
پدرانه پادشاه را بر او دارد که در حق بنده بمکافات آن حرکت
خطایی فرموده شود که همه رنج بنده ضائع گردد *

این حکایت لائق حال آنقدر رنج بود که در باز آوردن بحضرت
در میان اترک بر روی مبارک الغخان معظم رسید خلد الله ملطانه
تا چون بمنصب دولت و سلطنت رسید از حال شکستگی و مظلومان
باخبر باشد حق تعالی عدل و احسان را رزق افعال و احوال او گردانده
آمدیم بسر ذکر تاریخ * چون عهد دولت بسطان رضیه رسید او همچنان
خاصه دار بود تا دولت یاری گرامی امیر شکو شد گوئی تقدیر
میگفت جهانی شکار دولت او خواهد بود و عالمی صید مملکت
از پس اول منصب او امیر شکاری ماند چون مدتی در آن مرتبه بود
و خدمات کرد ناگاه آفتاب دولت رضیه بزوال رسید و خورشید
سلطنت معزالدین بهرامشاه طلوع کرد اقبال الغخان بر آمد چون
در آن مرتبه خدمات کرده بود و آثار پسندیده نمود امیر آخر شد و
مراکب ملک و سلطنت در لگام و تصرف او آمد و چون ملک
بدرالدین سنقر امیر حاجب شد او را در حق الغخان شفقت پدرانه
بود حسن اهتمامی از رانی داشت و او را از آن پایه بالا تر آورد و اقطاع
رواری بدر مغوض شد چون بدان طرف رفت و مواجات کوه را
بقوت شجاعت سالش تمام داد و آن نواحی را ضبط کرد و چون
سلطنت معزالدین روی بانحطاط نهاد و ملوک باتفاق یکدیگر بدر شهر

پادشاه را بر بخت و زیادت از صد چویش بزد و بضرب منیف
 تمامت اعضای او از کفرت زخم چوب مجروح گردانید و او را همچنان
 بسته گذاشت و آیت نزار بر خواند و غائب شد جماعت خدم و
 چون ازان حال معلوم شد پسر پادشاه را ازان بند بکشادند و استاده را
 طلب کردند نیافتند بخدمت پادشاه عرض داشتند فرمود تا پسر را
 حاضر گرداند و در هر هفتیکه از وی طلب کردند چنانش یافتند که
 عزیز علی الکمال وصف آن حال بود پادشاه فرمود که استاد در
 تعلیم و تفهیم و کمال گردانیدن شاگرد بگویند الله هیچ دقیقه مهمل
 نگذاشته است بایستی که معلوم شدی تا سبب این زخم و همه
 ایلام و موجب فرار چه بود فرمود تا در طلب استاد جد بلیغ
 نمودند بعد از مدت مدید و عهد بعید او را باز یافتند و بخدمت
 پادشاه آوردند در باب او اعزاز و اکرام دادر نمود و از سبب آن ضرب
 بلیغ و پیاده دوانیدن روز اول و ایستائیدن روز دوم و بسته گذاشتن
 روز سوم و موجب غیبت باز پرسید استاد گفت دولت پادشاه مخلص
 باد رای اعلی را مقرر باشد که ملک دلاری را ادراک احوال اصحاب
 رضا و احوال ارباب غضب باید که معلوم باشد تا هر چه فرماید باندازه
 و لائق آن باشد و در هیچ نوع از رضا و سختی از حد اعتدال تجاوز
 نکند بنده میخواست تا این شاهزاده را حال مظلومان و اسیران و
 جماعت که پیاده پیش سراپ دوند و قومی که ایستاده باشند و طائفه
 که مستوجب اقامت حدود و محل امضای سیاست شده باشند معلوم
 گردد که در حال راندن خشم پادشاهانه بر تن و دل ایشان چه مایه
 مشقت رسد چو از زنج تحمل آن شدائد اندکی معلوم کرده باشد

فصل و علم و اصناف عقل و هنر بر همه فائق و راجع بود برگزید
و ادرا بتعلیم آن قره عین خود نصب کرد و فرمود که می باید تا این
فرزند من بتفهیم و تعلیم و تلقین و تمکین توهبه حقائق ملت
و دقائق دولت و رموز عقل و کنوز نقل و شرائط ملکداری و طرائق
بختیاری و امور رعیت پروری و سذن عدل گستری را ضبط کند
و بر مجاری و مطاوی آن جمله وقوف یابد آن کمال روی قبول
بر زمین خدمت نهاد و بکار مشغول گشت چون مدت تعلیم بسر
آمد و زرع تعلیم برآمد و آن فرزند که ثمره شجره ملک بود بهمه
انواع تزیین ینامت بادشاه را از حال کمال فرزندش اعلام دادند فرمود
که آن استاد را فردا بامداد ببارگاه سلطنت حاضر باید شد و شاهزاده
را حاضر باید گردانید تا انواع در هنر که تعلیم گرفته اامت در ملک
عرض کشد چنانچه همه خواص و عوام را کمال عقل و جمال علم و
احوال کیاست و افعال فراغت پسر من ظاهر و روشن گردد چون
این فرمان صادر شد آن استاد سه روز از بادشاه مهلت خواست
چون باجابت مقرون گشت اول روز استاد سوار شد و شاهزاده را
بر عزیمت طرف شهر بیرون برد چون از آبادانی بیرون رفت
شاهزاد را پیاده کرده و در پیش اسب خود چند فرسنگ پیوسته اسب
بدوانید چنانچه تن نازک شاهزاده بغایت از رنج پیاده دیدن آزرده
گشت پس بشهرش باز آورد روز دوم بمکتب در آمد و شاهزاده را
فرمان داد که بر خیز و بر پای بباش و همچنان تمام روزش ایستاده
بداشت چنانچه رنج بسیار بتن نازنین شاهزاده رمید چون روز سوم
شد بمکتب در آمد و آنموضع را خالی فرمود و دست و پای پسر

تخت سلطنت بفرمایون سلطان سعید شمس الدنیا و الدین
 طالب مرقدہ آراستہ بود اورا با چند ترک دیگر بخدمت سلطان
 آوردند چون نظر مبارک سلطان سعید بروی افتاد در پناه فر
 وشہامت او جملہ آن ترکان در بیع آمدند و بہ بندگی پیش تخت
 مخصوص گشتند و چون نور سعادت و ہر تو دولت بر پیشانی او
 طاهر بود اورا خاصہ داری فرمود گوئی کہ شہباز دولت بردست او
 نہاد درینمعنی چنان بود کہ تا دشمنان مملکت را در عہد فرزندان
 او از تعدی و طمع باز دارد و همچنان شد تا فر سلطنت شمسی از مطلع
 بختیاری تابان بود او در آن مرتبہ خدمت میکرد و از قضای
 آسمانی برادر خود کشلیخان امیر حاجب را باز یافت و بدان
 طلعت شادمانیہا کرد و قوتی ظاہر شد چون دولت سلطنت
 بسلطان رکن الدین رسید در میان ترکان از حضرت بطرف ہندوستان
 عزیمت کرد چون ترکان را باز آوردند او ہم در فوج ایشان بحضرت
 باز آمد و روزی چند محبوس بود و نامرادی بروی مبارک او رسید
 و حکمت در اینمعنی آن تواند بود واللہ اعلم تا اندازہ رنج محنت
 زدگان بشناسد چون بدولت فرماندہی برسد بدان جماعت مرحمت
 فرماید و شکر نعمت فرماندہی بگذارد *

* حکایت *

آورده اند کہ باد شاہی بود در اوج سلطنت و شرف دولت اورا
 پھری بود در نہایت جمال و کیاست و رشد و نزاہت آن بادشاہ
 فرمان داد تا ہر کجا کہ دانائی و زیرکی و عالمی و کاملی بود بہت
 تعلیم آن پسر جمع کردند و یکی را از ان کاملان کہ در ہمہ انواع

و مقتدائش - ملک تعالی سلطان السلاطین ناصر الدینیا و الجندین
را وارث اعزاز و کرامت ملوک و سلاطین گرداناد . بحق مسجد
و آله اجماعین •

الخامس والعشرون الخاقان المعظم بهاء الحق والدين الغخان بلبش السلطاني

خاقان معظم الغخان اعظم از تخته خاتان البری با نام بود پدر
شیرخان و پدر سلطان از یک مادر و پدر بودند و پدر ایشان هر دو
از نسل خاتان البری بود بقدر ده هزار خانه را خان بودند و نسبت
ایشان در البری ترکستان میان قبائل ترک معروف است و در بوقت
پنجاه اعمام او در آن قبائل بر قزار اسم بزرگی دارند این معنی از
کربنخان سنجر سماع افتاده است رحمهم الله اما حق تعالی چون
خواسته بود که قوت اسلام و مکتب دین محمدی را پناهی بخشد
و در آخر الزمان ظل همایی بارزانی دارد و هندوستان را در دایره
صفایت و حوزه عصمت خود نگاه دارد الغخان را دو برثاتی از
ترکستان جدا کرد و از تخته و تبار و میان قبائل و اقربا بواسطه
استیلائی منحل بدان دیار جدا افکند تا او را ببغداد آوردند و از بغداد
بکجرات با خواجه جمال الدین بهرجی طاب ثراه که بتقوی و دیانت
و همت و امانت موصوف بود او را بخیرید و چون فرزندان در حجر
شفقت می پرورید چون آثار رشد و شهادت در ناصیه بزرگ او لایق
و جامع بود بنظر لطف و احترام او را مخصوص میبداشت و در شهر
مکه ثلاثین و ستمانه او را بحضرت دهلی آورد و در این وقت

السلطین ناصرالدینا والدین خلد الله ملکه مزین گشت چون
 الغخان اعظم خلعت دولته را اسم و لقب خانی دادند و ملک امیر
 حاجب را از مرتبه امیر آخری بمنزلت امیر حاجبی رسانیدند و
 ناگور از ملک بلبن صرف کردند و حواله کشلیخان امیر حاجب
 شد در مرتبه امیر حاجبی چندان رضا طلبی اکبر و اوساط و اصاغر
 کرد که در قلم نتوان آورد و ملوک ترک و معارف تازیک و امرای
 خلیج را چندان حمایت و عنایت فرمود که در حیز تحریر ننگند
 همه دلا خواهان او گشت و همه تنها مننون عواطف او شد و چون
 الغخان اعظم بطرف ناگور رنت ملک امیر حاجب را شهر کوه
 دادند بدان طرف رنت چون الغخان اعظم بحضرت باز آمد امیر
 حاجب هم بحضرت باز آمد و کرت دوم امیر حاجب شد بعد از
 مدتی چون ملک قطب الدین حسن طاب ثراه بدار آخرت نقل
 کرد و در ماه ربیع الخرسنه ثلث و خمسین و ستمائه ولایت و شهر
 میرت حواله ملک امیر حاجب شد تا دامن کوه پندیاران مدت
 چند مال آن اطراف و نواحی را در ضبط آورد تا درون کوهستان
 پندیاران را و درکی و میاهاور جمله در تصرف گرفت و اموال بستمه
 و رایگان و مواسات را مالش داد و منقاد گردانید تا در شهر مینه
 مت و خمسین و ستمائه ضعف بر تن عزیز و قالب لطیف او امنیت
 یافت و مبطون شد و از غایت حیا و کثرت شرمساری علت
 خود با کسی نگفت چند ماه رنج کشیده و چون اجل در رسید جان
 مبارک در مغفرت با بدرقه ایمان صادق بحضرت عزت و قربت
 جلال فرستاد روز یکشنبه بیستم ماه رجب سنه مبع و خمسین

امیر حاجب در شب از گردون پیفتاد در میان گل و مغل در عقب
 کس را مجال نبود که او را از میان گل بردارد گردونها برانندند
 و او همانجا همانند الفغان معظم بسر او رسید او را برگرفت و کورت دوم
 در عقب مغل بر مید ملک امیر حاجب بدست مغل افتاد و از
 تقدیرات آسمانی او را بازرگان بخريد و شهرهای اعلام آورد اختیار
 الملک رشید الدین ابو بکر حبش که از حضرت برسالت مصر بغداد
 رفته بود ملک امیر حاجب را ازان بازرگان بخريد و آثار رشد در
 ناصیه او لایم بود از انجا بحضرت دهلي آورد سلطان سعید از اختیار
 الملک بخريد انوار عقل و کیاست در ناصیه او لامع بود این کلمات
 از راه انصاف و صدق در قلم می آید ملکی از ترکان عاقلتر و با
 حیا تر و با وفا تر از چشم پیلنده در نظر نیاورده است حق تعالی
 او را بانواع مردی و مردانگی مزین گردانیده بود و باخلاق حمیده و طرائق
 رشیده آراسته کرده در عقل و کیاست دست از همه وزرای مملکت
 و خلف برده و در شجاعت و حمایت پای رجولیت از جمله پهلوانان
 ایران و توران بالا تر نهاده حق تعالی او را در صدر جنان بلوائی
 فقران و رحمت و رضوان مخصوص گرداناد و خاقان معظم را که بادشاه
 این زمان و شه شاه این اوان است در ملک داری و شهریاری و تلجداری
 مغلد و باقی داراد - آمدیم بسرمخن تاریخ ملک امیر حاجب را
 چون سلطان بخريد مدتی خدمت میکرد درگاه خاص را تا در عهد
 سلطان رضیه نائب سرجامدار شد بعد از مدتی در عهد معزی
 سرجامدار شد پس در عهد سلطان علاء الدین امیر آخر شد همچنان
 در آن مکنه می بود تا تخت سلطنت بفر همایون سلطان

و ملک ارسلانخان هم بحضرت آمد اوده نامزد ارسلانخان شد و تبرهنده حواله شیر خان شد با جمله ولایت و اقطاعاتی که در معتمد داشتند بود چندگاه بدان مرحد می بود میان او و میان ملک یلبن برقرار ما تقدم خصوصیت قائم می بود از حضرت اعلیٰ لزال اعلیٰ فرمان شد تا شیرخان بحضرت آمد بجهت دفع خصوصیت مرحد تبرهنده حواله نصرت خان سنقر صوفی شد و ولایت کل و بهیانه و بلارام و جلیسر و مهر و مهاون و قلعه کالیوار که از حصون نامدار اسلام است حواله او شد و تا این غایت آنجا است که تاریخ این اوراق در قلم آمد و ذلک فی رجب سنه ثمان و خمسين و هتمائه - ملک تعالی سلطان معظم را پاینده دارد *

الرابع والعشرون الملک کشلیخان سیف

الدین ایبک السلطان ملک الحجاب

کشلیخان ایبک طاب ثراه برادر ایبی و امی خاقان معظم الغخان اعظم بود هر دو در از یک صدف بودند و دو خورشید و ماه از یک شرف و دولعل از یک کان و دو ملک از یک دیوان و دو گل از یک چمن بختیاری و دو تهمتن از یک انجمن شهریاری اصل ایشان از خانان البری بود و چون کافر مغل بلاد ترکستان و قبائل قبیچاق امپلا آورد بضرورت ایشانرا با اتباع و اشیاع خود از موضع معهود نقل بایست کرد ملک کشلیخان ایبک برادر کهنتر بود و خاقان معظم الغخان برادر مهتر ملک امیر حاجب در آن عهد در مغرمن بود چون از پس مغل کوچ کردند در اثنای راه زمین خلاب بود ملک

الغخان اعظم گفته شود انشاء الله تعالى شیر خان بنده سلطان معینه بود او را بخیرید و در پیش تخت خدمات بسیار کرد و آثار رشد در ناصیه او ظاهر بود در هر مرتبه سلاطین آن دودمان را خدمت بسیار کرد و چون بزرگ شد سلطان علاء الدین بوقتی که لشکر از حضرت برسمت لوهور برد بعزیمت دفع لشکر مغل که بپای قلعه آچه بودند قلعه تبرهنده و لوهور اقطاع او فرمود با تمامت مضامین محرومه تبرهنده حواله او شد بعد ازان چون قرغیان ملتان را از دست ملک بلبن بیرون کردند از محرومه تبرهنده لشکر بطرف ملتان برد و ملتان را از دست قرغیان مستخلص کرد ملک اختیار الدین کریر را آنجا بنشانند پس چند کورت میان او و میان ملک بلبن بسبب حوادث جوار خصومت شد چنانکه بقریر کرده آید حصار آچه از دست ملک بلبن بیرون کرد و تمامت ممالک منده در ضبط او آمد چون ملک اعظم الغخان لشکرها بطرف ناگور برد و با ملک شیر خان ایشان را مکاوحت رفت در حوالی آب منده ملک شیر خان از آنجا عزیمت ترکستان کرد و بطرف اردوی مغل رفت و در درگاه منکو خان پیوست و از آنجا باعزاز باز گشت و چون بحوالی لوهور رسید با ملک جلال الدین مسعود شاه بن سلطان پیوست و بعاقبت میان ایشان مکاوحت رفت و ملک جلال الدین بنا مرادی باز گشت و اتباع او بدست حشم شیر خان افتاد و بعد ازان ملک شیر خان بعزیمت تبرهنده کرد چون ارسلانخان از قلعه بیرون آمد شیر خان بضرورت مراجعت کرد و از حضرت مسرعان رفتند از اکبر و عهد و وثائق در میان آمد شیر خان بخدمت درگاه پیوست

بازخوانند و چون بخدشت درگاه اعلیٰ شمسی رسید و سلطان او را بخیرید قربت و مکنت یادت و آثار جلالت و و صرامت که در ناصیه او بود سلطان معید طاب ثراه او را بهمات بزرگ باطراف ممالک میفرستاد و خدمات میفرمود تا در عهد سلطان رضیه شهم الحشم شد و در عهد سلطان معزالدین بهرامشاه امیر داد کره گشت و چون تخت بسطان علاء الدین رسید - در شهر سنه اربعین و ستمانه امیر داد حضرت اعلیٰ دهلی شد اقطاع امرا داد و مسند بدو رسید بعد از چندگاه چون تخت به سلطان سلاطین ناصرالدین و الدین رسید اقطاع پلول و کامه با مسند داد بدو مقوض شد بعد از مدتی ولایت برون یافت و در آن حدود متمردان را مالش داد بعد از چندگاه کرک^(۲) با امیر دادی اقطاع او شد و بعد از دو سال کرت دوم برون یافت تا بدین غایت برون او را بود والله اعلم بالصواب *

الثالث والعشرون الملك نصرت

الدنيا والدين شیر خان منقر

ملک شیر خان ملک بغایت مردانه و فرزانه است و همه اوصاف ملکانه و اخلاق مهترانه موصوف و معروف بود و پسر عم او الغخان اعظم بود و پدران ایشان در ترکستان بزرگ بوده اند و در قبائل البری اسم خانی داشتند و با خیل و اتباع بسیار معروف و مشهور بوده اند چنانچه تقریر هریک از ان در ذکر ملک ملوک العالم

اوصاف دینداری درست در فعال و اقوال صادق برجاده امانت
 و عدل راسخ و موافق مدت هژده سال باشد تا مسند مظالم و عدل
 گستری بشکوه اوتزیین یافته است در جمیع اوقات طریق عدل و
 انصاف مسلوک داشته است و منقاد احکام شریعت بوده بدانچه
 حکم شرع است حرنی نیفزوده کاتب این طبقات منهاج سراج
 عصمه الله دو کرت قریب هشت سال بحکم فرمان عاطفت سلطان
 سلاطین ناصرالدین و الدین خلد الله ملکه و سلطانه هم بالشت
 این ملک عادل است در مظالم حضرت اعلیٰ دهلی اعلا الله همه حرکات
 و سکانات و اشارات او موافق دین و سنت مشاهده افتاده است و
 بشکوه و سیاست و فرمودات او زمره متمدنان اطراف حضرت و
 طبقه مفسدان و عراق جمله دست تعدی در آستین ترک و سکون
 کشیده اند و در کفج خوف و هراس آرامیده و ازان عهد که دولت
 سلاطین بندگان درگاه جهان پناه شمسی مندرج گشته است همه
 اوقات موقر بود و هر ناحیت و اقطاع ولایت که بتصرف او مغفوض
 بوده است بسبب عدل و کیماست او آن طرف عمارت پذیرفته
 است و عامه رعایا آموده بوده اند و از تعدی و ظلم ایمن و ساکن
 گشته و درینمدت که امیرداد ممالک دهلی شده است بطریق
 ده یازده موسومات که دیگر امیردادان که پیش او می ستند
 نعتده است و تعلق نکرده و جائز نشمرده و در اوائل احوال که از
 قبائل قبیچاق و وطن اصلی خود افتاده و امیر طغا گشت بخدمت
 خواجه منعم شمس الدین عجمی افتاد که ملک التجار بلاد عجم
 و عراق و خوارزم و غزنین بوده است و تا بدین عهد او را بدان بزرگ

اقطاعا دیگرایافت و در عهد دولت سلطان سلاطین ناصر الدین
و الدین ولایت بهیانه اقطاع او شد مدتی در آن دیار بود و مفسدان
را مالشها داد در وقتیکه ملک عزالدین بلبن کشلو خان از ولایت
سنده بدر شهر دهلی آمد ملک سنقر صوفی با حشم بسیار از بهیانه
بشهر رسید و اهل شهر و اکابر حضرت را از وصول او با حشم
استظهاری بود - بعد ازان در شهر سنده تسع و خمسمین و سنبانه
از غایت اعتمادی که حضرت اعلی سلطان اسلام را خلد الله ملکه
و سلطان بروی بود و نهایت تربیتی که الغخان اعظم را در باب
او بود محروم تهرنده و سنام و جهر و لکھوال و جمله مرحدات تا کذا
آب بیاه همه او را فرمودند و لقب او نصرت خان شد و در آن حدود
آثار پسندید نمود و حشماهی بسیار جمع کرد تا تاریخ این
کتاب بحکم فرمان اعلی همدان مرحدات است باکت و عدت تمام
و لشکر بهیار - ملک تعالی سلطان سلاطین را در تخت بادشاهی
پاینده داراد بمحمد و آله اجمعین *

الثانی والعشرون ارکلی دادبک

سیف الدین شمس عجمی

ملک سیف الدین ارکلی دادبک شمس عجمی از اصل قبیله
است ملک عادل با سیاست و کیاست و فراست و بهمه انواع جلالت
و هراست موصوف و معروف و در شعار مسلمانی چست و در

که در شهر بخدست درگاه اعلیٰ پیوستند و ملک بلین سلمه الله بازگشت و از طرف راه موالک باندک هواری کمتر از دویست و سیصد باز باچه رسید و پس ازان عزیمت سفر خراسان کرد و بطرف عراق رفت نزدیک هلاکو مغل که شاهزاده ترکستان است و از آنجا بازگشت و بمقام خود باز آمد و تا تاریخ این ذکر که شهر سنه ثمان و خمهین و ستمائه بود رسل خود با شحنة ممالک منده که از جهت لشکر مغل بود بحضرت فرستاده است انشاء الله تعالی عاقبت بخیر و صلاح و هلاکت باشد - ملک تعالی سلطان اسلام ناصرالدینیا والدین را بر تخت سلطنت سالهای غرادران باقی دارد *

الحادی والعشرون الملک نصرت

خان بدرالدین سنقر صوفی رومی

ملک نصرت خان سنقر صوفی رومی اصل است و ملکی بغایت متوده خصال و گزیده اوصاف و شجاع و مبارز و خوب سیرت بهمه انواع مردی و مردانگی آراسته بنده سلطان سعید بود و در عهد هریک از سلاطین در هر مرتبه خدمات گزیده کرده بود اما در عهد دولت علاءالدین مسعود شاه در شهر سنه اربعین و ستمائه که امرای ترک خروج کردند و خواجه مهذب وزیر را شهید کردند این ملک یکی از امرای سرغوغا بود بعد ازان امیرکول شد و آنولایت را ضبط کرد و با حشم و رعایا بطریق انصاف و عدل روزگار گذرانید و در آن سال کتب این حروف منهاج سراج را اتفاق سفر لکهنوتی افتاد چون بخطه کول رسید این امیرنیکو سیرت بسیار دلداری و لطف کرد و بعد ازان

بود ملک قتلغخان جدا شده و بمالک بلبن پیوسته و روایات اعلی
 بحضرت باز آمده ملک بلبن در شهر سنه خمس و خمسين
 و ستمائه با لشکر آنچه و ملتان عزیمت سرحد های ممالک دهلی
 کرد و چون آن عزیمت و مزاج پیش تخت اعلی عرضه افتاد فرمان
 اعلی قزاقان را بدفع آن طائفه صادر شد ملک الغخان اعظم
 خلعت دولته با کل ملوک و امرا پیش آن لشکر باز رفتند و پانزدهم
 جمادی الاولی سنه خمس و خمسين در حدود کهرام و سامانه چون
 نزدیک رسیدند از حضرت دهلی جماعت مخالفان از دستار بلدان
 و کلاه داران بنزدیک ملک بلبن مکتوبات در قلم آوردند و او را استدعا
 نمودند که ما شهر بتو تسلیم میکنیم بطرف شهر باید آمد ملک بلبن
 بطرف شهر حرکت کرد - روز پنجشنبه ششم ماه جمادی الاخری سنه
 خمس و خمسين باطراف و حوالی شهر رسید آن اندیشه راضی
 نیلند و آن جماعت که این مکتوبات در قلم آورده بودند بحکم
 فرمان اعلی از شهر بیرون رفته بودند چون ملک بلبن بیابان جور که
 در حوالی شهر است رسید با ملک قتلغخان و ملکه جهان حدیث
 اخراج آن جماعت ایشان را روشن شد آن شعله آتش بآب نامرادی
 انطفای یافت بعد از نماز پیشین بدر شهر آمدند و در دور شهر طواف
 کردند و شب آنجا بودند و عزیمت مراجعت مقرر گردانیدند -
 پامداد روز آدینه که بیست و هفتم ماه بود لشکر آنچه و ملتان جمله
 از ملک بلبن جدا شدند و فوج فوج باطراف رفت و اکثر آن بودند

منه ثمان و اربعمین و ستمائنه از آنچه بر عزیمت ضبط ملتان پیاپی حصار ملتان آمد و کاتب این حرف از حضرت جلال دهلی بر عزیمت روان کران غلامان بطرف خراسان پیاپی ملتان رسید بعد ازان مدت دو ماه آنجا مقام کرد و حصار بدستش نیامد بطرف آنچه مراجعت کرد ملک شیرخان از طرف تبرهنده و لوهور پیاپی حصار آنچه آمد و آنچه را محصور کرد و مدتی آنجا بنشست ملک بلبین بیرون بود ناگاه باعتمدا آنکه هر دو از یک خانه و یک آشپانه اند بشکرگاه ملک شیرخان در آمد و بعرا پرده او فرو نشست ملک شیرخان حالی او را مراعات ظاهری بکرد و بزخامت و از پس سرا پرده بیرون آمد و بفرمود تا ملک بلبین را محافظت کنند و نگذارند که از آنجا برآید تا آنگاه که اهل قلعه آنچه حصار تسلیم کنند چون ملک بلبین مضطر شد اهل قلعه را فرمان داد تا حصار تسلیم کردند چون قلعه در ضبط شیرخان آمد ملک بلبین را اطلاق کرد ملک بلبین بحضرت باز آمد چون بخدمت درگاه پیوست شهر بدلون با مضافات حواله او شد چون رایات اعلیٰ عزیمت طرف بالا کرد و محصوره تبرهنده مستخلص گشت لشکرها بطرف آنچه و ملتان نامزد شد و میان شیرخان و ملوک حضرت مناقشتی برفت ملک شیرخان عزیمت ترکستان کرد ملتان و آنچه کرت دیگر حواله ملک بلبین شد و چون آن دیار در ضبط آورد از حضرت رومی موافقت بتفاوت و ملک شمس الدین کرت غوری را واسطه ساخت و از هلاکو مغل که شاه ترکستان بود سخنه التماس نمود و سخنه بیارود و پسر را گرد فرستاد و پس ناگاه چون افغان معظم خلد الله دولته بدرگاه پیوسته

سلطان اعظم خلد الله ملكه و سلطانه با ملوك اسلام عز نصرهم
 خصوصاً الغنجان اعظم خلدت سلطنته از حضرت عزيمت سمت ناگور
 مضمم فرمود چون بدان طرف وصول نمود بعد از مكاهت
 و مضايقت بسيار بطريق خدمت پيش آمد و ناگور تسليم كرد
 و بطرف آنچه برفت چون از حضرت اعلى ولايت ملتان و آنچه
 حواله ملك بلبن شد ملك حسن قرغ از طرف بلبن لشكر بهار
 ملتان آورد تا ضبط كند و ملك بلبن از آنچه بدنع او بيامد چون
 هردو لشكر با هم مقابل شدند جماعتي از مبارزان و مردان كار كه
 در خدمت ملك بلبن بودند بقدر پنجاه سوار گزيده و گره بر
 بسته بر ملك حسن قرغ حمله كردند و بر قلب او زدند و ملك
 حسن قرغ شهيد شد و ديشترازان مردان مبارز كه آن جلالت نموده بودند
 دران حمله بيفتادند و ملك بلبن بقلعه ملتان درون رفت و لشكر
 قرغ فوت ملك خود را مخفي داشتند و بر قرار بر در شهر ملتان
 لشكرگاه كردند و رسل درميان هردو فريق بطريق صلح و تسليم ملتان
 بقرغيان سخن گفتند آن صلح به پيوست و ملك بلبن ملتان را
 تسليم كرد و بطرف آنچه رفت و قرغيان ملتان ضبط كردند ملك
 بلبن را چون معلوم شد كه ملك حسن قرغ شهادت يافته است
 از تسليم ملتان ندامت آورد اما سود نداشت بعد از مدتي ملك
 شيرخان ملتان از دست قرغيان بيرون كرد و در ضبط آورد و ملك كر^۲نر^۱زا
 آنجا بنشانند ملك بلبن از آنچه روز دوشنبه دوم ربيع الاول در شهر

گردانید چنانچه بتقریر پیوسته است و پیش ازین جمله امرا و ملوک
بیمت کردند باخراج معز الدین از تخت در سنه اربعین و ستمائه
جمله بموافقت یکدیگر بیای شهر دهلی آمدند و مدت پنج ماه
با زیلات این خصوصیت و مکلوحیت بداشت چون شهر ضبط
شد و مرغوغای آن ملوک ملک بلبن بود پس در اول روز که لشکر او
در شهر آمد ملک بلبن بدولتخانه رفت و یکبار بفرمان او منادی
در شهر بگشت هر حال اختیار الدین اینکین کهرام و تاج الدین
منجر قتل و نصرة الدین ایتمرو چند امیر دیگر بر روضه سلطان
شمس الدین طاب ثراه جمع شدند و آن منادی را اشکارا کردند و
بافتاق فرزدان و شهزادگان سلطان را که دریند بودند بیرون آوردند
چون ملک بلبن را معلوم شد با ایشان موافقت نمود و علاء الدین
را به تخت نشاند و ولایت ناگور و یک زنجیر پیل بملک بلبن
فرمود او بدان طرف رفت بعد از مدتی بموضع لشکر کفار چین
بیای حاصل آچه آمد و سلطان علاء الدین با لشکر اسلام بدفع ایشان
از حضرت بر معص آب بیا روان شد ملک بلبن از ناگور با لشکر پیامد
چون آن مهم بکفایت شد و لشکر کفار بهزیمت از آچه برخاستند و
ملک بلبن بطرف ناگور رفت ملتان حواله او شد چون سلطان
سلاطین ناصر الدنیا و الدین بتخت سلطنت به نشست که جاوید باد
بعد از پیختن که ملک بلبن آمده بود ولایت آچه و ملتان التماس
نمود بران قرار که ولایت سواک و ناگور به بلدگان دیگر که ملوک
دراز اند باز گذارد تا از حضرت نامزد یکی شود از ملوک درگاه
چون آچه در ضبط آورد ناگور را محافظت کرد و دست باز نداشت

عز الدین بلبن را فرمان و مثال ایالت لکنوتی صادر فرموده بودند
بعد از آن جنگ دو زنجیر فیل و اموال و نفائس بسیار بخدومت درگاه
فرستاده بود و اسباب ارسالخان آنچه بود عز الدین برده ارمالخان
اسیر شد - و بعضی همچنان تقریر کردند که شهادت یافت این قدر که
از حال آن بلاد و خرابات آن اطراف معلوم بود بتقریر پیوسته
ملک تغائی سلطان السلاطین ناصر الدین و الدین را برتضاعف
و ترادف مملکت دراد آمین *

العشرون الملك عز الدين بلبن گشلوخان

ملک عز الدین بلبن حاصل قبیحاق است و مرد جلد و مبارز
و نهگو میرت و علما و صلحا و اهل خیر و زهاد را معتقد بود او را
سلطان در پامی حصار مندور از بازارگانی بخیرد اول ساتی شد چون
سلطان را مدتی خدومت کرد در پامی حصار کالیوار شرایدار شد پس
برعمون اقطاعش فرمود پس از مدتی بزن بدر حواله شد چون عهد
فرستادمسی منقرض گشت در غوغای امرای ترک دولتشکرگاه رکفی
بترایی سر غوغا بود چون عهد رکفی در گذشت و مخالفت ملک
جانی و کوچی برادر شهردهلی با سلطان رضیه قائم شد و امرای
مرکب که بغدادان شمسی بودند در خدمت درگاه سلطان رضیه بودند
در آن محاربات ملک بلبن بدست مخالفان اسیر گشت و خلاص
یافت و باعزاز و الحرام مخصوص گشت و چون عهد رضیه برگذشت
و تخت سلطنت بمعز الدین رسید همچنان مکرم بود تا چون غوغای
مہذب وزیر میلان سلطان معز الدین و امرای ترک مخالفین ظاہر

و خود را امان طلبید بران قرارى که چون رایات اعلی مراجعت کند
 ارسلانخان با قتلغخان پسر ملک جانی بخدمت آیند اقتراح ایشان
 بمنز اجابت مقرون گشت چون مرکب اعلی بمقر سلطنت و
 دارالملک جلال باز آمد بعد از چندگاه بار دیگر ارسلانخان بخدمت
 درگاه پیوست و باعزاز و اکرام و انر مخصوص گشت بعد از مدتی
 که بحضرت بود خدمت شهر کره او را اقطاع فرمودند پس
 در شهر سده سبع و خمسين و ستمائه از کره بر عزیمت
 نهب ولایت مالوه و کالنجر لشکر کشید و چون چند منزل
 برنت عطف کرد و بطرف بلاد لکهنوتی رنت و مقطع لکهنوتی
 بطرف ولایت بنگ رفته بود و شهر لکهنوتی خالی گذاشته و
 ارسلانخان با هیچ یک از فرزندان و امرا این سرکشف نکرده بود که
 او را عزیمت بلاد لکهنوتی می باشد و درین عزیمت او را از حضرت
 اعلی اذن و فرمان نبود چون بدان سرحد برسید جماعتی از
 فرزندان و امرا او را از آنچه در ضمیر متمکن داشت معلوم شد از
 موافقت از ابا نمودند فاما چون مراجعت را روی نبود بضرورت
 موافقت کردند چون بدر شهر لکهنوتی برسید متوطنان آن شهر
 محصر شدند راویان چنان تقریر کردند که سه روز جنگ کردند بعد
 از سه روز شهر را فتح کرد و غارت فرمود و اموال و مواشی و برد مسلمانان
 بدست حشم او انتاد مدت سه روز آن نهب و غارت و تاراج بداشت
 چون آن فتنه بیارامید و شهر در ضبط آورد ملک عزالدین بلخی
 را که مقطع لکهنوتی بود ازین حادثه بدان طرف که او بود معلوم
 شد و مراجعت کرد میان او و ارسلانخان مصاف شد و از حضرت اعلی

ناصرالدین خلد ملکه بهیانه اقطاع ارسلانخان شد بعد از چند سال شغل وکیلداری حواله او شد پس محروسه تبرهنده از خدمت متعلقان شیرخان مستخلص گشت و حواله او شد در ذی الحجه سنه احدی و خمسين و ستمائه و چون الغخان اعظم بعد از آنکه بحکم فرمان اعلی لزال کذلک بطرف ناگور رفته بود چون عزیمت خدمت درگاه کرد ارسلانخان با خدمت او موافقت نمود و چون بحضرت رسید از درگاه جهان پناه اعزاز یافت و بطرف تبرهنده مراجعت نمود و چون ملک شیرخان از طرف ترکستان باز آمد عزیمت ضبط تبرهنده کرد از طرف لوهور سوار و پیاده بسیار باخود بطرف تبرهنده آورد و در شب بیای حصار آمد و مرد لشکری شیرخان در شهر و اطراف حصار متفرق شدند چون صبحدم جهان از نور آفتاب روشن گشت ارسلانخان سنجر با خواص و فرزندان خود از قلعه بیرون آمد و حمله کرد چون شیرخان متفرق شده بود بضرورت شیرخان مراجعت کرد بعد ازان چون شیرخان بحضرت اعلی آمد بحکم فرمان ارسلانخان نیز بدرگاه آمد مدتی بحضرت مقام کرد بعد ازان اوده حواله او شد و چند کت قتلغخان با امرائی که با او موافقت داشتند حوالی اوده و کوه را زحمت دادن گرفت ارسلانخان زحمت ایشانرا دفع کرد و لشکر بطرف ایشان برد و آن طائفه را متفرق گردانید و بعد ازان اندک تفاوتی در مزاج او بخلاف حضرت ظاهر شد رایات اعلی بدفع آن اندیشه بطرف اوده و کوه نهضت فرمود چون رایات اعلی سایه بدان دیار افکند ارسلانخان از پیش لشکر قلب عطف کرد و معتمدان فرستاد

پس و پیش بگرفتند در موضع تنگی دو پهل را در پیش صفت
 باهم جنگ شد لشکر بهم در افتاد هندوان از اطراف برآمدند و
 مملان و هندو درهم آمیخت ناگاه ملک یوزک بر پشت پیل بود
 تیری بر سینه آمد و بیفتاد و اسیر شد و فرزندان و اتباع و لشکرش
 همه اسیر گشتند چون او را پیش رای بردند التماس نمود که پسر
 را بپارید چون پسرش را بدادند روی بروی پسر نهاد و جان بحق
 تعلیم کرد حق تعالی سلطان عهد را در رعیت پروری و عدل
 گستری در تخت مملکت باقی دارد امین رب العالمین *

الناسع عشر الملك تاج الدين

ارسلانخان سنجر خوارزمی

ارسلانخان مرد جلد و مبارز بود و در فرزنگی و دلیری بر سر
 آمده سلطان سعید او را از اختیار الملک ابوبکر حبش بخریده بود
 و اختیار الملک او را از طرف عدن و مصر آورده بود - و بعضی چنین
 روایت کنند که از اهالی امرای خوارزمی بود در دیار شام و مصر
 از آن طرف اسیر گشت و او را فروخته چون سلطان او را بخیرید اول
 خاصه دار شد مدتی سلطانرا در آن مرتبه خدمت کرد چون دین
 سلطنت شاهی منتهی شد و عهد رکن الدین انقراض پذیرفت او
 در عهد رضیه چاشنی گیر شد پس از مدتی اقطاع بلارام یافت و
 سلطان سعید شهید در عهد حیات خود فرزند ملک بهاء الدین
 طغرل بهیانه را در حبالة او فرموده بود و آن ولایت و اطراف آن
 در اول عهد اسلام عمارت کرده او بود بدین وسیله در عهد سلطان

و دهائش تصرف نکرده بودند آن جمله بدست لشکر اسلام افتاد و خطبه و نماز جمعه در کمرود وضع شد و علامات اهل اسلام پیدا گشت اما چه نائده که آن جمله از جنون بباد داد که عقلا چنین گفته اند غایت کار طلب کردن بر هیچ طالب مبارک نیامده است

دولت آن به که انت و خیز بود * دولت تیز رستخیز بود

چون کمرود فتح شد چنان تقریر کردند که رای بکرات منعقدان فرستاد که آن بلاد ترا فتح شد و هیچ ملک را از اهل اسلام این فتح نبود اکنون تو باز گرد و مرا بر تخت بنشان که هر سال چندین پیلوار زر و چندین زنجیر پیل بدست تو فرستم و خطبه و مکه همچنان بر قرار بدارم ملک یوزبک بهیچ طریق بدان راضی نشد رای فرمود جمله رعایا را که نزدیک ملک یوزبک دوید و دست راست بستانید و بهر نرخ که او را باید غله که در کمرود دست دهد بخیرد تا لشکر اسلام را علوفه نمازد همچنان کردند تمامت غله از وی بنرخ گران بخردند و او باعتماد آبادانی و عمارت ولایت هیچ علوفه و ذخیره نگاه نداشت چون وقت غله فصل ربیع شد رای با جمله رعایا خروج کرد و اطراف را بندهای آب بکشد و ملک یوزبک و لشکر اسلام را عاجز گردانید چنانچه از وی برگی بهلاک نزدیک شدند رای زدند جمله با یکدیگر که بپاید رفت و الا از گرسنگی هلاک خواهیم شد بر عزیمت مراجعت از کمرود بطرف لکهنوتی روان شدند راه صحرا و آب هم هندو گرفته بود راهبر حاصل کردند که بطرف کوهپایه ایشانرا ازان بلاد بیرون آرد چون منزلی چند برفتند در مضائق درها و راه های تذک افتادند هندوان از

لشکر کشید و مغنصه بدار الملک رای رسید که آن شهر را از مردن
گویند رای آن موضع از پیش او عطف کرد و تمامت بنده و اتباع
و نیاکان رای بدست لشکر اسلام افتاد چون بلکنوتی باز آمد و
مخالفت حضرت آغاز نهاد و سه چتر بر داشت لعل و میاه و سپید
و لشکر از لکنوتی بطرف اوده آورد و در شهر اوده در آمد و خطبه
بنام خود فرمود و خود را سلطان مغیث الدین خطاب کرد و بعد از
دو هفته از حشم بادشاه که در حوالی اوده بودند امیری را از جمله
امرای ترک مغنصه بلزیک اوده روانید که لشکر بادشاه رسیده
ملک یوزیک بشکست و در کشتی نشست و بطرف لکنوتی باز رفت
و این حرکت مخالفت جمله اهل مملکت هندوستان از اهل
دستار بند و کلاه پوش و مسلمانان و هندو از ملک یوزیک
ناپسند داشتند که در بادشاه خود عاصی شد و خلاف و عصیان
ظاهر کرد لجرم شوم آن حرکت در وی رسید و از اهل و بیخ
بر افتاد چون از اوده بلکنوتی باز گشت عزیمت کسرود
مصمم گردانید و لشکر از آب بکندی بگذرانید چون رای
کسرود را طاقت مقاومت او نبود بهزیمت بطرفی برقت ملک
یوزیک شهر کسرود را فتح کرد و اموال و خزائن بیشمار بدست آورد
چنانچه در حیز تقریر عدد و وزن آن در نیاید و این داعی را بوقتی
که در لکنوتی مقام بود از بندگان که تقریر ایشان اعتماد را شاید
سماع انتاده بود که از عهد گرشاسپ شاه عجم که بطرف چین رفته
بود و بدان راه بطرف هندوستان در آمده تا بدین وقت یک هزار و
دویست خزانه بود همه در مهر که هیچ یک از آن رایان در آن اموال

القمعة سنة تسع ملك يوزبك مخلص شد - سلطان علاء الدین چون
 بتخت نشست تبرهنده اقطاع اوگشت بعد ازان لوهور یکچند اقطاع
 او شد اورا آنجا با ملک نصیرالدین محمد بددار مکارحت افتاد
 و بعد ازان با حضرت مخالفه آغاز نهاد که در نهاد و مزاج له قهر
 و احتیة مرکب بود باز الغخان معظم اورا ناکاه بحضرت آورد و
 نوازش یافت و الغخان معظم بر رای همایون سلطان عرضه داشت
 تا یوزبک را بقربیت بادشاهانه مخصوص گردانید و حرکت مخالفت
 اورا عفو نمود بعد از مدتی قتلوج اقطاع او شد بار دیگر ترمز آغاز
 نهاد از حضرت ملک قطب الدین حسن طاب ثراه با لشکر نامزد
 شد اورا بخدمت و مطاوعت باز آورد و بعد از چندگاه لوده حواله
 او شد باز بحضرت آمد و مملکت لکهنوتی حواله او شد چون بدان
 طریف رفت و آن ولایت را ضبط کرد اورا با رای جاجنکر خصومت
 افتاد و لشکرکش جاجنکر شخصی بود نام او سابتغر داماد رای در
 وقت طغانخان طغرل بلب آب لکهنوتی آمده بود و جرأت بسیار
 نموده لشکر اسلام را بدو لکهنوتی برانده در وقت طغانخان یوزبک
 بقیاس ما تقدم جرأت نمود و شکسته شد و ملک یوزبک را بارای
 جاجنکر کرت دیگر مصاف افتاد هم فیروز آمد سیوم یار اندک
 شکستگی افتادش و پیلی سپید که دران اطراف ازو شگرفتر نبود مست
 بود در میان مصاف از دست او برفت و بدست کفار جاجنکر افتاد
 پهن دیگر سال ملک یوزبک از لکهنوتی بطرف ولایت ارمردی

باز آمد بتشریفات فرادان مخصوص گشت و بطرف اوده مراجعت نمود - حق تعالی بندگان دولت حضرت اعلیٰ را در جهان داری باقی و پاینده داراد بمنه و کرمه •

الثامن عشر الملك اختيار الدين يوزبك طغرلخان

ملک اختیار الدین یوزبک از اصل قبیاق بود و بنده سلطان شمس الدین در پای کالیوار نائب چاشنی گیر بود چون تخت مملکت بسطان رکن الدین رسید شغل امیر مجلسی بدو حواله شد و مقرر گشت و بعد ازان شهننگی پیدان او را فرمود و بغایت قربتش مخصوص گردانید چون در صحرای ترین بندگان سلطانی خروج کردند و جماعت اکابر چون ملک تاج الدین و بهاء الملک و کریم الدین زاهد و نظام الدین شرقانی شهادت یانند از سر غوغاییان آن طائفه یکی ملک یوزبک بود چون تخت به سلطان رضیه رسید او امیر آخر شد و چون سلطان معز الدین بتخت نشست و جماعت ملوک و امرای دهلی را در بندان دادند ملک یوزبک باملک قراقش بخدمت سلطان معز الدین در شهر آمدند روز سه شنبه سلخ ماه شعبان سنه تسع و ثلثین و ستمائه و چندگاه خدمت پسندیده کرد مهتر مبارکشاه فرخی که بر سلطان معز الدین استیلا یافته بود ملوک و امرای ترک را از حضرت مستنزد گردانیده سلطانرا بدان تحریض نمود که ملک یوزبک را با ملک قراقش بگرفت و مقید گردانید - روز چهارشنبه نهم ماه رمضان سنه تسع و ثلثین و ستمائه چون شهر کشاده شد روز سه شنبه هشتم ماه ذی

بمردمی و لشکر گشی موصوف و به نیکو میرتی معروف سلطان معبد
 اورا بخريد و در عهد سلطان معزالدين امير آخر شد پس در عهد
 سلطان ناصر الدين نائب امير حاجب شد و جنگانه اقطاع او گشت
 چون الغخان اعظم بطرف ناگور بسعادت برفت ملک تاج الدين
 سبجرتبر خان بخدمت و هواداري او مخصوص بود اقطاع کسمندی
 و مندiane از ولايت هندوستان حواله او شد و مدتی آنجا بود چون
 خان اعظم بخدمت درگاه اعلی پيوست ملک تبرخان بحضرت
 آمد برن اقطاع او شد و مدتی آنجا بود - و در سال سنه اربع و خمسين
 بحضرت بادشاه اسلام و کيلدر شد و بداون اقطاع او بود - چون ملک
 قتلغخان در اوده بود بخلاف فرمان اعلی بطرف بداون با لشکر
 هندوستان بيامد ملک تبرخان بر سر لشکرها از حضرت با ملک بکتم
 اور خان بدفع لشکر هندوستان نام زد شد چون بحدود ممرامو هر دو
 لشکر را ملاقات بود بضرورت ملک تبرخان عطف کرد و بحضرت باز
 آمد و اوده نامزد او شد بدان طرف رفت و آن ولايت را ضبط کرد و
 مواسات کفار هندوستان را مالش تمام داد و مال بستد و چند کرت
 بحضرت اعلی بحکم فرمان بيامد و وقته خدمت را همه اوقات در
 ريقه طواعيت داشت - و درين مال که تحرير اين تاريخ بود سنه
 ثمان و خمسين و ستمائه بحضرت اعلی آمد بحکم فرمان اعلی
 و استصواب خاقان معظم بر لشکر قلب و حضرت بطرف کوهپايه
 ميوات رفت و آثار پسندیده نمود و بخدمت درگاه باز آمد و در
 خدمت رکب همايون الغخان معظم کرت دوم بغزو و جهاد هندو
 کوهپايه ميوات برفت و مبارزت و جلالت بسيار نمود چون بحضرت

کرد و آثار غزو بسیار نمود مواسات فرادان قهر کرد و از اوده بطرف
بهار رفت آنولایت را نهیب کرد و ناگاه در پای حصار بهار اورا تیری
بر مقتل آمد و شهادت یافت علیه الرحمة *

السادس عشر الملك سيف الدين بنخان ابيك خطائي

ملک سيف الدين بنخان ابيك خطائي بغایت نیکو سیرت و حلیم
و مقواضع و خوب اعتقاد بود و در جلالت و مبارزت بر سر آمده و
بمردانگی و شهامت معروف شده سلطان سعید اورا بخیرید اول سر
جامدار شد پس در عهد سلطان علاء الدين سر جاندار شد و کهرام
و سامانه اقطاع او شد پس برن اقطاع او شد و از حضرت پسر لشکرها
بضبط ولایت آنچه و ملتان نامزد گشت و دران لشکری یک پسر او
که در جلالت و مردانگی باول جوانی بر سر آمده بود با اسپ در آب
سند غرق شد چون از انجا باز آمد بعد از مدتی در عهد سلطان
السلطین ناصر الدنيا و الدين وکیلدر شد و آثار پسندیده در خدمت
درگاه بجای آورد و مدتی در دولت بود و در لشکر منتور ناگاه از
اسپ خطا کرد و بر حمت حق پیوست بادشاه اسلام را در سلطنت
باتی داراد و الله الباتی *

السابع عشر الملك تاج الدين سنجر تبر خان

تاج الدين سنجر ترک گرجی است و بغایت جلد و مردانه و
شهم و فرزانه و اورا اوصاف پسندیده بسیار و احوال گزیده بی شمار

(۲) سبحان - سبحانک (۳) در دو نسخه لفظ جامدار مکرر است

الخامس عشر تاج الدين منجر كرتخان

گرتخان ترك قبچاق بود در غاپست مرهوي و مردانگي و جلالت و فرزاني و در ميان مبارزل و مبارزت يگانه همه صفهاي لشكر اعظم بود و در سلاح و مواري خود را ثاني نداشت چنانچه دو سرامپ در زير زين بودي بر يكي ازان دو اسب سوار شدي و ديگر تود گرفته بناختي و در ميان تگ اسپان ازين يك اسب بر ديگري مي جستي بچايكي و باز هم برين اسب نخست آمدني چنانچه چند كرت در يك تگ بر دو اسب سوار شدي و در تير اندازي چنان بود كه هيچ خصم در جنگ و هيچ جانور در شكار از زخم پيلك اخلاص نيافتي و در هيچ شكار گاه با خود يوز و باز و سگ شكري نبردي همه بزخم تير انداختي و در هر مواشي^(۲) كه صياد بودي خود پيش از همه چشم خود بودي و شخته بجر و كشتيها هم بود و با اين داعي اوزا يغايست مودت و ارادت بود حق تعالى او را غريق غفران گرداناد الا كه تركان سلطاني با خواجه مذهب وزير خروج كردند دوم جمادى الاولى سنه اربعين و ستمائه سر غوغاي آن طائفه بود غلام خواجه مذهب مهتر حنا خراش او را بر زوي زخم شمشيري زد چنانچه اثر آن زخم بر زوي او بماند چو خواجه مذهب شهادت يافت كرتخان شخته پيدل شد و بعد ازان حرجاندار شد و بعد ازان مقطع برن شد و بعد ازان مقطع لوده گشت و دران ديار جهاد بمبار

(۲ ن) كرتخان (۳ ن) و در حواس - در هر مواس

بچند موضع مساجد جامع ساخت و ملبر و خطبه نهاد و حشم بسیار
 جمع کرد هشت هزار سوار و پیاده و پایک با اسب مرتب گردانید
 و عزیمت بران مصمم کرد که بطرف ولایت کالنجر و مهبوبه لشکر
 کشیده آن ولایت را در ضبط آورد و جماعتی را از کثرت حشم و
 زور آلت و عدت و بسیاری قوت و هیبت و دلیری او در لشکرکشی
 حمد آمدن گرفت و نفس و شیطان بتحویل ایشانرا بران داشتند که
 در تنبول ژهر تعبیه کردند و بوی دادند مبطون گشت و بعد از
 چند روز برحمت حق پیوست ملک سبحانه و تعالی حقوق آن ملک
 نیکو سیرت را بدعا از ذمه این ضعیف دوخته گرداناد - و یکی از
 حقوق ملک نیکو سیرت آنست که در شهر سنه اربعین و متمائه چون
 از حضرت دهلی عزیمت بر سفر لکهنوتی مصمم شد اتباع را پیش از
 خود بطرف بداون فرستاده آمد آن ملک نیکو سیرت اتباع و فرزندان
 این داعی را علوفه فرمود و انواع اکرام ارزانی داشت و چون بعد
 از پنج ماه داعی در عقب اتباع به بداون رسید چندان انعام فرمود و
 اعزاز واجب داشت که در حیز تحریر نیاید و اقطاع معین کرد و بمقام
 بداون و نور الطاف تشریف واجب داشت اما چون تقدیر و رزق
 بطرف بلاد لکهنوتی جذب می کرد و قضای آسمانی می برد
 رفته شد حق تعالی آن الطاف را ازان ملک نیکو سیرت قبول
 گرداناد و سلطان معظم را در مسند سلطنت پاینده داراد و الله
 الباقی و الدائم *

الرابع عشر الملك تاج الدين سنجر قتل^۲

ملک تاج الدین سنجر قتل^۲ مرد تمام بود و باصل از قبیله قزلباش^۳ بود در غایت جلالت و مردانگی و شهامت و مهابت و مبارزت و شجاعت در همه اوصاف بغایت رسیده و در نهایت صلاح و پاکدامنی و هیچ منگری را برو گذر نبود سلطان سعید او را از خواجه جمال الدین کریمان خریده بود اول جامدار شد بعد از مدت^۴ها شهنشاه^۵ آخر شد در هر مرتبه سلطان را خدمات گزیده کرد چون عهد دولت شمعی منقرض گشت و تخت برضیه رسید تاج الدین سنجر مقطع^۶ بداون^۷ شد و بر مرلشکرها بطرف کالیور نامزد گشت - و در شعبان^۸ سنه خمس و ثلثین و مئائه کتب این حروف داعی دولت قاهره منهای سراج در موافقت او از محروسه کالیوار بیرون آمد و بخدیم^۹ درگاه رضیه پیوست در راه چندان لطف فرمود که در وصف نیاید و در وقت نقل از کالیوار دو صندوق کتب خاص این داعی را برهنه خود نقل کرد و بمهارن برسانید و دیگر اوقات الطاف فراوان ارزانی داشت حق تعالی از وی قبول گرداناد و بر وی رحمت کند و چون بحضرت باز آمد مقطع ولایت مرمتی شد چون تخت بمعز الدین رسید خدمات وافر^{۱۰} کرد و چون عهد معزی انقراض پذیرفت در تخت بعلاء الدین رسید مقطع بداون^{۱۱} شد - و در شهر^{۱۲} سنه اربعین و مئائه موامات کاتمهیره^{۱۳} بداون را بر انداخت و چهارک بسیار کرد و

(۲) فیقلق - نلیق (۳) برن (۴) کاتمهیر

چون عهد دولت به سلطان رضیه رسید بداورن اقطاع او شد در شهر
 منه ست و ثلثین و ستمائه چون اختیار الدین ایذگین در عهد
 معزالدین شهادت یافت بدر الدین منقر را از بداورن طلب فرمود
 و امیر حاجب شد چون اختیار الدین التونیة تبرهنده با سلطان
 رضیه عزیمت حضرت کردند و بحدود دهلی رسیدند بدر الدین
 منقر در دفع آن فتنه آثار پسندیده نمود بعد از مدت نزدیک
 میان او و خواجه مذهب وزیر نفاثی پیدا آمد باندک سببی که
 تقریر را نمی شاید آن غبار زیاده می شد بدین سبب خواجه
 مذهب الدین مزاج سلطان را با او متغیر گردانید و اعتماد سلطان
 از وی برخاست و او را بر سلطان نیز اعتماد نماند بر انقلاب ملک
 بسرای سید تاج الدین موسوی اکبر حضرت را جمع کرد - روز
 دوشنبه دهم ماه صفر سنه تسع و ثلثین و ستمائه خواجه مذهب
 سلطان را ازان حال اعلام داد و سلطان بر نشست و بدر الدین منقر
 را ازین اندیشه باز بخواند بخدمت سلطان آمد و همان روز بطرف
 بداورن نامزد شد و بعد از مدتی قضای اجل او را بحضرت باز آورد
 بی آنکه فرمان آمدن بودی در شهر دهلی آمده بوثاق ملک
 قطب الدین علیه الرحمة نزول کرد تا مگر پناه و امانی حاصل کند
 از درگاه فرمان صادر شد تا او را بگیرند و قید کردند و مدتی در قید
 و حبس ماند بعاقبت شب چهارشنبه چهاردهم ماه جمادی الاولی
 سنه تسع و ثلثین و ستمائه شهادت یافت علیه الرحمة والغفران *

چند کثرت در خفیه قصد او کرد دفع ممکن نگشت - تا روز دو شنبه هشتم ماه محرم سنه ثمان و ثلثین و ستمائه چنان تقریر کردند که مهندسalar احمد سعید علیه الرحمة در خفیه بخدمت سلطان رفت و عرض داشت تا چند ترک را خبر داد و بفرمود تا آن ترکان مهست از بالای قصر سپید پیش صفه بار فرود آمدند و اختیار الدین اینکین را بزخم کارد شهید کردند و خواجه مذهب الدین را که وزیر است چند زخم زدند او از پیش ایشان با زخم بگریخت و خلاص یافت والله اعلم بالصواب *

الثالث عشر بدرالدین سنقر رومی

بدرالدین سنقر رومی اصل بود - و بعضی از ثقات چنین روایت کرده اند که او مسلمان زاده بود و به بندگی افتاده اما مردی بغایت خوب سیرت و با جمال و شکوه بود و پسندیده اخلاق و متواضع و با شفقت و گزیده او صاف مردم ساز اول که سلطان او را بخزیند طشت دار شد بعد از مدتی که آن خدمت بجای آورد بهله دار شد پس شهنشاه زرادخانه بداون شد بعد از مدتی نائب امیر حاجب شد در هر مرتبه سلطان را خدمت پسندیده بسیار کرد چون نائب امیر آخر شد يك نفس الا بحاجت ضروری از پایگاه اعلیٰ نمائش نبود و در سفر و حضر ملازمت آستان درگاه سلطنت کرد و در پای محروسه کالیوار در حق کاتب این حروف چندان لطیف و مرحمت فرمود و اکرام و اعزاز بجای آورد که صورت آن شفقت ها هرگز از خاطر محو نشود حق تعالی بروی رحمت کند

چنین او را مع بود ملصور پور اقطاع او فرمود پس مدتی کوجاه
و نذندند بدو مفروض گشت و دران سرحد خدمات شایسته بجای آورد
چون نوبت سلطنت بسطان رضیه طاب ثراها رسید او را بحضرت
طلبید و بدان اقطاع فرمود بعد از چندگاه بمرتبه امیر حاجبی رسید
در پیش تخت خدمات گزیده بجای آورد اما بسبب قریب
جمال الدین یاقوت حبشی جمله ملوک و اسرای ترک و غوری
و تازی که از خدمت درگاه متفرق می شدند و کوفته خاطر می بودند
خصوصاً اختیار الدین اینکین که امیر حاجب بود چنانچه در ذکر
سلطان رضیه تحریر پیوست بدین سبب جمال الدین یاقوت شهادت
ناقص چون ازین سبب دولت از سلطان رضیه روی تافت خوش
طبعی منسوبی گوید *

عنان تافت دولت زبیرامنش * چو گرمی میه دید بردامنش
و تخت بمعزالدین رسید در روز بیعت بکوشک دولت خانه
چون سلطان را بتخت به نشاندند ملوک و اسرا و علما و صلور و
اکبر لشکر حضرت را بجهت بیعت عام در بارگاه اعلی حاضر کردند
همگان را بر سلطنت معزالدین و ذکر نیابت او بیعت داند
و با سلطان معزالدین مقرر شد که چون پادشاه در صفر من
هست یکسال مصالح مملکت به بند باز گذارد سلطان برین جمله
فرمان داد چون التماس بونا رسید در موافقت خواجه مذهب الدین
وزیر پرداخت مصالح ملک پیش گرفت و از سلطان نوبت و پیل
در خواست و یک همشیره سلطان را در عقد خود آورد و تمام امور
مملکت بوی عائد شد سلطان را از این حال غیرتی در مزاج آمد

وقت ایار^(۴) از حضرت بطرف تبرهنده^(۵) متوجه شد چنانچه تقریر یافته است چون سلطان رضیه مقید گشت و ملوک و امرا بحضرت باز آمدند و تخت مملکت بمعز الدین سعید اختیار الدین التونیه سلطان رضیه را که مقید و محبوس بود در عقد و حبالة خود آورد و بسبب آن اتصال تمرد آغاز نهاد و چون ملک اختیار الدین ایتگین شهادت یافت و بدر الدین سنقر رومی امیر حاجب شد و چون ملک اختیار الدین التونیه از تبرهنده سلطان رضیه را بیرون آورد و لشکرها جمع کرد و زری بحضرت نهاد در ماه ربیع الاول سنه ثمان و ثلاثین و ستمائه چون از حضرت نا مراد باز گشته و سلطان رضیه در حدود کیتهل گرفتار شد اختیار الدین التونیه در حدود منصور پور گرفتار شد - و روز سه شنبه بیست و پنجم ماه ربیع الاول سنه ثمان و ثلاثین و ستمائه شهادت یافت و الله اعلم بالصواب *

الثانی عشر الملک اختیار الدین ایتگین علیه الرحمة

ملک اختیار الدین ایتگین قره خطائی بود ترک آراسته و مرد نیکو سیرت و خوب صورت و با مهابت و عقل و کیاست تمام سلطان سعید او را از امیر ایتک نسائی بخیرید در هر مرتبه سلطان را خدمت بسیار کرده بود و مستحق عواطف پادشاه و مراتب بزرگی شده اول سر جاندار شد بعد از مدتی آثار رشد چون در

مرجععت کرد و چون تخت ملک بفر همایون سلطان جهان ناصرالدین و الدین زیب و بها گرفت - در سال سنه اربع و اربعین و مئتمائه در حدود کوه قراقرش خان شهادت یافت علیه الرحمة و الرضوان *

الحادی عشر الملک اختیار الدین التونیه تبرهنده

ملک اختیار الدین تبرهنده ملک بزرگ بود در غایت شجاعت و مبارزت و رجولیت و شیر دلی جمله ملوک آن عهد بر مردانگی و دلیری او متفق بودند و در عهد در بندان ؟ سلطان رضیه طاب ثراها با لشکر مخالف در آریزها کرده بود و مبارزت نموده اول که سلطان سعید او را بخیرید سر آبدار شد بعد از مدتی چون آثار رجولیت در ناصیه او مشاهده فرمود او را سر چتر دار گردانید و چون عهد شمشلی انقراض پذیرفت در دولت رضیه برن اقطاع او شد پس تبرهنده بوی دادند چون مزاج ملوک و امرای ترک که بندگان دولت شمشلی بودند بسبب قرابت جمال الدین یاقوت حبشی بسطان رضیه تغیر پذیرفت و ملک اختیار الدین ایتگین امیر حاجب را با ملک اختیار الدین التونیه تبرهنده عقد محبت و عهد مودت مستحکم و بنای اتحاد استوار بود ازان تغیر او را اعلام داد و در خفیه اختیار الدین التونیه در قلعه تبرهنده عصیان آغاز نهاد و سر از ربه مطامعت سلطان بکشید سلطان با حشم قلب در

بغایت نیکو سیرت و جوانمرد و صافی باطن و بانواع مردمی و شجاعت
 آراسته و از بندگان قدیم سلطان طاب ثراه او را بخبریده ساتی
 خاص شد بعد از مدتی مدید چون خدمت کرد اقطاع برپهن^(۲) و
 درنکوان یافت و بعد از چند سال شکنج خالصات تبرهنده شد
 بعد ازان هم در عهد سلطان سعید ملتان اقطاع او شد و بعد از
 کبخان^(۳) خطاب او قراش خان شد چون عهد شمسی انقراض پذیرفت
 سلطان رضیه لوهور از کبخان صرف کرده ملتان حواله کبخان شد
 چنانچه بتقریر رسیده است وقائع قراش ملک بلوهور و بیرون
 آمدن او در حوادث کفار واقعه قراش ملک بلوهور تحریر خواهد
 یافت انشاء الله تعالی قراش خان را ولایت بهیانه داد مدتی
 بدان طرف بود چون عهد سلطان معز الدین شد امر او خروج کردند
 ملک قراش با ملک یوزیک بحضرت پیوست و چون مهتر مبارک
 شاه فرخی قصد ملوک و امرای ترک میکرد و سلطان معز الدین
 را بر ملک قراش و ملک یوزیک متغیر گردانید هر دو را قید کردند
 چون شهر فتح شد و بخت بسطان علاء الدین رسید قراش خان
 امیر حاجب شد - و بعد از مدتی نزدیک روز جمعه بیست و پنجم
 ماه جمادی الاولی سنه اربعین و ستمائه بهیانه اقطاع ازان او شد
 و بعد از مدتی گره بدو مفوض شد و ازانجا در موافقت ملک
 قیران تمر خان با لشکر بطرف لکهنوتی آمد و با طغانخان یک جا

(۲) برلهن - برپهن (۳ ن) در نکون - شف صفحه ۱۸۷

(۴ ن) اکتخان - کیخان

مبارک مرد هندو را بهیچ مشعله بینداخت و بدوزخ فرستاد سلطان
 از طشت داری فرمود مدتها در آن مرتبه خدمت کرد چون کار مملکت
 بدولت شمس مرتب شد مهتر مبارک خزانہ دار شد و هرگز تا
 آخر عمر دمت از طشت داری نداشت و همچنان خدمت طشت
 خاص میکرد و در عهدی که سلطان سعید پدای محروسه کالیوار فرود
 آمد و آن قلعه را فتح کرد داعی دولت قاهره منهج مراج در آن لشکر
 در مدت هفت ماه بدر سرا پرده سلطانی بحکم فرمان در هفته دو نوبت
 تذکیر عقد میکرد و در ماه رمضان و عشر ذی الحجه و عشر محرم
 هر روز میگفت چون حقوق دعا گوئی نابت گردانیده بود بعد از
 نتج کل امور شرعی آن قلعه حواله این داعی فرمود - و این تفویض
 در شهر سنه ثلاثین و ستمائه بود و غرض آنکه آنچه در وقت تشریفات
 اشغال شرعی مهتر مهتران هندو خان خود بخزانہ عالیہ حاضر شد
 و چندان لطف و دل داری فرمود که داعی ممنون اکرام او گشت
 حق تعالی از وی قبول گرداناد و بروی رحمت کناد و چون عهد
 شمس منقرض شد در عهد سلطان رضیه ولایت قلعه آنچه بدو
 مفوض شد چون تخت به سلطان معزالدين رسید ازان بلاد بحضرت
 آمد و ولایت جالندر حواله او شد و همانجا برحمت حق تعالی
 پیوست علیه الرحمة *

العاشر الملک اختیار الدین

قراش خان ایتکین

ملک اختیار الدین قراش ایتکین از قره خطا بود مردی

و اموال بستند - و هر شهرومنه افنی و اوفمین و منمانه چون بطرف
لکهنوتی رفتند جان او با طغانخان پیشین ازینجا ببحر برده بودند است
که یکجا رسید در و قدیکه طغانخان بحضرت بود از لکهنوتی
چیریده در تابس بیامد و ینه خود را جمله از اوده بلکهوتی نقل
کرد و مدت دو سال در لکهنوتی لشکر کشی و کامرانی کرد پس
برجست حق پیوست همدوان شب که فوت طغانخان بود در اوده
چون ملک یغان تخت در حکم او بود حسن عهد نگهداشت و اندک
از لکهنوتی بطرف اوده آورد و آنجا دفن کرد رحمه الله علیه
و حق تعالی سلطان اسلام را بر تخت سلطنت بقی داوره *

التاسع الملك هندو خان مبارک الخازن السلطانی

هندو خان مهتر مبارک باصل از مهر بود چون بخدمت سلطان
افتاد سلطان سعید او را بخیرد از فخر الدین صفهانی بغایت
مردمی نیکو میرت و گزیده اخلاق و صافی اعتقاد بود و دو خدمت
سلطان قربتی تمام داشت و محل اعتقاد کلی یافته بود از اول حال
تا آخر عهد دولت شمسی و رضوی محتوم و موثر بود و خزینه دار و
خدمتهایی پسندیده کرده بود و جمله بندگان سلطنت که بمناصب
ملکی و مراقب بزرگی میدند در اهتمام و شفقت او بوده اند
و همگنان را بمنزلت پدر مشفق و مهربان بود اول که بخدمت
سلطان افتاد یوزبان شد بعد از آن مشعله دار شد و در آن مرتبه
در حدود ولایت برن که سلطان مقطع برن بود در عهد سلطان
قطب الدین بر قبیلۀ مهران هندو بدو افتاد و در آن غرض هندو خان

و در آخرت بوده باشد و الله اعلم بالصواب *

الثامن الملك قمرالدین قیران تمرخان

ملک تمرخان ترک نیکو میرت و گزیده اخلاق بود بغایت جلد و شهم و تازنده و دلیر اصل او از قباچاق بود صورت خوب داشت و محاسن کشیده در اول او را سلطان از اسد الدین منکلی برادر ملک فیروز بمداغ پنجاه هزار چیتل بخرد و در لشکر چندوار ناگاه پهری از چندوار مدته نام بدست او افتاد چون بخدمت سلطان آمد محل قبول بیانت پس نائب امیر آخر شد و در آنوقت امیر طغانخان بود چون تمرخان قیران نائب امیر آخر شد خدمات پسندیده نمود چون طغانخان را بدان فرمود امیر آخر شد و در عهد سلطان رضیه علیها الرحمة مقطع قنوج شد دران عهد بر سر لشکریهای اسلام بطرف کالیواز و مالوه بحکم فرمان نامزد شد و در آن لشکری آثار پسندیده نمود و بعد ازان چون بحضرت باز آمد اقطاع کنه حواله او شد و در انطرف غزوات بسیار کرد و شرائط لشکر کشیهای با نام بجا آورد و چون نصره الدین تابسی که مقطع اوده بود برحمت حق تعالی بدوست ولایت اوده و مضانات حواله تمرخان قیران شد و دران بلاد تا سرحد ترهت کارهای بزرگ کرد و غنائم بسیار بدست آورد و از رایان و رانگان و ولایات و موامات آندیا اموال وافر گرفت و چند کرت ولایت بهتکور را نهیب کرد

(۲۴۷) مشکلی - منکلی (۳ ن) هر (۴ ن) نهکوره

آمان میان هر یک مستحکم شد بران قرار که لکهنوتی بتمر خان تسلیم کند و طغانخان با خزائن خود و اتباع و پیلان و اشیاع بحضرت اعلی رود برین قرار لکهنوتی تسلیم شد و ملک طغانخان در موافقت ملک قرائش خان و ملک تاج الدین سنجر ماه پیداشانی و امرای حضرت بدرگاه اعلی آمد و این داعی با اتباع در موافقت او بحضرت دهلی باز آمد - روز دو شنبه چهاردهم صفر سنه ثلث و اربعین و ستمانه بدرگاه اعلی وصول بود چون طغانخان بحضرت اعلی رسید باعزاز و اکرام وافر مخصوص گشت و ولایت اوده در ربیع الاول همین سال بدو مقوض گشت و چون تخت سلطنت بفر همایون سلطان معظم ناصر الدین ثریزین یافت - در شهر سنه اربع و اربعین طغانخان باده مراجعت کرد و بعد از مدت نزدیک در شب آدینه برحمت حق تعالی پیوست - و از عجائب تقدیرات آسمانی یکی آن بود که چون میان طغانخان و طفل و تمر خان قیران خصوصیت و منازعت افتاده بود ولایت یکدیگر شده تمر خان در لکهنوتی برحمت حق تعالی پیوست^{۲۱} [دربین معنی سید الاکابر و الصاغر شرف الدین بلخی بیتی کرده •

آدینه و سلخ ماه شوال لقب • خ بود و همین دال از تاریخ عرب شد کوچ تمر خان و طغانخان ز جهان • [اول شب گذشت و این آخر شب] و طغان خان در اوده چنانچه هیچ یکی را از ایشان در دنیا از فوت یک دیگر خبر نشد و هرائنه دیدار ایشان بدرگاه عزت

گذشته شده بود و بتقریر زمیده امت روی بلکهنوتی نهادند - روز سه
شنبه سیزدهم ماه شوال سنه اثنی و اربعین و متمائه لشکر کفار
جافگر با پیلان و پایک و سوار بسیار برابر لکهنوتی رسیدند و
طغانخان در مقابل ایشان از شهر بیرون آمد و جماعت کفار که از
هر حد ولایت جافگر بیرون آمدند اول لکور را بگرفتند و نضر الملک
کریم الدین لغزی را که مقطع لکور بود با جماعت مسلمانان
شهید کردند و بعد از آن بدر لکهنوتی آمدند - دوم روز آن
از طرف بالا مسرعان رسیدند و اعلام لشکر اسلام دادند که نزدیک
رسیده اند هیبتی بر لشکر کفار مستولی گشت مراجعت کردند چون
لشکر بالا بکوه لکهنوتی رسیدند میان طغانخان و تمرخان وحشتی ظاهر
شد و بمصاف کشید و برادر لکهنوتی میان هر دو فریق اسلامیان مقاتله
رفت از بامداد تا چاشتگاه جمعی در میان سخن گفتند هر دو لشکر از هم
باز شدند و هر یک بلشکرگاه خود مراجعت کردند طغانخان چون
بدو شهر بود تا بهنگام آنکه بسرا پرده خود نزول کرد جمله خشم
بروز شهر بوئاتهای خود باز گشتند طغانخان تنها بماند و تمرخان
بلشکرگاه مراجعت کرد همچنان با حلاج مستعد می بود چون فرصت
یافت و معلوم شد که طغانخان در لشکرگاه و سرا پرده خود خالی است
تمرخان قیران با تمام لشکر بر نشست و بر لشکرگاه طغانخان
و اند بصورت طغانخان بر نشست و منتهزم شده به شهر در آمد - و این
حادثه در روز سه شنبه پنجم ماه ذی القعدة سنه اثنی و اربعین
و متمائه بود چون طغانخان به شهر در آمد داعی دولت ملهاج
سراج را در میان آورد و بطلب صلح و امان بیرون فرستاد و عهد و

طغانخان در شوال سنه احدى و اربعين و ستمائه عزیمت واپست
 جاجنگر کرد داعي دولت در موافقت او بدان غزو برنت چون
 بکناس^(۱) که مرحد جاجنگر بود وصول افتاد - روز شنبه ششم ماه
 ذی القعدة سنه احدى و اربعين لشکر بر نشاند و جنگ پیش برد
 و مبارزان مسلمانان از دو خندق بگذشتند و کفار هندو روی
 بهزیمت نهاده بودند تا بحدی در نظر این داعي بود که آن علفی که
 پیش پیلان ایشان بود چیزی بدست پیداکان لشکر اسلام افتاد ناما
 از طغانخان فرمان بوده که پیلان را کسي رحمتي ندهد بدین سبب
 آتش تیز جنگ بنشست چون جنگ تا نیم روز بداشت پیداکان
 لشکر اسلام بجهت طعام خوردن هر کس باز گشتند و هندوان از
 طرف دیگر جنگ کردند و پنج پیل بگرفتند و بقدر دویمت پیداه
 و پنجاه سوار از پس پشت بعضی از لشکر اسلام در آمدند و هزیمت
 بر مسلمانان افتاد و مبلغ مسلمانان شهادت یافتند و طغانخان
 نامراد ازان موضع مراجعت کرد و بلکهوتی باز آمد شرف الملک
 اشعری را بحضرت علائی فرستاد بطلب مدد و از حضرت قاضی
 جلال الدین کشانی علیه الرحمة با تشریف و چتر و اعزاز وافر
 و اکرام شامل نامزد شد با شرف الملک و علم و سرا پرده و لشکرهای
 هندوستان در موافقت تمرخان قمر الدین قیران که مقطع لاده بوه
 برای دفع کفار جاجنگر بحکم فرمان اعلی بطرف لکهوتی حرکت
 کردند و همدین شهر زای جاجنگر بانتهام نهیب کناس^(۱) که در حال

ایبک نام که او را (۲) اورخان خطاب شده بود و ترک بغایت جلد بود. خصومت ظاهر شد و با هم شان در برابر شهر بسکوت^(۳) لکهنوتی مصاف شد. طغرل طغانخان هنگام مقاتله او را تیرنی زد شهادت یافت اسم طغرل بزرگ شد و هردو لشکر بلاد لکهنوتی یکی را رال گویند که برطرف لکور^(۴) است و دزم را برند نام که بر طرف دیو کوت است او را مسلم شد چون تخت مملکت بسطان رضیه رسید طغانخان معارف بدزگاه اعلیٰ فرستاد و بتشریف چتر و رایت لعل مشرف گشت و اعزاز و اقریافت و از لکهنوتی بطرف بلاد ترهت رفت و اموال ناخر بدست آورد و چون تخت بسطان معزالدین بهرامشاه رسید طغانخان همچنان مقرر بود و مدام بخدمت بارگاه خدمت های گرانمایه می فرستاد چون عهد معزی منقرض شد در اوائل عهد علانی او را کد خدای او بهاءالدین هلال سودانی بر ضبط ولایت اوده و کره و مانکپور و اندیشه بالا تر تحریر کرد و در شهر سنه اربعین و ستمائنه که این داعی با اتباع و فرزندان از حضرت دهلی عزیمت لکهنوتی کرد چون باوده وصول نمود طغانخان بولایت کره و مانکپور رسیده بود داعی از اوده بخدمت او پیوست مدتی در آن حوالی نزدیک اوده بود پس بطرف لکهنوتی مراجعت کرد و داعی با او موافقت نمود و در شهر سنه احدی و اربعین و ستمائنه رای جاجنکر ولایت لکهنوتی را زحمت دادن گرفت -

(۲) کور (۳) بسکوت - شف صفحه ۱۹۱

(۴) لکور

فرستاد و چتر و رایات رای کالنجری گرفت و بسلامت ازان لشکر باز آمد و بعد ازان چون عهد سلطان در گذشت و ملک غیاث الدین محمد شاه بن السلطان صاحب واقعه شد سلطان رضیه اوده بنصره الدین تابسی داد و در وقتی که ملک جانی و ملک کوچی بدر شهر آمدند و مخالفت آغاز نهادند از اوده بوجه خدمت بدرگاه سلطنت متوجه شد ملک کوچی ناگاه او را استقبال کرد و او را بگرفت و بجزیری بروی غالب شد در آن مرض برحمت حق تعالی پیوست و السلام *

السابع الملك عز الدين طغرل طغانخان

ملک طغانخان ترکی خوبروی و نیکو سیرت بود اصل او قره خطا بود بانواع مروت و شهامت آراسته و باخلاق حمیده و اوصاف پهنه دیده پذیرا شده بود و در بذل و مروت و مردم سازی خود را در لشکریان ثانی نداشت چون سلطان او را بخیرید اول ساقی خاص شد چون مدتی در آن مرتبه خدمت کرد دوات دار شد ناگاه دوات مرصع خاص گم کرد سلطان او را ادب بلیغ فرمود پس تشریفش داد و چاشنی گیر شد بعد از مدتی مدید امیر آخر شد پس در شهر سنه ثلاثین مقطع بدادون شد پس در وقتی که لکهنوتی اقطاع یغان تبت شده ولایت بهار طغانخان را فرمود چون یغان تبت برحمت حق پیوست (۱۴) او مقطع بلاد لکهنوتی شد و آن بلاد را ضبط کرد و بعد از فوت سلطان سعید طاب ثراه میان او و مقطع لکهنوتی لکوز

غائب شد چندگاه قریب یک ماه و نیم روزی در میان لشکرگاه و خیمها بعد آنکه هفتده آنجا مقام شده بود و هرکس برای خود مایه ساختن طوف می کرد ناکه در اثنای گشت آواز گوسفندی بسمع او رسید خواص خود را گفت آواز گوسفند من است بر آن سمت برفتند همه پنا بود که آن امیر غازی رحمة الله علیه گفت آن گوسفند را باز آوردند - و دیگر درین لشکری از کیمت و کاردانی او بسیار آثار بود از جمله آن اثار یکی آورده شد - و آن آنست که در وقت آنکه راهی کلنجر از پیش او عطف کرد و منهزم شد نصره الدین تابسی او را تعاقب نمود راهبری هندو بدست آورد و در عقب هزیمتی روان شد در شبانروز تا شب دوم را بقدر آنکه نصفی از شب گذشته بود راه بر هندو گفت من راه غلط کردم و پیش نمی دانم فرمان داد تا او را بدو رخ فرستادند نصره الدین تابسی خود راهبری کرده بسر پلی رسید و هزیمتیان آن جا آبدار کرده بودند و متور لشکر آب و ثقل انداخته لشکریان اسلام هرکس سخنی گفتند که شب است شاید که خصم نزدیک نباید که در میان لشکر دشمن افکنیم و لشکرگاه نزدیک باشد نصره الدین تابسی از اسب پیاده شد و گرد آن موضع برآمد و آب انداخته اسبان کفار را در نظر آورد و گفت یاران خوشدل باشید این فوج که اینجا است و آبدار کرده اند ساقه دم دار لشکر اند بدلیل آنکه اگر قلب یا مقدمه بودی این موضع پی سپر بافی لشکرایشان شدی بدین موضع هیچ پی سپر نیست مردانه باشید که ما در عقب خصم هم بدین عامت نصرت بر نشست و با صدان بدان کفار رسید و جمله را بدو رخ

مفوض فرمود با شخصگی ولایت کالیوار و او را فرمان داد تا مقام و سکونت بکالیوار کند و لشکریهای قنوج و مهور و مهلون جمله نامزد او شد تا در حدود کالنجر و جندیر لشکری کند - و در شهر سغه احدی و ثلثین و ستمائه از کالیوار لشکر بطرف بلاد کالنجر برد و رای کالنجر از پیش او منهنز شد و قصبات آن ولایت را نهیب کرد و در مدت نزدیک غنائم بسیار بدست آورد چنانچه در مدت پنجاه روز بیست و پنج لکھ خمس سلطانی در قلم آمد و بوقت مراجعت رانۀ اجار که جاهر نام بود سر راه لشکر اسلام بگرفت و در مضائق لورهای عمیق راه بند کرد و بر سر راه مستعد جنگ بایستاد و اندک ضعفی برتن نصرة الدین تابسی مستولی بود لشکر ها را سه فوج کرد و بر سر سه راه یک فوج سوار جریده و یکفوج بنه و اتباع لشکر و امیری با ایشان و یک فوج مواشی و غنائم و یک امیر با ایشان از لفظ او شنیدم که هرگز در هندوستان بفضل ربانی هیچکس پشت من ندیده بود و در آنروز هندوی چنان در من افتاد که گرگ در رمۀ گوسفند من لشکر بسه فوج کردم تا اگر هندو با من و سوار جریده مقابل شود بنه و مواشی بسلامت برود و اگر بطرف بنه یا مواشی میل کند من با انصار عقب او در آیم و شر او کفایت کنم آن هندو برابر لشکر او بر آمد حق تعالی او را نصرت بخشید و هندو منهنز شد و مبالغی بدورخ بفرستاد و بسلامت با غنائم بحصار کالیوار باز آمد و درین لشکری از کمال کیاست او حکایتی معلوم شده بود آورده شد تا خوانندگان را فائده باشد - و آن آن است که درین لشکری گوسفندی شیر داری از جمله مواشی او

امزاد ملوک و خواص امپی بدادندش و بدان انعام انتظارهای
و توتی ظاهر شد - و در سال منہ خمس و عشرین و ستمائے که این
داعی بولایت اچہ و ملتان خدمت درگاه اعلیٰ دریانت ملک سیف
الدین ایبک مقطع سرمتی بود و در خدمت سلطان قربت و
مکنت تمام داشت و چون مدتھا خدمات گزیده کرد اقطاع بہار بدو
مفوض فرمود و چون ملک علاء الدین جانی از اقطاع لکھنوتی
معزل شد بملک سیف الدین یغان تہ مفوض گشت و دران
بلاد جلالت بسیار نمود و چند زنجیر پیل از ولایت بنگ بدست
آورد و بخدست درگاه اعلیٰ فرستاد و از حضرت اورا لقب یغان تہ
خطاب شد و نام او بزرگ شد مدتی بلاد لکھنوتی داشت - در
سال منہ احدی و ثلثین برحمت حق تعالی پیوست علیہ الرحمة
و الرضوان و اللہ اعلم *

السادس الملك نصرۃ الدین تابسی المعزی

ملک نصرۃ الدین تابسی بنده سلطان سعید شہید معز الدین
محمد سام بود ترکی بود مختصر دیدار فاما حق تعالی اورا
بہمہ انواع مردی و مردمی آرامدہ بود و در غایت رجولیت
و جلالت و مردانگی و عقل کامل داشت و در عہدی کہ نویسندہ
این سطور منہاج سراج بحضرت اعلیٰ شمس پیوست نصرۃ الدین
تابسی مقطع جیند و بروانہ و ہانسی بود بعد از مدتی
چون خدمتہای پسندیدہ کرد بعد از فتح حصار کالیوار بدو سال
سلطان سعید شہید طاب ثراہ اقطاع بہیانہ و سلطان کوت بدو

حق تعالی پیوست ملک سیف الدین حسین قرلغی را طمع ولایت اچه انتاد از طرف بنیان^(۲) لشکر گران بدر شهر اچه آورده و سیف الدین ایبک با حشم آراسته از شهر اچه بیرون آمد و با ایشان مقابل شد نصرت حق تعالی در رسید و لشکر قرلغیان منهزم شدند و بی مراد باز گشتند و الحق دران وقت آن فتح بحسب بزرگ بود بدانچه فرومهابت مملکت هندوستان بسبب فوت سلطان طاب ثراه در خاطرها نقصان پذیرفته بود و خصمان را از اطراف ممالک طمع خام بضبط ولایات در دماغ زحمت میداد و را حق سبحانه و تعالی این نصرت بخشید و از وی در آن بلاد آن رسم باقی ماند و در بلاد هندوستان آن ذکر منتشر گشت بعد ازان فتح بمدت نزدیک از اسب خطا کرد و اسب ادرا لکدی زد بر مقتل و هلاک کرد علیه الرحمة و الغفران و الله الباقي و الدائم .

الخامس الملك سيف الدين ايبک

ملک سیف الدین ایبک یغان تم ترک خطائی بود و ملک آراسته و ظاهرو باطن بانواع رجولیت موصوف سلطان سعید ادرا از ورثه اختیار الدین چمت قبا خریده بود ادرا بقربت خود مخصوص فرموده و اول امیر مجلسی فرمود چون مدتی دران شغل خدمات پسندیده بجای آورد ادرا بزرگ گردانید و ولایت سرمتی اقطاع داد و در وقت آن اعزاز فرمان داد که هرکس از

در بافت بولایت منبهر نمک و اکرام بسیار واجب داشت و الحق
 نیکو اعتقاد ملکی بود رحمه الله ناگاه بولایت بندی بر عزیمت
 غزو و جهاد برفت و با کفار هندو در موضع تنگی افتاد و بگذشتن
 آبی که در آن موضع بود محتاج شد چون صلاح گران داشت از جوشن
 و برگستان در آن آب غرق شد و برحمت حق تعالی پیوست
 رحمه الله علیه *

الرابع الملك سيف الدين ايبک

سيف الدين ايبک بنده سلطان شمس الدين بود و ترکی
 باشاهست و جلالت و حسن اعتقاد او را از جمال الدين خوبگو
 خرید در بداون اول مرجاندار شد و در آن شغل او را دخلی فرمود
 از وجوه مصادره سه لکه چیتل یدان وجوه التفات نکرد چون
 بسمع اعلی رسید سبب عدم التفات از وی پرمید عرضداشت کرد
 که خداوند سلطان بنده را اول شغل مصادره میدفرماید و از بنده
 چور کردن و مصادره مسلمانان و رعایا نیاید بنده را وجه دیگر فرماید
 سلطان را در باب او اعتقاد ظاهر شد نارنول او را داد مدتی در آن
 ایالت خدمت کرد پس اقطاع برن او را فرمود پس از آن منامش
 داد چون لشکری لکهنوتی کردند و بلکه خلجی را مقهور گردانیدند
 و بحضرت مراجعت نمود کز لکخان باچه برحمت حق پیوسته
 بود سلطان سعید طاب ثراه شهر و حصار اچه اقطاع ملک سيف
 الدين حسين ايبک فرمود مدتی در آن بلاد داور و رعیت
 پروری کرد و آن بلاد در ضبط آورد و چون سلطان برحمت

ناگاه در روز جوانی و عنفوان شباب برحمت حق تعالی پیوست
نخدایتعالی بر هر دو رحمت کذاب و سلطان سلاطین ناصرالدین و
الدین را در مسند سلطانی باقی و پاینده داراد آمین رب العالمین *

الثالث ملک نصیرالدین ایتمر البهائی

ملک نصیرالدین بنده بهاء الدین طغرل سلطانی معزی بود -
و بعضی چنین روایت کرده اند که سلطان سعید شمس الدین
طاب ثراه او را از ورثه بهاء الدین طغرل خریده بود و او مردی
یغایت شه و کار دان و دلیر و شجاع بود و ضابط و عادل و عاقل
اول که بخدمت سلطان مخصوص شد سر جاندار گشت پس از
مدتی خدمات پسندیده کرد اقطاع لوهورزش فرمود - چون در سال
سنه خمس و عشرين سلطان سعید بضبط ولایت سنده و آنچه و ملتان
آمد و بحکم فرمان نصیرالدین ایتمر از لوهور بپای حصار ملتان
آمد و در فتح آن خطه آثار پسندیده نمود بعاقبت آن حصن و
شهر را بطریق صلح فتح کرد و چون سلطان از بلاد سنده بطرف
حضرت دهلی مراجعت فرمود ولایت سواک و اجمیر و بویه^(۴)
و کابل و سنبهر نمک حواله او شد و او را یک زنجیر پیل داده بود
و از ملوک دیگر بدان تشریف مخصوص بود چون ولایت اجمیر
رفت در غزل و نهب ولایات کفار هندو بسیار آثار جلالت و شہامت
نمود و کارهای بزرگ کرد و در آن ایالت یک کورت این داعی او را

و حوالی را زحمت دادند و با بندگان دولت درگاه سلطنت مقالاتت کردند تا سلطان رضیه بمواعید خوب در سر او را ازان طائفه جدا انگند و او بموافقت ملک عزالدین محمد مالاری بخدمت درگاه پیوست و بآمدن ایشان سلطان را و بندگان درگاه او را و اهل شهر را قوت تمام ظاهر شد و ملک جانی و ملک کوچی منہزم گشتند و سلطان رضیه کبیرخان را اعزاز و اثر نمود لوهور با تمامت مضامین و اطراف آن مملکت بدو مفوض کرد و مدتی آنجا بود و بعد از چند سال اندک تغییری در مزاج حضرت با او ظاهر شد - و در شهر سنده مت و ثلذین و ستمانه رایات اعلیٰ رضوی بطرف لوهور نهضت کرد و کبیرخان از پیش برفت و از آب راوی لوهور عبور کرد تا حدود سوده برفت و رایات او را تعاقب نمود و چون دید که جز خدمت طریق دیگر ممکن نیست مطامعت کرد و ملتان حواله او شد چون مدتی برآمد و لشکر مغل در موافقت منکوتہ نوئین و طائر بہادر روی بطرف لوهور نہاد کبیرخان در ولایت سنده چتر برگرفت و آنچه در ضبط آورد و در مدت نزدیک بعد از مخالفت برحمت حق تعالی پیوست - و در شهر سنده تسع و ثلذین و ستمانه پسر او ملک تاج الدین ابو بکر ایاز مرد جلد و جوان و نیکو سیرت بود بغایت تازنده و دلیر بعد از فوت پدر ولایت سنده را در ضبط آورد و چند کرت لشکر قرلغیان را بر در ملتان بزد و منہزم گردانید و جلالت و شہامت بہیار نمود چنانچہ بمردی و مبارزت مذکور شد

مالك و مخدوم او بود در كل بلاد غور و غزنين و خراسان و خوارزم
 بمبارزت و جلالت مذکور همه لسانها بود و ملك كبيرخان در همه
 احوال ملازم خدمت مالك خود بود و هر نهاي جلالت و جنگ
 آوري از وی تعليم گرفته و بر سر آمده چون ملك نصير الدين
 حسين بدست ترکان غزنين شهادت يافت پسران او چنانچه شير
 سرخ و برادر او بخدومت درگاه سلطان رسيدند سلطان ملك عز الدين
 كبيرخان را از ايشان بخريد - و بعضی چنين روايت كنند كه چون
 سلطان سعيد بلاد ملتان در شهر سنه خمس و عشرين و ستمائه در ضبط
 آورد و شهر و حصار ملتان و قصبات اطراف و نواحی آن بملك عز الدين
 كبيرخان اياز داد و او را بايالت آن خطه نصب فرمود و او را بلقب
 كبيرخان منگيرنی^(۲) مشرف كرد او را در میان خلق اياز هزار مرده گفتندی
 بلقب كبيرخان منگيرنی مشرف كرد چون رايات اعلى بحضرت دهلي
 مراجعت كرد كبيرخان آن ولايت را در ضبط آورد و تصرف كرد و معمور
 گردانيد و بعد از مدت دو سال يا چهار سال او را بحضرت باز طلبيد
 پلول بدو داد بوجه ما يحتاج حال و چون عهد دولت شمسي انقراض
 پذيرفت و سلطان ركن الدين حوالی سنام بدو مضاف كرد و چون
 ملك جاني از لاهور و ملك کوچي از هانسي بجهت مخالفت
 حضرت با هم جمع شدند كبيرخان با ايشان موافقت نمود و مدتی
 حشم سلطان ركن الدين را تشويش دادند بعاقبت چون سلطان
 رضيه به تخت نشست ايشان بدر شهر آمدند و مدت مدید شهر

هو شهر منہ خمس و عشرين و ستمائے کزلخان را در خدمت وزیر مملکت نظام الملک محمد جنیدی بطرف قلعهٔ تهنکر روان کرده بعد از مدتی چنانچه بتقریر پیوست آن قلعه فتح شد و ملک ناصرالدین قباچه علیه الرحمة در آب منده غرق گشت و حصار آنچه بدست آمد قلعه و شهر آنچه و مضافات و نواحی بتمام حواله ملک کزلخان فرمود و چون رایات اعلیٰ بطرف دار الملک جلال دہلی مراجعت فرمود کزلخان آن بلاد را در ضبط آورد و معمور گردانید و خلق متفرق را جمع کرد و با خلق از خواص و عوام روزگار بانصاف و الطاف گذرانید و طریق عدل و احسان با همه مسلوک داشت و در امن و امان و فراخ رعایا و رنهایت ماکنان کوشید و بعد از مدتی با خاتمت خیر و عصمت ایمان و صدقات و احسان و خیرات و مبرات از منزل دنیا بمراحل آخرت در شهر منہ تسع و عشرين و ستمائے نقل کرد علیه الرحمة *

الثانی ملک کبیرخان ایاز المعزی هزار مرده

کبیرخان ایاز ترک رومی بود و او بندهٔ ملک نصیرالدین حسین امیرشکار بود چون او شهادت یافت با فرزندان او ببلاد هندوستان افتاد و منظور نظر عاطفت سلطان معید شد و در هر مرتبه سلطان را خدمت کرد و او ترک دانا و عاقل و کاردان بود و در جلالت و مبارزت بی نظیر عصر خود بود و ملک نصیرالدین حسین که

درگاه را که دیده شد ملک تاج الدین کزلخان بود - روز چهار
 شنبه شانزدهم ماه صفر سنه خمس و عشرين و ستمائه چون از شهر
 آنچه بلشکر گاه منصور وصول بود این داعی را آن ملک نیکو سیرت
 تعظیم فرمود و از مسند خود برخاست و شرط استقبال بجای آورد
 و پیش باز آمد و داعی را بر جای خود بنشانند و بیست لعل
 بدست داعی داد و بر لفظ او رحمة الله علیه رفت که مولانا این
 را بستان که شگون باشد حق تعالی بروی رخمت کفاد ملک
 تاج الدین کزلخان را ملکی یافتیم پس با منظر مهیب و صورت
 با عظمت و اعتقاد با صفوت حشم بی شمار و خدم بسیار - ثقات چنین
 روایت کرده اند که سلطان سعید او را در وقت ایالت بداون در عهد
 سلطان بخزید از خواجه علی ناسنابادی و او را به پسر مهتر خود ملک
 ناصر الدین محمود سعید بخشید علیه الرحمة و طاب ثراه و با او
 یکجا در حجر دولت پرورش یافت و بعد از مدتی چون آثار رشد
 در ناصیه او بدید او را از خدمت ملک ناصر الدین بخدمت خاص
 خود باز آورد و چاشنی گیری فرمود پس یک چند چون خدمت
 کرد امیر آخر شد پس در سالی که بطرف ملتان رفت در شهر
 سنه ثمان و عشرين و ستمائه ولایت گجرات و ملتان حواله او شد
 چون از آنجا مراجعت کرد اقطاع کهرام بدو مغفوض شد بعد از مدتی
 محرسه تبرهنده بدو داد درین سال داعی بران درگاه رسید سلطان
 سعید بر حبیل مقدمه او را بر سر حشمها در موافقت ملک عزالدین
 محمد سالاری علیه الرحمة از سرحد ولایت سنده پهای آنچه
 فرستاد و چون ریات اعلی شمس پهای حصار آنچه لشکرگاه کرده

نه نگاشت و دست اعلام ایام هیچ رایت عالی تر از لوای بهای او
نیفراشت و حضرت هیچ بادشاه را در شرق و غرب بنده که پای
بر مسند تخت بخت نهاده است از شه تر نبوده و هیچ گوش
تصه مکنش شهریاری از حکایت ولایت او زیبا تر نشنوده که هم
عهد عدلش صورت میراث عمری دارد و هم احسانش بیان عطای
حاتمی دارد و هم تیغش حدیث ضربت رستمی می نماید و هم
تیرش نفوذ بازوی ارشی نصر الله لواء و اید اولیاء و کب اعداء
پس از راه ادای حقوق آن ملوک نامدار بر سبیل عموم خصوصاً
ذکر دولت این شهریار این طبقه در قلم آمد تا متأملان را
بوقت نظر درین صحائف از حال هر یک بر صفحه خاطر موجب
دعای زنتگان و بقای ماندگان ظاهر گردد و این طبقه را بترتیب
آنچه بعضی مقدم بودند در عهد و بعضی موخر آورده شد از آن
ایام که این داعی بدین حضرت رسید - حق تعالی سلطان سلاطین
جهان را و الغخان معظم را در ایوان امکان باقی دارد *

الاول منهم تاج الدین منجر کزلخان

بدرگاه جهان پناه سلطان سعید طاب ثراه وصول این داعی روز
چهار شنبه غره ماه ربیع الاول سنه خمس و عشرين و ستمائه بود
و در پای محروسه آنچه بوقتی که رایات اعلی شمس بضمط منالک
سند از حضرت دهلی روی بدان دیار نهاده بود و پیش از آن
به پانزده روز حشم منصور آن بادشاه در فوج ملک تاج الدین کزلخان
منجر علیه الرحمة در پای آنچه رسید اول کسی که از ملوک آن

یومنا هذا که شهر سده ثمان و خمسين و ستمائه است اکرام و انعام
و عواطف و عوارف و اصناف الطاف و انواع اصطناع بادشاهانه آن
سلطان سلیمان مکان و شاهان و فرزندان و مملوک و خانان و بندگان او
طیب الله مضاجع الماضین منهم و ادام دولة الباقین در باب این
ضعیف و فرزندان و اتباع و اشیاع او روز بروز و ساعت بساعت
متضاعف و مترادف و متوالی و متسالی بوده است از تفویض
مناصب و ارتفاع مراتب و بذل تشریفات گرانمایه و انعامات و
اشغال بلند پایه و بکرات قضای ممالک و مرات ریاست هر ناسک
و نالک جعل الله تلك الایادی سببا لبقاء ملکهم و اگر بشرح و بسط
هر یک ازان اشتغال افتد از کثرت آن ایادی و عطایا این طبقه که
مینمی بر اختصار است بعد تطویل انجامد آمدم بسر مقصود
چون حق تعالی دولت سلطانی التمشی را بفضل خود امتداد
بخشید و ریایات ولایت بندگان او در فضای بقا بر انراخت این
ضعیف خواست تا باه ای بعضی ازان حقوق یا ذکر مملوک و خانان
بندگان آن درگاه جهان پناه در ملک تقریر و سمط تحریر کشد خصوصا
ذکر توأثر نعم و تضاعف کرم خاقان معظم شهریار اعدل اکرم خسرو
بنی آدم بهاء الحق و الدین مغیث الاسلام و المسلمین ظل الله
فی العالمین عضد السلطنة یمین المملكة قطب المعالی رکن الاعالی
الغ قدلغ اعظم الخان بلبن السلطان بن السلاطین ظهیر امیر
المؤمنین اعز الاله انصاره و ضاعف اقتداره که تا قلم دائر گردد چرخ
زنگاری بر صحائف شهر شهر یاری نقش بخند یاری و صورت
کامکاری می نگارد هیچ چهره اقبال زیبا تر از صورت دولت او

الطبقة الثانية والعشرين في ذكر ملوك الشمسية

الحمد لله الذي ابدأ وانشأ - و الملك الذي تؤتي الملك
من تشاء - و الصلوة على خير خلقه افضل من قام ومشى - والسلام
على آله واصحابه كل غداة وعشا - وهلم تسليما كثيرا - چنين
می گویند کمترین بندگان درگاه سبحانی منهاج سراج جوزجانی
عصمه الله تعالى عن الميل الى الغثي که شکر نعمت منعم از لوازم
تضایای عقول سلیمه و طبائع مستقیمه است و این معنی ارباب علوم
را معقول و مکشوف است و این قاعده در مسائل اوائل اصول معروف
و نقله اخبار و ثقات آثار سید ابرار ازان منبع سعادات و سید
سادات علیه من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها روایت کرده
اند که من لم يشکر الناس لم يشکر الله پس بر قضیه این دو اصل
معقول و منقول شکر انعام و اکرام سلطان سلاطین اسلام بادشاه سعید
نیکونام شمس الدین طاب ثراه و شاهانی که از دودمان ملطنت او
پای تفاخر بر مسند شهر یاری نهاده اند و حق الطاف و عواطفی
که ملوک و خانات بندگان او که بایوان بختیاری و میدان جهانداری
رسیده اند در ذمه این داعی دولت قاهره و فرزندان او فرض عین
و فرض دین است که از شهر سنه خمس و عشرين و ستمائه الی

ایشان آید بذیل عفو پوشند و در اصلاح و تصحیح کوشند که آنچه
 در تواریخ ما تقدم از قصص و اخبار انبیا و ملوک مطالعه افتاده بود
 نقل کرده شده است. و آنچه برای العین در حضور مشاهده افتاده
 نبشته گشت. ملک تعالی دولت سلطان معظم شهنشاه اعظم
 سلطان السلاطین ناصر الدین و الدین ابو المظفر محمود بن السلطان
 را در مسند تاجداري و متکلي شهر یاری تا غایت حد امکان پاینده
 داراد و نویسنده و خواننده و جمع کننده این طبعات را در دنیا و
 آخرت نیکنام کناد بمحمد و آله اجمعین *

ماه رمضان سنه سبع و خمسين و ستمائة فيض و فضل آنريدگار اصل
سلطاني را از صدف شرف خاني پسری بخشيد و چندان انعام
اژان اکرام بخاص و عام رسيد که بقلم محرر تحرير و دم قادر تقرير آن
نبايد - ملک تعالى آن بستان سلطاني و چمن جهان باني را باشجار
و اثمار بقا همواره آراسته دارد - و در سلخ شوال همين سال ملک
نمرخان منجر با لشکر آراسته بفرمان اعلى بحضرت رسيد *

السنه الخامسة عشر سنه ثمان و خمسين و ستمائة

چون سال نو شد آفتاب کامگاري از مطالع بختياری بنازگی
طالع و ماه جهانباني از برج کامراني لامع گشت - سيزدهم ماه صفر
خان معظم الغخان اعظم برطرف جبال دهلي برای دنغ فساد
متمردان ميوات که دیو از ايشان درهراس باشد نهضت فرمود و بقدر
ده هزار سوار برگستوان جراره و مبارزان خونخواره در موافقت رکب
همايون او روان شدند و ديگر روز غنائم بيشمار و مواشي بسيار رسيد
شعب صعب را نهب کرد و کوههای حصين را بزد و هندو بي
آندازه در زیر تيغ بيدريغ غايزيان آمد و چون پرداخت اين تاريخ
بدین موضع رسيد برين فتح و غزا و نصرت خدا ختم شد اگر در
حيات امتداد و در بقا تطويل و امتداد باشد بعد ازین آنچه
حادث شود در قلم آيد رجای واثق است بجماعتي که درین
طبقات و تواريخ نظر کنند و درین اخبار و حکايات تامل نمايند
و شمه ازين احوال و رمزي ازين اقوال بسمع ايشان رسد اگر
هفتوني يا زلتي يا سهوي يا سقطي در خاطر عاطف و سمع جمع

مسعود ملک جانی مغوض گشت *

السنة الرابعة عشر سنة سبع وخمسين وستمائة

چون سال نو شد روز پنجشنبه سیزدهم ماه محرم سنه سبع و خمسين و ستمائة رايات اعلى بر عزيمت غزوات حرکت کرد - و در روز يکشنبه بيست و يکم ماه صفر همين سال ولايت بيانه و کل و بلا رام و کاليوار بملک شير خان مغوض شد و ملک النواب ايبک با انواع حشم بطرف کفار رتنپور نامزد شد و رايات همايون بمقرر عز سلطنت باز آمد - و در روز چهارشنبه چهارم ماه جمادى الاخرى همين سال دو زنجير فيل و خزانه از ديار لکنوتى بخدمت درگاه اعلى رحيد - و ششم ماه مذکور شيخ الاسلام جمال الدين بسطامي بر حمت حق تعالى پيوست - و بيست و چهارم ماه قاضى کبير الدين در گذشت رحمهم الله و مناصب ايشان بفرزندان ايشان بعاطفت بادشاهانه مغوض شد - و در ماه رجب سنه سبع و خمسين و ستمائة ملک کشليخان اعظم باريک ايبک بدار الخلد جنت خراميد و شغل امير حاجبي بفرزند او ملک علاء الدين محمد مغوض گشت و در غره رمضان امام حميد الدين مار يکله بر حمت حق تعالى پيوست و انعامات او بر فرزندان او مقرر گشت بعاطفت سلطنت و بعد از چندين بغازي چون دولت و سلطنت و مملکت فرمان دهى سلطان اعظم روى بتضاعف داشت شکستگيها جبر شد و همه خستگيها مرهم يانت و دوحه بادشاهي را بر شاخ بقا گلي نوش گشت و شگونه تازه بدמיד و ميوه با نصارت برست - و در بيست و نهم